

Bz PP

SDAP

BESCHRIJVINGS- BRIEF

VOOR HET ZES EN DERTIGSTE CONGRES DER
SOCIAAL-DEMOCRATISCHE ARBEIDERSPARTIJ
IN NEDERLAND, TE HOUDEN OP ZATERDAG 4,
ZONDAG 5 EN MAANDAG 6 APRIL 1931, IN
„MUSIS SACRUM” TE ARNHEM

HET CONGRES WORDT GEOPEND ZATERDAG
4 APRIL 1931, DES MIDDAGS TE HALF TWEE

BR. PP-191

BESCHRIJVINGS- BRIEF

VOOR HET ZES EN DERTIGSTE CONGRES DER
SOCIAAL-DEMOCRATISCHE ARBEIDERSPARTIJ IN
NEDERLAND, TE HOUDEN OP ZATERDAG 4,
ZONDAG 5 EN MAANDAG 6 APRIL 1931, IN
„MUSIS SACRUM” TE ARNHEM

SDAP

HET CONGRES WORDT GEOPEND ZATERDAG
4 APRIL 1931, DES NAMIDDAGS TE HALF TWEE

INGEKOMEN VOORSTELLEN EN AMENDEMENTEN

Voorstel van orde.

1. *Utrecht III.*

Er wordt naar gestreefd alle voorstellen op het congres zelf te behandelen en zoo weinig mogelijk naar commissies en Partijraad te verwijzen.

A m e n d e m e n t.

Valthermond.

Aan voorstel I toe te voegen: „Tevens worden de voorstellen en amendementen aan alle partijgenooten verstrekt, ook die geen lezer van „Het Volk” zijn.”

Oorlogsgevaar en ontwapening.

2. *Het Partijbestuur.*

1. Het Congres der S.D.A.P., overwegende, dat ondanks alle beloften en pogingen, waarvan de wereld sedert 1918 getuige is geweest, met de algemeene ontwapening nog geen begin is gemaakt en dat herhaaldelijk opnieuw oorlogsgevaar de menschheid bedreigt; dat echter bij de volken, en inzonderheid bij de arbeidersklasse het verlangen naar ontwapening en de afkeer van den oorlog aanhoudend sterker worden, en dat de Volkenbond de middelen beschikbaar heeft gesteld om geschillen tusschen staten langs vreedzamen weg te beslechten, zoodat een oorlog geenszins als onvermijdelijk mag worden beschouwd;

2. van oordeel, dat in de tegenwoordige omstandigheden meer dan ooit een krachtige eensgezinde actie van de internationale arbeidersbeweging noodig is, om de ontwapening te bevorderen en het oorlogsgevaar te bedwingen;

3. spreekt den wensch uit, dat de S.A.I., in samenwerking met het I.V.V., de arbeiders zal voorgaan in een forsche actie, ten einde te bevorderen, dat de Ontwapeningsconferentie, die de Volkenbond voor 1932 bijeenroept, tot een eerste en belangrijke vermindering der bewapening zal leiden;

4. verwacht van de S.A.I., dat zij in overleg met het I.V.V., de socialistische partijen en de moderne vakverenigingen zal gereed maken voor een krachtigen strijd voor den vrede;

5. verlangt van de Nederlandsche regeering zoodanige deelneming aan de Ontwapeningsconferentie, dat de gevoelens van het groote volksdeel, dat ontwapening wenscht, zoo sterk mogelijk tot uitdrukking worden gebracht en dat tot de verstmogelijke beperking van de bewapeningen wordt medegewerkt;

6. eischt voor Nederland, afgezien van de vooruitzichten en de resultaten der internationale ontwapening, zelfstandige ontwapening;

7. bevestigt de vroegere uitspraken van de Partij, waarbij de bewapende landsverdediging, die voor Nederland zelfvernietiging zijn zou, is afgewezen;

8 blijft rekening houden met de mogelijkheid, dat onder bepaalde omstandigheden een mobilisatie van beperkten omvang, op den voet van een veiligheidswacht, ook door de Partij onvermijdelijk kan worden geacht ter bescherming tegen gevaren, waaraan een oorlog buiten onze grenzen, de bevolking van ons land blootstelt, of ter voldoening aan volkenbondsverplichtingen;

9. verklaart opnieuw, dat de Partij elke politiek, die naar oorlog drijft of oorlogsgevaar oproept of vermeedert, met al haar energie zal bestrijden, en dat zij derhalve ook niet haar medewerking zal verleenen tot een mobilisatie, indien het bevel daartoe als een drijven naar oorlog zou moeten of kunnen worden gekenmerkt, of oorlogsgevaar zou oproepen of vergrooten;

10. eischt nogmaals, dat de voorafgaande beslissing over het mobiliseeren van troepen worde gebracht bij de wetgevende macht;

11. roept wederom de arbeiders van Nederland op om onder leiding van S.D.A.P. en N.V.V. in het verband der internationale arbeidersbeweging en op den grondslag van haar besluiten, den strijd voor den vrede met al hun energie te voeren en in Nederland de nationale ontwapening te bespoedigen door de versterking der socialistische arbeidersbeweging.

A m e n d e m e n t e n .

Roermond.

In voorstel 2 vervalt de zin: „en dat de Volkenbond de middelen beschikbaar heeft gesteld om geschillen tusschen Staten langs vreedzamen weg te beslechten, zoodat een oorlog geenszins onvermijdelijk mag worden beschouwd.”

Punt 8 vervalt.

Van punt 9 wordt weggelaten: „indien het bevel daartoe als een drijven naar oorlog zou moeten of kunnen worden gekenmerkt, of oorlogsgevaar zou oproepen of vergrooten.”

Ede.

In voorstel 2 wordt punt 8 als volgt gelezen:

„blijft rekening houden met de mogelijkheid, dat ter voldoening aan Volkenbondsverplichtingen een mobilisatie van beperkten omvang, op den voet van een veiligheidswacht, ook door de Partij onvermijdelijk kan worden geacht.”

Punt 9 te lezen als volgt:

„verklaart opnieuw, dat de Partij elke politiek, die naar oorlog drijft, of oorlogsgevaar oproept of vermeedert, met al haar energie zal bestrijden en dat zij derhalve ook niet haar medewerking zal verleenen tot een mobilisatie anders dan onder 8 omschreven.”

Enschede.

In voorstel 2 vervalt paragraaf 8 geheel.

Paragraaf 9 leest men als volgt: „Verklaart opnieuw, dat de Partij elke politiek, die naar oorlog drijft, of oorlogsgevaar oproept of vermeedert, met al haar energie zal bestrijden en dat zij derhalve ook niet haar medewerking zal verleenen tot een mobilisatie.”

Het overige van paragraaf 9 vervalt.

Den Haag VI.

De eerste clausule van voorstel 2 leest men als volgt:

„Overwegende, dat ondanks alle beloften en pogingen, waarvan de wereld sedert 1918 getuige is geweest, met de algemeene ontwapening nog geen begin is gemaakt, ondanks het feit, dat bij de arbeidersklasse het verlangen naar ontwapening en de afkeer van den oorlog aanhoudend sterker wordt en ondanks het door den Volkenbond beschikbaar stellen van middelen om

geschillen tusschen Staten langs vreedzamen weg te beslechten, oorlogsgevaar herhaaldelijk opnieuw de menschheid bedreigt ; dat de oorzaak hiervan voornamelijk gelegen is in het feit, dat het kapitalisme talrijke tendenzen in zich draagt welke het oorlogsgevaar oproepen en bevorderen ;

dat derhalve de eenige afdoende waarborg voor het handhaven van den vrede gelegen is in het vestigen van een socialistische samenleving ;

dat het echter mede tot de taak der socialistische arbeidersbeweging behoort, ook in het kapitalistische stelsel zooveel mogelijk de factoren, die den vrede bevorderen, te versterken."

In clause 2 leest men in plaats van: „het oorlogsgevaar te bedwingen": „den oorlog te bedwingen".

Haarlem II.

In voorstel 2 vervalt alinea 8, van alinea 9 het gedeelte, dat volgt op de woorden: „tot een mobilisatie".

Losser.

Aan voorstel 2 wordt toegevoegd:

„12, en draagt het P.B. op stappen te doen, die leiden tot het vormen van een coalitie van staten, die strijden voor nationale ontwapening, met name te noemen Denemarken, Zweden, Zwitserland, Nederland, enz. om zodoende meer kracht te kunnen ontwikkelen in de Socialistische Arbeiders Internationale voor nationale ontwapening."

Rotterdam II.

Alinea 8 van voorstel 2 leest men als volgt:

„spreekt uit, dat zij elke verantwoordelijkheid voor de militaristische politiek der Nederlandsche bourgeoisie onvoorwaardelijk en onder alle omstandigheden afwijst en dat de S.D.A.P. ingeval van mobilisatie of dreigenden oorlog in Nederland, als consequentie van haar onvoorwaardelijke verwerping der gewapende landsverdediging, de Nederlandsche arbeidersklasse zal oproepen om die mobilisatie te saboteeren en oorlog te verhinderen met alle middelen, ook al vallen ze ver buiten de wettelijk geoorloofde;"

A l i n e a 9:

„besluit oogenblikkelijk het N.V.V. tot samenwerking uit te noodigen, om met alle ten dienste staande middelen een intensieve en duurzame actie te beginnen onder alle arbeiders, voor de bevordering van de weigering van elke medewerking bij iedere mobilisatie."

Rotterdam III.

Van voorstel 2 vervallen paragraaf 8 en 9. Hiervoor in de plaats te stellen voor paragraaf 8; de tweede alinea van voorstel 9 Den Haag V. Voor paragraaf 9: de laatste alinea van voorstel 21 van Amsterdam IX.

Rotterdam VII.

In voorstel 2, paragraaf 9, leest men achter het woord „mobilisatie": „onverschillig om welke redenen deze mobilisatie zou worden uitgeroepen en besluit overeenkomstig de resolutie van Rome en Den Haag, bevestigd en bekrachtigd door het S.A.I.-congres te Hamburg in 1923, maatregelen te treffen, die gericht zijn op een daadwerkelijk verzet bij dreigend oorlogsgevaar."

Rotterdam IX.

Van voorstel 2 leest men de clauses 3, 5, 8, 9 en 11 als volgt:

3. Spreekt den wensch uit, dat de S.A.I. in samenwerking met het I.V.V. de arbeiders zal voorgaan in een forsche actie,

- ten einde te bevorderen dat de ontwapeningsconferentie, die de Volkenbond voor 1932 bijeenroept tot ontwapening zal leiden.
5. Verlangt van de Nederlandsche regeering zoodanige deelneming aan de ontwapeningsconferentie, dat de gevoelens van het groote volksdeel, dat ontwapening wenscht, zoo sterk mogelijk tot uitdrukking wordt gebracht.
  8. Spreekt uit, dat zij elke verantwoordelijkheid voor de militaire politiek der Nederlandsche bourgeoisie onvoorwaardelijk en onder alle omstandigheden afwijst en dat de S.D.A.P. in geval van mobilisatie of dreigenden oorlog in Nederland als consequentie van haar onvoorwaardelijke verwerping der gewapende landsverdediging, de Nederlandsche arbeidersklasse zal oproepen om die mobilisatie en dien oorlog te verhinderen met alle middelen, ook al vallen die ver buiten de wettelijk geoorloofde.
  9. Handhaven tot „mobilisatie” en verder te lezen: „Verklaart opnieuw, dat de Partij elke politiek, die naar oorlog drijft, of oorlogsgevaar oproept of vermeedert, met al haar energie zal bestrijden en dat zij derhalve ook niet haar medewerking zal verleenen tot een mobilisatie.
  11. Besluit: oogenblikkelijk het N.V.V. tot samenwerking uit te noodigen om met alle ten dienst staande middelen een duurzame actie te beginnen onder alle arbeiders voor de bevordering van de weigering van elke medewerking bij iedere mobilisatie.

Voorburg.

Voorstel 2 leest men als volgt:

1. Het Congres der S.D.A.P., overwegende dat ondanks alle beloften en pogingen, waarvan de wereld sedert 1918 getuige is geweest, met de algemeene ontwapening nog geen begin is gemaakt en dat voortdurend opnieuw oorlogsgevaar de menschheid bedreigt; dat echter bij de volken en in het bijzonder bij de arbeidersklasse het verlangen naar ontwapening en de afkeer van den oorlog aanhoudend sterker worden en dat 10 jaar Volkenbondspolitiek, welke tot dekmantel voor het opvoeren der bewapening tot ongekende hoogte heeft gediend en tot voortdurende vergroting van het oorlogsgevaar heeft geleid, zoodat een oorlog geenszins als onvermijdelijk mag worden beschouwd;
2. van oordeel, dat in de tegenwoordige omstandigheden meer dan ooit een krachtige eensgezinde actie van de nationale zoowel als de internationale arbeidersbeweging noodig is, om tot ontwapening te komen en het oorlogsgevaar te bedwingen;
3. verlangt, dat de S.A.I. in samenwerking met het I.V.V., de arbeiders zal voorgaan in een forsche actie voor ontwapening en de socialistische partijen en moderne vakverenigingen zal gereed maken voor een krachtigen strijd voor den vrede;
4. eischt van de Nederlandsche regeering zoodanige deelneming aan de ontwapeningsconferentie, dat de gevoelens van het groote volksdeel, dat ontwapening wenscht, zoo sterk mogelijk tot uiting worden gebracht;
5. eischt voor Nederland, afgezien van de vooruitzichten en de resultaten der internationale ontwapening, zelfstandige ontwapening;
6. wijst opnieuw de gewapende landsverdediging, die voor Nederland zelfvernietiging zou zijn, in elken vorm af;
7. verklaart, dat de Partij elke politiek, die naar oorlog drijft of oorlogsgevaar oproept of vermeedert, met al haar energie zal bestrijden en dat zij derhalve ook niet haar medewerking zal verleenen tot eenige mobilisatie, doch dat zij deze mobilisatie met alle haar ten dienste staande middelen zal trachten te verhinderen;
8. eischt nogmaals, dat de voorafgaande beslissing over het al

- of niet mobiliseeren van troepen worde gebracht bij de wetgevende macht ;
9. roept wederom de arbeiders van Nederland op om onder leiding van S.D.A.P. en N.V.V. in het verband der internationale arbeidersbeweging en op den grondslag van haar besluiten, den strijd voor den vrede met al hun energie te voeren en in Nederland de nationale ontwapening te bespoedigen, door de versterking der socialistische arbeidersbeweging.

3. *Amsterdam V.*

Het Congres besluit in de resolutie, betrekking hebbende op het militarisme, aangenomen op ons congres van 7, 8, en 9 April 1923, de volgende wijzigingen te brengen :

Paragraaf I vervalt,

Paragraaf IV luidt: „verklaart, dat de partij en hare vertegenwoordigers geen medewerking verleen en aan een politiek, die naar oorlog drijft of oorlogsgevaar oproept, dat zij zoodanige politiek met al hun krachten zullen bestrijden ; en dat zij derhalve ook geen medewerking zullen verleen en tot een mobilisatie.”

Paragraaf V en VI vervallen ;

Paragraaf X luidt: „roept de arbeiders van Nederland op, om onder de leiding van S.D.A.P. en N.V.V. in het verband van de internationale arbeidersbeweging en op den grondslag van hare besluiten de actie voor den vrede met alle kracht te voeren ; ook in Nederland de zaak der nationale ontwapening met alle kracht te dienen door versterking der socialistische arbeidersbeweging ; en hun vollen actieven steun te verleen en aan den door S.D.A.P. en N.V.V. te ontwerpen en te leiden georganiseerden afweer van iedere daad van oorlog, zoowel zoogenaamd agressief als zoogenaamd defensief, die door eenige Nederlandse regeering mocht worden voorbereid of ondernomen.”

4. *Delft.*

Het Congres besluit de resolutie in zake het mobilisatievraagstuk, aangenomen op het Congres van 7, 8 en 9 April 1923 als volgt te veranderen :

Alinea 1, 2 en 3 onveranderd.

Alinea 4: „verklaart, dat de Partij en haar vertegenwoordigers geen medewerking verleen en aan een politiek, die naar oorlog drijft, of oorlogsgevaar oproept: dat zij zoodanige politiek met al hunne krachten zullen bestrijden, dat zij ook geen medewerking zullen verleen en tot een mobilisatie en deze zullen bestrijden met alle dienstbare middelen.”

Alinea 5 vervalt.

Alinea 6: „is dus van oordeel, dat elke poging van de regeering om de Partij tot een voorbarige en waardelooze uitspraak te bewegen, moet worden afgewezen.”

Alinea 7, 8, 9 en 10 blijven onveranderd.

5. *Amsterdam III, Amstelveen, Apeldoorn, Rotterdam III, Grouw.*

Het Congres:

onderstrepende het standpunt van de Partij in zake de landverdediging, waaruit voortvloeit, dat de arbeidersklasse heeft voor te gaan in een krachtige en volhardende ontwapenings- en vredesactie, zoowel in als buiten het parlement ;

verwijzende naar de resolutie van het Haagsche Vredescongres van December 1922, georganiseerd door I.V.V. en S.A.I. ;

van oordeel, dat bij dreigend oorlogsgevaar de organisatie van en het leiding geven aan het verzet tegen mogelijke deelname aan den oorlog practisch onmogelijk zal zijn,

spreekt als zijn meening uit, dat elke mobilisatie moet worden onmogelijk gemaakt ;

draagt het P.B. op, in overleg met het N.V.V., het daadwerkelijk verzet der arbeidersklasse in die omstandigheden reeds nu voor te bereiden en te organiseeren.

6. *Den Haag III.*

1. Het Congres spreekt uit, dat het de plicht is van de arbeidersklasse, zoowel uit moreel oogpunt als om redenen van zelfbehoud, dat ze zich met alle daarvoor dienstige middelen verzet tegen oorlog en oorlogsvoorbereiding.

2. Daarom moet elke mobilisatie van het leger voorkomen worden. Het P.B. ontwerpt daartoe in overleg met het N.V.V. vóór het eerstvolgend Congres der S.D.A.P. een plan van actie, waarbij o.a. gedacht kan worden aan:

- a. algemeene werkstaking;
- b. weigering om aan het mobilisatiebevel gehoor te geven;
- c. verhindering van troepenvervoer;
- d. verhindering van vervaardiging en vervoer van oorlogsmateriaal.

Dit plan van actie wordt op het eerstvolgend Congres ter goedkeuring aan de Partij voorgelegd.

3. Op den grondslag van dit plan van actie wordt de Nederlandsche arbeidersklasse opgeroepen den strijd tegen oorlog en oorlogsvoorbereiding aan te binden. Het P.B. overlegt met het N.V.V. ten einde tot een stelselmatige propaganda en voorbereiding van de in al. 2 dezer resolutie bedoelde actie te geraken.

4. Het P.B. wendt zich tot de S.A.I. en het I.V.V. met voorstellen, die de bedoeling hebben, op grondslag van het in al. 2 dezer resolutie genoemde plan van actie te komen tot een eensgezinde internationale actie tegen oorlog en oorlogsvoorbereiding.

5. Tot het verzamelen van propagandistisch en statistisch materiaal in zake oorlog en oorlogsvoorbereiding wordt een speciale en permanente commissie uit S.D.A.P. en N.V.V. samengesteld.

7. *Den Haag V.*

Het Congres spreekt uit, dat de averechtsche resultaten van 10 jaar Volkenbondspolitiek, welke tot dekmantel heeft gediend voor het opvoeren der bewapening, tot ongekende hoogte en tot voortdurende vergrooting van het oorlogsgevaar heeft geleid;

dat zij het ontwapeningsbedrog der burgerlijke regeeringen in Genève met alle kracht zal bestrijden en haar aandacht zal concentreren op de reorganisatie en versterking der internationale socialistische arbeidersbeweging, als de eenige macht, die in staat en bereid is een waarachtiger ontwapeningspolitiek te voeren;

verwijst naar de resoluties van Rome en Den Haag (bevestigd door het S.A.I.-congres te Hamburg 1923), waarbij revolutionaire actie der arbeidersbeweging in geval van dreigenden oorlog wordt geëischt (algemeene werkstaking, economische boycot, het onmogelijk maken van de vervaardiging en het transport van oorlogsmateriaal);

draagt zijn afgevaardigden in de S.A.I. op, om op grond van en met het oog op het toenemende oorlogsgevaar van het e.k. Congres der S.A.I. de daadwerkelijke voorbereiding van de uitvoering dier resoluties te eischen en daarvoor in gemeenschappelijk overleg met het I.V.V. en de Internationale Beroepssecretariaten te treden.

8. *Den Haag II.*

Het Congres, gezien de steeds toenemende bewapening en het dreigend oorlogsgevaar, draagt zijn afgevaardigden in de S.A.I. op, voor te stellen, dat de S.A.I., in samenwerking met het I.V.V. en de Internationale Beroepssecretariaten, op de basis der resolutie van het Vredescongres, gehouden te 's-Gravenhage in 1922, bevestigd door het Congres der S.A.I. te Hamburg

in 1923, het daadwerkelijk verzet tegen den komenden oorlog reeds nu zal organiseeren.

9. *Den Haag V.*

Het Congres, van meening, dat de Nederlandsche vlootpolitiek, die zich steeds meer concentreert op de kapitalistische belangen bij het behoud van Indonesië, ons land rechtstreeks betreft bij de imperialistische wereldpolitiek en dat alleen al om die reden de jongste vlootplannen als misdadige oorlogsvoorbereiding moeten worden beschouwd, waartegen het scherpst mogelijke verzet der socialistische arbeidersbeweging geboden is;

spreekt uit, dat zij elke verantwoordelijkheid voor de militaristische politiek der Nederlandsche bourgeoisie onvoorwaardelijk en onder alle omstandigheden afwijst en dat de S.D.A.P., in geval van mobilisatie of dreigenden oorlog in Nederland, als consequentie van haar onvoorwaardelijke verwerping der gewapende landsverdediging, de Nederlandsche arbeidersklasse zal oproepen om die mobilisatie te saboteeren en oorlog te verhinderen met alle middelen, ook al vallen ze ver buiten de wettelijk geoorloofde;

draagt het P.B. op aan het e.v. Partijcongres voorstellen voor te leggen, die kunnen leiden tot een doelmatige uitvoering van de resoluties van Rome (I.V.V.-congres April 1922) en van het Haagsche Vredescongres in December 1922 (bevestigd door het S.A.I.-congres te Hamburg).

10. *Den Haag V.*

Afdeeling Den Haag V, betreurende de verwerping van haar voorstel in zake S.A.I. en verzet tegen een komenden oorlog, acht de consequentie ervan, dat het Congres zich dan als volgt uitspreekt:

„Het Congres, gehoord de discussies, van meening, dat organisatie van het verzet tegen een komenden oorlog niet uitvoerbaar is,

constateert, dat daardoor de resoluties van het Internationaal Vredescongres te Den Haag 1922 (bevestigd door het S.A.I.-congres te Hamburg in 1923) hun wezenlijke beteekenis verloren hebben,

draagt het P.B. op om aan de S.A.I. mede te deelen, dat de goedkeuring aan bovengenoemde resoluties ingetrokken is en de S.D.A.P. geenerlei verantwoording voor de uitvoering van deze resoluties kan aanvaarden.

11. *Hilversum I.*

Het Congres, van meening, dat de internationale bewapeningswedstrijd ondanks Volkenbond, Locarno-verdrag, Kellogg Pact enz. ontegenzeggelijk naar een nieuwen oorlog drijven moet; overtuigd, dat een dergelijke oorlog alleen kan worden voorkomen door georganiseerd verzet der arbeidersklasse;

besluit voor zooveel noodig met vervallenverklaring der resolutie van 1928 op geen enkele wijze haar medewerking te zullen verleenen aan een eventueelen oorlog, waarbij Nederland zal worden betrokken: en een eventueele mobilisatie met alle haar ten dienste staande middelen te trachten te verhinderen, onverschillig om welke redenen deze mobilisatie zou worden uitgeroepen;

besluit tevens nu reeds en ten spoedigste de noodige maatregelen te zullen treffen om te zijner tijd de practische uitvoering van bovenstaand besluit mogelijk te maken.

12. *Leeuwarden I.*

Het Congres,
elke verantwoordelijkheid voor de militaristische politiek

der Nederl. bourgeoisie onvoorwaardelijk en onder alle omstandigheden afwijzende ;

van oordeel, dat de Partij in geval van mobilisatie of dreigenden oorlog in Nederland als consequentie van haar onvoorwaardelijke verwerping der gewapende landsverdediging, de Nederl. arbeidersklasse dient op te roepen om die mobilisatie te saboteeren en oorlog te verhinderen met alle middelen, ook al vallen ze ver buiten de wettelijk geoorloofde ;

van oordeel, dat bij dreigend oorlogsgevaar de organisatie van en het leiding geven aan het verzet tegen mogelijke deelname aan den oorlog practisch onmogelijk zal zijn ;

draagt het P.B. op aan het eerstvolgend congres voorstellen voor te leggen, welke beoogen onverwijld een aanvang te maken met de voorbereiding en de organisatie van het daadwerkelijk verzet der arbeidersklasse in die omstandigheden en van het Congres machtiging te vragen om deze voorstellen aanhangig te maken bij de S.A.I., ter gemeenschappelijk overleg met het I.V.V. en de Internationale Beroeps-secretariaten.

13. *Utrecht III.*

Het Congres, van oordeel, dat resoluties en redevoeringen tegen oorlogs- en mobilisatiegevaar leege gebaren zullen blijven, zoolang er geen practische mogelijkheid gegeven is om de daarin sprekende gezindheid in daden om te zetten ;

draagt het P.B. op om in samenwerking met het N.V.V., in overleg met een door het Congres in te stellen commissie organisatorische vormen te vinden, die het practisch mogelijk zullen maken, dat de sociaal-democratie zich met eenige kans op succes tegen oorlog en mobilisatie zal kunnen verzetten.

14. *Utrecht II.*

Het Congres, overwegende, dat de resolutie in zake het militaire vraagstuk van het Congres 1928 te Utrecht, in tegenspraak is met die van Rome en Den Haag, besluit de middelen, genoemd in die laatste resoluties te aanvaarden, ook al vallen die buiten het wettelijke.

15. *Voorburg.*

Het Congres draagt het P.B. op om, in overleg met het N.V.V., een orgaan in het leven te roepen, om de actie, die in tijd van direct oorlogsgevaar en in geval van mobilisatiebevel der regering noodzakelijk zal zijn, voor te bereiden en te organiseren, opdat in die spannende momenten geen sprake zal zijn van verwarring in de arbeidersbeweging en krachtige doelbewuste leiding van partij en vakbeweging zal kunnen uitgaan.

16. *Arnhem I, II en III.*

Het Congres, van oordeel, dat de uitvoering van de resoluties, aangenomen op het Internationaal Congres van de S.A.I. te Den Haag :

en de aanwending van de daarin genoemde middelen van verzet tegen het uitbreken van oorlogen, n.l. boycot, dienstweigering en algemeene werkstaking ;

een systematische organisatie en grondige voorbereiding noodzakelijk maken ;

draagt het P.B. op een commissie te benoemen, die nauwkeurig zal nagaan, hoe de organisatie van het verzet op basis van bovengenoemde resolutie het meest doeltreffend zal zijn.

17. *Assen.*

Het Congres draagt het P.B. op, in overleg met het Hoofdbestuur van het N.V.V., zoo spoedig mogelijk die maatregelen

Internationale zaken.

Ingevolge artikel 96 van het Huishoudelijk reglement der Partij vond op ons congres 1930 de verkiezing van twee gedelegeerden en hun plaatsvervangers voor de Executieve der S.A.I. plaats.

De partijgenooten J. W. Albarda, J. J. de Roode, P. J. Schmidt, W. H. Vliegen en F. M. Wibaut namen een candidatuur aan.

Uitgebracht werden 1393 stemmen, blanco 46, van onwaarde 32. Volstreekte meerderheid 696.

Hiervan verkregen: J. W. Albarda 1039, J. J. de Roode 213, P. J. Schmidt 412, W. H. Vliegen 401 en F. M. Wibaut 716.

Volgens dezen uitslag waren gekozen J. W. Albarda en F. M. Wibaut.

W. H. Vliegen, die jarenlang op voortreffelijke wijze de Partij met groote toewijding in de S.A.I. vertegenwoordigd had, werd bij deze stemming niet herkozen. Een woord van warmen dank voor het moeilijke en vaak weinig naar buiten sprekende werk, door hem voor de Partij in de S.A.I. verricht, moet ons hier van het hart.

Over de noodzakelijkheid van meer internationaal optreden en internationale actie, waren het Partijbestuur en leden der Executieve in het afgelopen jaar het eens.

Tijdens de Londensche Vlootconferentie stelde het Partijbestuur de S.A.I. voor in Londen een groote meeting te organiseren voor de ontwapening ter ondersteuning van het werk der ontwapenaars. Op ons vorig congres is reeds gebleken, dat de Executieve der S.A.I. voor dit denkbeeld weinig gevoelde en dat de Engelsche Partij niet bereid was deze meeting te houden.

Het Partijbestuur besprak in zijn vergadering van 31 Mei een voorstel om naar aanleiding van de houding, door de Engelsche Arbeidersregering aangenomen tegenover de nationalistische volksbeweging in Britsch-Indië, de S.A.I. te verzoeken in te grijpen, welk voorstel met de grootst mogelijke meerderheid werd verworpen. Het Partijbestuur vereenigde zich met de besluiten, door de Executieve der S.A.I. betreffende dit vraagstuk genomen in zijn bijeenkomst op 10 Mei te Berlijn.

Begin Augustus bereikte het Partijbestuur een motie van de afdeling Hilversum, waarin het Partijbestuur werd uitgenoodigd er bij de S.A.I. op aan te dringen in samenwerking met het I.V.V. en de beroepssecretariaten een meer anti-fascistische actie te ontwikkelen ter ondersteuning van den strijd onzer partijgenooten in Italië.

Bedoelde motie, later door meerdere afdelingen ingediend, zond het Partijbestuur onmiddellijk door naar Wibaut, die op dat moment een zitting der Executieve bijwoonde. Deze stelde zich met onzen Italiaanschen partijgenoot Modigliani, lid van de Executieve voor de Italiaansche Partij, in verbinding en stelde hem voor

een motie in te dienen in den geest van die van de federatie Hilversum. Wibaut en Albarda hadden zich bij voorbaat bereid verklaard een motie van Modigliani te ondertekenen en te ondersteunen.

Hoewel Modigliani had toegezegd een motie te zullen indienen, liet hij dit op den laatsten dag toch achterwege, daar volgens zijn meening het oogenblik daartoe niet gunstig was.

In de e.v. vergadering van het Partijbestuur, volgend op de zitting van de Executieve, besprak het Partijbestuur deze aangelegenheid opnieuw en was van oordeel, dat, gezien de actie die de I.T.F. in dezen wist te ontwikkelen, het gewenscht was, dat ook door de S.A.I. tezamen met het I.V.V., eventueel gezamenlijk met de I.T.F., getracht zou worden een meer naar buiten sprekende anti-fascistische actie te voeren.

In de December-zitting van de Executieve stelden onze gedelegeerden bovendien voor een inzameling te houden voor het Matteottifonds, waaruit deze anti-fascistische actie zou moeten worden bekostigd.

Een collecte, gehouden in een aantal Kerstmeetings, bracht f 762.37 op, terwijl in Maart e.k. nog een algemeene inzameling ten behoeve van het Matteottifonds zal worden gehouden.

Het Partijbestuur besprak voorts in het afgelopen jaar eenige malen de ontwapeningspolitiek, welke door de Engelsche Regeering wordt gevoerd.

Naar aanleiding daarvan besloot het Partijbestuur de S.A.I. mede te deelen, dat het z.i. nuttig zou zijn, wanneer het Bureau der S.A.I. elk jaar bij de aangesloten partijen informeerde naar hetgeen in het afgelopen jaar door dezen ter bevordering van de op het Congres te Brussel aangenomen resolutie is gedaan, in welke resolutie de aangesloten partijen opgeroepen werden in eigen land te streven naar vermindering van bewapening te land, ter zee en in de lucht.

Het Partijbestuur stelde het vorenstaande aan de Executieve voor.

Over een voorstel, dat beoogde uit te spreken, dat in zake de handelingen en de politiek der Engelsche Arbeidersregeering, speciaal voor wat betreft de koloniale politiek, de voorlichting in onze dagbladen uitermate gebrekkig en onvolledig zou wezen en dat voorts van het Partijbestuur een besluit vroeg om bij de redactie van *Het Volk* en van *Voorwaarts* krachtig aan te dringen op beter en vollediger voorlichting, werd gesproken in de vergadering van het Partijbestuur van 6 September.

Aan deze discussie werd deelgenomen door den redacteur buitenland van *Het Volk*, J. J. de Roode. Het voorstel werd met de grootst mogelijke meerderheid verworpen.

De Executieve besloot ingevolge het voorstel onzer Partij een permanent comité ter bestudeering van koloniale vraagstukken te benoemen. Als gedeleerde van de Hollandsche Partij stelde het Partijbestuur voor Ch. G. Cramer.

Partijgenoot J. W. Albarda vertegenwoordigde de Partij op 't Congres der Fransche Partij, dat 25 Juni te Bordeaux plaats vond. J. J. de Roode was aanwezig op het Congres der Labour Party te Llandutno van 6—10 October.

Verzoeken tot bijwoning van de jaarlijksche congressen der Spaansche, Italiaansche, Bulgaarsche, Hongaarsche, Tsjechische, Duitsche, Belgische, Oostenrijksche en Finsche Partij, moest het Partijbestuur afwijzen.

De Algemeene Raad.

De regelmatige besprekingen, in den Algemeenen Raad tusschen Partij en Vakverbond gevoerd, waren in het afgelopen jaar van den vriendschappelijksten aard.

Het Dagelijksch Bestuur van den Algemeenen Raad kwam 15 maal bijeen, in pleno vergaderde men 2 maal.

In den Algemeenen Raad werden vele aangelegenheden behandeld, waarvan wij in dit verslag reeds melding gemaakt hebben en waaraan beide deelen der moderne arbeidersbeweging deelnamen. Wij volstaan derhalve hier met te rapporteeren over die zaken, waarover elders in het verslag nog niets gezegd is.

De Commissie ter behartiging van de belangen van Limburg, ingesteld door den Algemeenen Raad, zette haar werkzaamheden voort.

Na voorbereiding door deze commissie kwam in Limburg tot stand een Centraal Bureau voor Arbeidsrecht, dat met zijn vertakkingen de aangesloten arbeiders en instellingen van rechtskundige voorlichting zal dienen. Als leider aan dit Bureau werd verbonden Mr. Van der Goes van Naters. Het Bureau is te Heerlen gevestigd.

Door de commissie werd verder voorbereid de stichting van een cultureele vereeniging voor Zuid-Limburg. Het doel dezer vereeniging is de cultureele belangen van de bevolking in Limburg in uitgebreiden vorm te behartigen.

Deze commissie voor Limburg benoemde voorts uit haar midden, aangevuld met partijgenooten ter plaatse, een bestuur voor de *Neutrale Volksschool*. Dit bestuur trof alle voorbereidende maatregelen, welke voor de stichting van twee bijzondere scholen resp. te Heerlen en Hoensbroek noodig zijn. Met deze maatregelen kon de Algemeene Raad zich vereenigen. Men heeft thans met den bouw van een school te Heerlen een aanvang gemaakt, terwijl door het bestuur verder besprekingen worden gevoerd omtrent de mogelijkheid van het komen tot een bijzondere school te Geleen.

De Commissie voor Zuid-Limburg nam voorts maatregelen teneinde te geraken tot een provinciale woningbouwvereeniging onzer beweging.

Verschillende besprekingen waren gewijd aan de belangen der V.A.R.A., het Instituut en de A.J.C.

Goedkeuring hechtte men aan de Statutenwijziging der A.J.C., welke betrekking hadden op de verlaging der leef-

tijdsgrens en de wijze van benoeming van bezoldigde bestuurders.

Er werden verder besprekingen gevoerd met de organisaties van personeel in overheidsdienst en semi-overheidsbedrijven over de vraag, in welke richting actie moet worden ontwikkeld ter bevordering van de positie der arbeiders, georganiseerd in bedoelde vakbonden. Over de vraag, of op verhooging der loonen, dan wel op vermindering van pensioenbijdrage moet worden aangestuurd, werd uitvoerig gesproken.

De Algemeene Raad verklaarde zich in principe bereid subsidie te verleen aan de socialistische vereeniging tot bestudeering van maatschappelijke vraagstukken ter honoreering van een bijzonder hoogleeraar aan de Utrechtsche Universiteit.

Van zelfsprekend werd in den Algemeenen Raad ook van gedachte gewisseld over het neutraal georganiseerd zijn door partijgenooten

De publicaties, welke door den Partijvoorzitter en den secretaris van het N.V.V. in de pers zijn gedaan, meenen wij als bekend te mogen aannemen.

Vermelden wij ten slotte, dat men in het laatst van het jaar de actie ter ondersteuning van de werkloozen besprak.

Arbeiders Kaderschool.

In den loop van het jaar besloot het bestuur van den Algemeenen Raad de Arbeiders-Kaderschool te stichten.

In verband met bepaalde verlangens, welke hieromtrent bij de instelling bestonden, die het organiseren van de kaderontwikkeling mogelijk maakten, besloot men, het Dagelijksch Bestuur van den Algemeenen Raad te doen zijn het Dagelijksch Bestuur van de Arbeiders Kaderschool.

Het Dagelijksch Bestuur van de Arbeiders Kaderschool benoemde een Curatorium, dat zich met het organiseren van deze speciale kaderontwikkeling zal bezig houden. In dit Curatorium namen zitting F. van de Walle, A. Harms, N. de Lieme, J. Hemelrijk, Van Dillen, S. de la Bella, C. Ketner, F. van Meurs en C. Woudenberg.

Het Curatorium ontwikkelde een plan voor de eerste arbeiders kaderbijeenkomst, die van 4—24 Januari 1931 op het *Troelstra-oord* plaats vond.

Als inleiders traden op de partijgenooten Dr. J. van den Tempel, Prof. Van Meurs, J. L. Vleming, Th. Thijssen.

Onderricht werd gegeven in Staathuishoudkunde, Staatsinrichting, Boekhouden en Bedrijfskennis en Nederlandsche taal.

Aan de eerste bijeenkomst werd door 25 cursisten deelgenomen, welke door het Vakverbond, de Partij, het Instituut voor Arbeidersontwikkeling en de A.J.C. waren opgegeven, en welke door het Curatorium waren geselecteerd. De eerste bijeenkomst kan als een succes beschouwd worden.

Het secretariaat.

Op het secretariaat vonden in het afgelopen jaar geen wijzigingen van beteekenis plaats. Aan werk was er voor ons personeel geen gebrek. Het Koloniaal Congres, het Paaschcongres, de vergaderingen van den Partijraad, de Jaarvergadering van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs, het Vlootwetpetitionnement, de werkzaamheden, verbonden aan het secretariaat van den Algemeenen Raad, etc. dit alles tezamen gaf handen vol arbeid.

Ontvangen werden wederom pl.m. 20.000 brieven en drukwerken. Verzonden werden ongeveer 6500 brieven en pl.m. 3600 zegelbestellingen, terwijl zeer veel circulaires en drukwerk het land in gingen.

Personalia.

Ook dit jaar ontviel der Partij een aantal trouwe werkers. Naast de velen, wier namen ons onbekend zijn, herdenken wij hier Lucie van Kuykhof—Koedijk, Just Havelaar en K. L. Smit.

Naast den droeven plicht deze partijgenooten hier te herdenken is het met des te meer genoegen, dat wij hier wijzen op een aangelegenheid van prettiger aard, n.l. de benoeming van p.g. S. de Wolff tot privaatsdocent in de conjunctuurleer aan de Amsterdamsche Universiteit, een erkenning van zijn jarenlange gepresteerden wetenschappelijken arbeid.

Vermelden wij nog, dat het Partijbestuur en een groot aantal vrienden p.g. J. Oudegeest ter gelegenheid van zijn 60sten verjaardag op 5 Augustus een receptie aanboden in café *Parkzicht* te Amsterdam.

Slot.

Hoewel in het jaar 1930 geen verkiezingen plaats vonden en zulk jaar in onze beweging als een „stil” jaar wordt aangemerkt, was dit met 1930 toch geenszins het geval. Het geheele jaar door zijn de sterk naar buiten sprekende agitatieën elkaar opgevolgd en is er een felle strijd gevoerd.

1930 was voor den groei van de Partij een goed jaar. Moge 1931 nog beter worden en de strijd voor de Raads- en Statenverkiezingen onze Partij een succes zijn, tot heil der sociaal-democratie.

BIJLAGE A.

(per 31 December.)

GEWESTEN	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Friesland	58	71	74	90	89	86	87	90	100	111	105	97	101	100	95	97	99	100	102	104	103
Groningen	20	26	37	51	48	46	51	58	75	84	78	72	71	68	69	66	70	75	75	77	79
Drente	7	8	11	21	27	28	33	30	41	51	43	43	49	51	45	45	43	47	48	50	49
Overijssel	19	23	22	23	25	23	24	25	39	34	37	35	40	40	40	45	42	39	43	48	45
Gelderland	24	22	25	30	34	34	32	40	68	66	59	56	51	61	60	60	60	58	60	68	68
Utrecht	4	7	7	8	6	10	11	16	19	19	19	19	21	22	20	21	22	22	22	23	25
Nrd.-Holland (N.)	26	29	44	70	44	46	46	51	57	60	60	56	63	62	64	61	61	57	58	62	62
Nrd.-Holland (Z.)	—	—	—	—	28	27	27	20	25	29	29	27	31	31	29	31	30	30	29	30	30
Amsterdam	9	9	9	9	9	9	9	24	24	24	24	9	9	10	11	11	11	11	11	11	11
Rotterdam	6	6	6	7	7	6	6	6	8	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Den Haag	4	4	4	4	4	4	4	4	7	7	7	3	3	3	4	4	4	7	7	7	7
Zuid-Holland	23	24	29	50	49	45	50	52	75	89	83	81	84	83	84	87	86	85	84	86	90
Zeeland	7	7	5	12	15	15	16	13	15	21	19	17	18	21	20	20	20	22	23	25	30
Noord-Brabant	6	7	5	5	7	7	7	9	15	17	17	12	12	11	14	14	14	15	18	24	25
Limburg	7	10	6	9	14	9	7	17	26	24	24	23	21	19	20	20	19	20	20	21	22
Totaal	220	253	284	389	406	395	410	455	594	645	613	559	583	591	584	591	590	597	609	645	655

BIJLAGE D.

GEWESTEN	30 Sept. 1914	30 Sept. 1918	30 Sept. 1919	30 Sept. 1920	30 Sept. 1921	30 Sept. 1922	30 Sept. 1923	30 Sept. 1924	30 Sept. 1925	30 Sept. 1926	30 Sept. 1927	30 Sept. 1928	30 Sept. 1929	30 Sept. 1930
Friesland	3332	4347	5557	4647	4414	5374	5350	4904	5071	4925	5366	5882	6256	6448
Groningen	1725	2891	4908	3667	3121	3431	3098	2784	2957	2997	3509	3931	4394	5017
Drente	901	1544	2148	1484	1406	2119	1575	1225	1090	1289	1525	1595	1801	1801
Overijssel	1658	2177	3226	2523	2433	2912	2825	2715	3130	3018	3323	3786	4569	4873
Gelderland	1794	3724	5179	4121	3561	4178	4438	3922	3889	3873	4151	4439	4672	5148
Utrecht	800	1561	2220	1692	1794	2142	2035	1936	1985	1987	2222	2497	3085	3324
Nrd.-Holland (N.)	4122	4643	3907	3253	2870	3481	3458	3295	3384	3301	3713	3978	4647	5155
Nrd.-Holland (Z.)	—	—	2609	2153	1887	2162	2214	2076	2441	2392	2701	3025	3404	3857
Amsterdam	5034	4615	5539	4981	5627	5339	5188	4910	5384	5242	5817	7627	9273	10817
Rotterdam	1646	1843	2596	2287	2670	3069	3138	2750	2821	2922	3524	4398	5175	6001
Den Haag	1668	1519	1999	1796	1753	1904	1862	1892	2412	2524	2967	3793	4132	4725
Zuid-Holland	2345	2147	5710	4206	4238	4727	4595	4013	4514	4640	5382	5754	6605	7188
Zeeland	424	571	760	619	540	620	682	611	688	694	895	1043	1375	1590
Noord-Brabant	278	856	1019	824	741	732	659	601	667	629	647	773	1110	1264
Limburg	320	1093	1436	1091	812	746	657	631	757	752	895	944	1000	1154
Totaal	26047	35531	48813	39344	37867	42936	41774	38265	41266	40986	46401	53395	61292	68362

BIJLAGE B.

Gewest	31 December 1929	Nieuw ingeschreven leden	Leden uit andere afd. overgekomen	Totaal ingeschreven	Verhuisd	Bedankt	Afgevoerd wegens con- trib.schuld	Geroyeerd	Overleden en overige redenen	Totaal afgeschreven	31 December 1930	Mannen	Vrouwen
Friesland.....	6240	770	230	1000	327	329	23	2	51	732	6508	4440	2068
Groningen.....	4425	1182	102	1284	191	447	35	—	22	695	5014	3665	1349
Drente.....	1611	504	22	526	80	128	21	4	14	247	1880	1438	442
Overijssel.....	4502	866	111	977	191	375	15	2	25	608	4871	3400	1471
Gelderland.....	4666	1077	126	1203	232	447	26	1	31	737	5133	3670	1463
Utrecht.....	3099	735	221	956	318	256	64	3	10	651	3417	2335	1082
Noord-Holland Noord...	4648	1151	114	1265	218	264	12	2	35	531	5379	3594	1785
Noord-Holland Zuid....	3356	835	192	1027	228	179	19	—	14	440	3943	2588	1355
Amsterdam.....	9309	3213	1030	4243	735	1099	493	—	40	2367	11185	7387	3798
Rotterdam.....	5044	1869	336	2205	484	755	57	2	36	1334	5915	3982	1933
Den Haag.....	4130	1317	474	1791	581	438	53	1	33	1106	4815	3060	1755
Zuid-Holland.....	6543	1508	168	1676	336	589	79	7	48	1059	7160	5107	2053
Zeeland.....	1366	436	17	453	76	150	19	2	6	253	1566	1151	415
Noord-Brabant.....	115	341	34	375	58	121	13	7	22	221	1313	1041	272
Limburg.....	1074	356	85	441	124	199	17	2	9	351	1164	828	336
Totaal	61172	16160	3262	19422	4179	5776	946	35	396	11332	69263	47686	21577

BIJLAGE E.

	1 Jan. '30	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12	31/12
AFDEEL.	aant. inw.	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	
Amsterdam . . .	749459	4959	4526	4340	4236	5032	5501	4874	5595	5169	5234	4831	5386	5523	5827	7761	9309	11185	
Haarlem . . .	117169	361	315	301	302	425	536	478	496	491	458	457	527	502	789	922	1059	1275	
Alkmaar . . .	28011	122	103	113	114	132	180	145	186	213	216	206	235	261	253	291	328	344	
Zaandam . . .	32578	396	377	428	463	525	677	581	554	575	679	706	730	738	810	821	868	1055	
Hilversum . . .	54784	200	226	193	224	319	394	281	355	392	375	365	455	431	463	555	600	672	
Rotterdam . . .	582507	1584	1356	1518	1551	1941	2672	2202	3072	3031	3098	2711	2809	3628	3400	4387	5044	5915	
Den Haag . . .	432680	1631	1430	1353	1341	1563	1995	1786	1766	1863	1899	1898	2465	2585	3058	3908	4130	4815	
Leiden . . .	70352	174	231	202	203	253	445	432	532	516	552	469	491	517	528	605	781	907	
Delft . . .	50051	297	241	242	230	298	423	318	498	439	389	342	366	373	463	497	534	567	
Dordrecht . . .	55511	379	376	396	331	374	443	384	403	427	462	441	573	700	754	760	775	906	
Leeuwarden . . .	47967	332	327	331	369	561	655	610	716	770	777	723	788	839	847	1099	1128	1238	
Groningen . . .	103706	495	473	521	558	593	752	697	834	815	815	817	889	872	913	1065	1132	1253	
Assen . . .	17553	264	244	240	229	218	264	194	409	372	205	177	226	193	227	277	278	315	
Zwolle . . .	40282	169	164	165	259	392	615	467	575	580	567	499	583	547	569	705	719	774	
Enschede . . .	52130	268	235	204	217	315	246	276	302	362	372	398	442	441	505	543	577	692	
Almelo . . .	31596	163	150	145	128	173	234	163	201	204	208	225	263	325	332	360	417	439	
Hengelo . . .	33829	159	144	137	138	142	148	132	147	171	176	169	175	169	240	379	488	504	
Utrecht . . .	153208	507	479	501	500	599	925	819	855	956	984	945	979	1082	1081	1201	1664	1745	
Apeldoorn . . .	59080	131	134	130	211	197	409	318	309	313	399	359	372	368	361	360	345	393	
Amersfoort . . .	37677	154	138	150	160	197	268	221	229	242	238	206	215	217	254	355	376	425	
Arnhem . . .	77438	369	347	328	414	568	598	461	547	887	836	764	741	757	712	781	766	892	
Nijmegen . . .	80126	134	111	112	173	253	335	234	234	283	288	249	247	325	304	340	341	375	
Zutphen . . .	19579	227	214	198	220	213	307	299	334	349	370	337	387	402	423	478	479	473	
Deventer . . .	35655	116	127	235	152	201	386	339	384	384	364	336	378	375	400	478	478	527	
Middelburg . . .	18611	101	97	93	103	116	147	139	170	177	179	164	185	193	214	285	295	276	
Den Bosch . . .	41979	27	27	22	20	50	158	103	94	121	114	89	108	82	78	97	114	113	
Eindhoven . . .	86619	71	65	69	104	182	226	216	170	174	160	147	160	150	146	190	319	386	
Maastricht . . .	59928	165	146	150	200	244	334	210	196	149	164	184	204	224	222	254	318	300	
Totaal . . .	3173065	14052	12803	12717	13151	16076	23410	17379	20163	20425	20578	19214	21279	22819	24173	29754	33662	38761	
In Procenten .	41	55	53	51	49	43	49	46	49	49	50	51	52	52	52	55	55	56	
Totaal ledental		25642	24018	24839	26987	37628	47870	37412	41472	42047	41230	37894	41221	43196	46169	54319	61162	69263	
Het Rijk . . .	7832175																		

BIJLAGE F.

GEWESTEN	Groote plaat	Kleine plaat	Manifest	Manifest	Brief aan de	„Niet bij	Huisbezoek-	Paaschkrant	Manifest	Groote plaat	Kleine plaat	Groote plaat	Kleine plaat	Groote	Kleine	Kerstkranten
	„De Rooden roepen”	„De Rooden roepen”	aan de vrouwen	aan de mod. georg.	ex-leden	brood alleen”	kaartje	—	inzake landb. crisis	M. Bleekrode	M. Bleekrode	F. Cohen	F. Cohen	letterbiljetten	letterbiljetten	—
Friesland	472	1440	4397	4812	1087	7622	2800	86250	12775	750	7500	750	7500	3000	15000	85140
Groningen	606	3868	3242	12725	2065	12775	1290	73150	8100	560	2200	559	2175	519	4375	75285
Drente	234	1547	2110	3135	232	4185	1675	12250	5100	87	1800	90	1770	121	3225	23500
Overijsel	478	1925	1590	4385	365	4147	3245	—	8250	350	2400	351	2400	565	4185	70700
Gelderland	225	1000	1850	5500	1050	4000	2000	71000	7075	140	825	136	825	390	1750	76450
Utrecht	320	1820	3000	6325	780	6780	1850	67000	1450	150	1940	155	1945	170	1020	67200
Noord-Holland Noord	834	4135	1790	1880	858	3855	8350	32960	5125	625	2250	625	2250	1250	4500	82625
Noord-Holland Zuid	552	2665	7995	12815	644	7880	1094	50719	1150	430	2200	435	2200	—	3400	42900
Amsterdam	1830	2440	25315	27315	2265	4965	6265	75015	—	1905	24100	1900	24050	1715	4250	—
Rotterdam	602	1552	3252	4002	1652	5255	8502	—	—	750	2500	750	2500	2000	5000	110000
Den Haag	1000	2000	5000	5000	500	5000	—	—	1600	250	1250	250	1250	1000	2500	—
Zuid-Holland	806	8930	9535	14505	2800	11135	9845	50200	5750	1500	10000	1500	10150	3000	20150	40000
Zeeland	107	765	985	2575	135	1675	870	27400	2800	65	300	65	300	130	600	25000
Noord-Brabant	360	2320	22350	5355	545	820	1575	32700	500	100	1500	107	1500	207	2900	10000
Limburg	200	3900	2600	5250	525	2700	200	10400	200	165	2150	165	2150	430	4300	12000
Totaal	8566	40307	75011	115579	15443	82794	49561	589044	59875	7827	62915	7838	62965	14497	77155	720800

BIJLAGE C.

Het ledental der S.D.A.P. van de oprichting af.

1 Jan.	Aantal leden	1 Jan.	Aantal leden	1 Jan.	Aantal leden
1895	700	1908	8748	1920	47870
1896	1000	1909	9504	1921	37412
1897	1500	1910	9980	1922	41472
1898	2100	1911	12582	1923	42047
1899	2500	1912	15667	1924	41230
1900	3200	1913	25708	1925	37894
1901	4000	1914	25609	1926	41221
1902	6500	1915	25642	1927	43196
1903	5600	1916	24018	1928	46169
1904	6000	1917	24893	1929	53395
1905	6816	1918	27093	1930	61162

BIJLAGE G.

GEWESTEN	Een kol. schande J. E. Stokvis	Arb. va. antie S. de la Bella	Fatale gapings Th. Thijssen	Kerst-brochure K. Vorrink	Holland-Denemarken J. W. Albarida	Alleen Vakbew. J. Ondegeest	Verb. Schakels J. H. Schaper	Een dure les A. J. Luikinga	Vlootgevaar 1930 J. Prautigam	Staking Maastricht W. Drop	Kerstbroch. Ds. W. Banning	Taak provincie A. W. Michels	De prov. haar bevolking A. v. Geuns	Geesel van dezen tijd J. v. d. Tempel	Gister, heden, morgen W. H. Vliegen	Aantal afdeelingen	Aantal afd. dat niet bestelde
Friesland	745	610	835	1665	2601	425	731	150	2875	201	2431	206	311	1646	1866	103	28
Groningen	526	605	870	1631	2440	475	1026	60	2927	270	3045	110	850	930	1170	79	13
Drente	200	560	485	745	925	285	545	50	1160	135	1435	136	185	275	1040	49	16
Overijssel	585	735	765	965	1537	285	320	55	2850	1275	1585	70	740	610	245	45	14
Gelderland	535	630	470	820	1935	660	200	180	2485	390	1825	125	370	455	990	68	23
Utrecht	850	700	485	935	910	300	175	—	2350	260	2165	451	150	851	1610	25	4
Noord-Holland Noord.	477	678	808	838	1650	480	460	190	2293	1015	2555	529	337	600	635	62	9
Noord-Holland Zuid ..	489	754	709	310	1842	602	142	60	4207	380	1570	572	266	332	710	30	—
Zuid-Holland	761	881	809	1892	1788	510	463	73	4290	1005	2083	350	355	505	850	90	23
Zeeland	295	180	160	295	500	275	130	45	660	90	4 0	55	200	625	595	30	8
Noord-Brabant	140	220	180	240	555	280	10	190	1115	710	815	15	55	175	850	25	2
Limburg	104	199	109	264	690	235	—	70	1210	670	415	70	60	85	210	22	4
Amsterdam	1630	495	575	715	1130	590	60	125	7700	875	2350	625	260	765	675	11	—
Rotterdam	705	510	510	445	675	220	145	150	3250	175	1050	175	150	200	550	9	—
Den Haag	325	305	290	160	1125	395	—	140	875	510	600	175	260	575	425	7	—
Diversen	246	134	133	203	255	255	35	3264	1398	9225	666	206	260	355	560	—	—
Totaal...	8613	8196	8193	12123	20558	6272	4442	4802	41645	17186	25020	3866	4809	8984	12981	655	144

te treffen, die er toe kunnen leiden, dat uitvoering gegeven wordt aan de besluiten, genomen op het Internationaal Vredescongres in Den Haag, gehouden December 1922.

18. *Buinen.*

Het Congres draagt het P.B. op bekend te maken — gezien de woorden van pg. J. W. Albarda in de Tweede Kamer —, hoe of in geval van mobilisatie gehandeld moet worden door partijgenooten en modern georganiseerden;

besluit voorts de leiders van Partij en Vakbeweging het land in te zenden, om partijgenooten en modern georganiseerden duidelijk te maken, wat zij in zoo'n geval moeten doen, resp. hoe zij handelen moeten.

19. *Amsterdam VI.*

Het Congres, constateerende, dat ondanks tien jaar Volkenbondspolitiek, de bewapeningen in de meeste landen der wereld sterk zijn toegenomen en dat mede onder den invloed der geheime diplomatie de spanning zoodanig is toegenomen, dat het oorlogsgevaar dreigend is;

van oordeel, dat het oorlogsapparaat der regeeringen zoodanig is georganiseerd, dat het bij een eersten oproep onmiddellijk in werking kan worden gesteld;

overwegende, dat de resolutie, aangenomen door het Congres te Utrecht op 8 April 1928 geen waarborg geeft voor de houding der partij ingeval van mobilisaties, waarvan niet dadelijk kan worden vastgesteld, dat het bevel ertoe als een drijven naar oorlog of als het oproepen van oorlogsgevaar dient te worden beschouwd, ook al zou zulks in werkelijkheid het geval zijn;

spreekt uitdrukkelijk uit, dat onze actie onverflauwd dient te blijven staan in het teeken der ontwapening en de aanwending van alle middelen gericht op het voorkomen van oorlog;

van meening, dat evenwel rekening dient gehouden te worden met de mogelijkheid, dat desondanks onze vredesactie mislukt;

geeft te kennen, dat zoolang onze legerorganisatie een mobilisatie van niet beperkten omvang en anders dan op den voet eener veiligheidswacht mogelijk maakt, onze partij aan elke mobilisatie hare medewerking zal onthouden;

en spreekt voorts de wenschelijkheid uit, dat het P.B. in overleg met het N.V.V. de voorbereidingen zal treffen voor de uitvoering der resoluties, aangenomen door de internationale Congressen van Rome en Den Haag in April en December 1922 o.a. bevestigd door het Congres der S.A.I. te Hamburg in 1923.

20. *Amsterdam VIII.*

Het Congres, zijn instemming betuigend zoowel met de in de zitting der Tweede Kamer van 18 November 1930 door Albarda afgelegde verklaring, als met de door het Partijbestuur gedane stappen in zake de belegging van een internationaal congres van S.A.I. en I.V.V.;

draagt het P.B. op:

1e. door stelselmatige en krachtige propaganda, te voeren in samenwerking met het N.V.V., bij de arbeiders de bereidwilligheid aan te kweeken om ingeval van een mobilisatie, die de gewapende landsverdediging ten doel heeft, gevolg te geven aan elken oproep, die door Partij en Vakbeweging zal worden gericht;

2e. er op aan te dringen, dat op bedoeld congres mede aan de orde zal worden gesteld de uitvoering van de in de resolutie van het Haagsche Vredescongres van 1922 aan de internationale arbeidersbeweging opgedragen taak.

VERLIES- EN WINSTREKENING PARTIJKAS S.D.A.P. OVER 1930

Verliezen :

1. Kantoorhuur en Personeele Belasting	f 5.508.82
2. Kosten Congres	„ 10.373.51
3. Vergaderingen Partijbestuur	„ 880.73
4. Kosten Bureau- en Kantoorbehoef ten	„ 3.511.92
5. Salarissen Bestuurders	„ 14.539.20
6. Kosten Bestuurders	„ 2.058.48
7. Abonnementen Secretarissen gewesten	„ 139.99
8. Salarissen Persneel	„ 16.751.83
9. Porti, telegrammen en telefoon	„ 3.407.27
10. Kosten archief en bibliotheek	„ 551.92
11. Kosten Correspondentieblad en Mededeelingen voor de Vrouwenpropaganda	„ 1.661.44
12. Kosten Internationale Congr. en bijeenk.	„ 1.203.—
13. Kosten Partijraad	„ 2.141.03
14. Actie en Propaganda	„ 29.509.94
15. Subsidies	„ 8.750.—
16. Buitengewone subsidies	„ 10.164.15
17. Kosten Kamerfracties	„ 869.94
18. Kosten Partijcommissies	„ 2.797.22
19. Afschrijving meubilair	„ 500.—
20. Contributies	„ 2.833.50
21. Afschrijving schuld opgeh. afdelingen	„ 171.38
22. Pensioenpremies	„ 3.525.20
23. Economische cursus	„ 236.—
24. Bijzondere lasten	„ 3.840.64
25. Diversen	„ 2.630.42
26. Winst 1930	„ 9.007.04

f 137.564.57

Winsten :

1. Contributie afdelingen	f 117.329.89
2. Contributie verspreide leden	„ 138.60
3. Diverse drukwerken	„ 900.22
4. Bijzondere bijdragen	„ 9.572.27
5. Interest	„ 9.545.50
6. Effecten	„ 78.03

f 137.564.57

TOELICHTING VERLIES- EN WINSTREKENING

31 DECEMBER 1930.

Verliezen:

1.	Huur-étage Tesselschadestr.	f	4.500.—	
	Belasting 1930	„	1.038.82	
		f	5.538.82	
	Opbrengst verhuren vergaderzaal	„	30.—	
		f	5.508.82	
2.	De kosten v.h. Paaschcongres bestaan uit:			
	Drukwerk	f	3.006.97	
	Opbrengst verslag	„	528.15	
		f	2.478.82	
	Reiskosten afgevaardigden	„	2.150.52	
	Reis- en verblijfkosten P.B., afgev. Gewesten, Kamerfracties, leden Congrescommissie	„	1.608.65	
	Zaalhuur	„	400.—	
	Kosten voorber. en person.	„	168.10	
	Ons aandeel te kort feestavond en demonstratie	„	500.—	
		f	7.306.09	
	De kosten van het Koloniaal congres bestaan uit:			
	Drukwerk	f	1.046.51	
	Opbrengst verslag	„	526.—	
		f	520.51	
	Reiskosten afgevaardigden	„	1.060.62	
	Reis- en verblijfkosten P.B., afgev. Gewesten, Kamerfracties, leden Congrescommissies	„	913.97	
	Zaalhuur	„	313.35	
	Kosten voorbereid., personeel en congrescommissie	„	258.97	
		„	3.067.42	
		f	10.373.51	
3.	Kosten van vergaderingen van het Partijbestuur, tegenwoordiging op afdelings- en gewestelijke bijeenkomsten en op vergaderingen van andere organisaties in Nederland.			
4.	Kosten voor kantoorbehoefden, reparaties machines en consumptiekosten personeel en bestuurders.			
5.	Salaris J. Oudegeest	f	5.000.—	
	„ C. Woudenberg	„	5.000.—	
	„ Mw. E. Ribbius Peletier	„	4.000.—	
	Vacantietoelagen	„	539.20	
		f	14.539.20	
6.	Reis- en verblijfkosten en telefoon	f	1.444.48	
	Spoorwegabonnementen	„	614.—	
		f	2.058.48	
7.	Voor abonnementen op tijdschriften enz. van Gewestelijke secretarissen.			
8.	Salarissen kantoorpersoneel, zegels Invaliditeitswet en vacantietoelagen.			
9.	Voor porti, telegrammen en telefoon.			
10.	Diverse abonnementen en boeken.			
11.	Druk- en expeditiekosten van 11 nummers <i>Correspondentieblad</i> en 7 nummers <i>Mededeelingen voor de Vrouwenpropaganda</i> , verminderd met opbrengst extra abonnementen.			

12.	Vertegenwoordiging te Parijs, Zürich, Berlijn, Bordeaux en Keulen.		
13.	Onkosten drie vergaderingen.		
14.	Salarissen propagandisten, toelage aan vier gewestelijke secretarissen en zegels Invaliditeitswet	f	17.926.92
	Subsidies aan gewesten:		
	Gewest Gelderland	f	375.—
	„ Zeeland	„	975.—
	„ Noord-Brabant	„	825.—
	„ Limburg	„	1.300.—
	„ Drente	„	515.10
		„	3.990.10
	Onkosten Propagandamaand 1930	„	2.126.06
	„ Radio-uitzendingen	„	184.50
	Te kort Paaschkrant	„	707.44
	Ons aandeel onkostenverg. Maastricht	„	83.15
	Manifest op Weg naar de		
	Waarheid	f	191.8c
	Aandeel N.V.V.	„	95.90
		„	95.90
	Diverse brochures	f	8.671.64
	Opbrengst	f	4.237.51
	Aand. N.V.V. te		
	kort broch. Drop „	„	46.70
		„	4.284.21
		„	4.387.43
	Diverse onkosten	„	41.36
		f	29.542.86
	Overschot Kerstkrant	„	32.92
		f	29.509.94
15.	A.J.C.	f	4.000.—
	Inst. v. Arbeidersontwikkeling	„	3.000.—
	Bond v. Soc.-Dem Vrouwenclubs	„	1.750.—
		f	8.750.—
16.	Buitengewone subsidies:		
	Instituut v. Arbeidersontwikkeling (zie ook Bijzondere Bijdragen)	f	7.425.—
	Bond v. Soc.-Dem. Vrouwenclubs in zake Jaarvergadering	„	199.15
	Bond v. S.-D. Studenclubs	„	500.—
	Bureau voor Kinderbescherming	„	100.—
	Eigen Gebouw Oldenzaal	„	15.—
	„ „ Koog aan de Zaan	„	100.—
	„ „ Roosendaal	„	25.—
	Bond van Arb. Muziekverenigingen	„	50.—
	Ver. v. Soc.-Dem Raads- en St.-leden	„	1.750.—
		f	10.164.15
17.	Secretaris J. W. Albarda, 1/1—31/3' 30	f	511.01
	Kosten secretariaat (telefoon en abonnementen)	„	358.93
		f	869.94
18.	Partijcommissies tezamen met N.V.V.		
	<i>Ons aandeel:</i>		
	Algemeene Raad	f	415.28
	Com. Ned. Fabrikaat en werkverruiming	„	133.19
	Commissie Nijverheidsonderwijs	„	116.62
	Commissie Loonvraagstuk en Medezeggenschap	„	10.15
	Commissie i.z. Onderwijs en Cultureele belangen Limburg	„	223.98
	Commissie Bedrijfsraden	„	575.32
	Curatorium Arbeiders Hoogeschool	„	46.35

Zelfstandig:

Commissie Herz. Grondwet artt. 78—194	„	384.41	
„ Landbouvvraagstuk	„	439.81	
„ Cumulatie van functies	„	35.30	
Onderwijscommissie	„	92.01	
Commissie Drankwetvraagstuk	„	24.20	
Commissie Koloniaal Werkprogram	„	300.60	
			f 2.797.22
19. Afschrijving Meubilair.			
20. Soc. Arb. Internationale	f	2.798.50	
Nat. Bond voor Plaatselijke Keuze	„	10.—	
Bond van Mobilisatie Invaliden	„	25.—	
			f 2.833.50
21. Schuld van opgeheven afdelingen.			
22. Kosten pensioenpremies bezoldigde bestuurders, propagandisten en kantoorpersoneel.			
23. Kosten cursussen Troelstra-oord.			
24. Begrafenis P. J. Troelstra	f	1.836.41	
Ons aandeel te kort Soc. Gids	„	2.004.23	
			f 3.840.64
25. Bijeenk. propagandisten en Gew. Secr	f	268.86	
Bloemen en cadeaux	„	291.90	
Ondersteuning buitenl. pg.	„	84.20	
Brandassurantie	„	25.10	
B.U.M.A.	„	250.—	
Advertenties	„	17.70	
Kosten Memoires Troelstra	„	600.—	
Honorarium H. J. Wegerif	„	375.—	
Kosten erflating Cohen	„	104.—	
Kosten diverse kwesties	„	138.42	
Kasverschillen	„	18.65	
Onk. reis Berlijn (bespreking Handels-politiek)	„	200.—	
Adreslijsten secr.-afdelingen	„	226.50	
Onkosten Comm. van Geschillen	„	8.41	
Diversen	„	21.68	
			f 2.630.42

Winsten.

I. Contributie afdelingen:

Door de afdelingen werden afgenomen:

214.789 zegels à 5 cent	f	10.739.45
903.947 „ „ 6 „	„	54.236.82
1.770.930 „ „ 10 „	„	177.093.—
139.974 „ „ 20 „	„	27.994.80
101.140 „ „ 30 „	„	30.342.—
127.697 werkloozenzegels		
		f 300.406.07

Wij ontvingen terug van vorige jaren:

1679 zegels à 5 cent	f	83.95
4813 „ „ 6 „	„	288.78
7516 „ „ 10 „	„	751.60
54 „ „ 16 „	„	8.64
3346 „ „ 20 „	„	669.20
7 „ „ 21 „	„	1.47
20 „ „ 26 „	„	5.20
1365 „ „ 30 „	„	409.50
34 „ „ 36 „	„	12.24
3 „ „ 41 „	„	1.23
8 „ „ 51 „	„	4.08
1278 werkloozenzegels		
		f 2.235.89

Blijft . . . f 298.170.18

Van dit bedrag komt 40 pCt aan de Partijkas is . . .	f	119.268.07	
Eenige afdelingen, die contributie inden zonder daarvoor zegels te verstrekken, hebben wij alsnog belast voor een bedrag van	„	412.90	
			<hr/>
Zuivere opbrengst contributie over 1930	f	119.680.97	
Waarvan afgaat drukkosten zegels en kaarten	„	2.351.08	
			<hr/>
			f 117.329.89
2. Afdracht contributie verspreide leden.			
3. Winst op diplomaboekjes, kas- en contributieboeken.			
4. Winstuitkeering <i>De Centrale</i> . (Zie ook onder Buitengewone subsidies)			
Ons aandeel nalatenschap B. de Leur te Nijmegen	f	7.425.—	
Af Successierechten	„	1.161.07	
			<hr/>
	„	2.147.27	
			f 9.572.27
5. Dividend N.V. <i>De Arbeiderspers</i> 1929			
Nog te ontvangen rente 1930 Obligaties N.V. <i>De Arbeiderspers</i>	„	8.800.—	
Diverse coupons	„	267.61	
			<hr/>
	f	13.067.61	
Rente 5½ pCt. Obligatieleening	f	1.430.—	
Rente 4½ pCt. leening A.N.D.B.	„	900.—	
Rente Bankrekening, enz.	„	1.192.05	
			<hr/>
	„	3.522.05	
			f 9.545.56
6. Door verzilvering van eenige effecten uit de nalatenschap van B. de Leur maakten wij een winst van			
	f	78.03	

BALANS DER DEELSTAKERS DER S.D.A.P. 31 DECEMBER 1930

Bezittingen:

1. Kassa	f 1.177.—	
2. Postchèque en Girodienst	„ 1.462.28	
3. Twentsche Bank	„ 210.84	
	<u>f 2.850.12</u>	
4. Effecten	„ 94.933.36	
5. Voorschotten u/g	„ 7.873.97	
6. Afdeelingen en Gewesten	„ 17.243.43	
7. Meubilair	„ 2.546.85	
8. Diverse drukwerken	„ 470.47	
9. Interest	„ 8.800.—	
10. N.V. Maatsch. pij tot Exploitatie en administratie van Vereenigingsgebouwen	„ 25.281.54	
11. Onkosten vooruit betaald	„ 3.265.43	

f 163.265.17

Schulden:

1. Crediteuren	f 30.483.72	
2. Houders van uitgelote Obligaties 1917	„ 140.—	
3. Ontwapeningsfonds.		
Saldo 1 Jan. 1930	f 18.937.96	
Af: te kort Sept.		
Demonstraties	f 6.683.15	
Kosten film	„ 350.83	
Kosten Petionnement en Demonstratief congres		
Den Haag	„ 3.509.45	
	<u>f 10.543.43</u>	
		„ 8.394.53
4. Twentsche Bank Voorschot-rekening		„ 19.512.42
5. Leeningen o/g		„ 18.000.—
6. Reserve voor pensioenbetalingen		„ 1.739.55
7. 5½ pCt Obligatieleening 1928		
Saldo 1 Januari 1930	f 95.000.—	
Uitgeloot	„ 5.000.—	
	<u>f 90.000.—</u>	
Obligaties in portefeuille	„ 64.000.—	
		„ 26.000.—
8. Onkosten nog te betalen		„ 2.104.23
9. Interest loopende leeningrente		„ 715.—
10. Reserve dubieuze vorderingen		
Saldo 1 Januari 1930	f 4.509.92	
Afgeschreven	„ 1.028.49	
		„ 3.481.43
11. Matteottifonds		„ 762.37
12. Kapitaal rekening		
Stand 1 Januari 1930	f 42.924.88	
Bij winst 1930	„ 9.007.04	
	<u>f 51.931.92</u>	
		<u>f 163.265.17</u>

Schulden.

1. Bestaat uit:

N.V. „Vooruitgang”	f	11.872.38	
N.V. „Voorwaarts”	„	17.903.14	
Bond van S.D.V.C	„	8.20	
Reserve Bur. Arb.recht Limburg	„	700.—	
			f 30.483.72

2. Schuld aan houders van uitgeloten obli-

gaties op 1 Januari 1930	f	190.—	
Betaald in 1930	„	50.—	
			f 140.—

3. Verminderd met de onkosten voor de film, het Vlootwetpetitionnement, het te kort van de Septemberdemonstraties en de onkosten van het Demonstratief Congres in Den Haag.

4. Saldo per 1 Jan 1930	f	13.390.93	
Interest, kosten en voorziening in kasgeld te zamen	„	6.121.49	
Saldo 31 Dec. 1930			f 19.512.42

5. Geleend van den A.N.D.B. à 4½ pCt.

's jaars	„	30.000	
Hiervan afgelost	„	15.000	
			f 15.000.—

Geleend op korten termijn van den Alg

Ned. Meubelm. Bond	f	3.000.—	
			f 18.000.—

6. Saldo per 1 Januari 1930 . . . . .

Pensioenen	„	2.662.59	
	„	923.04	
			f 1.739.55

7. 5½ pCt Obligatieleening 1928 . . . . .

Uitgeloot 1929	f	5.000.—	
Uitgeloot 1930	„	5.000.—	
			f 10.000.—

	f	90.000.—	
In portefeuille	„	64.000.—	

Geplaatst	f	26.000.—	
---------------------	---	----------	--

8. Bestaat uit:

Ons aandeel te kort Soc. Gids 1930	f	2.004.23	
Subsidie Bureau voor Kinderbescherming	„	100.—	
			f 2.104.23

9. Nog verschuldigde rente over 1930 voor 5½ pCt. Obligatieleening 1928.

10. In den loop van 1930 hebben wij eenige dubieuze vorderingen afgeschreven tot een bedrag van . . . . .

	f	1.028.49	
--	---	----------	--

11. Opbrengst van collecten op Kerstvergaderingen.

12. Deze rekening spreekt voor zich zelf.

TOELICHTING BALANSPOSTEN.

Bezittingen.

1. In kas op 31 December 1930.

2. Ons te goed bij den Postchèque- en Girodienst per 31 Dec. 1930

3. Ons te goed bij de Twentsche Bank per 31 Dec. 1930.

4. Bestaat uit:

Het aandeelenkapitaal van N.V. „Voorwaarts”, nominaal f 10.000.— boekwaarde	f	23.500.—	
---	---	----------	--

Het aandeelenkapitaal van N.V. „Vooruitgang”, nominaal f 57.000.— boekwaarde	„	57.000.—	
Het aandeelenkapitaal van N.V. „Ontwikkeling”, nominaal f 5.000.— boekwaarde	„	10.500.—	
Aandeelen N.V. „De Arbeiderspers”, nom. f 2.000.— boekwaarde	„	2.090.—	
Obligatie N.V. „Vooruitgang” ten laste N.V. „De Arbeiderspers” f 100.—	„	100.—	
4 Obligaties N.V. „Voorwaarts” ten laste N.V. „De Arbeiderspers” elk f 10.—	„	40.—	
19 Obligaties „Het Groote Volk” ten laste N.V. „De Arbeiderspers” elk f 10.—	„	190.—	
1 Obligatie N.V. „Ontwikkeling”, Amsterdam, ten laste N.V. „De Arbeiderspers” f 10.—	„	10.—	
2 Obligaties Coöp. „Samenwerking” Amsterdam f 100.— en f 50.—	„	150.—	
10 Aandeelen „Volksgebouw” Sittard f 5.—	„	50.—	
3 Aandeelen „Eigen Gebouw” Holwerd elk f 10.—	„	30.—	
Aandeelen Mij tot Exploitatie en Administratie van Vereenigingsgebouwen, groot f 10.000 waarop gestort	„	1.000.—	
Restant effecten uit de nalatenschap Cohen, get. w.	„	100.—	
Restant effecten uit de nalatenschap De Leur getaxeerde waarde	„	173.36	
			f 94.933.36
5. H. v. d. Ploeg, Heerlen . . . . . f 1.700.—			
Bond v. Arbeiders Muziekveren. . . . . „ 310.—			
Commissie neutr. volksschool in Limburg „ 625.—			
P. v. Raay, Eindhoven . . . . . „ 945.63			
Mw Troelstra . . . . . „ 3.590.—			
Diverse personen . . . . . „ 703.34			
			f 7.873.97
6. Schuld van afdelingen en gewesten voor contributiezegels, diplomaboekjes en brochures.			
7. Waarde meubilair na afschrijving . . . . . f 2.546.85			
8. Voorraad diplomaboekjes en kas- en contributieboeken.			
9. Nog te ontvangen dividend Partij-ondernemingen, geschat op 4 pCt. over het in obligaties Naaml. Venn. <i>De Arbeiderspers</i> belegde kapitaal.			
10. Door ons betaald voor de N.V. „Mij. tot Exploitatie en Administratie van Vereenigingsgebouwen”, waarmede wij in rekening-courantverhouding staan . . . . . f 25.281.54			
11. Bestaat uit:			
Drukkosten Contributiezegels- en kaarten f 2.227.43			
4 mnd. telefoonabonn. J. Oudegeest . . . . . „ 35.—			
5 mnd. spoorabonn. E. Ribbius Peletier „ 255.—			
1 mnd. spoorabonn. C. Woudenberg . . . . . „ 48.—			
Onkosten Propagandamaand 1931 . . . . . „ 525.—			
Film voor de Partij in Duitsland . . . . . „ 175.—			
			f 3.265.43

BEGROOTING VAN BATEN EN LASTEN VAN DE PARTIJKAS DER S.D.A.P. OVER 1931

Nos. Verlies- en Winstrekening.		Geraamd over 1930	Uitkomsten over '30	Geraamd over 1931
	a. Baten:			
1	Contributie afdelingen	f 114.500.—	f 117.329.89	f 120.000.—
2	„ „ verspreide leden	» 100.—	» 138.60	» 100.—
3, 4, 5, 6	Bijzondere inkomsten	» 14.700.—	» 20.096.08	» 19.000.—
		f 129.300.—	f 137.564.57	f 139.100.—
	b. Lasten:			
1	Kantoorhuur en belasting	f 5.300.—	f 5.508.82	f 5.500.—
2	Kosten Congres	» 10.000.—	» 10.373.51	» 7.000.—
3	Vergaderingen Dagelijksch Bestuur en Partijbestuur	» 1.000.—	» 880.73	» 1.000.—
4	Bureaunkosten en kantoorbehoeften	» 3.500.—	» 3.511.92	» 3.500.—
5	Salarissen bestuurders	» 14.550.—	» 14.539.20	» 14.550.—
6	Kosten bestuurders	» 2.500.—	» 2.058.48	» 2.500.—
8	Salarissen personeel	» 18.000.—	» 16.751.83	» 17.000.—
9	Porti, telegrammen en telefoon	» 3.600.—	» 3.407.27	» 3.500.—
10	Kosten archief en bibliotheek	» 1.000.—	» 551.92	» 1.500.—
11	Uitgave „Correspondentieblad” en „Mededeelingen voor de Vrouwenpropaganda	» 2.000.—	» 1.661.44	» 1.800.—
12	Internationale congressen en bijeenkomsten	» 1.500.—	» 1.203.—	» 3.500.—
13	Partijraad	» 1.500.—	» 2.141.03	» 2.250.—
7, 14	Actie en Propaganda	» 30.750.—	» 29.649.93	» 35.000.—
15, 16	Subsidies	» 18.400.—	» 18.914.15	» 22.000.—
17, 18	Partijcommissies en Kamerfracties	» 4.000.—	» 3.667.16	» 4.000.—
19	Meubilair	» 500.—	» 500.—	» 500.—
20	Contributies	» 3.000.—	» 2.833.50	» 6.850.—
22	Pensioenpremies	» 3.200.—	» 3.525.44	» 3.150.—
21, 23, 24, 25	Diversen	» 5.000.—	» 6.878.20	» 4.000.—
		f 129.300.—	f 128.557.53	f 139.100.—

TOELICHTING BATEN.

1. Gerekend op normalen groei in 1931.
2. Begroot volgens aantal verspreide leden van thans.
- 3, 4, 5, 6. Bestaat uit winstaandeel „De Centrale” (pl.m. f 9500.—) winst op diverse drukwerken en interest op obligaties der N.V. „De Arbeiderspers.”

TOELICHTING LASTEN.

1. Begroot volgens de uitgaven 1930.
  2. Kosten Paasch-congres.
  3. Begroot als vorig jaar.
  4. Begroot volgens de uitgaven 1930.
  5. Salaris voorzitter . . . . . f 5.000.—
 Salaris Secr.-Penningmeester . . . . . „ 5.000.—
 Salaris Secretaresse . . . . . „ 4.000.—
 Vacantietoelagen . . . . . „ 550.—
-
- Totaal f 14.550.—
6. Begroot als vorig jaar.
  8. Door wisseling personeel lager begroot dan vorig jaar.
  9. Begroot volgens uitgaven 1930.
  10. In verband met reorganisatie-plannen hooger begroot dan vorig jaar.
  11. Begroot volgens uitgaven 1930.
  12. Rekening gehouden met afvaardiging naar het congres dat in Weenen gehouden zal worden.
  13. Gerekend op drie vergaderingen en begroot volgens uitgaven 1930.
  - 7—14. Rekening gehouden met het gratis verstrekken van propagandamateriaal (platen, manifesten, huis-bezoekkaarten, gratis brochures enz.), het vervaardigen van een film. Voorts het salaris voor de gewestelijke propagandisten (18.000.—) en ongeveer f 6200.— voor subsidie aan diverse gewesten.
  - 15—16. Subsidies aan A.J.C. . . . . f 4.000.—
 Inst. v. Arbeidersontwik. f 3.000.—
 Winstaad. *De Centrale* . . . . . „ 9.500.—
-
- „ 12.500.—
- Bond van S.D.V.C. . . . . f 1.750.—
  - Bond van S.D.S.C. . . . . „ 500.—
  - Bureau voor Arbeidsrecht Limburg . . . . . „ 1.000.—
  - Ver. Soc.-Dem. Raads- en Statenleden . . . . . „ 2.000.—
  - Diversen . . . . . „ 250.—
-
- f 22.000.—
- 17—18. Begroot als vorig jaar.
  19. Voor afschrijving
  20. Rekening gehouden met contributie-verhoging voor de S.A.I.
  22. Pensioenpremie voor bestuurders, personeel en propagandisten
  - 21 23 24 en 25. Dit jaar lager begroot, omdat verschillende uitgaven die in het afgelopen jaar voorkwamen, het komend jaar niet noodig zullen zijn.

21. *Amsterdam IX.*

Het Congres:

verklaart de „dappere ongehoorzaamheid” volkomen te aanvaarden; acht de partij in geen enkel opzicht gebonden aan eenig accoord van directe of indirecte militaire strekking, dat door de regeering met zoogenaamde „bevriende mogendheden” mocht zijn aangegaan;

ziet in het waarachtig belang van het Nederlandsche volk in het algemeen en van de arbeidersklasse in het bijzonder als eerste daad van „dappere ongehoorzaamheid” bij dreiging van een mobilisatie (onverschillig van welke geaardheid deze ook moge zijn) de weigering der arbeiders van elke medewerking;

besluit: oogenblikkelijk het N.V.V. tot samenwerking uit te noodigen, om met alle ten dienste staande middelen een intensieve en duurzame actie te beginnen onder alle arbeiders, voor de bevordering van de weigering van elke medewerking bij iedere mobilisatie.

22. *Amsterdam XI.*

Het Congres der S.D.A.P.,

kennis genomen hebbende van de verklaring ter zake mobilisatie en gewapende landsverdediging, door pg. Albarda afgelegd in de vergadering der Tweede Kamer der Staten-Generaal;

constateert met instemming, dat pg. Albarda met grooten nadruk medewerking der S.D.A.P. aan gewapende landsverdediging (wat dus ook inhoudt, voorbereiding daartoe, d.i. mobilisatie van leger en vloot) heeft afgewezen;

verklaart nadrukkelijk, dat het Congres Albarda's woorden onderschrijft en zóódanig opvat, dat hiermee niet louter parlementair en propagandistisch verzet tegen gewapende landsverdediging en mobilisatie is bedoeld, doch ook daadwerkelijk verzet van de Nederlandsche Sociaal-democraten in gevallen van aanwending van de beschikbare oorlogsinstrumenten en oorlogsorganisatie door de Nederlandsche regeering.

23. *Winschoten.*

Het Congres, overwegende, dat de politiek van de tegenwoordige regeering en volksvertegenwoordiging er toe leidt, dat bij eventueele internationale conflicten ons land in een daaruit voortvloeienden oorlog zal kunnen worden betrokken;

overwegende, dat, gezien de samenstelling der Eerste en Tweede Kamer, onze parlementaire agitatie tegen den oorlog geen resultaat kan hebben;

draagt het P.B. op een bespreking te houden met het bestuur van het N.V.V., ten einde te komen tot een gezamenlijke propaganda voor massale dienstweigering bij mobilisatie, om te besluiten tot het uitvaardigen van een algemeene werkstaking bij mobilisatie.

24. *Koog-Zaandijk.*

De Partij, die nogmaals elke verantwoordelijkheid voor de militaristische politiek der Nederlandsche bourgeoisie onvoorwaardelijk afwijst, bevestigt de resoluties van Rome (I.V.V.)-congres April 1922 en van het Haagsche Vredescongres in December 1922 (ook S.A.I.-congres te Hamburg 1923), waarbij algemeene werkstaking, economische boycott en het onmogelijk maken van de vervaardiging en het transport van oorlogsmateriaal als middelen worden genoemd om den oorlog te verhinderen,

noodigt het N.V.V. uit tot het instellen van een gemeenschappelijke commissie, die aan het eerstvolgende congres voorstellen zal voorleggen om tot een doelmatige uitvoering van bovengenoemde resoluties, zoowel nationaal als internationaal te komen en besluit haar pers en al haar verdere middelen te

N.V. Maatschappij tot exploitatie en administratie van vereenigingsgebouwen,
gevestigd te Amsterdam.

BALANS PER 31 DECEMBER 1930.

Aandeelhouders	f 9.000.—	Aandeelenkapitaal	f 10.000.—
Huis Tesselschadestraat	„ 90.000.—	Hypothek o/g	„ 64.000.—
Onderhoud (vooruitbetaald)	„ 90.000.—	S.D.A.P.	„ 25.281.54
Brandassurantie (vooruitbetaald)	„ 325.—	Huren (vooruit ontvangen)	„ 670.83
		Interest (nog te betalen)	„ 560.—
	<u>f 100.512.37</u>		<u>f 100.512.37</u>

WINST- EN VERLIESREKENING BOEKJAAR 1930.

Belasting concierge, schoonmaak, water en licht	„ 5.459.93	Huren	f 12.550.—
Kosten van onderhoud	„ 1.708.75		
Kosten van verwarming	„ 869.75		
Interest hypotheek	„ 3.421.57		
Afschrijving	„ 1.000.—		
	<u>f 12.550.—</u>		<u>f 12.550.—</u>

ACCOUNTANTSVERKLARING.

Gedurende het afgelopen boekjaar heeft ondergeteekende op de boekhouding en administratie der Soc.-Dem. Arbeiders Partij toezicht en contrôle uitgeoefend, met dien verstande, dat de vergelijking der posten-van-uitgaaf met bescheiden en die der posten-van-ontvangst met de verantwoordingen in het Correspondentieblad, door de Commissie van Contrôle is geschied. In haar laatste zitting verklaarde deze Commissie hem desgevraagd, op geenerlei bezwaren bij de verificatie te zijn gestuit.

De boekhouding, die tevens de administratie der Naaml. Venn., die het Gebouw Tesselschadestraat exploiteert, omvat en tot 30 Juni 1930 die der Vereeniging van Soc. Dem. Gemeenteraadsleden omvatte, had een regelmatig en orde-lijk verloop en beantwoordde aan redelijk te stellen eischen. Tijdens ziekte van de boekhoudster zijn kleine kasverschillen ontstaan, die afgeboekt zijn f(18.65).

Jaarrekeningen over 1930 van de Partijkas en van de N.V. Maatschappij tot Exploitatie en Administratie van Vereenigingsgebouwen zijn door hem accoord bevonden en geven hem op dien grond vrijheid, aan de Jaarvergadering voor te stellen, het Bestuur voor diens beheer over het jaar 1930 décharge te verleen.

(w.g.) H. J. WEGERIF,
Accountant.

Amsterdam, 23 Februari 1931.

VERKLARING DER CONTRÔLE-COMMISSIE.

De Contrôle-Commissie heeft de bescheiden betrekking hebbende op de ontvangsten en uitgaven van het boekjaar 1930 regelmatig gecontroleerd en accoord bevonden.

De contrôle op de interne verwerking der posten in de boekhouding is door den accountant geschied.

(w.g.) M. ADELAAR.
„ ED. K. DE JONG.
„ J. LUB.

Amsterdam, 21 Februari 1931.

VERSLAG

BETREFFENDE DE PROPAGANDA ONDER DE VROUWEN OVER HET JAAR 1930.

JAARVERSLAG VAN DEN BOND VAN SOC.-DEM. VROUWENCLUBS.

Internationaal Vrouwen- In het begin van ons verslagjaar
comité der S.A.I. viel een vergadering van het
Internationaal Vrouwencomité der S.A.I., welke vergadering
op 11 en 12 Januari te Zürich werd gehouden. Het Comité
was sinds het Congres te Brussel niet bijeen geweest. Het
belangrijkste punt der agenda vormde de discussie over de
vraag, welke de houding der internationale vrouwenbewe-
ging zou zijn tegenover het streven der z.g. „Open Deur
Internationale”, een vereeniging, die zich ten doel stelt
de afschaffing van alle wetsbepalingen, welke een speciale
bescherming van den vrouwenarbeid inhouden. Na uit-
voerige discussies, nam het Vrouwencomité een resolutie
aan, waarin uitdrukkelijk stelling tegen het streven dezer
„Open Deur Internationale” werd genomen.

Voorts hield het Vrouwencomité zich bezig met verschil-
lende praktische vragen de propaganda betreffende, waar-
bij vooral aandacht besteed werd aan de vrouwenbladen en
aan de propaganda op het platteland. Uit de besprekingen
bleek weer eens, hoe in alle landen de noodzakelijkheid
van een speciale vrouwenpropaganda wordt gevoeld en hoe
zeer men overal met dezelfde moeilijkheden te kampen
heeft. Bijna alle afgevaardigden konden echter mededeel-
ingen doen over het steeds toenemend aantal vrouwen,
dat actief aan onzen strijd deelneemt.

Clubs en commissies. Ook in ons land groeide de organi-
satie van de vrouwenpropaganda.

Het aantal vrouwenclubs steeg van 121 tot 135. In
de 135 plaatsen, waar de vrouwelijke partijgenooten
gelegenheid hebben zich in een vrouwenclub te organi-
seeren wordt daarvan door 60 procent der leden ge-
bruik gemaakt. Genoemde 135 plaatsen hadden n.l. op
31 December j.l. 15.250 vrouwelijke partijgenooten, waar-
van de clubs 9265 onder hare leden telden. Het vorig jaar
bedroeg het aantal leden der vrouwenclubs 7548.

Daarnaast wordt in 21 plaatsen (vorig jaar 15) de speciale vrouwenpropaganda gevoerd door een uit vrouwen bestaande propaganda-commissie.

Tot ons genoegen kunnen wij vaststellen, dat ook steeds meer kleine partijafdeelingen belangstelling voor de propaganda onder de vrouwen gaan toonen. Verschillende dier afdeelingen gingen reeds tot de oprichting van een vrouwenclub over, andere staan geregeld in contact met ons secretariaat of ontvangen hulp van de gewestelijke commissies voor de vrouwenpropaganda.

Gewestelijke commissie voor Zooals bekend zal zijn, hebben de leden dezer gewestelijke commissies in het bijzonder tot taak de propaganda in de kleine afdeelingen voor te bereiden en te steunen. De commissieleden hebben in het afgelopen jaar weder met veel toewijding dit dikwijls zoo tijdroovende werk verricht. Ook andere partijgenooten verleenden hare medewerking bij het gewestelijke werk. Gedurende den geheelen winter ging een 25-tal partijgenooten geregeld buiten eigen woonplaats een leesclub leiden, waarmee voor onze propaganda, vooral voor die op het platteland, waardevol werk verricht werd.

De gewestelijke vrouwenvergaderingen, zoals die door de gewestelijke commissies jaarlijks worden gehouden, dragen er toe bij het onderling contact tusschen de commissie en de verschillende plaatsen uit het gewest te bevorderen.

In den loop van dit jaar gingen ook de gewesten Drente en Limburg over tot de instelling van een gewestelijke commissie.

Volgens besluit van de jaarvergadering stelde het Bondsbestuur in overleg met de gewesten, een nieuw reglement voor de commissies vast.

Jaarvergadering. De jaarvergadering werd gehouden op 5 en 6 April te Zwolle. De opzet van deze vergadering was eenigszins anders dan tot nog toe het geval was geweest. De vergadering werd n.l. in twee gedeelten gesplitst, zóó, dat een dag gewijd werd aan de bespreking van organisatie en propaganda, terwijl de andere dag werd besteed aan de bespreking van een bepaald onderwerp. Als onderwerp voor de bespreking koos het Bondsbestuur: „Beroepsarbeid, opleiding en vorming van het jonge meisje”. De behandeling van dit onderwerp ter jaarvergadering was voorbereid door besprekingen in de clubs, die plaats vonden naar aanleiding van een artikel, daartoe in de *Mededeelingen* verschenen. Over verschillende punten werd vooraf door de clubs aan het Bondssecretariaat rapport uitgebracht. Op de vergadering zelve werden inleidingen gehouden door de Bondssecretaresse over „Vrouwenberoepsarbeid” en door mw H. A. Heijermans over „De opleiding en vorming van het jonge meisje”. Het groote

aantal vrouwen dat de inleidingen en besprekingen volgde was een bewijs, dat het gekozen onderwerp groote belangstelling bij onze vrouwen ondervindt. Door de vergadering werd ten slotte een resolutie aangenomen, waarin er de nadruk op werd gelegd dat iedere vrouw het recht heeft tot arbeiden en dat voor ieder meisje een goede vakopleiding van het grootste belang is.

De jaarvergadering was bezocht door de afgevaardigden van 117 clubs en commissies en van 18 partijafdeelingen. Totaal waren 216 afgevaardigden bijeen. Bovendien maakte een groot aantal partijgenooten uit omliggende plaatsen gebruik van de gelegenheid de vergadering als belangstellende te bezoeken. Op Zondag 6 April bedroeg het aantal belangstellenden 265, er waren toen groepen partijgenooten aanwezig uit 15 der omliggende plaatsen. ¹⁾

Hoofdbestuur. Door de jaarvergadering werd naast de aftredende H.B.-leden, pge. E. Sannes—Sannes in het Bondsbestuur gekozen. Door het Partijcongres werd de secretaresse opnieuw benoemd, zoodat de samenstelling van het Hoofdbestuur was als volgt: M. Wibaut—B. v. B., voorzitter, E. Ribbius Peletier, secretaris-penningmeesteresse, J. Hartog, lid van het D.B., R. Barbiers—Seelemeyer, L. Besuyen—Lindeboom, E. Sannes—Sannes, A. Secrève—Bregman, A. E. J. de Vries—Bruins, C. A. Weersma—van Duin.

Actie onder het huispersoneel. Naar aanleiding van de besprekingen op de jaarvergadering werden de clubs opgewekt in de maand Juni een propaganda-actie te voeren onder het huispersoneel. Aan deze actie, waarvoor door den Bond een speciaal geschriftje werd uitgegeven, namen 37 clubs deel. Het was te voorzien, dat deze actie onder de groep van het huispersoneel niet veel dadelijk aanwijsbare resultaten zou opleveren. Toch slaagden de clubs er in een aantal meisjes te winnen als abonné op *De Proletarische Vrouw* en kon in verschillende plaatsen aan de commissie van voorbereiding tot het oprichten van een Bond van Huispersoneel een flink aantal adressen van meisjes, die in de oprichting van zulk een Bond belang stelden, worden versterkt, zoodat onze clubs een werkzaam aandeel hebben gehad in het tot stand komen van dien Bond.

Ontwikkelingswerk. Aan het werk van ontwikkeling en scholing werd ook dit jaar door clubs, gewesten en Bond regelmatig aandacht besteed.

Gedurende het winterseizoen verschenen weer de maandelijksche *Mededeelingen voor de propaganda onder de*

---

¹⁾ Almelo, Amersfoort, Apeldoorn, Coevorden, Enschede, Epe, Dedemsvaart, Goor Hattum, Kampen, Meppel, Olst, Steenwijk, Wollega, Zutphen

vrouwen, welke publicatie bestemd is om aan de vrouwenclubs en leesclubs geschikt voorlees- en studiemateriaal te verschaffen.

Door den uitleendienst van materiaal ten behoeve van leesclubs werd voldaan aan 95 aanvragen om een map met ontwikkelingslectuur en aan 38 aanvragen om een voorleesboek.

In verschillende gewesten werd dit jaar weer een leiderscursus georganiseerd, welke cursussen aan het werk in de steden zoowel als aan dat op het platteland ten goede komen. Deze cursussen zijn zoo ingericht, dat een klein aantal deelneemsters gedurende den winter 5 à 6 keer een middag in een centraal gelegen plaats bijeenkomt. De cursussen zijn steeds opgezet als werkcurssussen, zoodat door de deelneemsters zelf verschillende werkzaamheden worden verricht en zij gelegenheid krijgen tot praktische oefening.

In de eerste helft van het jaar werd een dergelijke cursus georganiseerd door het gewest Utrecht, waar de leiding berustte bij pge A. Wolthers—Arnolli, voorts door het gewest Friesland en door het gewest Groningen, welke cursussen door de Bondssecretaresse werden geleid. In de tweede helft van het jaar nam de secretaresse de leiding op zich van een cursus van het gewest Noord-Holland N. en van twee leiderscursussen te Amsterdam.

Vermelding verdient voorts, dat op verzoek van de V.A.R.A. de Bond zich belastte met de verzorging van een wekelijksch Vara-vrouwenuur. Aan dit uurtje verleenden geregeld hare medewerking: C. Pothuis—Smit, E. Ribbius Peletier, S. Schaper—Beukema voor opvoedkundige onderwerpen, H. Sikkes—Hartelust voor boekbesprekingen, H. A. Heijermans voor onderwerpen van huishoudelijken aard, L. Sanders—Herzberg voor declamatie en Joh. Bakker voor zang.

Zomerbijeenkomsten. De zomerbijeenkomsten waren dit jaar gesplitst in algemeene bijeenkomsten en conferenties.

Er werden 11 algemeene bijeenkomsten gehouden, n.l. op het Troelstra-oord (3), „Onse Bliscap” (2), „Het Broederschapshuis” (2), Ameland (1), „K. L. Smit-oord (1), „De Vonk” (2).

Daarnaast bestond dit jaar voor die partijgenooten, die behoefte gevoelen aan een bijeenkomst, waar het ontwikkelingsdoel meer op den voorgrond staat, de mogelijkheid deel te nemen aan een conferentiebijeenkomst, waarvan er één gehouden werd op „De Bliscap” bij Amerongen en één op „Fredeshiem” bij Steenwijk. Het bleek, dat deze conferenties in een behoefte voorzien, zoodat zal worden voortgegaan met het organiseren dezer bijeenkomsten naast de algemeene bijeenkomsten.

De hierna te noemen jongeren-bijeenkomst medege-rekend, organiseerde de Bond in totaal 14 zomerbijeen-

komsten, waarvan de duur varieerde van 2—5 dagen. Het aantal deelnemers bedroeg 520 uit 44 plaatsen.¹⁾

Daarnaast werden twee eendaagsche bijeenkomsten gehouden, n.l. op „De Vonk” en „Onse Bliscap”, waaraan 94 partijgenooten uit 5 plaatsen²⁾ deelnamen.

Werk onder jongeren. Dit jaar was een onzer zomerbijeenkomsten uitsluitend toegankelijk voor jonge meisjes. Aan den oproep samen een 4-tal dagen op „Onse Bliscap” door te brengen, werd door een aantal jongeren uit 6 plaatsen gevolg gegeven. Ook voor het komende jaar zal weer een dergelijke bijeenkomst worden georganiseerd.

Door het Bondsbestuur werd dezen herfst per circulaire de aandacht der clubs gevestigd op de noodzakelijkheid, dat ook de jongeren hun weg naar de beweging zullen vinden en op de taak, die de vrouwenclubs in dezen te vervullen hebben. Aan de clubs werd aangeraden zoo mogelijk naast het gewone clubwerk, leesclubs voor jongeren te organiseeren. Met het oog op deze leesclubs werd in den uitleendienst voor leesclubs eenig nieuw materiaal opgenomen. Door verschillende clubs is inmiddels het jongerenwerk ter hand genomen; wij hopen in een volgend jaarverslag iets naders daaromtrent te kunnen berichten.

Propaganda-geschriftjes. Dat de clubs en commissies steeds actief blijven in het voeren van de propaganda onder de buiten onze beweging staande vrouwen, moge blijken uit het aantal eenvoudige propaganda-geschriftjes, dat dit jaar door haar werd verwerkt.

<i>Komt tot ons</i> , door W. Ploegsma—Bentum	16.197 ex.
<i>Wat ik hoorde</i> , door L. Besuyen—Lindeboom	13.400 „
<i>Het Socialisme roept ook U</i> , een woord tot de werksters in de huishoudelijke beroepen, door M. Wibaut—B. v. B.	6.420 „
<i>En toch luisterde zij</i> , door A. Secrève—Bregman	19.325 „
<i>Onze Vredesboodschap</i> , door C. Pothuis-Smit	36.670 „
Geschriftjes in andere jaren uitgegeven	665 „
Totaal	92.677 ex.

Propagandamaand en jubileum Daar in de maand September „Proletarische Vrouw”. ber en het begin van October alle werkkracht onzer beweging gevorderd werd voor het doen slagen der groote betoogingen en voor het werken

¹⁾ Er waren deelnemers uit de volgende plaatsen: Aalsmeer, Alkmaar, Amerstoort, Amsterdam, Anna-Paulowna, Arnhem, Bodegraven, Castricum, Cornjum, Deventer, Dokkum, Dordrecht, Drachten, Enschede, Gasseltenijveenschemond, Goor, Groningen, Den Haag, Haarlem, Hattem, Heerenveen, Hengelo, 's-Hertogenbosch, Hilversum, Holwerd, Huizum, Kampen, Koog-Zaandijk, Leeuwarden, Purmerend, Roordahuizum, Rotterdam, Sneek, Steenwijk, Trijnwalden, Utrecht, Veenendaal, Vlissingen, Weesp, West-Grafdijk, Winschoten, Winterswijk, Zaandam, Zwolle.

²⁾ Edam, Hoofddorp, Rotterdam, Purmerend en Wormerveer.

met het anti-vlootwetpetitionnement, besloot het Bondsbestuur de vrouwenpropagandamaand tot na half October te verschuiven. Na dien datum werd allerwege een flinke actie gevoerd tot uitbreiding van het aantal abonnees op *De Proletarische Vrouw*”, welke actie tot gevolg had, dat het aantal abonnees met 3582 vooruitging en steeg tot 29.508 (het collectief abonnement van den Fabrieksarbeidersbond is hierbij buiten beschouwing gelaten).

Op 1 November vierde *De Proletarische Vrouw* haar 25-jarig bestaan. Het voor die gelegenheid verschenen feestnummer, dat een overzicht gaf over de lotgevallen der Proletarische Vrouw in de afgelopen 25 jaar, deed duidelijk zien hoeveel doorzettingskracht en toegewijd werken er noodig is geweest om *De Proletarische Vrouw* de plaats te doen veroveren, die zij thans inneemt. Uitteraard kwam bij dit jubileum de persoon van de redactrice en oprichtster in het middelpunt der feestelijke herdenking te staan en meer dan 10.000 lezeressen gaven haar op dien dag een bewijs van haar sympathie en waardeering.

Aan het eind der propaganda-actie werd de Vrouwendag gehouden, waar op feestelijke wijze het 25-jarig bestaan der Proletarische Vrouw herdacht werd. In 85 plaatsen werden vergaderingen georganiseerd; te samen trokken deze vergaderingen een bezoek van ruim 14.000 personen.

Uit een en ander blijkt, dat de vrouwelijke partijgenooten dit jaar weer met veel ijver het werk der vrouwenpropaganda, dat steeds in omvang toeneemt, hebben verricht. Wij kunnen dan ook met gerustheid het volgend werkjaar tegemoet gaan, een jaar waarin de verkiezingen voor Provinciale Staten en Gemeenteraad weer veel van de werkkraft onzer vrouwen zullen vorderen.

Helaas zullen velen, die tot nog toe met ons meewerkten, dit jaar niet meer met ons zijn. Vele trouwe partijgenooten zijn ons door den dood ontvallen. Noemen wij van haar alleen den naam van Lucie v. Kuijkhof—Koedijk, een van de oprichtsters van onzen Bond, die gedurende 17 jaar actief deelnam aan de dagelijksche leiding en die als lid van de Provinciale Staten het bewijs leverde hoe veel goeden invloed de vrouw kan uitoefenen in een vertegenwoordigend lichaam.

Buiten den kring van onze vrouwelijke partijgenooten denken wij aan mr. G. W. Sannes, wiens vroegtijdige dood in onze beweging een diepe leegte naliet, en aan het heengaan van mr. P. J. Troelstra. Bij de aangrijpende plechtigheid van Troelstra's begrafenis was ons Bondsbestuur mede vertegenwoordigd. Ook namens onzen Bond werd een laatste groet gebracht aan den bouwer en leider van onze Partij, den grooten strijder voor het Socialisme.

De herinnering aan onze eminente voorgangers moge ons bezielen in den strijd voor ons socialistisch ideaal.

E. RIBBIUS PELETIER,
Secretaresse.

**VERLIES- EN WINSTREKENING VAN DEN BOND
VAN SOC.-DEM. VROUWENCLUBS
PER 31 DECEMBER 1930.**

VERLIES.

WINST.

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1. Geschriftjes . . . f</td><td style="text-align: right;">537.77</td></tr> <tr><td>2. Meigroepen . . . „</td><td style="text-align: right;">20.75</td></tr> <tr><td>3. Uitleendienst.. . „</td><td style="text-align: right;">127.93</td></tr> <tr><td>4. Jaarvergadering . „</td><td style="text-align: right;">602.65</td></tr> <tr><td>5. Verg. H.B. en D.B. . . . . „</td><td style="text-align: right;">277.60</td></tr> <tr><td>6. Comm. Vereenv. Huishouding . . „</td><td style="text-align: right;">26.50</td></tr> <tr><td>7. Contributies . . . „</td><td style="text-align: right;">13.—</td></tr> <tr><td>8. Subs. gewesten . „</td><td style="text-align: right;">213.40</td></tr> <tr><td>9. Bloemen, cadeaux en vertegenw . . „</td><td style="text-align: right;">74.25</td></tr> <tr><td>10. Diversen. . . . „</td><td style="text-align: right;">60.80</td></tr> <tr><td> Voordeelig . . . „</td><td style="text-align: right;">31.05</td></tr> <tr><td colspan="2" style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">f 1.985.70</td></tr> </table>	1. Geschriftjes . . . f	537.77	2. Meigroepen . . . „	20.75	3. Uitleendienst.. . „	127.93	4. Jaarvergadering . „	602.65	5. Verg. H.B. en D.B. . . . . „	277.60	6. Comm. Vereenv. Huishouding . . „	26.50	7. Contributies . . . „	13.—	8. Subs. gewesten . „	213.40	9. Bloemen, cadeaux en vertegenw . . „	74.25	10. Diversen. . . . „	60.80	Voordeelig . . . „	31.05	f 1.985.70		<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1. Subsidie S.D.A.P. f</td><td style="text-align: right;">1.750.—</td></tr> <tr><td>2. Id. reiskosten jaarvergadering. . . „</td><td style="text-align: right;">199.15</td></tr> <tr><td>3. Lichtbeeldendienst „</td><td style="text-align: right;">3.80</td></tr> <tr><td>4. Weekeinden. . . „</td><td style="text-align: right;">28.25</td></tr> <tr><td>5. Coup. Oblig. . . . „</td><td style="text-align: right;">4.50</td></tr> <tr><td colspan="2" style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">f 1.985.70</td></tr> </table>	1. Subsidie S.D.A.P. f	1.750.—	2. Id. reiskosten jaarvergadering. . . „	199.15	3. Lichtbeeldendienst „	3.80	4. Weekeinden. . . „	28.25	5. Coup. Oblig. . . . „	4.50	f 1.985.70	
1. Geschriftjes . . . f	537.77																																				
2. Meigroepen . . . „	20.75																																				
3. Uitleendienst.. . „	127.93																																				
4. Jaarvergadering . „	602.65																																				
5. Verg. H.B. en D.B. . . . . „	277.60																																				
6. Comm. Vereenv. Huishouding . . „	26.50																																				
7. Contributies . . . „	13.—																																				
8. Subs. gewesten . „	213.40																																				
9. Bloemen, cadeaux en vertegenw . . „	74.25																																				
10. Diversen. . . . „	60.80																																				
Voordeelig . . . „	31.05																																				
f 1.985.70																																					
1. Subsidie S.D.A.P. f	1.750.—																																				
2. Id. reiskosten jaarvergadering. . . „	199.15																																				
3. Lichtbeeldendienst „	3.80																																				
4. Weekeinden. . . „	28.25																																				
5. Coup. Oblig. . . . „	4.50																																				
f 1.985.70																																					

OMSCHRIJVING VERLIES- EN WINSTREKENING

VERLIEZEN.

Post 1.

Uitgaven voor diverse geschriftjes	f 2.115.43
Opbrengst	f 1.552.66
In voorraad	„ 25.—
	Verlies f 537.77

Post 2.

Afgeschreven op Meigroepen.

Post 3.

Kosten aanschaffen diverse boekwerken en brochures.

Post 4.

Kosten Jaarvergadering bestaande uit:	
Zaalhuur	f 126.75
Toeslag reiskosten afgevaardigden	„ 199.15 ¹⁾
Onkosten logiescommissie	„ 27.66
Beschrijvingsbrief en toegangskaarten	„ 60.—
Onkosten H.B. en personeel	„ 152.35
Diversen.	„ 36.74
	Totaal f 602.65

Post 5.

Reis- en verblijfkosten voor vergaderingen leden H.B. en D.B.

Post 6.

Onkosten commissieleden.

Post 7.

Ver. Geneesk. onderzoek v. h. huwelijk	f 10.—
Nat. Bur. Vrouwenarbeid Den Haag	„ 3.—
	Totaal f 13.—

¹⁾ Terug ontvangen van de S.D.A.P.

Post 8.

Subsidies voor Gewestelijke propaganda en cursuswerk.

Post 9.

Bloemen en cadeaux	f 68.50
Vertegenwoordiging	„ 5.75

Totaal f 74.25

Post 10.

Vracht vlag naar diverse demonstraties	f 2.20
Administratieboeken	„ 11.95
Vrouwenmaand	„ 10.—
Vershillende kleine uitgaven	„ 36.—

Totaal f 60.80

WINSTEN.

Post 1 en 2.

Subsidie van de S.D.A.P.

Post 3.

Ontvangen voor uitleenen van lichtbeelden	f 5.—
Plaatjes vernieuwd	„ 1.20

Blijft f 3.80

Post 4.

Ontvangen 14 weekeinden	f 3.107.60
Uitgaven	„ 3.079.35

Winst f 28.25

Post 5.

Interest Obligatie Excelsior Leeuwarden.

BALANS S.D.V.C. PER 31 DECEMBER 1930.

BEZITTINGEN.

SCHULDEN.

1. Kassa	f 93.62
2. Postchèque en Giro	„ 1.330.01
3. Obligatie	„ 75.—
4. Geschriftjes	„ 25.—
5. Meigroepen	„ 25.—
6. Vorderingen	„ 101.—
	<u>f 1.649.63</u>

1. Fonds Zuilen	f 157.85
2. Vooruitgang	„ 383.48
3. Nog te betalen	„ 80.18
4. Bezit	„ 1.028.12
	<u>f 1.649.63</u>

TOELICHTING BALANSPOSTEN.

BEZITTINGEN.

Post 1.

In kas per 31 December 1930.

Post 2.

Ons tegoed bij den Postchèque- en Girodienst per 31 December 1930.

Post 3.

Eén 4 pCt obligatie Coöp. Excelsior te Leeuwarden ad f 100.—, waarop in den loop der jaren f 25.— is afgeschreven.

Post 4.

Voorraad geschriftjes.

Post 5.

Waarde Meigroepen.

gebruiken tot een aanhoudende propaganda voor de uitvoering der bovengenoemde maatregelen, opdat bij het uitbreken van den oorlog de arbeidersklasse ook psychologisch voorbereid is.

25. *Zutphen.*

De S.D.A.P. verklaart, dat zij een eventueele mobilisatie met alle haar ten dienste staande middelen (massale dienstweigering, algemeene werkstaking enz.) in overleg met het N.V.V. zal trachten verhinderen.

26. *Rotterdam VII.*

De Partij draagt in samenwerking met het N.V.V. zorg, dat een eensgezind optreden van de moderne arbeidersbeweging bij dreigend oorlogsgevaar of mobilisatie, voor zoover mogelijk, verzekerd is.

27. *Leiden.*

Het Congres spreekt uit de wenschelijkheid, dat zoodra de eerste teekenen zich vertoonen van mogelijk oorlogsgevaar, spoedig het Congres wordt bijeengeroepen om in overleg met het Vakverbond de houding der Partij vast te stellen tegenover de te verwachten regeeringsmaatregelen.

28. *Haren, Weesperkarspel.*

Het Congres, draagt het P.B. op, na overleg met het N.V.V., met voorstellen te komen, over de aan te nemen houding in geval van mobilisatie.

29. *Rotterdam II.*

Het Congres noodigt het P.B. in overleg met het N.V.V. uit, maatregelen te treffen, die ingeval van mobilisatie noodig zullen zijn en in overeenstemming zijn met de resolutie, aangenomen op het Congres van I.V.V.—S.A.I. Den Haag 1922.

30. *Gouda.*

Het Congres, draagt het P.B. op — in verband met de opvoering van de weermacht in bijna alle landen van Europa en de daarvoor verhoogde kans op het spoedig uitbreken van een oorlog, waarin vrij zeker ook ons land zal worden meegesleept — in groote lijnen nauwkeurig vast te stellen, wat de partijgenooten bij een eventueele mobilisatie hebben te doen en na te laten, zóó dat die mobilisatie een fiasco voor de dan regeerende bourgeoisie wordt en daarmee een oorlog wordt voorkomen.

Ook bij de S.A.I. zal een overeenkomstig plan worden ingediend en verdedigd.

31. *Roosendaal.*

Het Congres, draagt het P.B. op om in samenwerking met het N.V.V. het daadwerkelijk verzet der arbeidersklasse bij een eventueele mobilisatie reeds nu voor te bereiden en te organiseren.

32. *Den Haag VI.*

Het Congres, overtuigd van de noodzaak om tegen de steeds voortgaande oorlogstoerusting een daad te stellen, noodigt het P.B. uit in overleg te treden met het N.V.V., ten einde voor ons land te kunnen komen tot een organisatie voor het daadwerkelijk verzet der arbeidersklasse tegen het uitbreken van den dreigenden nieuwen oorlog;

draagt het P.B. op omtrent zijn bemoeiingen rapport uit te brengen aan het e.v. Congres.

Post 6.

Schuld van diverse clubs, die gedeeltelijk in Januari reeds is aan-gezuiverd.

SCHULDEN.

Post 1.

Nog in kas van fonds Zuilen.

Post 2.

Betreft rekening December 1930

Post 3.

Betreft subsidie Gewesten.

Post 4.

Bezit per 31 December 1929	f 997.07	
Bij winst 1930	„ 31.05	
		<u>f 1028.12</u>

BEGROOTING 1931.

INKOMSTEN.

UITGAVEN.

Subsidie S.D.A.P.	f 1.750.—	Verg. H.B. en D.B.	f 350.—
		Jaarvergadering	„ 600.—
		Uitleendienst	„ 100.—
		Algemeene Propa- ganda (incl. subs. Gewesten	„ 500.—
		Vertegenwoordiging	„ 75.—
		Comm. tot Vereenv. van de Huish.	„ 50.—
		Diversen	„ 75.—
			<u>f 1.750.—</u>
	<u>f 1.750.—</u>		

VERSLAG

BETREFFENDE DE PROPAGANDA VOOR „DE PROLETARISCHE VROUW” VAN 1 JANUARI TOT 31 DECEMBER 1930.

Als onderdeel van onze socialistische pers, met het speciale doel, de propaganda voor onze beginselen onder de vrouwen te verbreiden, heeft „De Proletarische Vrouw” in 't afgelopen jaar 1930 weer mogen constateeren, dat ze mee is gegroeid met de geheele beweging.

Vingen wij dit jaar aan met 25.926 lezeressen + 26.204 van den Fabrieksarbeidersbond (in totaal 52.130) zoo was dit aantal aan 't eind van dit jaar vermeerderd met 4794, zoodat wij thans kunnen vaststellen, dat in 56.924 gezinnen (waarvan 29.508 van abonnees + 27.416 van den Fabrieksarbeidersbond) ons vrouwenblad wekelijks gelezen wordt.

Dit is ongetwijfeld een verblijdend verschijnsel en indien we dan toch hier uitspreken, dat we niet *geheel* tevreden zijn, bedoelen we daarmee alléén, dat naast de beduidende aanwas het jaarlijksch verloop in 't algemeen nog te groot is.

Onze taak zal 't dus moeten zijn, ons werk zoodanig te organiseeren, opdat dit verloop, dat dit jaar pl.m. 20 pCt. der aanwinst opslokte, ten spoedigste gestuit wordt.

Reeds werden hiertoe maatregelen genomen en wij hebben de stellige verwachting, dat hieraan door de clubbesturen stevig de hand zal worden gehouden en dat wij in de eerstkomende jaren de gevolgen van dezen maatregel zullen kunnen waarnemen.

Ons propagandistisch werk voor de krant was ook in 't afgelopen jaar velerlei.

In 59 plaatsen werd voorbereidend werk verricht tot het voeren eener huisbezoekactie.

Ruim 500 nieuwe abonnees werden door ons met persoonlijk huisbezoek gewonnen (waarvan pl.m. 1/3 deel in Zuid-Holland) en 't is een verheugend feit, te kunnen constateeren, dat vele van de vrouwen, die bij dit werk voor 't eerst met ons op stap gingen, later bleken uitstekende huisbezoeksters te zijn, die op eigen kracht goede resultaten verkregen.

In 76 plaatsen brachten wij de propaganda met de krant weer op gang.

Verder werden pl.m. 25 spreekbeurten vervuld, 6 leesclubs en 3 vrouwenclubs opgericht, alles te zamen werkzaamheden ter bevordering van den bloei van ons blad.

Door onze Belgische zusters, georganiseerd in het Nationaal Comité voor Vrouwenactie was gevraagd, een spreekster te zenden voor haar Nationalen Vrouwendag met als onderwerp: „Opdat de Vrouw leze”. Ons viel de eer te beurt, voor dit doel naar Antwerpen te kunnen gaan en voor een bijeenkomst van pl.m. 500 vrouwen hadden wij o.m. de gelegenheid, om haar een en ander mede te deelen omtrent de wijze, waarop bij ons de propaganda met ons blad gevoerd wordt. Wij hebben de verwachting, dat het door ons behandelde voor de Belgische vrouwen een leidraad zal zijn, om haar eigen vrouwenblad tot grooteren bloei te brengen.

Dit verslag voor „De Proletarische Vrouw” zou niet volledig zijn, wanneer we hier geen melding maakten van het heugelijk feit, dat op 1 November 1930 onze krant haar 25-jarig bestaan vierde, welke belangrijke gebeurtenis door de uitgifte van een keurig uitgevoerd „Jubileumnummer” (dat in 60.000 exemplaren gedrukt werd) herdacht werd.

Met groote geesdrift werd bij deze gelegenheid door de vrouwen een actie ontwikkeld om het aantal lezeressen op te voeren met een resultaat van ruim 4500 abonnees.

Hulde aan de vele flinke werksters, die hierin een aandeel hebben gehad.

Het volgende staatje toont den groei van ons blad in de afgelopen 25 jaar.

1	Nov.. 1905	Oprichtingsdatum		
1	Jan. 1906	700 abonnees ¹⁾		
1	„ 1910	2.500	„	
1	„ 1915	7.000	„	
1	„ 1920	14.000	„	
1	„ 1925	18.000	„	
1	„ 1930	26.000	„	+ 25.500 Fabr.arb.b. = 51.500
1	„ 1931	29.500	„	+ 27.500 Fabr.arb.b. = 57.000

Ziethier een regelmatige stijging, die tot vreugde stemt. Zij legt ons evenwel de verplichting op, niet te blijven stilstaan, doch steeds onze krachten te geven aan den voortdurenden bloei van ons blad.

Moge het jaar 1931 daarvan getuigenis afleggen!

De Propagandiste:

S. HEGT—v. GELDER.

---

¹⁾ Gemakshalve hebben wij de cijfers soms naar beneden of naar boven afgerond.

VERSLAG

VAN DE SOC.-DEM. TWEEDE KAMERFRACTIE

(1 MAART 1930—9 FEBRUARI 1931).

Samenstelling der fractie.

In het tijdvak, waarover dit verslag loopt, onderging de samenstelling van de fractie geenerlei verandering. Ook het bureau der fractie bleef ongewijzigd: *Albarda*, 1e voorzitter; *Vliegen*, 2e voorzitter; *IJzerman*, secretaris-penningmeester.

Schaper werd in September 1930 wederom tot tweeden voorzitter der Tweede Kamer benoemd.

Voor het partijjaar 1930/31 werden aangewezen tot vertegenwoordigers der fractie in den Algemeenen Raad: *Cramer*, *Schaper* en *IJzerman* en tot plaatsvervanger: *Van Zadelhoff*; tot vertegenwoordigers der fractie in den Partijraad: *Schaper* en *IJzerman* en tot plaatsvervanger: *Cramer*.

Overzicht der werkzaamheden van 1 Maart 1930 tot het einde van het zittingsjaar 1929/30.

Rijksbegrotingen en begrotingshoofdstukken.

Oost-Indië. Bij de voortzetting van de behandeling der Indische begrotingen voor 1930, drong *Cramer* aan op betere behartiging van de belangen van den Inlandschen landbouw en op uitbreiding der staatslandbouwbedrijven en weerlegde hij de bezwaren, welke tegen een bevordering van de Inlandsche, voor export werkende cultures waren aangevoerd. Voorts wees hij op noodzakelijkheid van grooter activiteit ten aanzien van den aanleg van verkeerswegen en van bevoeiingswerken, kwam hij op tegen het streven om de exploitatie der mineralen aan particulieren over te laten en tegen de dwaze censuur, door den postdienst uitgeoefend op de naar Indië verzonden boekwerken, en bepleitte hij een spoedige herziening van de verdeling der marine-kosten tusschen Nederland—Indië (4 Maart 1930.) De fractie stemde tegen de Indische Marinebegrooting (5 Maart).

Cramer critiseerde bij een suppl. begrooting voor 1929 de mildheid, welke bij de wijziging van de Indische vennootschapsbelasting wordt betracht, door aan deze wijziging terugwerkende kracht te geven, wat tengevolge heeft, dat 5 miljoen gulden aan de Indische schatkist wordt onttrokken ten profijte van de ondernemers. De fractie stemde tegen dit wetsontwerp (21 Maart).

In verband met de bezuinigingsplannen der Indische regeering, waarschuwde *Cramer* bij een suppl. begrooting voor 1930 tegen het achterwege laten van uitgaven, die voor het stoffelijk en geestelijk welzijn der Indische bevolking noodzakelijk zijn. Hij wees er op, hoe meer en meer blijkt, dat de beruchte huiszoekingen heel weinig hebben opgeleverd en merkte op, dat er alleen nog vier leiders in hechtenis gehouden worden, doch dat deze gevangenschap reeds zes maanden duurde en dat de berich-

ten omtrent de wijze, waarop een hunner, Soekarno, was opgesloten, ontstellend waren. Voorts drong hij aan op publicatie van het verslag van de reis van den heer Hillen naar den Boven-Digoel (25 Juni).

Wetsontwerpen, begrotingen van fondsen en bedrijven, interpellaties, enz.

Brautigam bepleitte, bij een wetsontwerp tot verbetering der Vlissingse haven, *verlaging van de Nederlandsche loods-tarieven*, welke, vergeleken met die van andere landen, zeer hoog zijn (5 Maart 1930). Vliegen protesteerde bij het ontwerp tot goedkeuring van de toetreding tot de hoofdstukken I, II en IV van de door de Volkenbondsvergadering vastgestelde *Algemeene Acte nopens vreedzame regeling van internationale geschillen*, tegen de weigering der Regeering om ook toe te treden tot hoofdstuk III, dat een scheidsrechterlijke regeling voor belangengeschillen bevat (5 Maart).

Aan de algemeene beschouwingen over het lang verbeide wetsontwerp tot *regeling der winkelsluiting* namen Drop en Schaper deel. Tegenover de bezwaren welke in naam der Vrijheidshondse vrijheidsidealen tegen die regeling werden aangevoerd, toonde Drop aan dat blijkens de ervaring niet met gemeentelijke verordeningen kan worden volstaan en dat een algemeene wettelijke regeling noodig is ter wille van de werkelijke vrijheid van het winkelpersoneel en vooral van de kleine winkeliers (6 Maart). Schaper wees er op, dat een wettelijke regeling niet dient om den winkelier „tegen zichzelf” te beschermen, maar om dezen te beschermen tegen den feitlijken dwang, die anders door concurrenten op hem wordt uitgeoefend. Hij betoogde voorts, dat ook de belangen van het publiek niet uit het oog moeten worden verloren en dat daarom verregaande verscherping van dit wetsontwerp, gelijk bijv. de vrienden van een „doodschen Zondag” wenschen, uit den boeze zou zijn (7 Maart). Bij de artikelsgewijze behandeling steunde Van den Bergh het amendement-Van Rappard om gedurende den winkelsluitingstijd den verkoop van sigaren enz. in restaurants en koffiehuzen voor verbruik ter plaatse toe te laten en bestreed hij de amendementen-Van Hellenberg Hubar tot het verbieden, gedurende den winkelsluitingstijd, van den verkoop van drukwerken in stations en van artikelen door automaten, alsmede het amendement-Van Dis om alleen apotheken en hotels buiten de wet te doen vallen. Het „theologisch bacchanaal”, waartoe de discussie over het amendement van den Kersteniaan Van Dis, dat de Staatkundig-Gereformeerde idealen ten aanzien van de Zondagsrust en -heiliging wilde verwezenlijken, en over een minder vergaand amendement van dien aard van den Anti-Revolutionnair Visscher zich ontwikkelden, gaf Van der Heide aanleiding uiteen te zetten, dat de „Engelsche Zondag” „puriteinsch”, maar niet „christelijk” is en evenmin overeenstemt met de opvattingen, welke in ons land ten tijde der „Gereformeerde vaders” werden gehuldigd (11 Maart). Van den Bergh bestreed een amendement-Van Rappard om de sigarenwinkels des Zondags open te stellen gedurende denzelfden tijd als de banketbakkerswinkels, en de amendementen-Van Dis en -Smeenk tot uitbreiding van de Zondagswet. Schaper kwam op tegen het streven van een deel der Rechterzijde, om den minister te doen verklaren, dat bij de uitvoering der wet de Zondagssluiting van banketbakkerswinkels, overal waar zij thans bestaat, per se zou worden gehandhaafd en wees op de gevaren voor wetsontduiking (door omzetting van winkels in lunchrooms), welke een draconische Zondagssluiting oplevert. Van den Bergh verdedigde een amendement om de regeling, welke het wetsontwerp bevatte ten aanzien van de winkeliers, die hun zaak op den Sabbath of op den Zevenden Dag sluiten, billijker te maken

(12 Maart). Door D r o p werd een amendement verdedigd om de bevoegdheid van de gemeentebesturen ter bepaling dat op één der werkdagen alle of bepaalde groepen van winkels vóór of na 13 uur gesloten moeten zijn, zóó te wijzigen, dat die halve vrije dag steeds een middag zou wezen; door V a n d e n B e r g h: een amendement om wetsontduiking door „verkoop over het hekje” onmogelijk te maken, welk amendement door de Regeering werd overgenomen; een viertal amendementen om het moeilijke vraagstuk van den verkoop door venters op meer bevredigende wijze op te lossen, van welke amendementen drie werden overgenomen (13 Maart); een amendement om het volkomen verouderde en sinds lang niet meer gehandhaafde artikel 2 van de Zondagswet (van 1815!) te doen vervallen (14 Maart).

Onze fractie stemde vóór het wetsontwerp (21 Maart).

Bij de interpellatie-De Visser over de *werkloosheid* en de maatregelen tot bestrijding er van, wees V a n d e n T e m p e l e r op, hoe ver interpellants rede beneden den ernst van dit onderwerp stond. Hij zette den stand der werkloosheid op dat oogenblik en de vooruitzichten in de naaste toekomst uiteen, gaf aan, hoe de Regeering, met behoud van den vrijhandel, actiever kon optreden tot steun van het bedrijfsleven en vermeerdering van de werkgelegenheid en hoe zij de gevolgen van de werkloosheid diende te verzachten, door spoed te maken met de wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering, door, in afwachting van die wet, maatregelen toe te zeggen, om te voorkomen dat bij doorwerking van de crisis de vakbondskassen in ongereede zouden geraken, door de afbraak van de bestaande crisisregelingen stop te zetten, door krachtiger dan tot dusverre de werkverschaffing en -verruiming te bevorderen en door de voorbereiding harer bemoeiingen op dit gebied te verbeteren en te centraliseeren (18 Maart). H i e m s t r a vestigde de aandacht op den grooten omvang, welke de werkloosheid reeds onder de landarbeiders begon aan te nemen, waardoor het zeer verkeerd zou wezen, de werkverschaffing ten plattelande in het voorjaar of in het begin van den zomer te staken. Hij bepleitte verbetering van de loonen en loonnormen bij de werkverschaffing, het voor rekening van het Rijk nemen van de, anders door de arbeiders bij de werkverschaffing te betalen, halve premie voor de ziekteverzekering, het gemakkelijker maken van de thans vaak onredelijke voorwaarden voor toelating tot de werkverschaffing. S c h a p e r drong aan op instelling van een onderzoek naar de vraag, of er maatregelen genomen dienden te worden in verband met het verschijnsel, dat in ons land vele vreemde arbeiders werken en daardoor de werkloosheid der Nederlandsche arbeiders vergrooten, terwijl in andere landen Nederlandsche arbeiders eerst werk kunnen krijgen wanneer er onder de eigen arbeiders geen werklozen meer zijn. K u p e r s stelde naar aanleiding van de aanvallen van den interpellant op onze beweging en van diens lofzangen op de arbeiderstoestanden in Sovjet-Rusland, aan de hand van tal van Russische gegevens in het licht, hoe weinig die toestanden geleken op de schoone voorstelling, welke de interpellant er van had gegeven. Voorts hield hij een pleidooi voor méér begunstiging van het Nederlandsch fabrikaat en voor betere arbeidsvoorwaarden bij de werkverschaffingen en verzette hij zich tegen den aandrang van dr. Kortenhorst tot het afzijdig blijven van Nederland bij een wapenstilstand in den tariëvenoorlog (19 Maart).

D r o p bestreed bij een *wijziging der Arbeidswet* (die in hoofdzaak, in verband met de Jamin-petroleumkachelstijes-kwestie, ten doel had, den Minister en den ambtenaren der Arbeidsinspectie de bevoegdheid toe te kennen om krachtens een algemeen maatregel, voorschriften en verbodsbepalingen vast te stellen), de van werkgeverszijde tegen dit wetsontwerp aangevoerde staatsrechtelijke bezwaren, waardoor men aan een consequentie van de Arbeidswet trachtte te ontkomen. Hij diende amendementen in, gericht tegen door dit wetsontwerp geopende

mogelijkheden tot verlenging van den werkingsduur van vergunningen tot overwerk in spoedeisende gevallen (20 Maart) en tot vermindering van het aantal vrije Zondagen, dat aan kellers in café's en hotels volgens de Arbeidswet moet worden gegeven; het laatste amendement werd door de regering overgenomen. Suze Groeneweg en Gerhard hielden tegen elkaar ingaande beschouwingen over het al dan niet wenschelijke van de bepalingen, waardoor de contrôle op de naleving der Arbeidswet voor het verplegend personeel in verplegingsinrichtingen in hoofdzaak wordt overgebracht van de Arbeidsinspectie naar de reeds met het toezicht op die inrichtingen belaste geneeskundige rijksambtenaren. Ten aanzien van de afwijkingen, welke in sommige gevallen, ter wille van de patiënten, van de rusttijdenregeling der verpleegsters zullen kunnen worden gemaakt, ontlokte Suze Groeneweg den Minister een bevredigende verklaring, terwijl Gerhard eenzelfde succes boekte ten opzichte van de vraag of de arbeidstherapie buiten de Arbeidswet zal vallen (21 Maart).

Aan de discussies over de *landbouwcrisis*, welke zich in verband met een interpellatie van den Anti-Revolutionair Van den Heuvel ontpoppen, namen Van der Sluis en Hiemstra deel. De eerste toonde aan, hoe verkeerd de diverse, door den interpellant in overweging gegeven, protectionistische maatregelen voor den Nederlandschen land- en tuinbouw zouden wezen en drong aan op verbetering van landbouwwonderwijs en buitenlandse voorlichting en op een behoorlijke pachtwet. Hij stelde tevens in het licht, hoe deze crisis, waarbij ruime oogsten een oorzaak van bittere ellende zijn, buitengewoon duidelijk de onredelijkheid van het kapitalistische stelsel doet blijken. Hiemstra verweet den interpellant, dat deze overdreven en te sterk generaliseerd had en zette uiteen, welke bedenkelijke gevolgen de invoering van graanrechten ook voor de landarbeiders zou hebben en hoe het voorbeeld van Duitschland leert, dat het inslaan van den protectionistischen weg wel ten gevolge heeft dat men steeds verder dien weg op moet gaan, maar niet tot het doel leidt. Evenals Van der Sluis, betogde hij, dat afdoende verbetering van den toestand van de groote massa der agrarische bevolking alleen door socialisatie kan worden bereikt (26 Maart).

Als beter laat dan nooit gekomen, werd de *schepelingenwet*, die een bijna een eeuw oude regeling van de arbeidsovereenkomst van kapiteins en schepelingen verving, door Brautigam welkom geheeten. Het wetsontwerp was echter nog voor verbetering vatbaar; Brautigam trachtte, en niet zonder succes, eenige verbeteringen te doen aanbrengen. Wel werd zijn amendement tot schrapping van de ongunstige uitzonderingsbepaling betreffende de ziekgelduitkeering voor de bemanning van kleine schepen verworpen en was zijn verzet tegen een ongelijkheid tusschen reeder en schepeling, wat de beëindiging van de dienstbetrekking aangaat, en tegen de uitsluiting der zeevisschers van het recht op vacantie, vruchteloos, maar hiertegenover staat, dat zoowel zijn amendement om te bepalen, dat de Kroon voorschriften moet (in plaats van: kan) geven omtrent logies en voeding der schepelingen aan boord en het toezicht hierop, als zijn amendement om den schepelingen recht te geven op een ziekgeld van 80 pCt. van het loon (in plaats van 70 pCt.) werd aangenomen (27 Maart).

Een wijziging van de wet, houdende nadere bestemming van de bezettingen van het Koninklijk Nationaal Steuncomité, verschafte Ter Lan een gelegenheid om nogmaals in het krijt te treden voor de belangen der *oud-gepensionneerden*. Hij liet deze gelegenheid natuurlijk niet ongebruikt en verdedigde een motie, luidende: „De Kamer, van oordeel, dat de voorzieningen, die voor de oud-gepensionneerden zullen worden getroffen, bij de wet behooren geregeld te worden en niet volgens regelen bij

algemeenen maatregel van bestuur te stellen, gaat over tot de orde van den dag" (27 Maart).

Cramer hield bij een wetsontwerp betreffende een *overeenkomst met de Bataafsche Petroleum-Maatschappij* over opsporing en exploitatie van aardolie op Ceram, een pleidooi voor staatsexploitatie, waardoor de belangen der gemeenschap geïndiend worden, en stelde in het licht hoe de macht van het particuliere petroleumkapitaal nadeelig is voor de Inheemsche bevolking en gevaarlijk voor den vrede. De fractie stemde tegen dit wetsontwerp (6 Mei). Bij de discussie over de conclusie op een adres betreffende een *ongevallen-kwestie*, critiseerde Drop zoowel de methode om via dergelijke adressen tegen de toepassing eener wet te ageeren, als de weigering van den Minister om een noodig gebleken wijziging der Ongevallenwet in overweging te nemen (6 en 7 Mei).

Van den Bergh wees bij de algemeene beschouwingen over de *herziening der Gemeentewet* er op, dat dit wetsontwerp naast goede regelingen van de vereeniging en van de samenwerking van gemeenten, verscheidene technische wijzigingen inhield, maar dat vele minstens even noodzakelijke veranderingen van de bepalingen der Gemeentewet achterwege bleven. In verband hiermede kondigde hij aan, dat door onze fractie een groot aantal amendementen zouden worden ingediend (7 Mei).

Bij de artikelsgewijze behandeling verdedigde Van den Bergh een amendement tot schrapping van de bepaling, dat de echtgenoot(e) van iemand, die volgens art. 192 der Gemeentewet van het raadslidmaatschap wordt uitgesloten, geen raadslid mag zijn (7 Mei). Vliegen en Suze Groeneweg verdedigden een amendement tot schrapping van de bepaling, dat van het raadslidmaatschap zullen zijn uitgesloten bezoldigde bestuurders van, of personen in dienst van vereenigingen, die beoogen, de geldelijke belangen van het personeel in dienst der gemeente bij het gemeentebestuur voor te staan; dit amendement werd aangenomen. Vliegen betoogde, dat indien de openbare onderwijzers van het raadslidmaatschap worden uitgesloten, deze uitsluiting ook voor de bijzondere onderwijzers moet gelden (7 Mei). Een door Van den Bergh toegelicht amendement betreffende de openbaarheid van de loting, welke bij uitputting van candidatenlijsten noodig kan zijn, werd door de regeering overgenomen (7 Mei). Vliegen verdedigde een amendement tot schrapping van de bepalingen, die het mogelijk zou kunnen maken, dat een geheele begrooting door den Raad in besloten zittingen behandeld werd (8 en 13 Mei). Van den Bergh verdedigde een amendement tot wijziging van de artikelen, welke de voorwaarden bevatten, waarop Raadsbesluiten kunnen tot stand komen; de regeering nam het over. Hij en Vliegen verdedigden een amendement om het mogelijk te maken, dat bij gemeentelijke verordening aan de commissies van bijstand bepaalde bevoegdheden worden verleend. Suze Groeneweg verdedigde een amendement om de vrouwen benoembaar te maken tot burgemeester. Zij trok dit amendement in ten gunste van een ander van gelijke strekking, dat werd aangenomen.

Van der Waerden zette den heer Kersten op diens nummer wegens de door dezen gedebiteerde anti-feministische grofheden (8 Mei). Van den Bergh verdedigde amendementen betreffende de vertegenwoordiging van de gemeente bij rechtsgedingen door den burgemeester, de positie van de wethouders en de stemmingen in het college van B. en W., waarvan de eerste twee werden aangenomen en het derde door de Regeering overgenomen werd (13 Mei). Vliegen wees op een leemte in de voorgestelde bepalingen tegen cumulatie van wethouderspensioen en tractement; Suze Groeneweg bepleitte de benoembaarheid van de vrouw tot gemeente-secretaris; een daartoe strekkend amendement werd aangenomen. Voorts kwam zij op tegen de van anti-revolutionaire zijde geuite bewering, dat de sociaal-

democraten alle wetsbepalingen voor mannen en vrouwen gelijk willen maken. Van der Waerden bestreed een amendement-Van Hellenberg Hubar, dat bij samenwerking van gemeenten den privaatrechtelijken vorm van de naamlooze vennootschap meer op den voorgrond wilde stellen, waardoor de bedrijven soms aan de publieke contrôle zouden kunnen worden onttrokken (14 Mei). Van den Bergh hield een critische beschouwing over de amendementen-Marchant betreffende het zelfbestuur en de verantwoordelijkheid daarvoor, hij en Vliegen, trokken ten velde tegen de amendementen-dr. Vos tot behoud van den z.g. dubbelen raad bij vereeniging van gemeenten (15 Mei); voorts motiveerde Van den Bergh waarom onze fractie accoord ging met het artikel, dat het toetsingsrecht van de rechterlijke macht ten aanzien van de wettigheid van gemeentelijke verordeningen wilde doen vervallen, en lichtte hij een vicertal amendementen toe: een inzake machtsdelegatie van den Raad aan B. en W.; een tot schrapping van een overbodig geworden artikel, volgens hetwelk de plaatselijke verordeningen niet treden in hetgeen van algemeen rijks- of provinciaal belang is: een tot het voor schorsing of vernietiging door de Kroon in aanmerking doen komen van besluiten van den burgemeester, en een tot wegneming van twijfel omtrent het stemrecht van een burgemeester, die geen raadslid is, in de commissie voor strafverordeningen; het laatste dezer amendementen werd aangenomen.

Suze Groeneweg sprak ten gunste van een amendement, om de vrouw benoembaar te verklaren tot ambtenaar van den burgerlijken stand, dat werd aangenomen. Hetzelfde geschiedde met een door Ter Laan verdedigd amendement, om de geheele zorg voor de brandweer bij B. en W. te laten, in plaats van haar, zooals in het wetsontwerp was voorgesteld, uitsluitend aan den burgemeester op te dragen (20 Mei), en met drie, door Van den Bergh toegelichte, amendementen betreffende de delegatie van uitvoeringsbevoegdheid, de bevoegdheid van den burgemeester bij oproerige bewegingen en de goedkeuring van besluiten van gemeentebesturen door Gedeputeerde Staten.

Ter Laan verdedigde een amendement, gericht tegen de bepaling, dat gemeenteverordeningen tot regeling van de organisatie der politie aan de goedkeuring van de Kroon zijn onderworpen en een amendement om de gemeentepolitie in dezelfde rechtspositie te doen komen als het overige gemeentepersoneel en een om den burgemeester aan den Raad verantwoordelijk te maken voor zijn beleid ter handhaving van de openbare orde. Ten slotte verdedigde Vliegen een amendement om de uitsluiting der echtgenooten van personen, die volgens de wet geen raadslid mogen zijn, van het raadslidmaatschap, niet te doen gelden voor de reeds zitting hebbende leden (21 Mei).

Schaper diende een afstraffing toe aan de heeren Van Rappard en Braat, die zich bij een *wijziging van de Ongevallenwet en van de Land- en Tuinbouwongevallenwet* heftig er tegen verzetten, dat, in overeenstemming met de ziekengeldregeling, de tijdelijke ongevallenrente voor de landarbeiders van 70 op 80 pCt. werd gebracht. Hij en Hiemstra kwamen op tegen het streven om den landarbeiders zooveel mogelijk de voordeelen van de sociale wetgeving te onthouden en om de moeilijkheden, waarmee een deel van den landbouw te worstelen heeft, op die slecht betaalde arbeiders te wreken. Schaper protesteerde tegen de onaannemelijk-verklaring van een amendement-Kuiper tot verbetering van de regeling der uitkeeringen voor degenen, die door een zwaar ongeval worden getroffen (22 Mei).

Kupers toonde bij de algemeene beschouwingen over het *Arbeidsbemiddelingswetsontwerp* aan, dat deze wettelijke regeling der arbeidsbemiddeling inderdaad zeer noodig was. Hij en Albarda kwamen krachtig op tegen den aandrang van de Vrijheidsbonders en van een deel der Rechterzijde, om de openbare arbeidsbeurzen enz. ook bij stakingen en uitsluitingen de

bemiddeling te doen voortzetten (22 en 23 Mei). K u p e r s verdedigde een amendement om te bepalen, dat geen bemiddeling verleend wordt, als de aangeboden arbeidsvoorwaarden ongunstiger zijn dan de ter plaatse in het desbetreffende vak gebruikelijke en een amendement, om de particuliere arbeidsbemiddeling met winstoogmerk niet langer dan vijf jaar na het inwerking-treden der wet te laten bestaan. Nadat dit laatste amendement was verworpen, diende hij een amendement in om vergunningen voor die arbeidsbemiddeling met winstoogmerk voor niet langer dan voor telkens vijf jaar te verleenen, dat door de Regeering werd overgenomen (23 Mei).

V a n Z a d e l h o f f verklaarde ten aanzien van het wetsontwerp tot *goedkeuring van het protocol nopens den chemischen en bacteriologischen oorlog*, dat onze fractie uiteraard zich niet tegen die goedkeuring verzette, maar dat zij van dit protocol geen groote verwachtingen had en een absoluut verbod van chemische en bacteriologische strijdmiddelen, niet alleen voor aanval maar ook voor afweer, noodig achtte. Onze fractie stemde tegen het artikel, waarin ten aanzien van den chemischen oorlog het voorbehoud wordt gemaakt, dat Nederland zich niet door het protocol gebonden zal achten tegenover staten, die de verbodsbepaling van het protocol niet eerbiedigen (27 Mei).

Bij de interpellatie-Boon over het besluit van den minister van Waterstaat inzake *de verdeling van den radio-zendtijd*, voerden Vlieg en Duys het woord. Hun sterk gedocumenteerde redevoeringen droegen er veel toe bij, dat deze interpellatie, die de bekroning van een luidruchtige A.V.R.O.-actie had moeten worden, een droevig fiasco werd. Zij toonden aan, dat door deze verdeling eindelijk aan de V.A.R.A. gegeven werd wat haar rechtmatig toekwam, dat de beweringen omtrent de geschonden rechten van de A.V.R.O., omtrent het algemeen neutraal en bij uitstek cultureel karakter en de geneigdheid tot samenwerking van deze vereeniging, kant noch wal raakten en zij lieten geen stuk heel van de „bewijzen”, waarmee de interpellant zijn aanval op de V.A.R.A. trachtte te rechtvaardigen (28 Mei).

V a n d e r W a e r d e n ontzenuwde de bezwaren van baron Van Voorst tegen het wetsontwerp tot *regeling van het toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek* en betoogde, dat het Rijk bij steun aan de samenwerking van particulieren, deugdelijke waarborgen voor voldoende invloed moest scheppen, opdat het algemeen belang zoo goed mogelijk werd gediend. De V r i e s—B r u i n s vestigde, bij een wetsontwerp tot *goedkeuring van het internationale sanitair verdrag* van Parijs, de aandacht op de erbarmelijke toestanden op de schepen, waarmee de Mekka-gangers worden vervoerd, en drong aan op verscherping van de aan dat transport gestelde eischen (23 Juni).

V a n d e r W a e r d e n en V a n B r a a m b e e k bestreden het wetsontwerp tot *voorziening in het tekort van het spoorwegpensioenfonds*, waardoor de regeering zich aan een morele verplichting onttrok om, in strijd met vroeger gedane toezeggingen, de lasten op het spoorwegbedrijf te leggen, hetgeen ook voor de arbeidsvoorwaarden van het spoorwegpersoneel gevaren oplevert. V a n B r a a m b e e k diende de volgende motie in, die met een kleine meerderheid verworpen werd: „De Kamer, van oordeel, dat zoodanige maatregelen dienen te worden genomen tot dekking van het tekort in het Spoorwegpensioenfonds, dat de Staat blijft opkomen voor het bedrag, dat hij ook in geval van naasting voor zijn rekening had moeten nemen, gaat over tot de orde van den dag.” Onze fractie stemde tegen het wetsontwerp, dat met een geringe meerderheid werd aangenomen (26 Juni).

De B o e r hield zijn maiden-interpellatie over den *noodtoestand in de binnenschipperij en de maatregelen door de rege-*

33. *Hoofddorp.*

Het Congres besluit een commissie in het leven te roepen voor het militaire vraagstuk, welke onder leiding van het P.B. werkt, bij voortduring strijdmateriaal publiceert en door internationale correspondentie gegevens verzamelt, en draagt het P.B. op het bestuur van het N.V.V. om medewerking in dezen te verzoeken.

34. *Amsterdam IV, IJmuiden.*

Het Congres besluit tot de instelling van een commissie in zake het militaire vraagstuk en draagt het P.B. op de noodige maatregelen daartoe te nemen bijv. op de volgende grondslagen:

1e. De commissie bestaat uit een jaarlijks door het Congres aan te wijzen dagelijksch bestuur van vijf leden, drie leden door het P.B., drie leden door het bestuur N.V.V., drie leden door de Kamerfracties en één lid door het bestuur A.J.C. aan te wijzen.

2e. Aan de commissie kan door de leiding van S.D.A.P. en N.V.V. ieder onderdeel van het militaire vraagstuk ter bestudeering en bewerking, het opstellen van rapporten, het schrijven van brochures enz. worden opgedragen.

3e. Het dagelijksch bestuur verzamelt als „Bureau Vredesorganisatie” bij voortduring gegevens, geeft documentatiemateriaal uit en treedt in overleg met directie en redactie van de N.V. „De Arbeiderspers”, ten einde militaire medewerker te worden aan de soc.-dem. pers.

A m e n d e m e n t.

Amsterdam XI.

Sub 3 van voorstel 34 leest men als volgt:

„Er wordt door het P.B. in overleg met het bestuur van het N.V.V. gesticht een „Bureau Vredesorganisatie” als centraal punt waar alle gegevens, zoowel nationaal als internationaal worden verzameld, liggende op het terrein van de vredesbeweging, waar de brochures en geschriften, hierop betrekking hebbend, verkrijgbaar zijn en van waar uit, tegen betaling van den kostprijs, geregeld documentatie verschaft wordt aan alle partijafdelingen, partijinstituten, partijgenooten individueel en aan vakbonden, aangesloten bij het N.V.V.

Het bureau wordt beheerd door een kleine groep ter zake kundige partijgenooten, die dit voor de Partij en de moderne arbeidersbeweging hoog noodige werk willen behartigen.”

35. *Akkrum.*

Het Congres, van oordeel, dat onze houding bij een eventueele volgende mobilisatie anders dan op den voet van een veiligheids-wacht nog niet voldoende bij de leden der S.D.A.P., nog minder bij verwante bevolkingsgroepen bekend is,

draagt het P.B. om die maatregelen te nemen (zoo noodig in samenwerking met het N.V.V.) waardoor aan dezen toestand een einde komt en de mogelijkheid ontstaat een massale dienstweigering te doen slagen.

36. *Laren-Blaricum.*

Het Congres verzoekt de partijleiding nadere aanwijzingen te geven betreffende de houding, welke naar zijn inzien de georganiseerde arbeiders en de dienstplichtigen in 't bijzonder bij mobilisatie van leger en vloot zouden hebben aan te nemen en dit met vermindering van eenig gewelddadig conflict.

37. *Rotterdam VII.*

De afdeling Rotterdam VII der Partij betuigt haar levendige instemming met het voorstel van het P.B. aan de S.A.I. om in

ring met betrekking tot dien noodtoestand te nemen of te bevorderen. Waar het antwoord van den Minister ten aanzien van de door den interpellant noodzakelijk geachte tot standkoming eener speciale steunregeling van rijkswege niet bevredigend was, diende De Boer de volgende motie in: „De Kamer, constateerende, dat ten gevolge van de algemeene malaise groote werkloosheid heerscht in het binnenscheepvaartbedrijf; van oordeel, dat niet langer een toestand mag worden bestendigd, ten gevolge waarvan aan vele binnenschippers de middelen ontbreken om te voorzien in de eerste levensbehoeften; verzoekt de Regeering ten spoedigste voor de noodlijdende binnenschippers een steunregeling tot stand te brengen; en gaat over tot de orde van den dag.” De Vries—Bruins oefende bij het ontwerp tot goedkeuring van de overeenkomst te Brussel (van 1924) betreffende *het geven van gelegenheid voor schepelingen ter koopvaardij om zich voor geslachtsziekten te doen behandelen*, critiek uit op het feit, dat de regeering bijna zes jaar had gewacht met toetreding tot die overeenkomst voor te stellen en bovendien thans die overeenkomst op een koopje en op onvoldoende wijze wil uitvoeren (1 Juli).

Bij het wetsontwerp tot *heffing van een compenseerend invoerrecht op suiker* wees Van der Sluis op het ontbreken van een algemeen plan ten aanzien van hetgeen de Regeering in verband met de landbouwcrisis wil doen, op den zeer beperkten invloed, welken dit wetsontwerp op den toestand der landbouwers kan hebben en op de nadeelen en gevaren, welke aan de voorgestelde heffing zijn verbonden. Met het oog op de kans, dat dit wetsontwerp althans iets ten gunste van een deel der agrarische bevolking kan uitwerken, verklaarde hij, dat onze fractie over haar bezwaren tegen dit wetsontwerp zou heenstappen, indien voorkomen werd dat de heffing van het invoerrecht een verzwaring van den druk der indirecte belastingen ten gevolge zou hebben. Ter bereiking van dit doel, diende hij de volgende motie in: „De Kamer, overwegende, dat een der grootste bezwaren tegen het ontwerp van wet tot heffing van een compenseerend invoerrecht op sommige soorten suiker zou zijn ondervangen, indien de suikeraccijns met een gelijk bedrag zou worden verlaagd, noodigt de Regeering uit een wetsontwerp met die strekking in te dienen, en gaat over tot de orde van den dag.”

Vlieggen motiveerde ons stemmen tegen een motie-De Visser, welke zonder meer den suikeraccijns wilde afschaffen. Daar de motie-Van der Sluis verworpen werd, stemde de fractie tegen het wetsontwerp (1 en 2 Juli).

Overzicht der werkzaamheden van het het begin van het zittingsjaar 1930/31 tot 9 Februari 1931.

Suppletoire begrotingen voor 1930.

Nadat een suppl.begrooting van Onderwijs was behandeld, waarbij S u z e G r o e n e w e g het woord voerde over de reorganisatie van het beheer der *Rijksklinieken te Utrecht* (16 October 1930), kwam 17 October aër. suppl. begrooting van Defensie aan de orde, welke begrooting de eerste posten voor de uitvoering van het *vlootplan-Deckers* bevatte. Waar de groote en grootsche actie, die buiten het parlement tegen dat heillooze plan is gevoerd, in het verslag van den Partijsecretaris beschreven wordt, kunnen wij hier volstaan met te vermelden, dat op 14 Oct. het anti-vlootplan-petitionnement van S.D.A.P. en N.V.V., met 1.465.971 handteekeningen, en een petitionnement van dezelfde strekking van „Kerk en Vrede”, met 80.448 handteekeningen, aan den Voorzitter der Tweede Kamer werden aan-

geboden. Bleek uit de schitterende resultaten van de zooveel geestdrift en energie gevoerde petitionnements-actie en uit den omvang der September-demonstraties, dat de weerzin en verbittering tegen het vlootplan-Deckers in ons volk zeker niet minder sterk waren dan die tegen de Vlootwet-Colijn-Westerveld, zoo stond het thans, anders dan in 1922/'23, reeds spoedig na de verschijning van het betreffende wetsontwerp vrijwel vast, dat de meerderheid van het parlement met de Regeering mee zou gaan. Maakte deze omstandigheid de strijd veel minder spannend dan die van 1923, zij maakte het voor onze fractie niet minder noodzakelijk, zich zoo krachtig mogelijk te verzetten tegen dezen nieuwen stap op den noodlottigen weg der bewapening.

In de Kamer werd de aanval op het vlootplan geopend door **B r a u t i g a m**, die de slingerende politiek der Nederlandsche militaristen in zake het stelsel en de doelstelling van de oorlogsvloot aan de kaak stelde en uiteenzette, hoe vruchteloos en hoe gevaarlijk het streven is om Nederland de rol van een militairkrachtige zeemogendheid te doen spelen, hoe nauw de verwantschap was tusschen het vlootplan-Deckers en de in 1923 verworpen vlootwet, en hoe bedenkelijk het is, onze kracht te zoeken in maritieme bewapening in het algemeen en in het sluipmoordenaarswapen, duikboot genaamd, in het bijzonder. **A l b a r d a** toonde de onwaarachtigheid aan van de voorstelling, dat dit wetsontwerp slechts heel weinig te beduiden zou hebben en niet tot uitbreiding der oorlogsvloot zou leiden. Hij stelde, tegenover de kleineerende en smalende uitlatingen van verschillende tegenstanders over ons petitionnement, de groote beteekenis hiervan in het licht; hij critiseerde scherp de slappe houding, welke de democratische elementen in de Katholieke Staatspartij tegenover dit voorstel van een katholieken minister aannamen, en hij wees op den ongunstigen invloed, welke een opvoering onzer bewapening kan hebben op de internationale worsteling tusschen militarisme en anti-militarisme, terwijl ons land door voor te gaan in ontwapening een kracht ten goede zou kunnen uitoefenen. **V a n d e r H e i d e** kwam op tegen de van Anti-Revolutionnaire zijde geuite bewering, dat er onder de mannen van „Kerk en Vrede” geen echte orthodox-geloovigen zouden zijn; hij betoogde, dat bij dit wetsontwerp de katholieken de katholieke zedeleeu vertreden, dat het anti-militarisme in overeenstemming is met de beste tradities van het Christendom en dat voor de anti-militaristische Christenen het verzet tegen de bewapening geen zaak van gevoel maar een zaak van geweten is. **V a n Z a d e l h o f f** wees er op, dat een verwezenlijking van dit vlootplan niet alleen zou beteekenen, dat millioenen nutteloos worden verspild, maar ook dat, indien in geval van oorlog, de bemanning in den dood zal worden gezonden op door de deskundigen als onvolwaardig beschouwde schepen; terwijl bovendien, door de aanneming van dit wetsontwerp, Nederland, in stede van het internationale streven naar beperking van de oorlogsvloten te bevorderen, zou optreden als gangmaker voor versterking der maritieme bewapening in andere landen.

Bij de replieken, waaraan **B r a u t i g a m**, **V a n d e r H e i d e** en **A l b a r d a** deelnamen, handhaafde de laatste ten volle de door hem op 13 September in het demonstratief congres te Den Haag gesproken woorden en verklaarde hij, dat het geweten gaat boven de wet en dat de volken, indien de regeeringen een oorlog willen ontketenen, den plicht hebben, geen middel onbeproofd te laten om die misdaad te voorkomen (17, 22, 23 en 24 Oct.).

Bij een suppl. begrooting van Koloniën spraken **I J z e r m a n** en **C r a m e r** over het plan tot aanleg eener *waterleiding voor Paramaribo* (9 Dec.).

Rijksbegrooting voor 1931.

Algemeene Beschouwingen.

Albarda schetste den zorgwekkenden internationalen toestand op economisch en politiek gebied en de positie van ons land te midden van een wereld vol spanningen; hij constateerde, dat ook in ons land de arbeidersklasse zwaar geslagen wordt met werkloosheid, dat de landbouw een ernstige crisis doormaakt en in nijverheid en handel de malaise toeneemt, dat in politiek opzicht, de toestand hier te lande, waar communisme en fascisme geen machten van beteekenis zijn, gunstiger is dan in menigen anderen staat, doch dat ook hier tal van symptomen wijzen op een niet geringen indirecten invloed van het fascisme, zich o.m. uitend in schimpen op de volksvertegenwoordiging en smalen op de democratie. Hij wees er op, dat een regeerkrachtige meerderheid, die het land door de moeilijkheden van dezen tijd kan heensturen, ontbreekt, dat de kans op de totstandkoming van een parlementaire meerderheid, hetzij conservatief, hetzij democratisch, uiterst gering is, daar de linkervleugel der katholieke partij nog sterk genoeg is om een conservatieve coalitie te verhinderen, maar niet bij machte is, die partij in democratischen koers te sturen; de neiging van een deel der katholieken tot ontwapening uitte zich bij den strijd over de vlootuitbreiding uitsluitend in de zelf-ontwapening van den heer Van Poll.

Voorts toonde Albarda aan, dat de Rechtsche partijen zich niet kunnen onttrekken aan de verantwoordelijkheid voor het beleid van de huidige regeering, die feitelijk een voorzetting is van het vorige extra-parlementaire bewind en die, nadat vroeger ter wille van de financiën groote en kleine hervormingen werden nagelaten in een tijd die nu hoogconjunctuur genoemd wordt, thans zich beroept op de crisis om de wettelijke regeling van de werkloosheidsverzekering wederom uit te stellen en slechts inzake de vlootuitbreiding van geen uitstel wil weten. Hij critiseerde het achterwege blijven van krachtige maatregelen ten aanzien van crisis en werkloosheid, en betoogde, dat het groote probleem van onzen tijd, waarin de armoede niet aan onvoldoende productie-middelen maar aan de gebreken van het productiestelsel valt te wijten, is de ordening van maatschappelijk leven door regeling van de voortbrenging. Hij wees er op, dat de socialistische arbeidersklasse, die voor dat doel, voor het socialisme, strijdt, beseft, dat de vrede de voorwaarde is voor het welslagen van dien strijd, en dat men in dit licht onze uitspraken tegen oorlog en oorlogspolitiek dient te zien. In verband hiermede besprak Albarda de kritiek op de verklaring, welke hij bij het vlootdebat van zijn uitlating in het demonstratief September-congres had gegeven. Hij herinnerde er aan, dat reeds door het partijcongres van 1928 de houding der S.D.A.P. tegenover oorlog en mobilisatie was vastgesteld, nadat al jaren tevoren de partij het beginsel der gewapende landsverdediging vaarwel had gezegd, en dat bovendien haar standpunt bij het Ontwapeningsvoorstel duidelijk en en uitvoerig was ontwikkeld. Hij zette uiteen, dat onze partij de vrijheid en de zelfstandigheid van ons volk met andere middelen wil handhaven dan met de gewapende landsverdediging, die voor Nederland een wisse ondergang zou beteekenen, en dat zoowel in het Ontwapeningsvoorstel als in de Congresresolutie van 1928 rekening is gehouden met de mogelijkheid eener goed te keuren beperkte mobilisatie, maar dat elke mobilisatie, die het oorlogsgevaar kan oproepen, met alle kracht moet worden tegengegaan. Hij verklaarde, dat de beslissing over de vraag of tot eenigerlei mobilisatie zal worden overgegaan, niet behoort te blijven bij de Regeering en haar militaire voorlichters, maar bij de Staten-Generaal dient te berusten en dat, als leven en dood van een volk op het spel staan, de beslissing niet mag zijn bij de generale staven, ook niet bij de kabinetten, maar moet zijn bij de

Volksvertegenwoordiging en in hoogste instantie bij het volk zelve (11 Nov.).

In zijn repliek toonde Albarda aan, dat wat de premier Ruys de Beerenbrouck „uitwassen van het kapitalisme” had genoemd, waartegen stelling moest worden genomen, niet anders waren dan de kenmerkende verschijnselen van het moderne kapitalisme en dat de „verlossing uit het proletariaat” alleen mogelijk was door het kapitalisme zelf te overwinnen.

Vervolgens merkte hij op, dat de hartstocht, waarmee thans de houding van onze beweging bij oorlogsgevaar en oorlog wordt besproken en bestreden, hoewel daarover feitelijk niets nieuws was gezegd, toe te schrijven is, deels aan het besef van toeneming van oorlogsgevaar en van de daardoor grootere praktische betekenis van onze houding, deels aan den schrik, dien onze schitterende petitionnementsactie onder onze tegenstanders heeft gewekt en de nu door dezen gevoelde behoefte aan een tegenactie. Hij verklaarde, dat wij deze tegenactie niet vreezen en herinnerde er aan, hoe òn in 1903 òn in 1918 de pogingen om de S.D.A.P. te vernietigen, op een deerlijke mislukking waren uitgelopen. Wat de tot hem gerichte vragen van den premier betreft, zoo achtte hij met mr. Marchant dat vragen-stellen ongepast, maar wenschte hij toch het antwoord niet te ontwijken. Hij wees er op, dat dit antwoord in de Congresresolutie van 1928 was te vinden en hoe reeds daaruit bleek, dat wij de middelen onzer actie tegen een mobilisatie niet van tevoren willen en kunnen bepalen, doch dat vaststaat, dat wij de gewapende landsverdediging verwerpen, omdat ons zedelijk gevoel er tegen in opstand komt en ons verstand ons leert, dat voor Nederland nationale verdediging met de wapenen, nationale zelfmoord zou betekenen. Hij constateerde, dat eenzelfde overtuiging ook in andere kleine landen veld wint en dat bovendien in onzen tijd de oorlog een actie is, waarin het heele volk deelneemt, wat alleen mogelijk is als dit heele volk van die actie heil verwacht en dat dus, waar dit geloof ontbreekt, een gewapende landsverdediging onmogelijk is en slechts een onherstelbare ramp te voorschijn kan roepen. Voor het geval dit den premier nog niet duidelijk genoeg mocht wezen, beantwoordde Albarda diens vragen als volgt: 1o. „Uit de uitspraken der partij is bekend, dat zij de gewapende landverdediging verwerpt en dus ook aan een mobilisatie tot dat doel haar goedkeuring niet kan geven”; 2o. „De S.D.A.P. is met volle overtuiging bereid werkzaam te zijn in het belang van het behoud of het herstel der nationale onafhankelijkheid. Zij acht echter gewapende landsverdediging het zekerste middel om die onafhankelijkheid te verliezen en land en volk ten ondergang te brengen. Zij beschouwt gewapende landsverdediging als nationale zelfmoord. Op haar medewerking daartoe kan derhalve niet gerekend worden.”

De resultaten van onze petitionnementsactie, waarbij te Amsterdam en in eenige andere gemeenten méér dan de helft der boven-de-18-jarigen hebben geteekend, toonen aan, vervolgde Albarda, hoe een zeer groot deel der bevolking over de gewapende defensie denkt, doch de Regeering, in stede van de teekenen van den nieuwen tijd te verstaan, is met haar vlootvoorstel recht tegen de groeiende volksovertuiging in gegaan en zij denkt thans over dwangmaatregelen, daartoe aangespoord door de heeren Heemskerck en Schokking, zoodat men tegelijk òn het volk wil forceeren zijn vrijheid te verdedigen en er op uit is, die vrijheid te beperken. Albarda herinnerde de voorstanders van dwang- en uitzonderingsmaatregelen aan de mislukking van Bismarck's socialistenwet en van Vaugoin's poging om het Oostenrijksche leger van roode smetten te zuiveren, en besloot met hun toe te voegen, dat een groot internationaal ontwikkelingsproces als het socialisme niet onderdrukt kan worden en dat, indien men onze beweging dwingt tot een strijd, dien zij niet wenscht, maar evenmin vreest, zij dien zal aanvaarden met de zekerheid, dat zij hem zal winnen (18 Nov.).

V a n d e n T e m p e l hield een sterk gedocumenteerd pleidooi voor het aanhangig maken eener herziening van het Bezoldigingsbesluit bij de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg. Hij stelde vast, dat het rijkspersoneel alle reden had zich onbillijk behandeld te achten, daar de salarisverlaging was doorgevoerd uitsluitend op grond van het ondeugdelijk gebleken motief, dat de nood van de schatkist daartoe noopte en hij constateerde, dat in de achter ons liggende vette jaren, die salarisverlaging voor een belangrijk deel de verlaging van verschillende belastingen had mogelijk gemaakt. Hij toonde aan, dat de Regeering haar houding niet kon rechtvaardigen met een beroep op de daling van het indexcijfer en evenmin kon ontkennen, dat de onderwijzers in het Bezoldigingsbesluit onjuist geclassificeerd zijn en hij wees er op, hoe het wantrouwen van het rijkspersoneel versterkt wordt door het voortdurend gebruik van contractwerkers. Hij herinnerde aan de verklaring van dr. Moller in het salariscongres der katholieke onderwijzers, dat dit congres de katholieke fractie met vreugde vervulde en merkte op, dat hieruit en ook uit de thans door den leider dier fractie gehouden rede, mocht worden opgemaakt, dat die fractie niet meer vasthield aan het verleden jaar door haar ingenomen standpunt, dat de door de Katholieke Partij bij de verkiezingen geëischte salarisherziening reeds vóór die verkiezingen zou zijn tot stand gekomen. Hij merkte op, dat de vraag, hoe een bevredigende regeling kan worden bereikt, in het georganiseerd overleg behandeld moest worden en dat het voor de Kamer dus er om ging, van de regeering de toezegging te verkrijgen, dat zij bereid was tot doel in overleg te treden met de vertegenwoordigers van het overheidspersoneel.

Vervolgens behandelde hij den economischen toestand en de economische perspectieven van ons land, waarbij hij uiteenzette, dat noch van loonsverlaging, noch van opheffing van sociale wetgeving en andere staatsbemoeiing met het bedrijfsleven, noch van protectie, verbetering is te wachten. Hij wees er op dat, waar in het kapitalisme laag- en hoogconjunctuur elkaar afwisselen, het gevaarlijk zou wezen, zich thans over te geven aan een verlamdend pessimisme en dat duurzame verhooging van den levensstandaard der bevolking alleen bereikt kan worden door innerlijke versterking van ons bedrijfsleven. In verband hiermede betoogde hij, dat in het kader der bestaande verhoudingen een belangrijke verbetering zou kunnen worden bereikt door de oprichting eener industriebank, waardoor de industrie niet langer aangewezen zou zijn op de particuliere banken, die in ons land veelal financiering van industrieën niet in haar lijn achten te liggen, en het mogelijk zou worden bij het bevorderen van de ontwikkeling van bestaande en de vestiging van nieuwe industrieën, ten volle rekening te houden met het belang der Nederlandsche gemeenschap. Hij critiseerde de passieve houding der regeering, die vasthoudt aan de oude liberale opvattingen omtrent de staatstaak en zelfs een nauwgezet onderzoek van dit vraagstuk heeft afgewezen (13 Nov.). In zijn repliek stelde V a n d e n T e m p e l vast, dat „de edelman, die voor het volk werkt”, zijn antwoord was begonnen met een principieele verdediging van het individualistisch kapitalisme en dat minister De Geer er allerminst in geslaagd was het betoog voor de noodzakelijkheid eener herziening van het Bezoldigingsbesluit te ontzenuwen, maar niettemin een star afwijzend standpunt was blijven innemen. Hij diende de volgende motie in: „De Kamer, van oordeel dat verbetering van de bezoldiging van het rijkspersoneel en de onderwijzers wenschelijk is, noodigt de Regeering uit een herziening van het Bezoldigingsbesluit te bevorderen, en gaat over tot de orde van den dag” (14 en 19 Nov.).

Begrotingshoofdstukken.

Buitenlandsche Zaken. Vliegen besprak den onbevredigenden gang van zaken ten aanzien van de internationale militaire en economische ontwapening en van de oplossing der Nederlandsch-Belgische kwestie. Hij drong aan op krachtige bevordering van verschillende pogingen tot verbetering der internationale verhoudingen, betuigde zijn instemming met het beslist anti-protectionistisch standpunt, dat de Minister, onder verwijzing naar de vergroting van oorlogsgevaar, die protectie met zich brengt, te Genève had ingenomen en bracht de samenwerking van Nederland met België en de Scandinavische staten inzake de handelspolitiek ter sprake. Hij bepleitte herziening van de wettelijke bepalingen betreffende de nationaliteit der gehuwde vrouw en openstelling der diplomatieke functies voor de vrouw. Hij critiseerde de wijze, waarop herhaaldelijk tegenover vreemdelingen was opgetreden en het talmen der Regeering met de ratificatie van internationale overeenkomsten (13 Nov.) K u p e r s diende een amendement in tot het ongedaan maken van een voorgenomen vermindering van het subsidie aan den Nederlandschen Bond in Duitschland, en toonde aan, hoe noodig het was, geen middel onbeproefd te laten, om verbetering te brengen in de zeer ongunstige posite der in Duitschland werkende of werkloos geworden Nederlandsche arbeiders (18 Nov.).

Arbeid. K u p e r s betoogde, dat de huidige werkloosheid niet uitsluitend aan de crisis is te wijten, maar ook voor een deel een gevolg is van de rationalisatie. Hij bestreed de opvatting, dat van loonsverlagingen heil was te wachten; hij wees er op, hoe weinig de verbruikers profiteeren van de enorme daling der groothandelsprijzen en hoe, terwijl de massale werkloosheid ten deele permanent dreigt te worden, in ons land ruim 600.000 arbeiders langer dan 48 uur per week werken. Hij drong aan op uitbreiding van den 8-urendag, op ratificatie van de Washingtonsche Conventie, op medewerking der regeering tot internationale verwezenlijking van den 44-urige-werkweek-eisch, op spoediger ratificatie van de te Genève tot stand gekomen conventies, op opneming der particuliere chauffeurs in de Arbeidswet en regeling van de medezeggenschap, waarbij deze eerst voor de ondernemingen en daarna voor bedrijven moet worden ingevoerd. S u z e G r o e n e w e g pleitte voor een spoedige vacantieregeling voor jeugdige arbeiders en voor de urgentie van een wet op de huisindustrie; zij gaf een beeld van de ontstellende misstanden die nog altijd in die industrie worden aangetroffen: zij kwam er tegen op, dat ten aanzien van den arbeidstijd in den landbouw, zelfs de regeling ter bescherming van vrouwen en kinderen, waarvan zij de noodzakelijkheid mede aan de hand van het rapport van den Bond van S.D. Vrouwenclubs aantoonde, nu weer wordt uitgesteld. Voorts schetste zij de fysieke en morele gevaren, welke het tweeploegenstelsel voor vrouwen en meisjes oplevert, en drong zij er op aan, dat de Regeering aan dezen uitwas van het kapitalisme een einde zou maken. Ten slotte besprak zij het tekort aan geestelijke verzorging voor jeugdige arbeiders en de wenschelijkheid van totstandkoming eener afdeling voor jeugdzorg en jeugdbelangen. D r o p vroeg een onderzoek naar de arbeiderstoestanden in de kunstzijde-industrie; hij bestreed den Christ.-Historischen Afgevaardigde Bakker, die zich tot tolk van werkgeversbezwaren tegen de Arbeidsinspectie had gemaakt, en de actie, door groote werkgevers en kleine Vrijheidsbonders tegen de door de Regeering voorgenomen zeer bescheiden uitbreiding van het personeel der Arbeidsinspectie gevoerd. Hij besprak verder de talrijkheid der overwerksvergunningen, de uitvoering van het werktijdenbesluit en de urgentie eener wettelijke vacantieregeling voor arbeiders (19 Nov.).

B r a u t i g a m critiseerde de beschouwing van den Vrijheidsbondner dr. Vos over het Engelsche stelsel van overwerkvergunningen; hij stelde in het licht, welke lange werktijden voorkomen in het transportbedrijf — in de zeescheepvaart, de binnenbeurtvaart, het baggerbedrijf, het sleepbedrijf en bij het autoverkeer-en vervoer — en hoe noodig het was, dat daartegen maatregelen werden genomen; hij toonde voorts aan, dat het toezicht van stoomwezen op de veiligheid, blijkens de veelvuldige ontploffingen op sleepbooten, te wenschen overliet. H i e m s t r a bepleitte de belangen van de Nederlandsche musici en van de chauffeurs in de zuivelindustrie. Hij herinnerde eraan, dat de belofte, in 1919 door de Regeering aan den landarbeiders gedaan, nog steeds niet was nagekomen, hoewel in het landbouwbedrijf een arbeidswet, niet alleen voor vrouwen en kinderen, maar ook voor volwassenen dringend noodig is. Hij besprak het Engelsche stelsel van regeling der arbeidsvoorwaarden in het landbouwbedrijf. S u z e G r o e n e w e g pleitte voor uitbreiding en betere salariering van het vrouwelijk personeel der Arbeidsinspectie. D r o p behandelde de moeilijkheden in het Mijnwerkersfonds, in verband met de invoering der Ziektewet, en bestreed de bewering van het kath. Kamerlid Hermans, dat die moeilijkheden aan bestuursleden van den Alg. Ned. Mijnwerkersbond zouden zijn te wijten. Hij besprak de toepassing van de Ongevallenwet en de wijze, waarop een meer sociale toepassing dier wet kon worden bevorderd. K u p e r s constateerde, dat de ouderdomsvoorzienig in ons land niet alleen zeer onvoldoende is, maar dit van jaar op jaar in steeds sterker mate wordt. Hij hield een pleidooi voor verbetering dier voorziening, door invoering van een premievrij staatspensioen, gepaard gaande met verbetering der Invaliditeitswet en verleenng van een toeslag op de uitkeeringen der V.O.V.; hij wees op het navolgenswaardig voorbeeld van Amsterdam in zake woningbouw voor ouden van dagen en op de wenschelijkheid van inkrimping van het aantal bedrijfsverenigingen en hij besprak nog eenige andere maatregelen betreffende de uitvoering van de Ziektewet (20 Nov.).

V a n d e n T e m p e l deed uitkomen, hoezeer de opeenvolgende regeeringen in verzuim zijn gebleven ten aanzien van wettelijke werkloosheidsverzekering. Deze was in de Troonrede van 1919 in uitzicht gesteld en in 1927 heeft de Kamer zonder hoofdelijke stemming de motie Van den Tempel—Kuiper aangenomen, waarin op de spoedige totstandkoming ervan werd aangedrongen; niettemin zitten we nu midden in een crisis, zonder een behoorlijke werkloosheidsverzekering. Hij herinnerde aan den toestand, waarin de werkloozen vroeger in ons land verkeerden en wees er op, dat, al is sindsdien de toestand verbeterd, ook nu een zeer groot deel der werkloozen op de liefdadigheid is aangewezen; hij toonde de voosheid aan van de argumenten, waarmee het talmen der regeering wordt goedgepraat en diende de volgende motie in: „De Kamer, van oordeel dat de totstandkoming van een wettelijke regeling inzake de Werkloosheidsverzekering urgent is, noodigt de regeering uit, maatregelen te nemen tot het spoedig tot stand komen van zoodanige regeling en gaat over tot de orde van den dag.” Daar een deel der Kamerleden, hoewel verklaarende het in principe met de motie eens te zijn, te kennen gaven tegen te zullen stemmen, trok Van den Tempel, ter voorkoming van een onzuivere stemming, de motie in, nadat de Minister had toegezegd, de wettelijke regeling zoo snel mogelijk te zullen voorbereiden en had medegedeeld, dat een steunregeling voor de werkloozenkassen bijna gereed was. D e B o e r bepleitte de instelling van een Centrale Kamer van Koophandel voor het binnenscheepvaartbedrijf en opnemng der binnenschippers in het stelsel van sociale verzekering, D r o p verbetering van de werkwijze en van de personeelssalarissen der Kamers van Koophandel. D u y s nam den Vrijheidsbondner dr. Vos, die den middenstand wilde beschermen tegen werklooze arbeiders die „zaken gaan doen”, onder handen (20 Nov.).

V a n d e n B e r g h critiqueerde de slappe uitvoering van de Woningwet, waardoor de laatste jaren niet alleen te weinig gebouwd, maar ook te weinig gesloopt is, zoodat van de 60.000 krotwoningen, die er in 1924 waren, nog slechts een zeer klein gedeelte is verdwenen. Hij kwam voorts op tegen de ondemocratische „circulaire-politiek”. De Vries—Bruins stelde in het licht, dat er ten aanzien van een aantal maatregelen, die voor de volksgezondheid dringend noodig zijn, door de regeering niets is gedaan. Wat de tandtechnici betreft, achtte zij het gewenscht, dat men zich neerlegde bij den uitslag van het door de Kamer verlangde examen, verklaarde zij zich tegen verlenging van den overgangstermijn voor de afgewezenen en tegen openstelling van de gelegenheid om tandarts te worden na een uitsluitend-practisch examen; wel meende zij dat een deel der afgewezenen moreele aanspraken had op een financieele vergoeding; zij diende een motie in, luidende: „De Kamer, van oordeel dat de wijze van uitvoering van de wet van 29 Juni 1925 (Stbd. no. 282) voor sommige personen andere geldelijke nadeelen heeft gebracht, dan aan de toepassing van die wet onvermijdelijk verbonden waren, verzoekt den minister te overwegen, of door een geldelijke tegemoetkoming de bedoelde nadeelen zooveel mogelijk kunnen worden teniet gedaan, en gaat over tot de orde van den dag.”

S u z e G r o e n e w e g zette den heer Kersten, die geprotesteerd had tegen dwang tot aansluiting bij een waterleiding en een lofpsalm op de regenbakken had aangeheven, op zijn nummer. Zij drong aan op snelle voorbereiding van de wettelijke regeling der Moederschapszorg, op gunstige toepassing van de Ziektewet voor de ongehuwde moeders, op een regeling, waardoor het niet langer mogelijk zal zijn, dat sommige werkgevers die wet, wat de gehuwde arbeidsters betreft, saboteeren. Voorts behandelde zij eenige kwesties betreffende de Heerlensche vroedvrouwen-school. V a n d e r H e i d e pleitte voor een regeling ten gunste van eenige niet tot het examen toegelaten tandtechnici en voor steunverleening aan de thermogenische fabriek te Bergum, D u y s voor verlenging van den overgangstermijn voor bij het examen afgewezen tandtechnici en voor het openstellen voor tandtechnici van de gelegenheid om na het afleggen van een uitsluitend-practisch examen, tandarts te worden (25 en 26 Nov.).

Onderwijs. S u z e G r o e n e w e g, T e r L a a n e n G e r h a r d bespraken de spellingskwestie; de eerste twee drongen aan op spoedige wettelijke regeling van het voorbereidend onderwijs en op uitbreiding van den leerplicht. S u z e G r o e n e w e g bepleitte de oprichting eener nieuwe departementale afdeling voor alles wat de zorg voor de rijpere jeugd betreft. Zij wees er op, dat, tengevolge van de onvoldoende salariering, een tekort aan onderwijskrachten dreigt. In verband met de motie-Lingbeek betreffende de salarissen van onderwijzers-kloosterlingen, merkte zij op, dat nu, in spijt van het verzet onzer fractie, een stelsel is aanvaard, waarin verband gelegd wordt tusschen loon en behoefte, dit systeem ook consequent moet worden doorgevoerd en stelde zij de volgende motie voor: „De Kamer, van oordeel dat in het tegenwoordige bezoldigingsstelsel een bijzondere regeling behoort gemaakt te worden voor de salariering van onderwijzers-kloosterlingen, mede in overeenstemming met het beginsel te dien aanzien door de Pacificatie-commissie aanvaard, gaat over tot de orde van den dag.”

T e r L a a n pleitte voor intrekking van het landbouwverlof, afschaffing van alle schoolgelden, een ruim beurzenstelsel voor voortgezet onderwijs tot en met de universiteiten; hij critiqueerde de zonderlinge houding der Vrijheidsbondsche fractie ten aanzien van de onderwijzers-salariskwestie; hij en G e r h a r d drongen aan op meer zorg voor de lichamelijke ontwikkeling; D e B o e r op betere voorziening in het onderwijs van schippers- en kramerskinderen, G e r h a r d op doeltreffende organisatie van het onderwijs, waardoor verspilling en versnippering beperkt

zouden worden en het onderwijs beter zou voldoen aan de eischen van het moderne leven. Van Zadelhoff hield een pleidooi voor verbetering der onderwijzers-salarissen, waarbij hij de bewegingen van minister De Geer omtrent den vooruitgang dier salarissen sinds 1914 logenstrafte en voor invoering van een gunstiger ziekteregeling (26 Nov.).

De Vries—Bruins wees op de noodzakelijkheid van onderwijs in sociale geneeskunde en sociale hygiëne voor a.s. artsen. Van der Waerden bestreed het protectionisme op het terrein van professors-benoemingen, Van der Heide betoogde, dat er geen anti-these tusschen geloovige en niet-geloovige wetenschap bestaat en dat de wetenschap slechts zuiver kan ademen in de sfeer der vrijheid (27 Nov.).

De Vries—Bruins besprak den slechten toestand van het Tandheelkundig Instituut te Utrecht en het ruimte-tekort in het Academisch Ziekenhuis te Groningen; Van der Heide het onderwijs in het Friesch te Groningen, Gerhard de aanstelling van een inspecteur voor de lycea, diverse examenkwesties, de positie van het Theosofisch Lyceum te Naarden en de salaris-regeling van de oude practijk-leeraren bij het nijverheidsonderwijs. Van der Hoven hield een pleidooi voor versterking der economische weerkracht van ons volk door uitbreiding en verbetering van het vakonderwijs en toonde aan, dat wat de metaalindustrie op dit gebied doet, door den Minister al te zeer was geprezen. De Boer trachtte Jubenga aan een ambachts-school te helpen. Suze Groeneweg bracht verschillende kwesties betreffende kook- en huishoudonderwijs en betreffende salarisregeling en subsidieverleening bij het nijverheidsonderwijs ter sprake (28 Nov.).

Van Zadelhoff en Ter Laan protesteerden tegen het uitstellen van noodzakelijke verbeteringen van het lager onderwijs: de eerste drong aan op schrapping van het landbouwverlof uit de Leerplichtwet en op vereenvoudiging der procedure inzake ongeoorloofd schoolverzuim en spoorde den Minister aan, den drang tot vergrooting der klassen te weerstaan; de tweede bepleitte vermeerdering van het aantal kweekscholen; beiden bespraken nog diverse andere onderwijsbelangen. De Boer sprak over het Friesch als lagere school-vak. Suze Groeneweg verdedigde de houding der Haagsche onderwijzers inzake de zanghulde aan de koningin en de tegenwoordige regeling der positie van het schoolhoofd; zij pleitte voor een betere verlof-regeling voor zieke onderwijzers en voor toekenning van beurzen aan begaafde meisjes-kweekelingen. Van der Heide voor oprichting eener rijkskweekschool te Assen. Schaper betoogde de wenschelijkheid van monumentenzorg, doch waarschuwde tegen overdrijving op dit gebied; hij drong er op aan, den blikken Hollandschen stadhouder „Friedrich Heinrich” van het plein voor het Huis ten Bosch te verbannen. Van der Waerden bezondigde zich aan een pleidooi voor meer bescherming, zij het alleen ten aanzien van den architectentitel (2 Dec.). Vliegen diende een amendement in ter verhooging van het subsidie aan het stedelijk orkest te Maastricht (3 en 4 Dec.).

Binnenlandsche Zaken. De eerste van de vergaderingen, waarin deze begroting werd behandeld, was geheel gewijd aan een nadere bespreking der Maastrichtsche gebeurtenissen. Vliegen stelde vast, dat het gebeurde nóg erger was dan het bij de vorige bespreking scheen. Hij stelde in 't licht, dat de Minister van Justitie ten onrechte aan de Kamer had medegedeeld, dat de gebeurtenissen van 16 October te verklaren waren uit den toestand, zoals die tevoren uit de staking was ontstaan en constateerde, dat de Regeering er niet in geslaagd was, de voorstelling alsof te Maastricht een terreur van de stakers zou hebben geheerscht, waar te maken, en dat de ten bewijze van die bewering genoemde feiten óf schromelijk overdreven waren of met de staking in geen enkel verband stonden. Hij

wees erop, hoe daarentegen wel gebleken was, dat eenige geestelijken een onzalige rol hebben gespeeld, dat Beckers, bij het hulp verleen en aan een gewonde, was neergeschoten door een korporaal van de militaire politie, dat de justitie geen vervolging tegen den dader heeft ingesteld, dat de agent Houben door een zijner collega's is neergeschoten — wat de „Limburger Koerier” nog nimmer aan haar lezers had medegedeeld — en dat ten aanzien van Pieters op ontoelaatbare wijze was opgetreden, en dat het bloedvergieten op 16 October te wijten valt aan de onverschoonbare woestheid waarmee de politie is opgetreden. Ten slotte wenschte hij de katholieke organisatie sarcastisch geluk met haar succes, waardoor bereikt was, dat arbeiders van de door de katholieken zelve zoo verfoeide zinkwitfabriek, weer in den staat van onderworpenheid waren teruggebracht, en eindigde hij met er op te wijzen, dat men in de arbeidersbeweging ook bij alle verschil van richting moest bedenken, dat de medearbeiders maats, kameraden zijn, en dat men daarom zulk een giftigen strijd, als te Maastricht van katholieke zijde is gevoerd, heeft te vermijden. D r o p toonde aan, dat de voorstelling, welke het katholieke kamerlid Hermans van het verloop der staking had gegeven, kant noch wal raakte en zette de ware toedracht der zaak uiteen; voorts verklaarde hij, waarom hij zich in Augustus verplicht had gevoeld om tot publicatie van het aan de Kamer overgelegde rapport over te gaan en merkte hij op, dat, in spijt van hun beweringen over het tendentius karakter van zijn publicatie, de katholieken niet in staat waren geweest, een der gepubliceerde feiten te weerspreken of te weerleggen. Bij de replieken constateerde V l i e g e n, dat in de antwoorden van de ministers van Binnenlandsche Zaken en van Justitie zelfs de verzekering gemist werd, dat zij zouden bevorderen, dat in het vervolg met meer tact en beleid en met meer eerbied voor het menschelijk leven zal worden opgetreden, en stelde D r o p vast, dat het katholieke kamerlid Hermans thans niet meer, zooals eenige maanden geleden, op volledige publicatie der stukken aandrong (27 Nov.).

H i e m s t r a besprak de kwestie van de Aengwirdensche burgemeestersbenoeming, V a n d e n B e r g h: de vernietiging, bij K. B., van een Sittardsche gemeenteverordening tot opheffing van privaatrechtelijke belemmeringen van gemeentelijke werken. V a n d e r H e i d e: de uitzonderingspositie waarin de sociaal-democraten blijkbaar ten opzichte van burgemeestersbenoemingen verkeer en, de zedelijkheidsordonnanties van den burgervader te Peize en het partijdig optreden van diens collega te Meppel. V a n Z a d e l h o f f betoogde, dat de tevredenheid van den minister over de uitvoering der Trekhondenwet ongegrond was, en dat het wenschelijk ware, den weg naar een trekhondenverbod op te gaan. S c h a p e r deed uitkomen, hoe uit het misbaar over het Nijmeegsche geval bleek, dat velen zich ergeren, niet wanneer een burgemeester tegenover sociaal-democraten onbehoorlijk optreedt, maar wèl wanneer zulks niet geschiedt, en hij merkte op, dat ten aanzien van vorstelijke personen gerust met wat minder serviliteit en onechte geestdrift kon worden volstaan.

D e B o e r sprak over den noodtoestand der binnenschippers en drong aan op het instellen van een ernstig onderzoek naar dien toestand en op maatregelen tot steunverleening, die niet het karakter van armenzorg droegen. V a n Z a d e l h o f f protesteerde tegen de uitgaven ten behoeve van burgerwachten en bijzonderen vrijwilligen landstorm, waardoor veel geld nutteloos verspild wordt, orde en rust in gevaar gebracht en de tegenstellingen in ons volk toegespitst worden (2 Dec.).

V a n d e r H e i d e toonde aan, dat de werkverschaffing in Z.W. Drenthe nog op menig punt voor verbetering vatbaar is en vaak al te zeer als armenzorg wordt gezien. V a n d e n T e m p e l deed uitkomen, dat, hoewel er thans meer aan werk-

samenwerking met het I.V.V. te komen tot een Congres voor den Wereldvrede.

38. *Amersfoort.*

Het Congres enz. overwegende,
dat de ontwapeningspogingen van den Volkenbond en de z.g. ontwapeningsconferentie tot nu toe geen enkel resultaat hebben opgeleverd, dat integendeel de bewapening steeds is toegenomen en dat deze pogingen alleen het gevolg hebben, dat de aandacht van den werkelijken anti-oorlogsstrijd wordt afgeleid,

dat de eenige macht, die den vrede kan verzekeren, moet worden gevormd door de internationale socialistische arbeidersbeweging,

spreekt als zijn meening uit, dat Partij en Vakbeweging, nationaal en internationaal, de arbeidersklasse en allen, die een onverzoenlijken strijd tegen den oorlog willen voeren, op heeft te roepen tot algemeene werkstaking en economische boycot in geval van directe oorlogsdreiging, zooals door de internationale congressen van Partij en Vakbeweging te Rome, Den Haag en Hamburg is geëischt,

en draagt het P.B. op alle maatregelen te nemen, die voor het bereiken van deze doeleinden noodzakelijk zijn.

39. *Schiedam.*

Het Congres,
van oordeel, dat het bouwen van oorlogsschepen en het vervaardigen van andere oorlogsmiddelen door ministeries waarin partijgenooten zitting hebben of welke door partijgenooten worden gevormd onze actie voor ontwapening vrijwel geheel vruchteloos maakt,

draagt onze vertegenwoordigers in de S.A.I. op om in dat lichaam voorstellen te doen welke aanneming aan partijgenooten in het binnen- en buitenland verbiedt om zitting te nemen in ministeries, als zij daardoor moeten medewerken aan, of verantwoordelijk gesteld kunnen worden voor den bouw van oorlogsbodems of de fabricage van ander oorlogstuig.

40. *Schiedam.*

Het Congres,
constateerende, dat trots Locarno-verdrag, Kellog-Pact enz. de ontwapeningszin der diverse regeeringen nog steeds slecht ontwikkeld blijkt te zijn en dat de bewapening in vele staten tot ongekende hoogte wordt opgevoerd.

in aanmerking nemende, dat de Haagsche resolutie aangenomen op het in '22 gehouden Vredescongres aan onze arbeidersbeweging de verplichting oplegt om door het proclameeren van de algemeene werkstaking elken oorlog zoo mogelijk te voorkomen,

draagt het Partijbestuur op om de herziening van het congresbesluit van 1928, waarin onder bepaalde verhoudingen een mobilisatie toelaatbaar wordt geacht, voor te bereiden om te komen tot een uitspraak, dat elk bevel tot een mobilisatie moet worden beantwoord door het afkondigen van de algemeene werkstaking en spreekt de verwachting uit, dat het Partijbestuur waar noodig in overleg met het N.V.V. het daadwerkelijk verzet tegen elke mobilisatie en tegen elken oorlog ten krachtigste zal gaan voorbereiden en organiseren.

41. *Beverwijk.*

Het Congres,
kennis genomen van de verklaring van partijgenoot Albarda, „dat bij het uitbreken van een eventueelen oorlog, de regeering niet op de S.D.A.P. kan rekenen”,

verschaffing gedaan wordt dan tijdens de vorige crisis, daardoor slechts een zeer klein deel der werklozen geholpen kunnen worden en dat voor het groote en talrijke gedeelte der overige werklozen, dat geen uitkeering uit de kassen krijgt, de regeeringszorg meer te wenschen overlaat dan toen. De Regeering laat de hulpverlening aan die werklozen over aan de gemeenten, waarvan vele daartoe niet in staat of niet bereid zijn, ja, de Regeering treedt zelfs remmend op, wanneer de gemeenten een steunregeling willen tot standbrengen om de werklozen buiten de Armenwet om te helpen. Hij drong aan op samenwerking tusschen Regeering en gemeenten, op de basis van financieele hulp van het Rijk; dan alleen zou het woord, dat tijdens den oorlog door een minister gesproken werd: „Er zal in Nederland geen honger worden geleden” dezen winter bewaarheid kunnen worden. Tijdens het antwoord van minister Ruys de Beerenbrouck, die toezegde dat het Rijk, waar noodig, de gemeenten zou bijspringen, verklaarde Van den Tempel zich bereid, den minister behulpzaam te zijn tot het verkrijgen van gegevens omtrent gemeenten, waar de toestand der werklozen onhoudbaar is: den Minister bleek het bestaan van dergelijke gemeenten onbekend te zijn. Hiemstra bepleitte verbetering van de loonpolitiek bij de werkverschaffing, waar meermalen, bijv. in Friesland, loonen betaald worden, die ver beneden het bestaansminimum liggen. Hij kwam op tegen de achterstelling van plattelandswerklozen, die niet, als de stedelijke arbeiders, vrijstelling van ziektepremie krijgen, en tegen de hatelijke tegenwerking van gemeenten, die aan de arbeiders in de werkverschaffing een kleinen toeslag willen geven (3 Dec.).

Van der Sluis gaf een beeld van den wanhopigen toestand, waarin thans tal van landbouwers verkeerden en vergeleek de oorzaken en de gevolgen van de huidige crisis met die van de crisis van 1880. Hij betoogde, dat een afdoende verbetering van de positie van ons agrarisch volksdeel alleen bereikt kon worden wanneer het kapitalistische stelsel door het socialistische werd vervangen, doch dat ook onder de tegenwoordige maatschappelijke verhoudingen heel wat meer gedaan kon worden dan tot dusverre was geschied, nu de Regeering geen vast plan van hulpverlening heeft, zij nu eens dit, dan dat, en alles bijeen, een heel klein beetje doet. Hij wees erop, dat stelselmatige hulpverlening noodig was en dat de kosten daarvan direct uit de staatskas dienden te worden betaald en niet, gelijk het geval was met wat tot dusverre van regeeringswege was gedaan of voorgesteld, op de verbruikers moesten worden verhaald. Hij bepleitte voorts uitbreiding van landbouwonderwijs en betere outillage van de landbouw-directie en stelde een motie voor, waarin de wenschelijkheid van het weer aanstellen van een directeur-generaal van Landbouw werd uitgesproken.

Aan het adres van het Christ.-Hist. kamerlid Weitkamp, die beaard had, dat de sociale kwestie niet door het socialisme maar alleen door aanvaarding der christelijke beginselen kon worden opgelost, merkte Hiemstra op, dat men in een socialistische maatschappij beter naar de christelijke beginselen zal kunnen leven dan in de tegenwoordige. Hij betoogde, dat bij steun aan den landbouw, er rekening mede gehouden moest worden, dat de loonen der landarbeiders niet verlaagd kunnen worden, en dat ook geen protectionistische handelspolitiek mag worden gevolgd, daar deze de ontwikkeling van onzen landbouw in de toekomst zeer zou belemmeren. Hij gaf voorts eenige wenschelijke maatregelen, als meerdere voorlichting van de landbouwers en verlaging der spoorwegtarieven voor landbouwproducten, aan. Van Zadelhoff verhief zijn stem tegen de veel te passieve houding, welke de regeering ten aanzien van het uitmoorden onzer zangvogels aanneemt (4 Dec.). Minder dan van de kooivogelvangst, toonde hij zich afkeerig van de zalmvisserij, voor welker belangen hij wederom geen hengel, maar

een lans brak. D r o p voelde zich meer aangetrokken tot de haringvangst; hij wenschte een maatregel tegen het te vroeg uitvoeren van haringvisschers, dat leidt tot aanvoer van harinkies, die, zooda niet in de wieg gesmoord, toch te vroegtijdig afgemaakt worden om voor consumptie geschikt te zijn. D u y s wees op de belangen, die de eendenhouders alsmede vele visschers bij de puf hebben. Een motie, welke uitsprak dat, alvorens maatregelen in zake de pufvisscherij worden genomen, de belanghebbende eendenhouders, visschers en vischmeelfabrikanten moeten worden gehoord, werd door hem, na een bevestigende toezegging van den Minister, ingetrokken (9 Dec.).

Financiën. I J z e r m a n drong aan op uitbreiding der vrijstellingen van de rijwielsbelasting en openstelling van de gelegenheid tot belastingbetaling op postkantoren ook ten plattelande en op een beter hoofdgebouw voor den rijksbelastingdienst te Den Haag. Hij wees op de onbevestigende functioneering van het georganiseerd overleg bij Financiën, waardoor het noodig wordt, allerlei personeelszaken enz. in de Kamer te behandelen; hij en T e r L a a n brachten verschillende van die aangelegenheden ter sprake. Laatste genoemde hield een pleidooi voor de oud-gepensioneerden en diende de volgende motie in: „De Kamer, van oordeel dat het Kon. Besl. van 22 Juli 1930 (Stbd. 337) inzake de uitkeeringen aan oud-gepensioneerden wijziging behoeft in dien zin, dat bij behoud van den grondslag van 280 pCt. alle beperkende bepalingen behooren te vervallen, gaat over tot de orde van den dag” V a n d e r H e i d e bepleitte herschatting van het mobilair voor de personeele belasting in Drente. D r o p besprak de arbeiderstoestanden in de rentambten, het materiaal en de diensttijden bij het toezicht op de visscherij op de Zeeuwsche stroomen en de desorganisatie in de oestercultuur (4 Dec.).

Justitie. V a n d e n B e r g h kwam er tegen op, dat een verbetering der regeling betreffende de inning van kleine vorderingen en de uitvoering van het wettelijk voorschrift, dat de officier van justitie niet aan de tafel der rechters dient te zitten, nog steeds achterwege blijven, omdat zij eenig geld zouden kosten. Voorts hield hij een pleidooi voor wettelijke regeling van de rechtspositie van den arbeider in het particulier bedrijf, waarbij hij er op wees, dat, anders dan bijv. in Duitschland en Frankrijk, in onze wetgeving geen rem voorkomt tegen onrechtvaardige ontslagen (9 Dec.).

D r o p toonde aan, hoe dringend noodig een regeling van de rechtspositie van handelsbedienden is, vooral in verband met de z.g. concurrentieclausule. Hij besprak de toepasselijkheid van de wet op het arbeidscontract op contractwerkers en de wenselijkheid van spoedige totstandkoming eener wet op de administratieve rechtspraak, de noodzakelijkheid van versterking van het leekenelement met sociaal inzicht in de Raden van Beroep voor de Ongevallenwet en van maatregelen ter voorkoming van achterstand bij die Raden. V a n d e r H e i d e betoogde, dat de „principiele” argumenten voor weder-invoering van de doodstraf weinig om het lijf hebben. In verband met de toewijding der zedenmisdrijven, wees hij op de maatschappelijke oorzaken van dat verschijnsel en op de onmisbaarheid van psychiatrisch onderzoek van de daders. Hij drong aan op maatregelen, waardoor de uitvoering van de kindrewetten, de reclasering en de psychopatenwet even goed zou worden als inhoud en strekking dier wetten, op de benoeming van meer sociaal-democraten in de thans meest nog oer-conservatieve regenten-colleges, op behoorlijke opleiding van gevangenis-directeuren, op medisch onderzoek van alle veroordeelden bij hun aankomst in de gevangenis, op verbetering van de inrichting van sommige gevangnissen en van de behandeling der gevangenen, waarbij ook de geestelijke vrijheid van dezen geëerbiedigd moest worden,

zoodat bijv. niet langer een gevangene, wiens katholicisme zich bepaalt tot het feit dat hij katholiek gedoopt werd, alleen katholieke bladen en door den kapelaan goedgekeurde boeken mag lezen. Duys bepleitte verbetering van den rechtsbijstand aan on- en minvermogenen, afschaffing van de gijzeling, instelling van een politie-laboratorium en totstandbrenging eener wet op bankbedrijven en andere maatschappijen, die van denzelfden aard zou moeten zijn als de wet op het levensverzekeringsbedrijf en waaraan, gezien bijv. de historie van de Nieuwe Boerhave en de Handels- en Landbouwbank, groote behoefte bestaat. Hij sprak zijn leedwezen uit over het verschijnsel, dat de rechterlijke macht meer en meer onder politieke invloed komt, en brandmerkte de ontoelaatbare gedragingen van sommige rechterlijke en politie-autoriteiten, waarbij blijken van bedenkelijke klassesolidariteit en partijdigheid werden gegeven, welke gevoelens ook op andere wijze tot uiting komen, n.l. in het ongestraft blijven van mishandeling en belediging van sociaal-democraten. Voorts besprak hij de slechte arbeidsvoorwaarden van de klerken bij de griffie, verschillende misstanden en ongerechtigheden bij de politie, de wijze van optreden van de politietroepen, de lange diensttijden van het gevangenispersoneel, de wantoestanden die op hygienisch en ander gebied in de gevangenissen bestaan, de wenschelijkheid van afschaffing der regentencolleges (10 Dec.).

V a n d e r H e i d e pleitte voor een technische herziening der kindervetten en voor diverse voorzieningen, waardoor vele leemten en gebreken, die thans bij de uitvoering dier wetten bestaan, zouden verdwijnen; hij wees op het plaatsgebrek in het Leidsche Rijkspychopatenasyl, de talrijke ontvluchtingen van psychopaten, het slecht opschieten van de organisatie der psychopaten-reclasseering, de wenschelijkheid van verhooging van het subsidie voor reclasseering, van verbetering van de positie der particuliere reclasseerings-ambtenaren en van ruimere toepassing der voorwaardelijke invrijheidstelling (12 Dec.).

Koloniën. I J z e r m a n critiseerde de tegenwoordig in Curaçao gevolgde vreemdelingenpolitiek, alsmede de opdringing van militaire machtsmiddelen en de liefhebberij voor singuliere militaire vertooningen in dat gewest (9 Dec.).

Waterstaat. V a n d e r W a e r d e n oefende scherpe critiek uit op de houding van den Minister ten opzichte van de bindend-verklaring van collectieve arbeidscontracten in bestekken en inzake de aanbesteding van Rijkswerken, en hield een pleidooi voor doelmatiger organisatie en centrale leiding van de electriciteitsvoorziening.

D r o p toonde aan, hoe ongunstig de arbeidsvoorwaarden zijn op de werken in het Bosscheveld, en hoezeer bij Waterstaat uitbreiding van het georganiseerd overleg en verkorting van de dienst- en werktijden van het personeel noodig zijn. Voorts besprak hij de keuring van electro-technisch materiaal, de bruggenkwestie van het kanaal Terneuzen—Gent en de noodzakelijkheid van verbetering van de haven van Terneuzen. S c h a p e r wees erop, dat bij K.B. een voor het geheele land geldende maatregel tot het tegengaan van het gebruik van alcohol door autobuschauffeurs dient te worden getroffen en stelde in het licht, dat het Rijk een deel der kosten voor de zeevering onder Goeree heeft te dragen. D e B o e r bepleitte spoedige verbetering van de haven van Harlingen (11 Dec.).

V a n B r a a m b e e k zette uiteen, hoe bedenkelijk het is, dat de Regeering de uitkeering aan het Wegenfonds, die de laatste jaren f 5.000.000.— heeft bedragen, nu tot f 4.000.000.— wil terugbrengen. Hij verdedigde een amendement, om de uitkeering weder op f 5.000.000.— te bepalen. Hij bracht de misstanden bij de K.L.M. ter sprake, die vooral door de vliegeniersstaking algemeen bekend zijn geworden. Naar aanleiding van den door verscheidene Kamerleden uitgeoefenden aandrang tot ver-

laging der spoortarieven voor het vervoer van land- en tuinbouwproducten, merkte hij op, tegen een dergelijke verklaring geen bezwaar te hebben, mits werd ingezien, dat zij waarschijnlijk zal leiden tot een tekort op de spoorwegexploitatie, en dat de Staat dan zijn rentegarantie zal moeten nakomen, en mits een eventueel tekort niet op het personeel zal worden verhaald. Voorts bepleitte hij verbetering van de kopverlichting der locomotieven en de totstandbrenging, bij de aanhangige herziening van het algem. reglement voor den dienst, van een herziening van de regeling der dienst- en rusttijden van het spoorpersoneel. IJ z e r m a n drong aan op een grondige verbetering van de stationstoestanden te Gouda. V a n d e r H o u v e n wees op de urgentie van verbetering van een aantal spoorwegovergangen, op de slechte arbeidsvoorwaarden van het personeel van de restauratie- en slaapwagens en van verscheidene tramwegmaatschappijen, en op de weigering van de Limburgsche Tramwegmaatschappij om overleg te plegen met de Nederlandsche Vereeniging. V a n d e r T e m p e l betoogde de noodzakelijkheid van verbetering der verkeerstoeustanden in het oosten van Amsterdam en van het goedkooper en sneller maken van het personenvervoer tusschen Amsterdam en Zandvoort (16 Dec.). V a n d e r S l u i s steunde een motie-Kampschöer inzake verlaging van de vrachttarieven voor land- en tuinbouwproducten; naar aanleiding hiervan maakte V a n B r a a m b e e k een soortgelijke opmerking als hij ten aanzien van den algemeenen drang naar tariefsverlaging had gemaakt (17 Dec.).

D r o p betwistte, dat de Mijnraad, in zijn tegenwoordige samenstelling, geschikt zou wezen om arbeidskwesties te behandelen en protesteerde tegen de inmenging van het Staattoezicht in de taak der Arbeidsinspectie. Hij bepleitte uitbreiding van het aantal arbeiders-controleurs in de mijnen en instelling van een onderzoek naar eenige mijnwerkersziekten (17 Dec.).

Defensie. T e r L a a n deed uitkomen, dat het beleid van den eersten burgerminister van dit departement geenszins gunstig afsteekt bij dat zijner militaire voorgangers, en dat dit beleid van een katholieken bewindsman niet overeenstemt met de wenschen der katholieke arbeiders, maar wel den bijval oogst van een militarist als de Vrijheidsbonder Van Rappard. Hij merkte op, dat in spijt van de vele millioenen aan onze weermacht besteed, deze weermacht zwak is tegenover het buitenland en alleen sterk is tegenover een deel der bevolking; voor den strijd tegen het eigen volk worden de bijzondere vrijwillige landstorm en andere gewapende corpsen buiten het leger in stand gehouden. Voorts kwam hij op tegen het verbod aan onderofficieren om te demonstreeren, tegen de bedreiging van den Minister aan „Het Volk” en „Voorwaarts”, dat ze verboden zouden worden, indien de publicatie van bepaalde artikelen niet gestaakt werd, tegen het verbod om publiekelijk handteekeningen te verzamelen voor het anti-vlootplan-petitionnement door militairen-in-burger, tegen het tot tien dagen arrest veroordeelen van een militair, die in een cantine met het petitionnement had geloopt. Hij diende een motie in, luidende:

„De Kamer, van oordeel dat een militair dezelfde grondwettelijke rechten heeft als een burger, en dat het dus aan militairen vrij moet staan in het openbaar handteekeningen te verzamelen op een petitionnement aan de Regeering of aan de Staten-Generaal, gaat over tot de orde van den dag.”

V a n Z a d e l h o f f constateerde, dat de ontwapeningsgedachte zelfs in gereformeerde en anti-revolutionaire kringen ved wint. Waar de rechtsche Kamerleden en de Minister zeggen, alles te willen doen ter voorkoming van den oorlog, noodigde hij hen uit om met ons te strijden tegen de machten van de oorlogsindustrie en van het hierbij geïnteresseerde bankkapitaal, voor welke de oorlog een bron van profijt is, en wekte op om te beginnen met in ons eigen land de particuliere wapenindustrie

onmogelijk te maken. Na gegevens te hebben verstrekt over het bestaan hier te lande van in-schijn-Nederlandsche fabrieken van wapentuig, stelde hij de volgende motie voor:

„De Kamer, overwegende, dat de vervaardiging van munitie en oorlogstuig door particulieren aanleiding geeft tot ernstige bezwaren, zooals in art. 8 van het Volkenbondsverdrag is uitgesproken, van oordeel, dat bovendien het bestaan van particuliere ondernemingen, die zich met de vervaardiging van munitie en oorlogstuig bezighouden, aanleiding kan geven tot aanvallen van vreemde krijgsmachten en dus het gevaar vermeerdert dat Nederland in een oorlog van andere mogendheden wordt betrokken, noodigt de regeering uit te bevorderen, dat de vervaardiging van munitie en oorlogstuig door particulieren hier te lande wordt verboden, en gaat over tot de orde van den dag.”

Albarda merkte op, dat de opschudding, die in de rechtsche kringen gewekt was door de woorden van mr. Marchant dat het gezag van het geweten boven het gezag van de wet gaat, eenigszins verwonderlijk is, daar in het Nieuwe Testament geschreven staat, dat men Gode meer moet gehoorzamen dan den menschen. Hij stelde in 't licht, dat waar een mobilisatiebesluit vaak beslissend is over de vraag: oorlog of vrede?, het feit, dat de regeering de mobilisatie afkondigt en eerst daarna de Volksvertegenwoordiging zich over het onder de wapenen blijven kan uitspreken, ten gevolge heeft, dat het volk niet op wettige wijze beschermd kan worden tegen een fout, die de Regeering, op advies der militairen, gemaakt heeft en tegen de catastrofe, waarin het door die fout kan worden gestort. Tegen den Christ.-Hist. Afgevaardigde Tilanus, die, twijfelend aan de betrouwbaarheid van het leger, thans zijn hart verpand had aan de grondgedachte van het plan-Postnuma-Boele en die, naast de lichamelijke keuring, ook een geestelijke keuring voor den militairen dienst wenschte, voerde Albarda aan, dat uit de anti-militaristische geestesgesteldheid van een groot en groeiend deel van ons volk, een andere conclusie moet worden getrokken, n.l. de noodzakelijkheid van ontwapening. Voorts critiqueerde hij de lijdelijke houding, die de minister tegenover de nationalistische milite heeft aangenomen, herinnerde mij aan een aantal blijken van fascistische neigingen tot gewelddadigheden en waarschuwde hij de regeering tegen de gevolgen, welke een volhardend bij die lijdelijke houding zouden kunnen hebben, ook omdat hierdoor de arbeiders gedrongen konden worden, maatregelen te nemen om zelve zich tegen fascistische aanslagen te beschermen (17 Dec.).

Brautigam voerde den Minister aan den tand over de houding, die bij een eventueele uitnoodiging aan Nederland, om tot de Conventie van Londen toe te treden, zou worden aangenomen, over de beteekenis van te Genève gehouden besprekingen betreffende de maritieme bewapening van de kleine landen voor de Nederlandsche bewapening, over de vraag, of het vlootplan-Deckers al dan niet het maximum aangeeft, dat de Minister inzake vlootbouw wil bereiken en over de adviezen, die omtrent den bouw van den nieuwen kruiser zijn uitgebracht, den strijd tusschen twee plannen voor den kruiserbouw en de kans op overschrijding van de vroeger aan de Kamer meegedeelde bouwkosten. Ter Laan bepleitte verbetering van de Hoofdwacht te Den Haag en van de barakken te Waalsdorp. Hij wees er op, dat het mensch-onteerende gifgas-wapen ons land tegenover het buitenland geen grooter veiligheid verschaft, terwijl reeds de aanmaak van dat gas gevaren oplevert. Hij betoogde, dat het doen van uitgaven tot bescherming der ingezetenen tegen lucht-aanvallen, niet tot de taak der gemeentebesturen behoort. D u y s herinnerde eraan, hoe bij de luchtmanoeuvres in Engeland gebleken is, dat de bevolking niet afdoende tegen luchtaanvallen kan worden beschermd. Hij constateerde, dat er tusschen den Minister en andere . . . ontwapenaars feitelijk slechts een gradueel verschil bestaat; immers de Minister wil de bacteriologische strijdmiddelen niet gebruiken, ook niet indien andere mogend-

heden ze wel tegen ons land zouden aanwenden; hij vindt dat wapen al te afschuwelijk; de kwestie is dus niet principieel meer; ontwaakt bij den een het zedelijkheidsgevoel bij cholera-bacillen, bij een ander ontwaakt het al bij gifgassen en bij weer een ander reeds bij brisantgranaten (18 Dec.). Brautigam drong aan op invoering van georganiseerd overleg bij de zeemacht in Indië, op duurtetoelagen voor het marinepersoneel in West-Indië en voorziening in den woningnood van het marinepersoneel te Vlissingen. Ter Laan stelde vast, dat het Anti-Revolutionnaire Kamerlid Van Dijk nog meer geld aan bewapening wilde verkwisten dan de Minister. Hij kwam weder op voor de mobilisatieslachtoffers en constateerde, dat toen de Kamer zijn moties, betreffende een nooduitkeering voor 1930, verwierp, zulks geschiedde in het vertrouwen, dat de zaak wel spoedig in orde zou komen, doch dat dit vertrouwen helaas beschaamd was. Brautigam bepleitte verbetering van de regeling van het recht van beroep wegens opgelegde straffen voor het loodspersoneel en verkorting van den arbeidstijd van de loodsen en van het personeel op de lichtschepen. Ter Laan besprak de zonderlinge wijze, waarop de gedelegeerden van de ontvangers der loodsgelden door den Pensioenraad zijn gedupeerd (19 Dec.).

Wetsontwerpen, begrotingen van fondsen en bedrijven, interpellaties, enz.

Naar aanleiding van de afkeuring, welke de Kamervoorzitter uitsprak over *Drop's publicatie* uit het rapport inzake de Maastrichtsche gebeurtenissen, zette Albarda uiteen, dat, hoewel onze fractie zonder uitzondering van meening is dat in het algemeen een Kamerlid niet in het openbaar mededeelingen dient te doen uit door de Regeering uitsluitend aan de Kamer ter inzage overgelegde stukken, er in het onderhavige geval ernstige en dringende redenen bestonden om van dien algemeenen regel af te wijken (18 Sept.).

Een door Van der Sluis ingediend en door hem en Albarda verdedigd voorstel om de wetsontwerpen betreffende *pacht en pachtcommissies* aan de agenda toe te voegen, aangezien anders de behandeling dier urgente wetsontwerpen eerst in Februari 1931 zou geschieden, werd 14 October aangenomen. Kupers bestreed een Vrijheidsbondsch voorstel, dat door een deel der Rechterzijde gesteund werd, om de behandeling van het wetsontwerp inzake voorbehoud van de bevoegdheid tot toetreding van het *ontwerp-verdrag van Genève van 1928 betreffende de vaststelling van minimum-loonen* uit te stellen (14 Oct.). Duys oefende bij het wetsontwerp tot *wijziging der Zuiderzeesteunwet* scherpe critiek uit op dit volslagen onvoldoende wetsvoorstel en op de houding van diverse rechtsche Kamerleden, die telkens met woorden voor de belangen der Zuiderzeevisschers enz. waren opgekomen, maar ook telkens, wanneer van onze zijde voorstellen tot verbetering der steunregeling werden ingediend, zich metterdaad beijverd hadden, die voorstellen af te stemmen. Hij stelde een motie voor, om in de z.g. Generale Commissie een grooter aantal vertegenwoordigers van de Zuiderzeevisschers en de andere belanghebbenden op te nemen en bestreed een motie-Wijkoop, die al te zeer het tegendeel van radicaal was. Hij en Van Zadelhoff verdedigden eenige amendementen, o. a. tot instelling van plaatselijke commissies en tot het geven van kapitaal-uitkeeringen bij waardevermindering van bedrijven. De critiek op de door de regeering voorgestelde regeling was zoo algemeen, dat minister Keymer ten slotte genoodzaakt was, in zijn wetsontwerp een belangrijke wijziging aan te brengen, waardoor eindelijk het recht op schadevergoeding erkend werd (14, 15, 16, 17 en 21 Oct.).

Cramer interpelleerde over de toestanden in de *interneeringskampen aan den Boven-Digoel*, in verband met hetgeen

daarover in het rapport-Hillen was gepubliceerd en stelde een motie voor, om die interneeringskampen zoo spoedig mogelijk op te heffen en de geïnterneerden vrij te laten en naar hun woonplaatsen terug te zenden (21 en 22 Oct.). Al b a r d a hield een interpellatie over het *toezicht op de radio-uitzendingen*, toonde de onhoudbaarheid van de huidige regeling van dat toezicht aan en diende een motie in tot afschaffing van de preventieve radio-censuur; hij en V l i e g e n kwamen op tegen den aandrang van verscheidene zijden, om „de politiek” uit de aether te verdrijven en de verbreiding onzer denkbeelden via de radio zoo goed als geheel te beletten (23, 30 en 31 Oct.). V l i e g e n critiseerde de zonderlinge aanvraag-Wijkoop om de ministers van Binnenlandsche Zaken en Justitie te interpelleren over de vrijwaring van de rechten der leden van het parlement en D u y s stelde vast, dat er bij de uitsluiting van den heer De Visser op 24 October geen sprake was geweest van eenige belemmering van het vrije woord (28 Oct.).

Bij de algemeene beschouwingen over de *pachtwetten* stelden V a n d e r S l u i s en H i e m s t r a in het licht, hoe weinig die wetsontwerpen beantwoordden aan hetgeen van de reeds zoo lang dringend noodige nieuwe regeling van de pacht verwacht mocht worden en hoe algemeen de ontevredenheid der boeren over het regeeringsbeleid der ten aanzien van den landbouw was. V a n d e r S l u i s gaf een aantal voorbeelden van de uitbuiting en het gemis aan rechtszekerheid en vrijheid van de pachters; H i e m s t r a toonde aan dat het initiatief-wetsvoorstel van den Communist De Visser nog slechter was dan het regeeringsontwerp; hij bestreed een motie-Wijkoop betr. het verbod van publieke verpachtingen, daar deze motie geen zin had, aangezien zoo'n verbod bij amendement in de wet gebracht kon worden en reeds door onze fractie een amendement was ingediend, waarvan de aanneming verdere publieke verpachtingen onmogelijk zou maken. Hij verdedigde een amendement om te bepalen, dat de pachtvereenkomst de goedkeuring van een pachtcommissie noodig heet om van kracht te zijn, V a n d e r S l u i s verdedigde een amendement gericht tegen de in het wetsontwerp geopende mogelijkheid, dat de aanspraken van den pachter op vergoeding voor de door hem aangebrachte verbeteringen bij de pachtvereenkomst worden uitgeschakeld, alsmede een amendement om een daling van de prijzen der producten te doen vallen onder de buitengewone omstandigheden, die tot vermindering van de pacht aanleiding kunnen geven en een amendement om den verpachter te verplichten bij verzekering de helft van de premie aan den pachter te vergoeden; dit laatste amendement werd aangenomen. Na de verwerping van het voorlaatste amendement steunde Hiemstra de amendementen-Van Voorst tot Voorst, welke aan pachter en verpachter het recht wilden geven, bij den rechter om de drie jaar herziening van den pachtprijs aan te vragen. Voorts verdedigde V a n d e r S l u i s en H i e m s t r a amendementen inzake het continuatierecht, n.l. tot schrapping van de bepaling dat verlenging van een pachttermijn door den kantonrechter hoogstens twee maal en in totaal niet voor meer dan 10 jaar kan geschieden, en tot toekenning van het recht aan den kantonrechter, bij verlenging van den pachttermijn tevens den pachtprijs voor den duur van die verlenging vast te stellen. H i e m s t r a bestreed een amendement van de Commissie van Rapporteurs, dat de toepassing van het continuatierecht meer wilde beperken dan de Regeering had voorgesteld. Na de verwerping van onze amendementen in zake het continuatierecht, stemde onze fractie voor een amendement-Fleskens van soortgelijke strekking. H i e m s t r a lichtte eenige amendementen betreffende de samenstelling- en de scheidsrechterlijke bevoegdheden der pachtcommissies toe, die op het wetsontwerp tot regeling der pachtcommissies waren ingediend (28, 29, 30, 31 October en 12 November).

Cramer critiseerde het wetsontwerp inzake de *overeenkomst met de Kon. Paketvaart Maatschappij* en diende een amendement in tot schrapping van de bepalingen, waarbij het Rijk zich verplicht jaarlijks f 200.000 aan die monopolistische onderneming uit te keeren (11 en 12 Nov.). IJzerman drong bij de begroting van het *Alg. Burg. Pensioenfonds* aan op spoedige beëindiging van den toestand, dat de meerderheid van het personeel van Pensioenraad nog altijd of slechts een tijdelijke aanstelling heeft, of op arbeidscontract werkt (13 Nov.).

Brautigam zette de bezwaren tegen het wetsontwerp tot toekenning van *kasvoorschotten aan de Kon. Hollandsche Lloyd* uiteen en stelde in verband daarmee de volgende motie voor: „De Kamer, van oordeel dat het gewenscht is na te gaan: a. of het voortbestaan der N.V. Koninklijke Hollandsche Lloyd ook na 1932 redelijkerwijze verzekerd kan worden geacht, b. of een overeenkomst tusschen de N.V. Koninklijke Hollandsche Lloyd en de Rotterdam—Zuid-Amerika-Lijn kan worden tot stand gebracht; noodigt de Regeering uit voor het jaar 1931 een voorschotregeling te ontwerpen op den voet van de vigeerende overeenkomst; tijdig aan de Kamer omtrent de punten a en b verslag te doen en eventueel een regeling voor het jaar 1932 voor te stellen en gaat over tot de orde van den dag”.

Nadat ten gevolge van de aanneming van deze motie, de behandeling (25 en 26 Nov.) van het wetsontwerp was geschorst, werd zij in December hervat; de Regeering had intusschen het wetsontwerp zóó gewijzigd, dat de overeenkomst tegen 1 Januari 1932 kan worden opgezegd, terwijl de minister in den loop van 1931 zal nagaan of een overeenkomst met de Rotterdam-Zuid-Amerika-Lijn tot stand kan komen en of het voortbestaan van den Kon. Holl. Lloyd redelijkerwijze verzekerd kan worden geacht. Brautigam en Van der Waerden verklaarden, dat en waarom zij nu met het wetsontwerp konden meegaan (11 Dec.).

Cramer bestreed de *tijdelijke heffing van opcenten op de Indische invoerrechten*, vooral omdat daardoor de belastingdruk op de Inlandsche bevolking verzwaard zal worden (9 Dec.). Van der Hoven en Ter Laan kwamen bij de *begroting der Alg. Landsdrukkerij* op voor betere toepassing van het georganiseerd overleg en gunstiger arbeidsvoorwaarden (11 Dec.). Droop bepleitte bij de *begroting van het Staatsvisscherijbedrijf te IJmuiden* het plegen van overleg met de betrokkenen uit handel en reederij over de voorgenomen veranderingen in dat bedrijf (11 Dec.). De Vries—Bruins motiveerde, waarom in de gegeven omstandigheden de *verlenging der tijdelijke opschorting van den indirecten vaccinatiedwang* noodig is, maar bestreed het voorstel der Regeering om die opschorting ditmaal met 2 jaar te verlengen en diende een amendement in, om ze tot 1 jaar te beperken (11 Dec.). Bij de *begroting van het Gemeentefonds* klaagde Van der Tempel over de onvoldoende inlichtingen, die de Regeering had verstrekt over hetgeen tot dusverre in de practijk is gebleken ten aanzien van de werking van de nieuwe wet op de financieele verhouding tusschen Rijk en Gemeente; hij en Ter Laan wezen erop, dat voor vele gemeenten die werking heel wat ongunstiger is dan de Regeering in het vooruitzicht had gesteld, terwijl Van der Heide aandrang op spoedige steunverleening aan de provincie Drenthe, welke financiën zeer geschaad zijn door de nieuwe regeling (11 Dec.).

Gerhard bepleitte bij den herziening van de *Dividend- en Tantiëbelasting* een billijker regeling t.o.v. de *verbruikscoöperatie* (12 Dec.).

Het wetsontwerp tot *verhooging van den accijns op gedistilleerd* werd, als overbodig voor 's Rijks financiën, gevaarlijk met het oog op de smokkelarij en den druk der indirecte belastingen verzwarend, scherp bestreden door Van den Tempel, die daarbij protesteerde tegen de wijze, waarop minister De Geer de in uitzicht gestelde verbetering in het lot van invaliden en ouden

van dagen afhankelijk maakte van een verhooging van den jeneveraccijns (12 Dec.). Bij de *begrooting van Posterijen, Telegrafie en Telefonie* drong Van Braambeek erop aan, dat eindelijk een beslissing zou worden genomen over de vraag der rentevergoeding bij den girodienst en hield hij een pleidooi voor verkorting van de werktijden van het personeel; Drop kwam op tegen het misbruik maken van jeugdige personen en bepleitte verbetering der verlofregeling en andere personeelsbelangen (17 Dec.). Van der Waerden deed bij de *begrooting van het Zuiderzeefonds* over de Zuiderzeedrooglegging een geluid hooren, dat heel wat opwekkender was dan de sombere klanken, die daarover in de Memorie van Antwoord waren vernomen en spoorde aan tot krachtige voortzetting van dat groote werk; Drop constateerde, dat de zorg voor ontwikkeling en ontspanning van de arbeiders bij de Zuiderzeewerken nog verre van voldoende is en dat daarbij sommige groepen en vereenigingen zeer bevoorrecht worden, terwijl wat het steunen van kerkgenootschappen met Rijksgeld betreft, aanmerkelijk verder wordt gegaan dan de Grondwet voorschrijft (18 Dec.). Hij wees bij de *begrooting van de Staatsmijnen* er op, dat de bestaans- en rechtszekerheid der mijnwerkers nog buitengewoon veel te wenschen overlaat en weerlegde de onjuiste beschuldigingen, die, ook in de Memorie van Antwoord, tegen den Alg. Ned. Mijnwerkersbond waren geuit in verband met moeilijkheden betreffende de Ziekteverzekering (19 Dec.). Bij de *begrooting van het Wegenfonds* betoogde Van der Waerden, dat voor de primaire wegen een gesloten wegdek de voorkeur verdiend, terwijl klinkers voor de tertiaire wegen kunnen worden gebezigd. Voorts drong hij aan op het tegengaan van lintbebouwing en betwistte hij de voorstelling van den Minister, dat het flink zou opschieten met de Kamer gewenschte instelling van een Wegenraad; Van Braambeek besprak de ontoereikendheid van de financiering van het wegenplan, wanneer dit tot stand gebracht zal worden in het tempo, dat men zich heeft voorgesteld en verzette zich tegen den aandrang van sommige Kamerleden, om de belangrijkste verkeerswegen niet het eerst te voltooiën (18 Dec.).

Van Zadelhoff uitte bij de *begrooting der Artillerie-inrichtingen* een ernstig protest tegen de medewerking van den Staat aan de voorziening van vreemde mogendheden met moordmateriaal. Hij stelde de volgende motie in: „De Kamer, van oordeel dat het Staatsbedrijf der Artillerie-inrichtingen noch rechtstreeks noch middelijk leveringen van munitie of oorlogstuig behoort te doen aan anderen dan de Staat der Nederlanden, gaat over tot de orde van den dag.” Van der Hoven bracht de gevolgen, welke de rationalisatie in die inrichtingen voor de arbeiders heeft en verschillende andere personeelsaangelegenheden ter sprake; Ter Laan bestreed de opmerkingen van het Christ.-Hist. Kamerlid Tilanus, dat leveringen van de Artillerie-inrichtingen aan vreemde mogendheden wel bij uitzondering mogen geschieden en dat een aantal sociaal-democratische arbeiders blijkbaar lust gevoelen in dat bedrijf werkzaam te zijn (19 Dec.). Van der Waerden en Van den Tempel betuigden hun instemming met het wetsontwerp inzake het *Amsterdam—Rijnkanaal*, de eerste, ondanks zijn voorkeur voor het Geldersche Vallei-plan, de tweede, mede omdat hij het thans voorgestelde Wijk-bij-Duurstede-plan het verkieslijkst achtte (19 Dec.).

Bij de behandeling van het wetsontwerp houdende *bepalingen in het belang van de inheemsche tarweteelt* wezen Van der Sluis en Hiemstra erop, dat, zoolang het huidige maatschappelijke stelsel, met het privaat-bezit van den grond, gehandhaafd blijft, een belangrijke en duurzame verbetering van den toestand der landbouwende bevolking niet zal worden bereikt, en dat hetgeen thans door regeeringsmaatregelen kan worden gedaan niet méér is dan een verzachting van de ellende, welke de crisis gebracht heeft. Beiden waren zij van oordeel, dat gezien

den toestand, waarin een groot deel der boeren verkeert, noodmaatregelen dringend noodig zijn; over den nu voorgestelden maatregel, het z.g. maal- en menggebod liepen hun meeningen echter uiteen. Van der Sluis achtte, evenals de groote meerderheid onzer fractie, de nadeelen grooter dan de voordeelen. Hij betoogde, dat dit wetsontwerp slechts een zeer klein deel der boeren hulp zou verschaffen; dat het velerlei moeilijkheden voor tal van bedrijven zou veroorzaken; dat het een, voor het duurzaam economisch welzijn van ons land hoogst bedenkelijke, sterke uitbreiding van de tarweteelt zou bevorderen; dat het zou leiden tot een stijging van de broodprijzen, zoodat in de kosten van dezen maatregel naar verhouding de ingezetenen met kleine inkomens en groote gezinnen verreweg het meest zouden hebben bij te dragen. Hij gaf daarom de voorkeur aan een anderen noodmaatregel, een productiepremie, waarvan de kosten door het Rijk betaald zouden worden en dus rekening met de draagkracht kon worden gehouden, en stelde de volgende motie voor: „De Kamer, van oordeel, dat het aanbeveling verdient, den verbouwers van tarwe tijdelijk tegemoet te komen met de toekenning, uit 's Rijks schatkist van een productiepremie naar den maatstaf van de in 1930 met tarwe bebouwde oppervlakte en dat daarbij maatregelen moeten worden genomen ter voorkoming van loonsvermindering, gaat over tot de orde van den dag.” Hiemstra was van meening, dat er, van vrijhandelsstandpunt bezien, weinig verschil bestond tusschen een maal- en menggebod en een productiepremie, en dat de bezwaren tegen eerstgenoemden maatregel in de practijk niet zeer ernstig zouden blijken te zijn. Uit hetgeen de ervaring leerde omtrent het verband tusschen tarwe- en broodprijzen, leidde hij af, dat een kleine verhooging van den tarweprijs het brood niet duurder zou maken. De totstandkoming van den voorgestelden maatregel zou niet alleen een deel der noodlijdende boerenbevolking helpen, maar ook er toe meewerken, om een verdere daling der reeds tot het bestaans-minimum gedaalde loonen der landarbeiders te voorkomen. In het maal- en menggebod lag z.i. een prikkel tot kwaliteitsverbetering van het product, die bij een productiepremie ontbrak, terwijl door steunverleening aan de bietenteelt een ongewenschte uitbreiding van de tarweteelt kon worden voorkomen.

Na de verwerping van de motie-Van der Sluis stemde onze fractie, met uitzondering van Hiemstra en Schaper, voor het door de Regeering onaannemelijk verklaarde amendement-Boon-Oud, dat den mengplicht uit het wetsontwerp wilde schrappen. Bij de eindstemming, gaven Van der Heide, Hiemstra en Schaper hun stem aan het wetsontwerp, terwijl de andere leden der fractie tegen stemden (22 en 23 Dec.).

Vliegen sprak bij het wetsontwerp tot goedkeuring van de *handelsovereenkomst van Genève* zijn afkeuring uit over den slakkengang, welchen de Regeering bij de indiening van dit wetsontwerp had gevolgd, en zette uiteen, waarom onze fractie voor de goedkeuring van deze handelsovereenkomst, welker practische beteekenis helaas nog slechts zeer gering is, zou stemmen (9 Jan. 1931).

De Secretaris der Soc.-Dem. Tweede Kamerfractie,
A. W. IJzerman.

besluit om in den korst mogelijken tijd er bij het I.V.V. en de S.A.I. op aan te dringen, maatregelen te treffen, om met alle kracht zich bezig te houden met het vraagstuk „Algemeene Werkstaking”.

42. *Krommenie.*

Het Congres, van oordeel, dat voor de dappere ongehoorzaamheid der massale dienstweigering in tijd van oorlogsgevaar het voorbeeld van enkelingen in vreedstijd van groote waarde kan zijn,

spreekt waardeering uit voor hen, die om des gewetenswille persoonlijk tot dienstweigering in vreedstijd overgaan.

43. *Bussum.*

Het Congres, verklaart, dat de S.D.A.P. elke mobilisatie verwerpt en bestrijdt;

bevestigt, dat de resolutie van het Haagsche Vredescongres (Dec. 1922) nog steeds, naar letter en geest, voor de S.D.A.P. en alle andere tot de S.A.I. behoorende partijen grondslag en richtsnoer is voor hare actie tegen militarisme en oorlogsgevaar;

stelt vast, dat de geestelijke en materiele voorbereiding bij massa en leiders ontbreekt, om in geval van dreigenden oorlog dezen met de in de Haagsche resolutie aangegeven middelen te keeren;

spreekt als zijn meening uit, dat deze voorbereiding zonder verder uitstel ter hand genomen moet worden;

draagt den leidendenden instanties der S.D.A.P. op:

a. in overleg en in samenwerking met het N.V.V. zonder verwijl het daadwerkelijk verzet der Nederlandsche arbeidersklasse tegen militarisme en dreigend oorlogsgevaar voor te bereiden en te organiseeren;

b. in het bestuur der S.A.I. en vooral op het a.s. internationaal congres te eischen, dat alle bij de S.A.I. aangesloten partijen het voorbeeld der S.D.A.P. zullen volgen.

44. *Drachten.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op te bevorderen de totstandkoming van een Partij-instituut tot voorlichting en behartiging van de belangen der militairen.

Socialistische Arbeiders Internationale.

45. *Het Partijbestuur.*

Het Congres, ten volle waardeerende de activiteit, door het Bureau van de Socialistische Arbeiders Internationale ontwikkeld, o.a. ten behoeve van het inlichten der aangesloten partijen omtrent de ontwikkeling der sociaal-democratie en haar positie in de verschillende landen;

tevens waardeerende de voortdurende bemoeiingen van het Bureau en de Executieve, die ten doel hebben eenheid te brengen in het optreden van de verschillende socialistische partijen ten aanzien van actueele internationale politieke vraagstukken, van oordeel zijnde,

dat de beteekenis, die de socialistische partijen in de verschillende landen hebben verworven, van dien aard is, dat van de S.A.I. een leidendenden invloed mag worden verwacht in zake de oplossing van internationale politieke problemen,

dat deze invloed behoort te worden uitgeoefend, zoowel door het voorlichten van de volksmassa's in de verschillende landen, als door het oproepen van die massa's tot daadwerkelijke deelneming aan de beweging voor de oplossing van deze problemen;

VERSLAG

VAN DE SOC.-DEM. EERSTE KAMERFRACHTIE

OVER HET JAAR 1930.

De samenstelling van onze fractie bleef gelijk.
Onze werkzaamheden begonnen in de maand Januari met de

Opheffing van de opcenten op den Suikeraccijns.

Hieromtrent verklaarde *Wibaut*, dat onze fractie voor zou stemmen, al had hij liever een vermindering van indirecte belastingen gezien. — Acht christelijke heeren stemden nog tegen.

Rijksbegrooting voor 1931.

Vroeger dan gewoonlijk, n.l. 26 Februari, werd een aanvang gemaakt met de Algemeene Beschouwingen voor de Rijksbegrooting 1931.

Algemeene beschouwingen. *Wibaut* verweet daarbij de regeering slechts te administreeren en niet te regeeren. In verband daarmede oefende hij critiek uit op de leeningpolitiek en op de aangenomen wet op de financieele verhouding tusschen Rijk en gemeenten. Uitvoerig sprak hij ook over de handelspolitiek der regeering, welke hij niet bewonderde, voor een deel in discussie met den heer *Van Lanschot*, die tevoren had gesproken. Als conclusie zeide hij, geen verwachtingen van deze regeering te hebben: er zal eerst een sterke regeering kunnen komen, als de formatie op een anderen grondslag tot stand komt dan op die van confessioneele belijdenis.

Ook *Hermans* keerde zich tegen den heer *Van Lanschot* en wees dien spreker met tal van voorbeelden op de onjuistheid, als zou er in de Katholieke Staatspartij zulk een volkomen eenheid bestaan. Van het „vrij staan” tegenover dit kabinet, zooals de heer *Van Lanschot* van de katholieken had beweerd, geloofde hij niets.

Ossendorp sprak over het Bezoldigingsbesluit en verdeedigde het georganiseerd overleg. De ambtenaren-salarissen vergeleek hij met de index-cijfers en hij moest aan de hand daarvan tot de conclusie komen, dat de salarissen volkomen onvoldoende waren. Hij staaft dit o. a. met uitspraken van kerkelijk-gezinde groepen en personen.

Polak besprak de vorming van het kabinet en betoogde, hoe de traditioneele groepeerings rechts-links reeds lang buiten de werkelijkheid staat, terwijl zij toch nog gehandhaafd blijft. De S.D.A.P. zou immers nooit met den Vrijheidsbond kunnen samengaan. Hij bepleitte voorts een samengaan van alle democratische elementen, eerst dan zal weer een parlementair kabinet kunnen ontstaan. Ook trad hij op tegen de heeren *Steger* en *Lohman*, die meenen, dat alleen in hun partijen moraal en zedelijkheid veilig zijn.

Ook *C. Pothuis*—*Smit* ging in op de rede van den heer *Steger*, die communisme en sociaaldemocratie had verward en die vooral met de anti-godsdienststrooming in Rusland had geschermd. Zij wees o. a. op de schuld der kerk, die destijds alle onrechtvaardigheid en wreedheid van de Russische monarchie

heeft gesteund en die nu daarvan als reactie de wrange vruchten plukt.

De ministers Ruys de Beerenbrouck en De Geer hielden daarna fraaie redevoeringen, voornamelijk om sommige van hun geestverwanten tevreden te stellen, waarna Polak o. a. tegen de redevoering van den heer Serrarens opkwam, die met een aantal citaten de Nederlandsche sociaaldemocratie had willen verslaan.

Hoofdstuk 11. Bij dit hoofdstuk bracht Hermans ter sprake de wenschelijkheid van een vaste vergoeding aan de leden der Eerste Kamer in plaats van vergoeding van verblijfkosten per zitting.

Oudegeest ondersteunde dit denkbeeld.

Minister De Geer meende dat hiervoor grondwetsherziening noodig was.

Financiën. De kwestie der oud-gepensioneerden werd ter sprake gebracht door C. Pothuis—Smit naar aanleiding van de aangekondigde wetsverandering. Zij vreesde, dat er op deze wijze niet veel verbetering kan verwacht worden. Polak behandelde de werking van de Natuurschoonwet, en drong weder aan op een natuurbeschermingswet. Verder wenschte hij betere maatregelen tegen brandgevaar in openbare gebouwen, omdat belangrijke papieren enz. daardoor gevaar loopen te worden vernietigd. Ossendorp vestigde de aandacht op de overplaatsing van 2 rijksambtenaren om blijkbaar politieke redenen, terwijl Hermans klaagde over de overdreven ijver van sommige belastingambtenaren.

Minister De Geer beloofde sommige dingen te overwegen. De nieuwe maatregel voor de oud-gepensioneerden zou meevallen.

Binnenlandsche Zaken en Landbouw. Op de wonderlijke partijbenoeming van verschillende burgemeesters werd door Polak de aandacht gevestigd, eveneens op het kwaad der trekhonden, op het brandgevaar voor vee en op het vangen van zangvogels, dat zooveel wreedheid met zich brengt en bovendien voor den landbouw zeer schadelijk is. Moltmaker beklaagde zich over het optreden van een burgemeester in Limburg, die beter niet benoemd had kunnen worden.

Minister Ruys de Beerenbrouck sprak vriendelijk en vloeiend over de verschillende opmerkingen heen. Bij de repliek nam Polak, tegenover den heer de Gijsselaar, den burgemeester van Franeker in bescherming, die aangevallen was, omdat hij de Arbeiders-Jeugd-Centrale had ontvangen.

Justitie. De huwelijkswetgeving werd bij dit hoofdstuk door Mendels besproken, in 't bijzonder de echtscheiding, die, in de gevallen waarin wettelijke mogelijkheid daartoe ontbreekt, nu talloze malen wordt doorgezet door de wet te ontduiken. Hij pleitte voor mogelijkheid van echtscheiding bij onderlinge toestemming onder zekere waarborgen en ook voor uitbreiding van de gevallen, waarin echtscheiding door een der partijen geëischt kan worden. Scherp critiseerde hij de fouten en verzuimen begaan in de strafzaak van Giesen-Nieuwkerk en ten slotte besprak hij de bloedige gebeurtenissen te Maastricht, waarbij hij den Minister in verzuim stelde. Daarna wees Hermans o. a. op de verkeerde gebruiken van Rijksrechercheurs, die verdachte personen overhalen om sterken drank te gebruiken, ten einde de waarheid te vernemen, terwijl hij ook protesteerde tegen de schandelijke handeling door den president van de rechtbank in Den Bosch van een beklaagde.

Minister Donner handhaafde zijn standpunt over de onontbindbaarheid van het huwelijk als een tegenfactor tegen onberaden huwelijken en tegen het ongunstig verloop van huwelijken. Verder gaf hij 't een en ander toe.

Waterstaat. Door Polak werd sterk aangedrongen op een betere verbinding van Amsterdam met den Rijn, en ook op het niet onnoodig vernielen van natuurschoon, bij de tot stand koming van het Twente-Rijnkanaal. In dat verband drong hij ook aan op beter samenwerking met de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten. De Zeeuw critiseerde den toestand der Rotterdamsche stations en besprak daarbij de noodzakelijke verbetering der spoorweglijnen om Rotterdam, welke stad in trein- en waterverbinding bij buitenlandsche havens zeer ten achter staat. Hij vroeg daarvoor de hulp der regeering. Moltmaker vestigde de aandacht op de noodzakelijkheid van nog andere nieuwe stations o.a. te Utrecht en oefende critiek op de oude 3e klasse-wagens. Een groot deel van zijn rede was gewijd aan den eisch van medezeggenschap, aan welken eisch voor het spoor- en tramwegpersoneel nog slechts voor een zeer klein deel is voldaan, alsmede aan de onjuistheid om bij intensieven arbeid de diensttijden te verlengen. Ook drong hij weder aan op betere regelingen voor de oud-gepensioneerden, voor de ontslagenen van 1903, alsmede voor de mogelijkheid voor spoorwegambtenaren om tot de hoogste functies op te klimmen. Van den nieuw opgetreden minister bleek hij wel wat te verwachten.

Minister Reymer meende, dat men op 't punt van natuurschoon wel wat al te geestdriftig kon zijn, maar beloofde het een en ander te zullen overwegen en te onderzoeken. Van de kwestie der medezeggenschap maakte hij zich evenwel af.

Posterven. Telegrafie en Telefonie. Hierbij besprak Oudegeest de radio-kwestie, en wees nogmaals op de onbillijkheid in de verdeeling van den zendtijd en op het feit, dat de Avro geen algemeene omroepvereeniging kan genoemd worden. C. Pothuis—Smit vroeg om een vredes-postzegel.

Minister Reymer zeide, dat hij de rechtvaardigheid bij de verdeeling van den zendtijd zou betrachten.

Onderwijs. Nu een nieuwe minister van Onderwijs optrad, was er voor Ossendorp weder gelegenheid om aan te toonen, wat hij voor verbetering van het onderwijs hoopte. Dit deed hij o.a. betreffende het vervolgonderwijs, de leerlingenschaal, het nijverheidsonderwijs, het voorbereidend onderwijs, uitbreiding van den leerplicht. Goed onderwijs — zoo was zijn conclusie — ten gevolge hebbend een verhoogde geestelijke en zedelijke ontwikkeling der massa, moet zijn weerslag vinden in meerdere welvaart van het volk. Door C. Pothuis—Smit werd uit cultureele overwegingen aangedrongen op een verhooging der subsidie van de Tooneelschool. Polak klaagde over de traagheid bij monumentenzorg in zake restauraties. Voorts drong hij aan op het aankopen voor musea ook van moderne kunstwerken. Verder wenschte hij gelegenheid tot opleiding voor muzikaal-dramatische kunst. En ten slotte vroeg hij weder om een Monumentenwet. De Zeeuw nam het op voor het lager onderwijs, dat ten toets der critiek met de beste landen kan doorstaan. Verder sprak hij over het gebrek aan nijverheidsonderwijs, waardoor in de industrie dikwijls geschikte werkkrachten uit het buitenland moeten worden betrokken. Ook bracht hij de spelling-kwestie ter sprake.

Minister Terpstra bleek in zijn antwoord niet de man te zijn van wie het onderwijs en de kunst veel te verwachten heeft.

Defensie. Nadat eenige sprekers van hun militaristische gevoelens getuigenis hadden afgelegd, verdedigde C. Pothuis—Smit het ontwapeningsstandpunt onzer partij. Vooraf werden door haar de rechtmatige klachten van de mobilisatie-slachtoffers en van de oud-gepensioneerde militairen behandeld.

Minister Deckers betoogde, dat, hoewel natuurlijk tegen den oorlog zijnde, den plicht te hebben voor afweer te zorgen, wanneer er toch een oorlog uitbrak.

Buitenlandsche Zaken. Twee kwesties werden door *W i b a u t* besproken, n.l. de Belgische kwestie en de internationale overeenkomst ten opzichte van het breken met het beginsel der invoer- en uitvoerverboden. Wat het eerste betreft, waarschuwde hij tegen de pogingen om een slechte sfeer voor verstandhouding te scheppen. Wat het tweede aangaat, brak hij opnieuw een lans voor de economische ontwapening, die met de militaire ontwapening moet samengaan. *O u d e g e e s t* sprak over de Volkenbondspolitiek, waarbij hij het standpunt verdedigde, dat niet de Volkenbond teleurstelt, maar dat de volken de regeeringen teleurstellen. Hij oefende daarbij critiek op uitingen van den Minister tijdens de Tariefwapenstilstandsconferentie, en ook op de volksvertegenwoordiging, die onderwijl voor verhoogde tarieven stemde. Verder vroeg hij om een andere samenstelling der delegatie naar Genève. Ook de meest overtuigden moeten daartoe behooren. Menschen, die in Nederland zelf nooit iets deden om de publieke opinie ten gunste van ontwapening om te buigen, hebben geen recht zich in Genève over die nog ontbrekende opinie te beklagen. *P o l a k* en *D e Z e e u w* discussieerden daarna nog met den heer *Briët*, die socialisme en communisme op één lijn had gesteld, en die elke revolutie uit den boze scheen te achten, hoewel ook zijn partij in den loop der tijden aan vele revoluties heeft deelgenomen en hoewel daarbij lang niet alle handelingen waren goed te praten.

Minister *Beelaerts* van Blokland bleek in zijn antwoord evenwel het standpunt van den heer *Briët* te naderen. Wat de Volkenbond betreft, deze was nog in de kinderjaren en kon niet aan krachtproeven worden gewaagd. Met België hoopte hij tot overeenstemming te komen.

Staatsmijnen. Over de ziekte- en pensioenverzekering der mijnwerkers sprak *O u d e g e e s t* en eveneens over het ontbreken van het noodige contact tusschen directie en arbeiders bij de Staatsmijnen. Herziening van het Mijnreglement is dringend noodig, evenals van het Mijnwerkersfonds. Het aantal ziektegevallen neemt toe, en nu heeft men de bijdragen van de arbeiders voor de ziekenkassen verhoogd; de Mijnraad had hier op moeten treden. Ook vroeg hij om publicatie der verkoopprijzen van de producten der mijnindustrie.

Minister *Reymer*, hoewel sommige misstanden erkennende, meende, dat de toestanden in de buitenlandse mijnindustrie dikwijls slechter zijn, hetgeen *O u d e g e e s t* nog aanleiding gaf om op de betere positie van de mijnwerkers in het Roergebied te wijzen.

Wegenfonds. Door *H e r m a n s* werd spoedige verbetering van den weg *Hattum—Apeldoorn* bepleit, waarvoor de Minister wel te vinden bleek.

Arbeid en de zaak-Fruytier. Gelegenheid om werk en ood voor de wassende bevolking te vinden, vroeg *D a n z a*. den minister van Arbeid. Handel en Nijverheid moeten in dien geest worden bevorderd. Hij toonde aan, dat daaraan evenwel nog zeer veel ontbrak. Hij bepleitte bedrijfsraden met medezeggenschap der arbeiders en met publiekrechtelijke bevoegdheden en keerde zich in het algemeen tegen de productie om winst, tegen het kapitalistische stelsel. Ook wees hij weer op de onvoldoende naleving der Arbeidswet, op de nog uitgesloten groepen en op de internationale concentie, die nog steeds niet werden geratificeerd. Ten slotte bracht hij de zaak *Fruytier* ter sprake, en wees hij op het onrecht, om een verdienstelijk ambtenaar bij de Arbeidsinspectie naar Maastricht te zenden ten einde den heer *Fruytier* de plaats in 's-Gravenhage weder aan te bieden. Door *R u g g e* werd critiek uitgeoefend op de uitvoering der Woningwet ten opzichte der voorschotten. De rijksbemoeiing in zake den grondprijns en de daarvan afhankelijkstelling van toe-

kenning der rijkssubsidie achtte hij een ontoelaatbaar systeem, dat niet mocht worden gehandhaafd. **W i b a u t** behandelde de maatregelen der regeering om groote gezinnen aan passende woningen te helpen. Hij wenschte, dat de regeering met de gemeenten medewerkte om zoo noodig die woningen beneden kostprijs te verhuren. Dat de Woningwet ook in andere gevallen onvoldoende wordt uitgevoerd, daaraan heeft misschien de Minister van Financiën mede schuld. **C. P o t h u i s—S m i t** vroeg de Minister te. naar het regeeringsvoorstel betreffende plaatselijke keuze, dat na de beslissingen van de Tweede Kamer verwacht werd, en 2e om zijn aandacht te wijden aan de ontbrekende kindzorg in de Groninger en Drentsche veenkoloniën, waar het lot der landarbeidsters en haar kinderen dikwijls ellendig is.

Nadat verscheidene leden van andere fracties evenals **Danz** over de kwestie-Fruytier hadden gesproken, kwam minister **Verschuur** aan het woord. Hij beantwoordde uitvoerig allerlei gedane vragen, hoewel de aandacht voornamelijk op de geruchtmakende overplaatsing was gevestigd. Toen hij ten slotte daarover geen bevestigende verklaring aflegde, werd door de heeren **Slingenberg** en **Oudegeest** een motie van orde voorgesteld, waarin de regeering werd uitgenoodigd de overplaatsing naar Maastricht ongedaan te maken.

Den volgende morgen werd deze motie ingetrokken, nadat minister **Verschuur** had verklaard, den heer **Huygens** op zijn standplaats te 's-Gravenhage te handhaven.

Hiermede was de behandeling van de Rijksbegrooting-1931 afgelopen.

Indische begrooting.

Bij de goedkeuring van de besluiten van den gouverneur-generaal van Ned.-Indië, hield **M e n d e l s** een uitgebreide rede, waarbij hij de regeering weder verweet, den nieuwen geest in het Oosten niet te begrijpen. Hij verdedigde het program van de S.D.A.P. ten opzichte van Indië, en hij betoogde dat het juist het systeem-De Graaff-Fock was geweest, dat een blijvend slechte gezindheid van de inlandsche bevolking had doen ontstaan. Verder behandelde hij de razzia tegen Nationaal-Indische Partij en de vele arrestaties, in zake een opstand, die z.g. zou uitbreken, maar waarvan niets bewezen was.

Minister **De Graaff** was evenals verscheidene andere sprekers van oordeel, dat de regeering tegenover Indië den juisten weg volgt, waarna **M e n d e l s** nog met een aantal voorbeelden en feiten zijn vorige beweringen staaft, en eindigde met de waarschuwing om radicale welvaarts-politiek te voeren en de inlandsche bevolking hoe langer hoe meer de teugels in handen te geven, zal niet het einde voor Nederland tragisch worden.

al-
onnu
d.

Oud-gepensioneerden.

Bij de wijziging van de wet betreffende de bezittingen van het Koninklijk Nationaal Steuncomité, welke slechts de aankondiging van een algem. maatregel van bestuur bevatte, vroeg **C. P o t h u i s—S m i t** aan den Minister om bij deze gelegenheid ook belangrijke verhooging in de cijfers te brengen.

De Minister verklaarde, dat de algemeene maatregel van bestuur spoedig zou verschijnen.

Goedkeuring Protocol nopens den chemischen- en bacteriologischen oorlog.

Wij stemden voor dit wetsontwerp, omdat daardoor de propaganda voor ontwapening sterker kon worden gevoerd. Evenwel werd onzerzijds verklaard, dat de poging van de regeering in dezen zwak en weifelend moest genoemd worden.

Verkeersweg te Utrecht.

M o l t m a k e r bleek niet tevreden met de voorgestelde ont-eigening en meende, dat er een betere oplossing ware te vinden, wanneer de directie der Nederl. Spoorwegen slechts medewerkte. Ook kwam hij er tegen op, dat de linie om Utrecht niet kon worden gesloopt. O u d e g e e s t sloot zich daar bij aan; de bedoelde spoorlijn, die in den weg ligt, kon best gemist worden.

Minister Ruys de Beerenbrouck had als gewoonlijk de opmerkingen „met groote belangstelling” aangehoord, maar daar bleef 't dan ook bij.

Koninklijke Luchtvaart Mij.

Hoewel de K.L.M. waardeerende, meende O u d e g e e s t bij de bespreking hiervan toch, dat er aan inwendig beheer wel 't een en ander ontbreekt. Hij besprak daarbij de verhooging der salarissen van het hogere en de verlaging van die van het lagere personeel en meende, dat hier 't een en ander niet in den haak was. Is er bij de K.L.M. ook niet wat grootdoenerij in het spel, zoo vroeg hij.

Minister Reymer meende, dat dit laatste niet het geval was. Aan het andere zou hij zijn aandacht wijden.

Compenseerend invoerrecht op suiker.

Tegen dezen protectionistischen maatregel verzette W i b a u t zich, die aantoonde, hoe dit z.g. „compenseerend” invoerrecht Nederland weer verder op den weg brengt van bescherming, zonder dat er eigenlijk iemand mee geholpen wordt, behalve dat de suiker in prijs zal stijgen.

Minister De Geer kreeg zijn wetsontwerp er natuurlijk door. Dat het van beschermenden aard zou zijn, werd noch door hem, noch door een der andere voorstellers erkend.

In het nieuwe zittingsjaar kwamen einde November twee ontwerpen, de arbeidswetgeving betreffende, aan de orde.

Arbeidsbemiddelingswet.

D a n z verdedigde deze. Het tijdstip achtte hij gekomen om tot een wettelijke regeling van deze materie te komen. Wat er langzamerhand is ontstaan, is rijp om van overheidswege te worden geconsolideerd en gesanctionneerd.

De wet ging er door zonder hoofdelijke stemming.

Winkelsluiting.

Over dit wetsontwerp werd langer gesproken, het ontmoette meer tegenstand. D a n z verdedigde het. Hij toonde aan, dat hier eigenlijk niets gebeurde dan een aantal sociaal-achterlijke gemeentebesturen er toe brengen, om het voorbeeld van meer vooruitstrevende gemeenten te volgen. Niet het minst voor den winkelier in gemeenten, waarin verordeningen bestaan, is het van belang, dat hun collega's in aangrenzende gemeenten, waar ze niet bestaan, zich voortaan op dezelfde manier moeten gedragen. Ook H e r m a n s kwam op tegen de z.g. „vrijheid”, die aan zoovele winkeliers elke vrijheid ontzeemt, omdat zij altijd aan hun zaak gebonden zijn.

Minister Verschuur verdedigde zijn ontwerp in denzelfden geest, maar er bleken nog 13 tegenstellers te zijn, tegen 25 voorstellers.

De Vlootwet.

Op 17 December zagen wij ons gesteld voor de „Verhoo-
ging van het VIIIe hoofdstuk der Rijksbegrooting 1930”, door
ons betiteld met „Vlootwet”. Het lot van dit wetsontwerp
was natuurlijk bepaald en de protestredevoeringen van C. Pothuis—Smit en van Mendels konden daaraan niets ver-
anderen. Behalve de vrijzinnig-democraten, waren allen van
oordeel, dat de nieuwe Vlootwet geen uitbreiding was, terwijl
ze aan sommigen zelfs nog niet ver genoeg ging.

Minister Deckers had dan ook, toen hij het wetsontwerp ver-
dedigde, veel succes bij het overgrootste deel der Kamer. Het
eerste deel van het grootte vlootplan was aangenomen.

Vaccinatiewet.

Aan het einde van 1930 kreeg de Eerste Kamer te beslissen
over de vernieuwde opschorting van den indirecten vaccinatie-
dwang. Was een jaar tevoren onze fractie over deze zaak
verdeeld geweest, nu wij weer voor hetzelfde feit gesteld
werden en zelfs voor een hernieuwde opschorting van 2 jaar
in plaats van 1 jaar, meende onze fractie eenstemmig, dat wij
op deze wijze met open oogen de afschaffing van den indirecten
vaccinatiedwang tegemoet gingen. Daar ons dit gevaarlijk toe-
leek, achtten wij het onze plicht te moeten tegenstemmen. Door
C. Pothuis—Smit werd dit standpunt namens de fractie
uiteengezet.

Minister Verschuur kwam in zijn antwoord veel nader bij het
anti-revolutionnaire standpunt ten opzichte van algeheele af-
schaffing dan het vorige jaar.

De wet werd aangenomen met 19 tegen 15 stemmen.

Kasvoorschotten aan de N.V. Koninklijke Holl. Lloyd.

Ten slotte kwam nog het wetsontwerp aan de orde om voor
de derde maal steun te verleenen aan de Koninklijke Holland-
sche Lloyd. Er was vrij wat tegenstand, maar onzerzijds ver-
klaarde Wibaut dat onze fractie haar stem hieraan zou
geven, omdat zij de uitvoering van de motie-Brautigam, welke
door de regering is overgenomen, wil afwachten.

Het wetsontwerp werd met 18 tegen 10 stemmen aangenomen.

Inmiddels was het de namiddag van 30 December 1930 ge-
worden en ging de Eerste Kamer tot 1931 uiteen.

C. POTHUIS—SMIT,

Secr. Soc.-Dem. Eerste Kamerfractie.

VERSLAG

van de Commissie voor Geschillen tusschen Redactie
van „Het Volk” en partij-genooten-Inzenders.

TIJDVAK 1 MAART 1930—1 MAART 1931.

In de samenstelling der Commissie kwam geen wijziging; de Commissie bestond wederom uit de partijgenooten S. R. DE MIRANDA, dr. D. A. SLOOS en P. HOOGLAND. Het secretariaat werd door laatstgenoemde waargenomen.

De volgende stukken kwamen in en werden op de te vermelden gronden geweigerd of geplaatst:

5 Maart 1930. J. J. M. T. te A. — Over een kroniek van Henri Polak. Geweigerd. Deze reactie op de kronieken van H. P. is geheel misplaatst.

7 Maart 1930. M. H. G. te H. — Over Radio. Geweigerd. Over dit onderwerp zijn reeds zeer veel stukken geplaatst.

12 Maart 1930. H. v. P. te H. — Over behandeling van een patiënt. Geweigerd. Inzender in overeenstemming met hoofdredactie aangeraden zich te wenden tot den directeur van den Geneeskundigen Dienst.

22 Maart 1930. J. J. C. te A. — Over de studiereis van het N.V.V. naar Ned.-Indië. Geweigerd. Deze, op financieele overwegingen gebaseerde critiek behoort aan de organen der vakverenigingen te worden aangeboden.

25 Maart 1930. G. K. te A. — Over het Rokinvraagstuk. Geweigerd. Het door inzender geopperde denkbeeld is reeds in de Federatievergadering besproken.

31 Maart 1930. A. A. B. te A. — Over een concert. Komt niet voor behandeling in aanmerking, aangezien inzender geen lid is der S.D.A.P.

12 April 1930. H. J. K. te H. — Over een Kongres-voorstel. Plaatsing van het laatste gedeelte, zooals door de Hoofdredactie aan inzender was voorgesteld, ook naar de meening der Commissie voldoende. Dit laatste gedeelte is hierna geplaatst.

15 April 1930. C. W. te H. — Over een Verzekeringsmaatschappij. Geweigerd. Plaatsing overbodig na het ingezonden stukje der Directie.

15 Mei 1930. H. A. C. R. te A. — Bijdrage bij het overlijden van Mr. P. J. Troelstra. Geweigerd. Voor de Commissie geen reden tot tussschenkomst.

22 Mei 1930. J. C. T. te R. — Bijdrage bij het overlijden van Mr. P. J. Troelstra. Geweigerd. Als voren.

4 Juni 1930. A. A. de J. te E. — Over een Economische Kroniek. Geweigerd. Bedoelde bijdrage is blijkbaar door inzender niet juist opgevat.

18 Juni 1930. S. K. te A. — Over een kroniek van H. P. Geweigerd. Plaatsing overbodig na wat hierover is geschreven.

2 Juli 1930. J. W. te S. — Over een roeyement. Geweigerd. De zaak is in behandeling bij het Partijbestuur.

5 Juli 1930. J. H. de N. te Den H. — Over het niet plaatsen van een stukje betreffende een ongeluk bij de Marine. Hoofdredactie deelt mee zich niets te herinneren van brieven van de N.

1 Augustus 1930. L. v. d. W.—de B. te St. — Over een Raadszetel te Almelo. Door inzendster bij nader schrijven teruggenomen.

2 Augustus 1930. M. D. te M. — Over een Meeting te Aken. Geweigerd. Pg. Albarda bediende zich terecht van de Duitsche taal.

5 Augustus 1930. E. v. S. te B. — Over forensenbelasting. De Commissie is bereid plaatsing van den hoofdinhoud te bevorderen. Op verkorting aangedrongen.

10 Augustus 1930. J. K. te A. — Over een kroniek van H. P. Geweigerd. Geen reden tot inmenging van derden.

18 Augustus 1930. J. G. te M. — Over hooge inkomens en MacDonald. Geweigerd. Deze zaak is door pg. Dr. T. in Het Volk behandeld.

28 Augustus 1930. J. S. te V. — Over het Koloniale Vraagstuk. Geweigerd. Over huishoudelijke zittingen behoort niet in de krant te worden gediscussieerd.

29 Augustus 1930. H. S. te V. — Over de Steunregeling. Plaatsing van het geheele stuk niet noodzakelijk. In overweging gegeven alleen verduidelijking te vragen van een bepaalden zin.

8 September 1930. D. de J. te U. — Over Britsch-Indië. Geweigerd. Het onderschrift der Redactie geeft geen aanleiding tot een zoo uitvoerige repliek.

10 September 1930. W. v. H. te H. — Over het logies op 14 September. Geweigerd. Indien critiek al noodig is, kan dit worden overgelaten aan de Amsterdamsche leiding.

4 October 1930. A. R. te A. — Over „De Joodsche Invalide”. Geweigerd. Discussie hierover door Redactie gesloten. Geen aanleiding Redactie te verzoeken hierop terug te komen.

22 October 1930. H. t. H. te M. — Over Oorlog en Sociaal-democratie. Geweigerd. Deze zaak is reeds herhaaldelijk in de buitenlandsche overzichten behandeld.

24 October 1930. L. P. v. H. te Den H. — Over Gemeentelijke Bedrijven-politiek. Bedoelde bijdrage is een artikel, dat ter plaatsing is aangeboden. Plaatsing hiervan behoort niet tot de bevoegdheid der Commissie.

3 November 1930. M. te Den H. — Over Palestina. Geweigerd. Plaatsing niet noodig na het Buitenlandsch Overzicht over deze zaak.

13 November 1930. J. G. v. D. te A. — Over Ontwapening. Geweigerd. Het stuk bevat slechts een herhaling van wat partij-noot R. Kuyper hierover opmerkte.

28 November 1930. E. H. H. te H. — Over Verkeersongevallen. Inzender in overweging gegeven zich alsnog met de hoofdredactie in verbinding te stellen. Nadat inzender aan deze wenk gevolg had gegeven, is het ingezonden stuk teruggenomen.

3 December 1930. J. M. te Den H. — Over een Buitenlandsch Overzicht. Geweigerd. Het gewraakte Buitenlandsche Overzicht geeft geen aanleiding tot het maken van deze opmerkingen.

4 December 1930. O. te B. — Over Vrijmetselarij. Geweigerd. Dit onderwerp is van beide zijden voldoende toegelicht.

16 December 1930. I. K. te A. — Over Tandtechnici. Geweigerd. Deze zaak is afgehandeld. Indien schrijver dit noodzakelijk acht, kan hij de zaak via zijn partijafdeeling op het congres ter sprake brengen bij Verslag Kamerfractie.

8 Januari 1931. H. C. W. te A. — Over het N.V.V.-Jubileum. Geweigerd. Deze zaak moet in de eerste plaats in de vakbond aan de orde worden gesteld.

8 Januari 1931. H. J. K. te H. — Over Verplichte Neutrale Staatsschool. Geweigerd. Voor deze discussie moet het juiste tijdstip worden afgewacht.

10 Januari 1931. J. B. te L. (Gr.) — Over het N.V.V.-Jubileum. Geweigerd. Zwijgen is in dit geval het beste.

14 Januari 1931. D. R. te A. — Over een artikel in Het Pop. Wet. Bijblad van 28 Augustus 1930. Geweigerd. Na vijf maanden kan hierop niet worden teruggekomen.

20 Januari 1931. S. C. te Z. — Over het Reddingsmonument onthuld. Op bekorting aangedrongen. Hierna geplaatst.

23 Januari 1931. R. v. M. te A. — Over het geval-Stenhuis. Geweigerd. De zaak tusschen het P.B. en de afd. B. is nog niet definitief opgelost.

23 Januari 1931. J. v. Z. te O. N. — Motie over televisie-uitzending. Geweigerd. Opname van berichten behoort tot de competentie der Redactie. Overigens verwezen naar het orgaan der V.A.R.A.

30 Januari 1931. P. M. te H. — Over Werkverschaffing. Geweigerd. De gewraakte zinsnede geeft geen aanleiding tot het maken van deze opmerkingen.

26 Januari 1931. J. M. c.s. te Den H. — Over het Demonstratief Congres in zake Werkloozenzorg. Geweigerd. Plaatsing overbodig na de publicaties der laatset dagen.

4 Februari 1931. J. H. te A. — Over Professor Treub en Paul Kiès. Geweigerd. Het gewraakte stukje geeft geen aanleiding tot het maken van deze opmerkingen.

5 Februari. 1931. V. H. K. te Den H. — Over onbewaakte overwegen. Geweigerd. Plaatsing overbodig. De Redactie vestigt steeds, als het pas geeft, de aandacht hierop.

5 Februari 1931 E. S. e.a. te A. — Over de organisatie van een Vredeswacht. Antwoord aan Oudegeest. De Commissie is bereid het artikel te doen plaatsen met weglating van een citaat uit een stroobiljet.

Nadat de inzenders het advies der Commissie hebben opgevolgd, is het stuk geplaatst.

7 Februari 1931. E. S. te A. — Verzoekt opname van een door de redactie geweigerd artikel van pg. B. Geen reden tot tusschenkomt, nu de schrijver zelf niet in beroep gaat bij de Commissie.

11 Februari 1931. M. S. te L. — Over Bedrijfswinsten. Geweigerd. Geen termen aanwezig, dat ook derden zich in deze discussie mengen, na hetgeen naderhand door Schaper en de redactie is opgemerkt.

13 Februari 1931. A. v. W. te Br. — Over onze Koloniale Activiteit. De Commissie moet zich in dezen incompetent verklaren. Het al of niet plaatsen van artikelen moet aan de Redactie worden overgelaten.

17 Februari 1931. W. A. W. te B. — Over De Vredeswacht. Geplaatst. De Commissie is van oordeel, dat aan dit stukje plaatsing niet mag worden onthouden. Opname van dit stukje met een onderschrift der Redactie kan zeker verhelderend werken.

17 Februari 1931. J. R. te A. — Over een artikel van S. over Kunst en Regeering. Geweigerd. Het artikel van S. geeft geen aanleiding tot het maken van deze opmerkingen.

21 Februari 1931. C. v. d. B. te Sch. — Over ongewenschte reportage. Geweigerd. Plaatsing overbodig na wat hierover reeds is gepubliceerd.

26 Februari 1931. W. A. K. te A. — Over een heel wilde sta-ting. Geweigerd. Het gaat niet aan zooveel plaatsruimte aan ingezonden stukken af te staan.

26 Februari 1931. W. A. K. te A. — Over mee naar Rusland. Geweigerd. Als voren.

26 Februari 1931. J. S. te V. — Over een plaat in „Het Jonge Volk”. Geweigerd. Indien noodig, behooren deze opmerkingen te worden gemaakt in „Het Jonge Volk”.

26 Februari 1931. N. N. te H. — Over Naar Rusland. Slotwoord van H. P. In overeenstemming met de Hoofdredactie op bekorting aangedrongen.

De Secretaris:

P. HOOGLAND.

Amsteldijk 119.

dat in het bijzonder drie onderwerpen in het internationale politieke leven zich op den voorgrond dringen :

1. het koloniale vraagstuk ;
2. de vraagstukken van economische politiek ;
3. de internationale ontwapening ;

dat tot nog toe de pogingen, uitgaande van den Volkenbond, om de oplossing dezer vraagstukken te bevorderen, zijn afgestuit op de nationalistische, protectionistische en militaristische tendenzen, die op de regeeringen al te grooten invloed uitoefenen ; dat een duurzame waarborg voor den vrede door geleidelijke opheffing der overheersching van de gekleurde rassen, afbraak der tolmuren, internationale organisatie van het economisch leven en militaire ontwapening, alleen kan worden verkregen onder den drang van een stelselmatig, eensgezind en gelijktijdig optreden der socialistische beweging in de verschillende landen ;

nooddigt het Bureau en de Executieve van de S.A.I. uit maatregelen te nemen, ten einde

- a. den arbeid der commissie voor bestudeering van het koloniale vraagstuk zooveel mogelijk te bespoedigen ;
- b. de socialistische opvatting omtrent het herstel en de organisatie van het economisch leven samen te vatten in een program van internationale actie ;
- c. de voornaamste eischen te formuleeren, die aan de Algemeene Ontwapeningsconferentie van 1932 behooren te worden gesteld ;
- d. den internationalen strijd voor de sub a, b en c genoemde onderwerpen te organiseeren en in het bijzonder reeds vóór de bijeenkomst der Algemeene Ontwapeningsconferentie aan den vredeswil van de volken leiding te geven, met name door het houden van een Internationaal Congres, en het proletariaat in de aangesloten landen te vormen tot een actieve, eenswillende macht, die een voortdurenden druk uitoefent op de regeeringen in de afzonderlijke landen en op de Conferentie tijdens haar bijeenkomst te Genève.

A m e n d e m e n t e n .

Lonneker III.

In voorstel 45 te lezen vóór de woorden „den internationalen strijd”, waarmede de tekst van sub d. aanvangt, de woorden: „in overleg met het I.V.V.”

Rotterdam I.

Van voorstel 45 vervallen de twee eerste alinea's.

46. *Den Haag VI.*

De afdeling Den Haag VI der S.D.A.P., overwegende, dat de commissie van voorbereiding der Algemeene Ontwapeningsconferentie haar taak ten einde heeft gebracht ; dat zij heeft ontworpen het schema voor een internationale overeenkomst voor beperking en vermindering van de bewapening ;

dat de Algemeene Ontwapeningsconferentie zal worden bijeengeroepen tegen een datum, door den Raad van den Volkenbond te bepalen ;

gezien de besluiten in zake ontwapening genomen door de Socialistische Arbeiders-Internationale in haar congressen van Marseille (1925) en Brussel (1928), en de resoluties, door de Ontwapeningscommissie en de Executieve der Internationale aangenomen in haar vergaderingen resp. van Januari 1930 te 's Gravenhage en van Mei 1930 te Berlijn ;

verzoekt het P.B. der S.D.A.P., aan haar vertegenwoordigers in de leiding der Internationale en in haar ontwapeningscommissie op te dragen ;

VERSLAG

van de Gedelegeerden der S.D.A.P. in de Executieve
van de Socialistische Arbeiders-Internationale.

Het Paaschcongres der S.D.A.P. benoemde tot gedelegeerden der Partij in de Executieve der S.A.I. de partijgenooten J. W. Albarda en F. M. Wibaut. In haar vergadering te Berlijn, gehouden in Mei 1930, benoemde de Executieve p.g. J. W. Albarda tot lid van het Bureau. De Executieve bracht in dezelfde vergadering hulde en dank aan p.g. W.H. Vliegen voor het vele, wat hij gedurende een reeks van jaren, als lid van de Executieve en van het Bureau, voor de S.A.I. had gedaan.

De Executieve hield in het verslagjaar drie vergaderingen, n.l. van 11 tot 13 Mei 1930 en van 21 tot 22 Augustus te Zürich. Deze vergaderingen werden voorafgegaan door vergaderingen van het Bureau, en door bijeenkomsten van verschillende door de S.A.I. ingestelde commissies. Het Bureau hield bovendien op 29 October 1930 een gemeenschappelijke vergadering met het bestuur van het I.V.V., over de fascistische gevaren in Europa.

Al de vergaderingen van de Executieve werden door Albarda en Wibaut bijgewoond, terwijl Albarda bovendien deelnam aan alle bijeenkomsten van het Bureau.

Het is onmogelijk in een kort bestek van de werkzaamheden der S.A.I. een overzicht te geven, dat eenigermate volledig zou mogen heeten. In dit verslag moet derhalve met de korte vermelding van de hoofdzaken worden volstaan.

De Executieve behandelde in het verslagjaar eenige belangrijke interne aangelegenheden der S.A.I. Zij hield zich in haar vergadering te Berlijn bezig met een voorstel van den penningmeester van Roosbroeck tot herziening van de *contributieregeling*. Naar aanleiding van dit voorstel werd een commissie benoemd, waarin o.a. Wibaut zitting had, welke een stelsel ontwierp, dat, na overleg met de aangesloten partijen, in de vergadering van Augustus te Zürich aanvaard werd. In deze nieuwe contributieregeling worden de aangesloten partijen, naar haar financieele draagkracht, in drie groepen gerangschikt. De Nederlandsche S.D.A.P. is ingedeeld in de eerste groep; de partijen dezer groep betalen voortaan 480 Zwitsersche franken voor elke congresstem, die haar toekomt, en voorts 9 Zwitsersche centimes voor elk lid tot 50.000, 6 centimes voor elk lid van

50.000 tot 100.000, en 3 centimes voor elk lid boven de 100.000.

De Executieve heeft in haar vergadering van Februari 1931 een nieuwe regeling gemaakt voor de *stemmenverdeling* in het congres. Aan de S.D.A.P. werden daarbij 12 stemmen toegekend.

Volgens het besluit van de Executieve te Berlijn (Mei 1930) zal het *internationaal congres* in 1931 te Weenen worden gehouden. Te Zürich stelde de Executieve in Febr. 1931 voor dit congres de noodige reglementen vast. Het aantal gedelegeerden, waarop een partij recht heeft, wordt bepaald naar het aantal congresstemmen, waarover zij beschikken mag. De S.D.A.P. mag 16 gedelegeerden zenden. Zij is voor elken gedelegeerde, dien zij zendt, een congresbijdrage van 50 Zwitsersche franken verschuldigd.

De Executieve stelde de agenda voor het congres te Weenen als volgt vast:

I. De strijd voor de ontwapening en tegen het oorlogsgevaar;

II. De algemeene toestand der socialistische beweging en de strijd der arbeidersklasse voor de democratie;

III. De internationale economische crisis en de werkloosheid;

IV. Verslag van de internationale vrouwen-conferentie;

V. Verslag van de werkzaamheden van de Executieve en het secretariaat en organisatorische aangelegenheden der S.A.I.

De Executieve heeft in het verslagjaar voortdurend haar aandacht aan de actie voor de *ontwapening* gewijd. Zij werd daarbij wederom voorgelicht door de door haar ingestelde commissie voor de ontwapening, die telkenmale vóór de vergaderingen der Executieve, onder voorzitterschap van Albarda bijeenkwam. In haar vergadering van 11 en 13 Mei te Berlijn nam de Executieve een uitvoerige resolutie aan, waarin de stand van het ontwapeningsvraagstuk nauwkeurig werd geteekend, en van den Volkenbond werd verlangd, dat haar voorbereidende ontwapeningscommissie spoedig haar werk zou voltooien en dat de ontwapeningsconferentie zoo spoedig mogelijk daarna zou worden bijeengeroepen om een eerste en belangrijke stap te doen naar de ontwapening, door de tegenwoordige bewapeningen te verminderen. Deze resolutie werd, op voorstel van Albarda en Gillies, als afzonderlijke brochure op ruime schaal verspreid en o.a. aan al de regeerings-gedelegeerden in de voorbereidende ontwapeningscommissie en in de Volkenbondsvergadering toegezonden.

In dezelfde vergadering werd ook besloten, de aangesloten partijen opnieuw tot een krachtige propaganda voor de ontwapening op te roepen en haar aan te sporen, daartoe al hare vergaderingen en betoogingen te gebruiken.

In Augustus 1930 heeft de Executieve zich opnieuw tot alle aangesloten partijen gericht met een oproep tot kracht-

tige actie. Zij heeft daarbij de partijen nadrukkelijk gewezen op haar plicht elk in haar eigen land het militarisme onverzettelijk te bestrijden, en de sociaaldemocratische fracties in de parlementen opgewekt van de regeeringen medewerking tot het welslagen van de ontwapeningsconferentie te eischen.

In haar laatst gehouden vergadering, die van Februari 1931 te Zürich, heeft de Executieve beraadslaagd over een voorstel van de S.D.A.P. tot het bijeenroepen van een groot internationaal congres voor ontwapening en vrede, en over een verzoek van het bestuur van het I.V.V. tot samenwerking in de actie voor de ontwapening en tegen den oorlog. Deze beraadslagingen leidden tot het besluit om aan het I.V.V. de vorming van een gemeenschappelijke ontwapeningscommissie voor te stellen, aan welke commissie dan het ontwerpen zoowel van een program van ontwapeningseischen als van een plan van actie voor die eischen zou worden toevertrouwd. Het bestuur van het I.V.V. heeft bereids dit voorstel aanvaard en de zeven leden van zijn bureau aangewezen om zitting te nemen in de gemeenschappelijke commissie, waarin de S.A.I. de leden harer ontwapeningscommissie heeft benoemd. Deze commissie zal reeds op 10 April te Brussel haar eerste vergadering houden. De verwachting is, dat zij vóór het congres te Weenen zoover met haar werk gevorderd zal zijn, dat daar reeds haar ontwapenings-program kan worden behandeld. Het congres te Weenen zal een tweetal demonstratieve zittingen aan de ontwapening wijden. De leden van het I.V.V., die deel uitmaken van de gemeenschappelijke commissie, zullen aan die zittingen kunnen deelnemen. Voor de verdere actie, die zal worden gevoerd vóór de bijeenkomst der ontwapeningsconferentie van den Volkenbond en gedurende die conferentie zal worden voortgezet, zal de gemeenschappelijke commissie de plannen uitwerken. Wij mogen de hoop koesteren, dat het haar zal gelukken een groote internationale actie voor de ontwapening en tegen de oorlogsgevaaren te voorschijn te roepen, die niet alleen in de parlementen tot uitdrukking zal komen, maar vooral ook de medewerking zal erlangen van de georganiseerde arbeidersmassa's in vele landen.

De S.A.I. heeft zich ook herhaaldelijk uitgesproken over de aanhangige *Volkenbondsvraagstukken*. Voorgelicht door een door de Executieve ingestelde commissie, waarin voor Nederland p.g. Oudegeest zitting heeft, bracht zij in belangrijke resoluties haar inzichten en verlangens tot uitdrukking over de volkenbondsproblemen en over het plan-Briand betreffende de stichting van een Europeeschen Statenbond.

Ook de *economische vraagstukken* hadden in ruime mate de aandacht der Executieve. In haar vergadering te Berlijn (Mei 1930) werd op voorstel van Wibaut besloten met het

I.V.V. in overleg te treden aangaande de instelling van een gemeenschappelijke commissie ter bestudeering van de internationale economisch vraagstukken, waaronder die, welke bij den Volkenbond in behandeling zijn of zullen komen. Aangezien de medewerking van het I.V.V. is verkregen, kan de instelling van die commissie nu spoedig worden verwacht.

Het voorwaartsdringen van de reactie en de gewelddaden van het *fascisme* in verschillende landen van Europa hebben de Executieve aanleiding gegeven tot een aantal handelingen in het belang van de democratie en in dat van de bedreigde of vervolgte partijen. Reeds in haar vergadering te Berlijn konden de vertegenwoordigers van Oostenrijk en Polen dank zeggen voor den steun, dien zij in hun strijd tegen het fascisme van de S.A.I. hadden gekregen. In Augustus 1930 protesteerde de Executieve tegen de gewelddaden van de Lappo-beweging tegen de arbeidersbeweging in Finland en zegde zij deze haar steun toe. In September 1930 publiceerde het Bureau een scherp protest tegen den terreur in Polen. In October hield het Bureau der S.A.I. te samen met het bestuur van het I.V.V. een conferentie te Keulen, waarin tegen het in eenige landen heerschende en in andere landen opdringende fascisme krachtig positie werd genomen, en de arbeiders van alle landen opgeroepen werden om de socialistische organisaties in de landen, waar de democratie verkracht is, bij te staan met moreele en financieele hulp. Het Matteotti-fonds werd, in samenwerking met het I.V.V., versterkt, ten einde aan de verdrukte partijen den noodigen bijstand te kunnen verleen. De S.A.I. gaf een tweetal anti-fascistische vlugschriftjes uit, waarvan het eerste, in vier talen gedrukt, Mussolini's oorlogszuchtige redevoering van 18 Mei 1930 bekend maakte, terwijl het tweede, eveneens in vier talen, het gruwelijke schrikbewind schetste dat Pilsodski in Polen deed woeden. Uit het Matteotti-fonds werd in 1930 een bedrag van 84.000 Zwitsersche franken ten behoeve van den strijd der socialistische partijen in de fascistische landen uitgekeerd. De Executieve verwacht dat het in 1931 mogelijk zal zijn op nog aanmerkelijk ruimere schaal steun te geven.

Ook voor de behandeling van het *werkloosheidsvraagstuk* is in het verslagjaar met het I.V.V. samengewerkt. Een gemeenschappelijke commissie, door S.A.I. en I.V.V. ingesteld, onderzocht de vraagstukken van de economische crisis en de werkloosheid. Haar rapporten werden in de gemeenschappelijke conferentie te Keulen, van October 1930, en in de vergadering der Executieve van Februari '31 behandeld. De Executieve vereenigde zich met de leidende gedachte van het uitvoerige rapport, waarvan in onze pers een overzicht is gegeven.

In elk harer vergaderingen heeft de Executieve over het *Britsch-Indische vraagstuk* beraadslaagd. Zij werd daarbij voorgelicht door de gedelegeerden van de Labour-Partij en

van de Independent Labour-Party, die elk van hun eigen standpunt het vraagstuk behandelden. Te Berlijn, in hare vergadering van 11 tot 13 Mei 1930, sprak de Executieve, onder herinnering aan de resolutie van het Brusselsche congres dat het recht van de Indische volken op zelfbeschikking heeft erkend, haar verwachting uit, dat de rondetafel-conferentie dat recht zou verwezenlijken en dat de Engelsche arbeidersregeering alles zou beproeven om die conferentie te doen slagen, o.a. door zoo spoedig als dat mogelijk was amnestie voor de politieke gevangenen in Indië in overweging te nemen. In Augustus 1930 uitte de Executieve opnieuw haar verwachting, dat het der arbeidersregeering gelukken zou de rondetafel-conferentie tot een gelukkig einde te brengen en dat het welslagen der conferentie zou worden bevorderd door amnestie voor de politieke gevangenen en gelijktijdige staking van den veldtocht der burgerlijke ongehoorzaamheid door de Indische volksbeweging. In haar laatste vergadering, van Februari 1931, sprak de Executieve de hoop uit, dat de rondetafel-conferentie nu tot het resultaat zou leiden, dat zij blijkens haar vorige besluiten verlangt, en drong zij voorts krachtig aan op de verlening van het kiesrecht aan de arbeiders en de boeren van Indië, opdat, in de nieuwe grondwet, de toekomst van Indië met de medewerking van die massa's zal kunnen worden opgebouwd.

Op voorstel van de S.D.A.P. besloot de Executieve tot de instelling van een *commissie voor de koloniale vraagstukken*. Deze commissie zal ter gelegenheid van het congres te Weenen geïnstalleerd worden.

Van actueel belang is op dit oogenblik ook de vermelding van de uitspraken der S.A.I. over het *Communisme in Sovjet-Rusland*. In het manifest, dat zij bij gelegenheid van het Eén-Mei-feest van 1930 in het licht gaf, riep de S.A.I. de arbeiders op tot den strijd tegen fascisme en dictatuur, maar tevens voor de bescherming van de russische revolutie tegen de gevaren van contra-revolutie. In hare vergadering van 11—13 Mei te Berlijn richtte de Executieve zich tot de arbeiders in Sovjet-Rusland met een oproep, om door de bevordering van de democratie, de russische revolutie voor een reactionaire contra-revolutie te behoeden. De Executieve belooft met al haar vermogen zich tegen de internationale kapitalistische reactie te zullen verzetten, als deze zich mocht voornemen van de binnenslandsche moeilijkheden van Rusland voor contra-revolutionaire doeleinden gebruik te maken. In een resolutie, door dezelfde vergadering der Executieve aangenomen, verklaart zij letterlijk: Alle partijen der S.A.I. zijn onwrikbaar besloten, zich overeenkomstig de resolutie van Marseille (1925) te verzetten tegen elke poging, om tegen Sovjet-Rusland een oorlog of welken anderen vorm ook van interventie te ondernemen."

Toen op 22 Februari 1931 de Executieve, in hare verga-

dering te Zürich, de tijding bereikte van het proces, dat te Moscou tegen eenige voormalige sociaal-democraten zou worden geopend, heeft zij aanstonds geprotesteerd tegen de leugenachtige beschuldigingen, daarbij tegen de S.A.I. en de bij haar aangesloten partijen uitgesproken. De beschuudiging, dat de S.A.I., hare partijen en dezer leiders, zich zouden hebben beijverd om militaire interventie van kapitalistische staten in Sovjet-Rusland te bevorderen, moest als schaamteloze laster worden afgewezen.

De commissie voor het onderzoek naar den toestand van *politieke gevangenen* bracht een rapport uit over den toestand dier gevangenen in Sovjet-Rusland, welk rapport in 1930 als brochure werd uitgegeven.

Aan de bijeenkomsten van de Executieve zijn *betooingen* verbonden geweest met een internationaal socialistisch karakter. Te Berlijn hadden op 12 Mei groote demonstratieve vergaderingen plaats, die door meer dan 10.000 mannen en vrouwen werden bijgewoond. Tot de sprekers, die in die vergaderingen het woord voerden, behoorden ook Wibaut en Albarda. De vergadering der Executieve te Zürich, in Augustus 1930, werd gevolgd door een bijeenkomst op het slot te Wyden, ter herdenking van het feit, dat daar vijftig jaar geleden, onder de socialistenwet, de Duitsche sociaal-democratie een geheim congres had gehouden, dat hare wedergeboorte beteekende. Na afloop daarvan had een groote openluchtbetooing plaats te Konstanz, op Duitsch gebied, waaraan vele duizenden Duitsche en Zwitsersche arbeiders deelnamen.

J. W. ALBARDA.
F. M. WIBAUT.

N.V. DRUKKERIJ EN UITGEVERS-MIJ
DE **ARBEIDERSPERS**
AFD. HANDELSDRUKKERIJEN
KEIZERSGR. 378 - AMSTERDAM

de noodige stappen te doen, die kunnen leiden tot:
het stelling nemen der S.A.I. ten aanzien van het resultaat van den arbeid der commissie van voorbereiding;
in samenwerking met het Internationaal Verbond van Vakverenigingen de minimum-eischen op te stellen, waaraan de eerste internationale overeenkomst voor ontwapening behoort te voldoen;
tezamen met het I.V.V. een stelselmatige en krachtdadige internationale actie te organiseeren voor aanvaarding van die eischen door de regeeringen en door de Algemeene Ontwapeningsconferentie.

47. *Hilversum I.*

Het Congres draagt het P.B. op, op te treden in overleg met het N.V.V., ter bepaling van de bijzondere organisatorische maatregelen, welke noodig zijn om, wat ons land betreft, uitvoering der besluiten van de internationale congressen van Rome en Den Haag tegen het oorlogsgevaar practisch mogelijk te maken, en verzoekt de Soc. Arbeiders Internationale in gelijken zin op internationaal terrein werkzaam te zijn.

48. *Den Haag IV.*

Het Congres, constaterende de averechtsche Volkenbondspolitiek van 10 jaren, is van meening, dat de Partij het ontwapenings-spel der burgerlijke regeeringen te Genève met alle kracht zal moeten bestrijden en haar aandacht voornamelijk heeft te schenken aan de reorganisatie en versterking van de S.A.I., opdat zij dan in staat zal zijn een waarachtige ontwapeningspolitiek te voeren.

49. *Arnhem II en III.*

Het Congres, kennis genomen hebbende van het communiqué der Partijbestuursvergadering op 6 December 1930, waaruit blijkt, dat het Partijbestuur de organisatie van het verzet tegen den oorlog, genoemd in de door de afdelingen Rijswijk en Utrecht III aangenomen moties, niet uitvoerbaar acht, constateert, dat daarmede de wezenlijke beteekenis der resoluties van Rome en Den Haag vervalt, betreurt dit besluit ten zeerste, acht de consequenties ervan, dat het P.B. voorstelt, om aan de S.A.I. mede te deelen, dat de goedkeuring van genoemde resoluties ingetrokken wordt.

50. *Arnhem III.*

Het Congres, van oordeel, dat uitvoering der door het internationaal vredescongres van I.V.V. en S.A.I. in 1922 te Den Haag gehouden aangenomen resolutie, in zake de organisatie van het verzet tegen den oorlog, de bij de S.A.I. aangesloten partijen dwingt tot het voeren van de meest krachtige actie voor onmiddellijke nationale ontwapening,

draagt de gedelegeerden der Partij in de S.A.I. op, op de eerstvolgende vergadering der S.A.I. een voorstel in te dienen, waarin deze actie van de bij de S.A.I. aangesloten partijen wordt geëischt.

en besluit bij verwerping van dit voorstel namens de S.D.A.P. in Nederland de verklaring af te leggen, dat men bovengenoemde resolutie hiermee als ingetrokken beschouwt.

51. *Den Haag II.*

Het Congres der S.D.A.P. draagt het P.B. op, te bevoegder plaatse voorstellen in te dienen tot wijziging der statuten en reglementen van de Soc. Arbeiders Internationale, zoodat deze veranderd wordt in een internationale organisatie, gevormd door aangesloten landelijke socialistische partijen, welke laatste gebonden zijn aan de op de congressen harer S.A.I. aangenomen

besluiten en resoluties. Hiervan kan het bestuur der S.A.I., aldus vormende het Internationale Hoofdbestuur der aangesloten partijen, slechts bij $\frac{2}{3}$ meerderheid van stemmen een aangesloten organisatie onthefven. Voor deze ontheffing kunnen de andere partijen het bestuur ter verantwoording roepen op het eerstvolgende algemeen of buitengewoon congres, of de Partij, die de ontheffing aangevraagd heeft buiten het internationale verband sluiten.

52. *Den Haag V.*

Het Congres van meening, dat besluiten van de S.A.I. alleen beteekenis hebben, indien zij voor de aangesloten partijen van bindende kracht zijn,

draagt zijn afgevaardigden in de S.A.I. op bij de S.A.I. ten sterkste op scherpe contrôle der eens genomen besluiten aan te dringen

en verzoekt dezen bovendien in de S.A.I. voor te stellen, dat de S.A.I. telkenmale, indien dit geboden is, de aangesloten partijen ter verantwoording roept, indien zij genomen besluiten niet nakomen.

53. *Arnhem II en III.*

Het Congres, overwegende, dat over vrijwel geen kwestie van beteekenis eenstemmigheid van denken en handelen bestaat bij de aangesloten partijen der S.A.I., van oordeel, dat voor onzen socialistischen strijd eenheid van optreden dringend noodzakelijk is, draagt het P.B. op in de S.A.I. al zijn invloed aan te wenden om deze eenheid zoo spoedig mogelijk tot stand te brengen.

54. *Rotterdam III.*

Het Congres draagt de partijgenooten, welke ons zullen tegenwoordigen op het a.s. Congres der S.A.I. op, duidelijk en krachtig uit te spreken, dat de afgevaardigden van de soc-dem. partijen, aangesloten bij de S.A.I., zich aan de aangenomen besluiten zullen houden, wanneer zij in hun land zijn teruggekeerd.

55. *Utrecht I.*

Het Congres draagt het P.B. op bij de S.A.I. aanhangig te maken het doen van stappen tot het komen van een discussie over resp. een betere regeling van het herstellvraagstuk.

56. *Hilversum I.*

Het Congres acht het noodzakelijk, dat de Soc. Arbeiders Internationale gereorganiseerd wordt, om van dit lichaam grootere activiteit en meer eenheid in optreden van de aangesloten nationale partijen, ter uitvoering van internationale besluiten, te kunnen verkrijgen.

57. *Rotterdam VII.*

Het Congres noodigt het P.B. uit zich te wenden tot de S.A.I., met het verzoek pogingen in het werk te stellen, die leiden tot democratisering van den Volkenbond.

58. *Hoorn.*

Het Congres draagt het P.B. op stappen te doen bij de S.A.I., om internationaal tot overeenstemming te komen, wat partijgenooten te doen staat bij eventueele mobilisatie.

59. *Rotterdam V.*

Het Congres der S.D.A.P. stelt vast, dat tegenover de steeds ernstige bedreiging van oorlogsgevaar, de socialistische Arbeiders Internationale tot taak heeft die maatregelen te treffen, die een dergelijke ramp kunnen verhinderen en geeft te kennen,

dat het apparaat van afweer door haar nationaal en internationaal zal moeten worden georganiseerd, in overeenstemming met de resolutie van het Haagsche Vredescongres 1922, welke eischt revolutionnaire actie der arbeidersbeweging, w.o. algemeene werkstaking, boycot en het weigeren van vervaardigen en transporteren van oorlogsmateriaal, enz.;

noodigt onze delegatie uit op het e.v. congres van de S.A.I. voor te stellen, in samenwerking met het I.V.V., krachtig in deze richting werkzaam te zijn.

Vredeswacht.

60. *Amsterdam IV.*

Het Congres spreekt zich uit tegen een arbeidersweer op dit oogenblik en spreekt uit, dat indien zulk een arbeidersweer te eeniger tijd mocht worden opgericht, dit slechts krachtens besluit van Congres of partijleiding zal geschieden.

A m e n d e m e n t.

Amsterdam XI.

Voorstel 60 leest men als volgt:

„Het Congres spreekt zich uit tegen een arbeidersweer en de propaganda daarvoor naar buiten op dit oogenblik ;
en spreekt uit, dat, indien zulk een arbeidersweer te eeniger tijd mocht worden opgericht dit slechts krachtens besluit van het congres zal geschieden.”

61. *Amsterdam VII.*

Het Congres noodigt het P.B. uit haar standpunt ten opzichte van een vredeswacht duidelijk uiteen te zetten.

Bevordering Nederlandsche nijverheid.

62. *Partijbestuur.*

Samenvatting van de conclusies van de commissie in zake Ned. Nijverheid en Werkverruiming.

I. De werkloosheid is onafscheidelijk verbonden aan het kapitalistisch productiestelsel. Haar oorzaken werken overal, waar het kapitalisme heerscht.

In Nederland zijn bijzondere oorzaken aan te wijzen, waaronder den zeer snellen groei der bevolking en de beperking der emigratie als de voornaamste mogen gelden, welke den omvang en het karakter der werkloosheid na den oorlog hebben geaccentueerd.

Aangezien de landbouw in zijn tegenwoordige ontwikkeling in geen deele in staat is werk te bieden aan een belangrijk deel van de aanwas aan werkkrachten, zal de verruiming der werkgelegenheid voornamelijk door uitbreiding der overige bedrijfstakken, en wel in het bijzonder der industrie, moeten worden verkregen.

II. Hoewel de ontwikkeling onzer industrie naar Nederlandsche verhoudingen en in vergelijking met andere landen niet onbevredigend mag worden genoemd, zal ten behoeve van de snellere uitbreiding van het bedrijfsleven, welke noodzakelijk is tot het verkrijgen van voldoende werkgelegenheid voor onze groeiende bevolking, de Overheid reeds onder de bestaande maatschappelijke verhoudingen — dus ook ongeacht de mogelijkheden, welke bedrijfsorganisatie en socialisatie ten deze bieden — in veel sterker mate dan tot dusverre voorlichtend, stimulerend en regelend moeten optreden.

III. Deze bemoeiingen der Overheid zullen niet moeten bestaan in het voeren van een beschermende handelspolitiek. De commissie verklaart zich tegen dergelijke maatregelen, welke, genomen ter bescherming van bepaalde groepen, over de geheele linie van het economische leven nadeelig werken en waarvan de gevolgen op den duur niet zijn te overzien.

IV. De commissie verliest daarbij niet uit het oog, dat in onzen tijd de handelspolitiek van vele andere landen en het optreden van groote internationale concerns een vrij ruilverkeer tusschen de volken zeer sterk belemmeren en dat ook ons bedrijfsleven daarvan in hooge mate de nadeelen ondervindt.

Hierdoor kunnen onder bepaalde omstandigheden maatregelen van tijdelijken aard gewettigd zijn, waardoor ondernemingen, welke ten gevolge van de in de vorige alinea vermelde omstandigheden in moeilijkheden verkeerden, geholpen worden.

De commissie stelt daarbij echter nadrukkelijk op den voorgrond, dat deze hulp slechts van geval tot geval mag worden verleend en niet dan na zeer nauwkeurig onderzoek.

V. Het verlenen van steun acht de commissie geoorloofd, wanneer blijkt, dat de prijsaanbiedingen van buitenlandsche concerns beneden den productieprijs van het uitvoerland worden gehouden en ten doel hebben, aan Nederlandsche ondernemingen het afzetgebied te ontnemen, ten einde haar aldus voor het gevolg als concurrenten uit te schakelen.

Evenzeer acht de commissie steunverleening geoorloofd, wanneer dumping — het verkoopen van goederen in ons land door buitenlandsche ondernemingen beneden den kostprijs in het uitvoerland — het bestaan van Nederlandsche ondernemingen bedreigt.

Ten slotte is het noodig hulp te verlenen, wanneer een Nederlandsche onderneming in haar bestaan bedreigd wordt, doordat buitenlandsche regeeringen haar industrie steunen ten einde onze markt te veroveren.

VI. Naar de meening der commissie kan het wenschelijk zijn in uitzonderingsgevallen, bij wijze van werkloosheidsbestrijding, een onderneming te steunen, indien aannemelijk is, dat door tijdelijke hulpverleening het teloorgaan van werkgelegenheid kan worden voorkomen en de daarbij betrokken arbeiders anders voor hun onderhoud geruimen tijd op steunverleening zouden zijn aangewezen.

VII. De commissie is van oordeel, dat beschermende maatregelen tegen de concurrentie van landen, om reden daar ongunstiger arbeidsvoorwaarden gelden dan in eigen land, niet wenschelijk zijn.

Ten aanzien van de z.g. valutaconcurrentie staat zij op het standpunt, dat, hoezeer tijdelijk maatregelen daartegen gewettigd zouden kunnen zijn, de snelle wijzigingen in de verhoudingen en omstandigheden, welke met de ontwrichting van het geldwezen gepaard gaan — naar ook de ervaring heeft geleerd — blijkbaar geen mogelijkheid laten tot doelmatige hulpverleening.

VIII. Van grooter belang dan de maatregelen van verdedigenden aard, acht de commissie overheidsmaatregelen, welke de versterking van de economische kracht van het Nederlandsche volk ten doel hebben en in het bijzonder de normale uitbreiding der industrie kunnen bevorderen.

Zij dringt aan op een behoorlijke practische en wetenschappelijke voorlichting van het bedrijfsleven, in het bijzonder ook op voorlichting omtrent exportmogelijkheden.

Groote waarde hecht zij aan een goede regeling van het vakonderwijs en het leerlingstelsel; zij dringt daarom aan op krachtige bevordering van het nijverheidsonderwijs.

Zij acht het uit een oogpunt van verruiming van werkgelegenheid van belang, dat meer dan tot nu toe de samenwerking van

kleine producenten ten behoeve van den afzet hunner producten zal worden bevorderd.

De commissie is van oordeel, dat krachtig moet worden gestreefd naar voortzetting en uitbreiding van de bemoeiingen der overheid tot uitvoering van productieve werken als aanleg van land- en waterwegen, ontwatering, ontginning en inpoldering van gronden e.d., die, direct en indirect, in belangrijke mate kunnen bijdragen tot duurzame verruiming der werkgelegenheid

IX. Aangezien de kapitaalverstreking aan industrie in ons land niet bevredigend mag worden genoemd, ook al doordat zij niet planmatig op uitbreiding en innerlijke versterking van het Nederlandsche bedrijfsleven ter verruiming der werkgelegenheid is gericht, meent de commissie, dat er alle aanleiding bestaat, dat wordt overgegaan tot de stichting van een z.g. Industrie-bank, aan welke mede de Overheid kapitaal verstrekt tot bevordering van het bedrijfsleven door doelmatige kapitaalverschaffing en credietverleening.

X. De bevordering van onze industrie zal, naar de meening der commissie, ook dienen te geschieden door het verleen van voorkeur aan producten der Nederlandsche nijverheid. De commissie meent, dat hiervoor geen algemeen geldende regelen kunnen worden gesteld. Zij is van oordeel, dat van geval tot geval beslist zal moeten worden, of een bestelling aan een binnenlandsche, dan wel aan een buitenlandsche onderneming zal moeten worden opgedragen. Voor het volgen van deze gedragslijn komen in het bijzonder de overheidsorganen in aanmerking, doch de commissie is overtuigd, dat propaganda voor de Nederlandsche nijverheid en voorlichting en samenwerking tusschen de verschillende groepen in de zakenwereld ook particulieren tot het toepassen van deze gedragslijn zullen brengen.

In tijd van slechte conjunctuur zal in bepaalde gevallen en onder streng omliggende voorwaarden, bij wijze van werkloosheidsbestrijding en als tijdelijke maatregel, ook door middel van subsidie aan producten der Nederlandsche nijverheid voorkeur mogen worden verleend.

A m e n d e m e n t e n .

Amsterdam XI.

Van voorstel 62, punt X, leest men den tweeden zin als volgt: „De commissie meent, dat hiervoor als algemeene regel moet worden gesteld: „Voorkeur voor Nederlandsche producten bij gelijken prijs en kwaliteit.”

Rotterdam III.

Alinea 1, van paragraaf 1, van voorstel 62 blijft gehandhaafd. Het daarna gestelde vervalt geheel, waarvoor in de plaats komt:

2. „Het Congres verwacht derhalve van beschermende maatregelen geen verbeteringen en ziet in het vrijhandelstelsel evenmin een waarborg ter bestrijding der economische crises;
3. zij verklaart het noodzakelijk thans de eerste stappen te doen op den weg van socialisatie van grond en productiemiddelen;
4. draagt het P.B. op een agitatie te voeren voor de volgende punten:
  - a. Nationaliseering van de levensmiddelenvoorziening;
  - b. Uitvoering van productieve werken door Staat en gemeenten;
  - c. Vorming van een crisisfonds door heffing ineens van de groote inkomens;
  - d. Contrôle op Banken.
  - e. Minimum weekloon voor alle arbeiders van f 25 gegarandeerd door den Staat;
  - f. Staatspensionneering op 60-jarigen leeftijd met aanzienlijke verhooging der thans bestaande uitkeeringen;

- g. Invoering van een 40-urige werkweek, te beginnen in Staats- en gemeentebedrijven;
- h. verlenging van den leerplicht tot 9 jaar;
- i. gratis levering van gas en electriciteit aan alle werkloozen."

63. *Nijmegen.*

Het Congres, gehoord de inleiding over de Tarwe-wet spreekt zich uit tegen den vorm van steun, waartoe dit en dergelijke wetsontwerpen leiden;

spreekt de wenschelijkheid uit, dat met de grootst mogelijke eenheid in optreden tegen dergelijke wetsontwerpen die een protectionistisch karakter dragen, door onze Kamerfracties moet worden opgetreden en stelling genomen, overeenkomstig het Verkiezingsprogram van de Partij, opgesteld in overleg met het N. V. V.

Werkloozenzorg.

64. *Het Partijbestuur.*

Het Congres,

gezien den omvang en de hevigheid der crisis, die in landbouw, handel en industrie woedt, ten gevolge waarvan vele tienduizenden hand- en hoofdarbeiders in den bittersten nood verkeeren,

constateert, dat de Regeering, welker eerste plicht is, de volkswelvaart te bevorderen, tijdig op de hoogte kan zijn geweest van de nadering der crisis en niettemin in verzuim gebleven is verstrekkende maatregelen op het gebied der werkverruiming te nemen, om nieuwe werkgelegenheid te scheppen, terwijl tevens verzuimd is een crisisfonds te vormen, dat bovendien de Regeering nagelaten heeft door de invoering eener wettelijke werkloosheidsverzekering, met medebetaling der ondernemingen, tijdig de voorzorgen te treffen voor eene goede voorziening in de geldelijke gevolgen der werkloosheid, niettegenstaande reeds gedurende 17 jaar door Partij en Vakbeweging op deze wettelijke regeling is aangedrongen,

dat de thans geldende werkloosheidsverzekering reeds in normale tijden onvoldoende is, wat betreft de uitkeeringstermijnen, de bedragen der uitkeeringen en het veel te groot aantal onverzekerden, ook door weigering van een aantal gemeentebesturen om zich bij deze verzekering aan te sluiten,

dat algemeene aanwijzingen gegeven zijn voor de steunregelingen, welke ongunstiger zijn dan die in een aantal gemeenten reeds bestaan,

dat deze onverschilligheid der Regeering ten aanzien van de nooden van een groot deel onzes volks, wordt nagevolgd of overtroffen door sommige Gedeputeerde Staten van provincies, o.a. door verhindering der bestendinging van steunregelingen,

veroordeelt de houding dezer overheden en eischt van de Regeering, van Provinciale en Gemeentelijke besturen zoo spoedig mogelijk afdoende voorziening in den materielen en geestelijken nood, met name door

- a. wijziging der regeeringscirculaire van 7 Januari, in dien zin, dat vaste grondslagen worden gelegd voor voorziening in den nood in alle gemeenten, zonder kunstmatige onderscheiding van crisis- of niet crisis-werkloozen; dat uitsluiting van vrouwen, kostgangers enz. in beginsel vervalt en de uitkeeringen in alle gemeenten worden gebracht op een behoorlijk peil, grootensdeels, of zoo noodig geheel, voor rekening der Staatskas,
- b. spoedige wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering en dadelijke verlenging der uitkeeringstermijnen voor rekening van het Rijk,
- c. uitbreiding der werkverschaffingen en verbetering der daar

- betaalde loonen in overleg met de betreffende instanties der vakbeweging,
- d. bespoediging der uitvoering van groote openbare werken onder normale arbeidsvoorwaarden,
  - e. vakonderwijs en algemeen vormend onderwijs ten behoeve van jeugdige werkloozen,

Het Congres begroet de activiteit door de organen van Partij en Vakbeweging aan den dag gelegd, alsmede de pogingen bij de interpellatie Van den Tempel aangewend, om tot verbetering der werkloozenzorg te geraken,

noodigt het Partijbestuur uit in samenwerking met het N.V.V. den strijd voor leniging van den allerwege heerschenden nood met alle dienstige middelen voort te zetten en roept de arbeiders op zich in grooten getale achter onze besturen te scharen.

65. *Schiedam.*

Het Congres-1931 der S.D.A.P. spreekt als zijn oordeel uit, dat in verband met den omvang en duur der werkloosheid de vanwege de regeering getroffen maatregelen onvoldoende moeten worden geacht om den terugval der arbeidersklasse, materieel en moreel, te verhoeden of zelfs tot het onvermijdelijke te beperken.

Vooropstellende, dat de werkloozenzorg Rijkszaak moet zijn, roept het Congres de Nederlandsche arbeidersklasse op zich te vereenigen op het navolgende urgentie-program :

a. *Uitkeeringen :*

1. Bindendverklaring voor alle gemeenten van de regeling, vastgesteld door den Minister van Binnenlandsche Zaken d.d. 7 Januari 1931, afd. A. no. 65, met daarin aan te brengen wijzigingen ;
2. Vaststelling van de gronduitkeering na rangschikking der gemeenten in klassen overeenkomstig de salaris-tabel ;
3. Als basis : Gezinsuitkeering voor gemeenten der 1e klasse te stellen op f 15.—, kindertoeslag op f 1.50, huurtoeslag van $\frac{2}{3}$ van het bedrag dat de huur meer bedraagt dan f 3.— per week, tot een maximum-toeslag van f 2.— ;
4. Toeslag op de kasuitkeeringen, voor zoover deze minder bedragen dan overeenkomstig de crisisregeling zou worden genoten ;
5. Verhooging van de limiet voor uitkeeringen tot 70 en 75 pCt. van de loonbedragen ;
6. Ondersteuning van jeugdige werkloozen ;
7. Bevordering van ontwikkeling en ontspanning.

b. *Werkverschaffing.*

De vaststelling der arbeidsvoorwaarden, geldend voor de Rijkswerkverschaffing, geschiedt door een door den Minister te benoemen commissie. De helft van het aantal leden dezer commissie zal bestaan uit vertegenwoordigers der vakcentrales. Alvorens die arbeidsvoorwaarden te bepalen, zal de commissie in overleg treden met de plaatselijke vakcentrales, gevestigd in de gemeenten van uitzending.

De plaatselijke vakcentrales kunnen klachten der tewerkgestelden bij de Rijkscommissie aanhangig maken.

66. *Haarlem III.*

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit, in samenwerking met het N.V.V., een speciaal Congres bijeen te roepen, ter bespreking van het werkloosheidsvraagstuk.

67. *Den Haag II en V.*

Het Congres, gezien de groote werkloosheid, draagt het P.B. op, om in samenwerking met het N.V.V. een krachtige, buitenparlementaire actie te organiseeren voor de eischen, gesteld op het Demonstratief Congres van N.V.V. en S.D.A.P., gehouden te Den Haag in 1930.

68. *Haarlem III.*

Het Congres, gezien de mislukking der kapitalistische productieregeling en de daaruit voortvloeiende groote werkloosheid, acht den tijd aangebroken om zoowel in als buiten het parlement tot scherper vormen van strijd over te gaan, ter verbetering van het lot der werklozen en ter verkrijging van een goede wettelijke werkloosheidsverzekering, waarvan de kosten zijn te dragen door de werkgevers en den Staat en verzoekt het P.B. in samenwerking met het N.V.V. daartoe alle ten dienste staande middelen aan te wenden.

69. *Lonneker III.*

De Partij ijvert met kracht om te komen tot een wettelijke regeling, waarbij de werkgevers en de gemeentebesturen verplicht worden mede de lasten te dragen, welke voortvloeien uit de werkloosheid.

70. *Den Haag IV.*

Het Congres, van meening dat in den nood door de buitengewone werkloosheid veroorzaakt, van regeeringswege absoluut onvoldoende wordt ingegrepen, noodigt de Kamerfractie uit, in overleg met het N.V.V.-bestuur, de indiening te overwegen van een wetsontwerp, ten einde op korten termijn te komen tot een crisisregeling, waardoor aan de werklozen een bestaan wordt verzekerd.

71. *Den Haag V.*

Het Congres, gezien de groote werkloosheid, de onvoldoende hulp der regeering, van meening, dat aan den nood der werklozen ten spoedigste tegemoet moet worden gekomen,

draagt het P.B. op der Kamerfractie te verzoeken het tot stand komen van een noodwet te bevorderen, waarin de werklozensteun in het geheele land zoodanig wordt geregeld, dat uit een te vormen crisisfonds aan de volgende eischen wordt voldaan:

De uitkeeringsduur der werklozenkassen moet worden verlengd en de uitkeering ten minste gelijk gemaakt aan de na te noemen bedragen. De benodigde gelden worden uit het fonds genomen.

De steun aan uitgetrokken en niet rechthebbende werklozen moet de gemeentebesturen dwingend worden voorgeschreven en de steunverleening moet buiten de armbesturen om geschieden, naar vaste normen.

Voor zoover noodig ontvangen de gemeenten subsidies uit het fonds.

Bij de vaststelling der steunbedragen en de uitbetaling daarvan wordt de medezeggenschap der vakvereeningen, voor zoover het de georganiseerden betreft, ingesteld.

Voor de vaststelling der minimumsteunbedragen wordt het land in drie klassen verdeeld, met als normen:

eerste klasse f 15.— per week voor man en vrouw;
tweede klasse f 13.50 per week voor man en vrouw;
derde klasse f 12.— per week voor man en vrouw;

benevens f 1.50 voor elk kind tot en met 80 pCt. van het loon. Ongehuwde kostwinners moeten als gehuwden behandeld worden. Ongehuwde kostgangers f 1.50 minder dan voor gehuwden zonder kinderen. In den winter brandstoffentoeslag. Huurtoeslag naar plaatselijke omstandigheden. Aftrek van gezinsinkomsten: niet meer dan 50 pCt. voor bedragen boven f 5.— Afschaffing van den wachttijd bij overgang van werklozenkas naar uitgetrokken uitkeering.

A m e n d e m e n t.

Gouda.

In voorstel 71 worden de woorden „tot en met 80 pCt. van het loon” gewijzigd in: „tot en met 85 pCt. van het loon.”

72. *Scheveningen.*

Het Congres, enz.
gezien de groote werkloosheid en de totaal onvoldoende steunregeling in tal van gemeenten,

draagt der Kamerfractie op het totstandkomen van een noodwet te bevorderen, waarbij de werkloosheidssteun in het geheele land zoodanig wordt geregeld, dat aan de volgende eischen wordt voldaan:

Voor de vaststelling van minimum-steunbedragen wordt het land in drie klassen verdeeld, met als normen:

1e klasse f 15.— per week voor man en vrouw; 2e. klasse f 13.50 per week voor man en vrouw; 3e klasse f 12.— per week voor man en vrouw, benevens f 1.50 voor elk kind.

Ongehuwde kostwinners moeten als gehuwden behandeld worden.

Ongehuwde kostgangers f 1.50 minder dan voor gehuwden zonder kinderen.

In den winter brandstoftoeslag. Huurtoeslag naar plaatselijke omstandigheden. Aftrek van gezinsinkomsten: niet meer dan 50 pCt. voor bedragen boven f 5.—

Afschaffing van den wachttijd bij overgang van werkloosheidskas naar uitgetrokken uitkeering.

73. *Zaandam.*

Het Congres verzoekt het Partijbestuur om tezamen met het Bestuur van het N.V.V. te onderzoeken, in hoeverre het mogelijk en wenschelijk is de werkloosheid te bestrijden door:

a. pensionneering van Overheidspersoneel op 60-jarigen leeftijd;

b. invoering van Staatspensioen.

A m e n d e m e n t e n.

Roosendaal.

Aan voorstel 73 wordt toegevoegd: „c. Pensionneering van het spoorwegpersoneel op 60-jarigen leeftijd.”

Rotterdam VIII.

Voorstel 73, sub b leest men als volgt:

„Volhardend bij onzen eisch voor premievrij Staatspensioen, met als overgangmaatregel vervroegde leeftijdsgrens van den ouderdomsgerechtigden leeftijd, n.l. 60 jaar, met verhoogde uitkeering.

Santpoort.

In voorstel 73 na: „b. invoering van Staatspensioen”, te lezen: „op 60-jarigen leeftijd”. Daaraan toe te voegen: „c. verkorting van den arbeidstijd”.

74. *Lonneker III.*

Het Congres,
constateerende dat de moderne vakbeweging en de S.D.A.P. met vrucht werkzaam zijn voor de verbetering van de positie der werklozen,

van oordeel echter, dat in de kapitalistische maatschappij nimmer kan worden bereikt, dat ieder mensch een behoorlijk bestaan is gewaarborgd,

besluit, dat de partij in den strijd tegen het kapitalisme, zoo mogelijk in samenwerking met N.V.V. en Coöperatie, onze socialisatie-eischen met kracht zal propageeren.

75. *Amsterdam VII.*

Het Congres draagt het P.B. op, om in samenwerking met het N.V.V. een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van de invoering van den 6-urigen arbeidsdag voor ondergrondse mijnwerkers en een wettelijke 40-urige arbeidsweek voor alle andere arbeiders.

76. *Winterswijk.*

Het Congres draagt het P.B. op die maatregelen te nemen, die noodig zijn om van de regeering te eischen een crisisfonds bij noodverordeningen (noodwetgeving), waaruit de kosten kunnen worden bestreden voor een behoorlijke werkloozen-voorziening en hulp in den nood der kleine boeren en tuinders.

77. *Den Haag III.*

Het Congres, gezien het feit, dat de kapitalistische crisis, mede ten gevolge van de rationaliseering van het bedrijf en de verminderde koopkracht der arbeiders, steeds in heviger mate de arbeidersklasse met werkloosheid teistert, acht het noodzakelijk, dat wettelijke maatregelen getroffen worden, die den omvang van de werkloosheid althans eenigszins kunnen beperken,

acht daarvoor dienstig:

a. verlenging van den leerplicht, met daarmee gepaard gaande verhooging van den leeftijd, tot welke het verbod van kinderarbeid geldt;

b. vervanging van de tegenwoordige ouderdomsrente door een staatspensioen, dat eerder dan op 65-jarigen leeftijd ingaat en aanmerkelijk hooger dient te zijn dan de tegenwoordige ouderdomsrente;

c. verkorting van den arbeidsdag;

draagt de Kamerfractie op het totstandkomen van deze wettelijke voorzieningen met kracht te bevorderen.

78. *Utrecht II.*

Het Congres, van meening, dat de ontwikkeling van het kapitalisme tot gevolg heeft, dat meer en meer de arbeiders aan groote werkloosheid worden prijs gegeven,

spreekt als zijn meening uit, dat één van de middelen om deze werkloosheid te bestrijden, kan zijn een vervroegde pensionneering van de arbeiders, draagt daarom het P.B. op een krachtige actie te voeren voor een behoorlijke pensionneering op 60-jarigen leeftijd.

Scholing.

79. *Den Haag I.*

Het Congres draagt het P.B. op een gratis brochure uit te geven aan alle partijgenooten, behandelende het onderwerp: „De positie der vrouw in de maatschappij”.

80. *Den Haag II.*

De S.D.A.P. in Nederland, in Congres bijeen te Arnhem 1931, draagt haar vertegenwoordigers in de S.A.I. op, bij de Internationale een voorstel in te dienen, waarbij de ontwapeningscommissie der S.A.I. belast wordt met de samenstelling van een kleine brochure, waarin de voornaamste punten uit het rapport der voorbereidende ontwapeningscommissie van den Volkenbond worden gepubliceerd en met het voeren eener krachtige, internationale actie voor de in dat rapport voorgestelde stopzetting van uitbreiding der landelijke bewapeningen en voor andere ingrijpende commissievoorstellen, die stappen zijn op den weg naar ontwapening.

81. *Utrecht I, II en III.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op een Nederlandsche vertaling van Statuten en voornaamste resoluties van de S.A.I. uit te geven.

82. *Utrecht II.*

Het Congres draagt het P.B. op, de uitgave van een toelichting op het beginsel-program van de Partij door verschillende schrijvers voor te bereiden.

83. *Utrecht III.*

Het Congres, bekend met het feit, dat zoowel bij de propaganda voor de Partij als bij den verkoop van brochures (zooals die plaats vindt door de winkels van de N.V. „De Arbeiderspers”) pijnlijk het gemis van een goede toelichtende bewerking van ons beginsel-program wordt gevoeld,

draagt het P.B. op een brochure over het beginsel-program te doen samenstellen, waarvan het ontwerp moet worden vastgesteld en goedgekeurd door een speciale commissie door het Congres te benoemen en deze brochure vóór September 1931 te doen verschijnen.

84. *Zutphen.*

Het Congres verzoekt de N.V. „De Arbeiderspers” te overwegen de reeds verschenen „Economische Kronieken” (2de serie) van pg. Dr. F. M. Wibaut gebundeld uit te geven.

Onderwijs.

85. *Het Partijbestuur.*

Het Congres der S.D.A.P.,

kennis genomen hebbende van het rapport over de onderwijs-pacificatie, uitgebracht door de commissie, welke bij besluit van 8 Maart 1930 door het Partijbestuur is ingesteld;

1. bevestigt de uitspraak van het Groninger congres van 1902, waarbij de Partij het beginsel van de financieele gelijkstelling van het bijzonder en het openbaar lager onderwijs heeft aanvaard;

2. acht, met handhaving van dat beginsel, zoodanige herziening van de Lager Onderwijswet geboden, dat een einde wordt gemaakt aan de misbruiken, waarvoor de bestaande wet ruimte heeft gelaten, en dat verspilling van overheids-geld, overdreven schoolsplitsing en ontwrichting van het onderwijs voor de toekomst zooveel mogelijk worden voorkomen;

3. is van oordeel, dat het beginsel van de financieele gelijkstelling, voor het lager onderwijs erkend en ook alleen voor het lager onderwijs in de Grondwet neergelegd, niet is te aanvaarden voor de andere onderwijsgebieden, aangezien de gronden, waarop dat beginsel voor het lager onderwijs steunt, niet of slechts in geringe mate voor de andere onderwijsgebieden bestaan;

4. beschouwt de voorziening in de behoefte aan onderwijs van elke soort in de eerste plaats als de taak der overheid, die, zooover zij die voorziening aan bijzondere instellingen overlaat, voor peil en hoedanigheid van het bijzonder onderwijs verantwoordelijk moet blijven;

5. verlangt voor het voorbereidend (bewaarschool-)onderwijs een wettelijke regeling, die de gemeenten verplicht en financieel in staat stelt om in de behoefte aan dit onderwijs te voorzien en waarbij de subsidiëering van het bijzonder onderwijs door rijk en gemeenten zoodanig wordt geregeld, dat tegen onnoodige splitsing wordt gewaakt;

6. acht een stelselmatige voorziening, onder voorgaan en leiding van de gemeenten, in de behoefte aan vervolgonderwijs dringend noodig, en wel op zoodanige wijze, dat de gemeenten zich aan de zorg voor dit onderwijs niet kunnen onttrekken, dat

rekening wordt gehouden met de eischen van opleiding voor vak en beroep en met die van de vrije jeugdvorming en dat de subsidieering van het bijzonder onderwijs niet tot onnoodige splitsing zal leiden;

7. beschouwt een groote uitbreiding van het nijverheids- onderwijs als een urgent belang zoowel van de arbeidersklasse als van het bedrijfsleven; stelt vast, dat op het gebied van dat onderwijs allerminst reden bestaat voor een splitsing naar confes- sie, terwijl deze splitsing op dit gebied meer nog dan elders schade voor het onderwijs oplevert;

acht de stichting en instandhouding van nijverheidsscholen bij uitnemendheid een taak voor de overheid en voor de tot dit doel samenwerkende organisaties van werknemers en van werkgevers;

8. erkent de behoefte aan een wijziging van de tegenwoordige subsidieregeling voor middelbaar en voorbereidend hooger onder- wijs, met dien verstande, dat gemeentelijke en bijzondere scholen naar overeenkomstigen maatstaf door het rijk worden gesubsidieerd, echter zonder dat de volledige kosten van het bijzonder onderwijs door de overheid worden vergoed;

9. acht een wettelijke regeling van het handelsonderwijs nood- zakelijk, opdat dit onderwijs zich onder leiding en toezicht van de overheid overeenkomstig de daaraan bestaande behoefte zal kunnen ontwikkelen;

10. verwerpt voor het hooger onderwijs de splitsing naar con- fessie, aangezien bij het hooger onderwijs de vrije beoefening der wetenschap verzekerd moet zijn en door geen vooropgestelde dogma's mag worden belemmerd; erkent voor alle richtingen het recht om haar wetenschappelijke opvattingen aan de algemeene universiteiten en hogescholen te onderwijzen en verlangt ook voor het socialisme plaats bij het hooger onderwijs;

11. het Congres wekt de arbeidersklasse en haar sociaal-demo- cratische vertegenwoordigers in de openbare lichamen op, aan de groote belangen van het onderwijs aanhoudende aandacht en zorg te wijden, opdat door de verheffing van het geestelijk peil van de bevolking en van de arbeidersklasse in het bijzonder de komst van het socialisme wordt voorbereid.

86. *Utrecht I.*

Het Congres, van meening, dat in den strijd tegen de werkloos- heid ook de uitbreiding van den leerplicht een noodzakelijk middel is, draagt het Partijbestuur op te ijveren voor het 8e, resp. 9e leerjaar.

87. *Utrecht II.*

Het Congres besluit, in verband met de werkloosheid, met kracht actie te voeren voor de invoering van den 9-jarigen leer- plicht en de Kamerfractie op te dragen het doen van een initia- tief-voorstel voor te bereiden.

88. *Amsterdam V.*

Het Congres besluit, dat met betrekking tot het onderwijs de volgende grondstellingen door onze Partij worden aanvaard:

1. Het schoolonderwijs, lager, zoowel als middelbaar, moet afgezien van de noodzakelijke opvoeding tot goed staatsburger- schap, uitsluitend strekken tot verstandelijke ontwikkeling van de jeugd en tot haar lichamelijke oefening en gezondheid;

2. alle inrichtingen van lager- en middelbaar-onderwijs zijn onderworpen aan een door de wetgevende macht te bepalen onderwijsschema, waarin geen wijzigingen mogen worden ge- bracht, zoodat alle onderwijs met een andere strekking dan de sub. 1 genoemde buiten het eigenlijke schoolrooster valt;

3. de leerplicht begint voor alle Nederlanders bij het zesde levensjaar en duurt daarna ten minste 10 jaren;

en besluit voorts het strijdprogram van de S.D.A.P. in over- eenstemming met de bovengenoemde grondstellingen te brengen.

89. *Arnhem I.*

Het Congres van 1931, draagt het Partijbestuur op maatregelen te ontwerpen, strekkende om voor begaafde arbeiderskinderen den toegang te openen tot het middelbaar en hooger onderwijs en om het hun ouders financieel mogelijk te maken hun het onderwijs aldaar te doen volgen.

A m e n d e m e n t.

Amsterdam IX.

In voorstel 89 wordt achter het eerste woord „Onderwijs”, „en” vervangen door een komma. Toegevoegd wordt: „en om, o.a. in samenwerking met den Bond van Soc.-Dem. Studentenclubs, onze eischen t.o.v. de inrichting van het Hooger Onderwijs te formuleren”.

90. *Eibergen.*

Het Congres verzoekt het P.B. om in samenwerking met de Kamerfractie bij de eerstvolgende wijziging der Onderwijswet 1920, in verband met art. 20 dier wet, te trachten, dat het Kon. Besluit van 31 December 1920, § 951, zoodanig wordt gewijzigd, dat de Oudercommissies meer bevoegdheden verkrijgen in den geest, zooals de algemeene vergadering van Volksonderwijs op 12 September 1920 besloot.

A m e n d e m e n t.

Rotterdam IX.

In voorstel 90 wordt geschrapt: „in den geest, zooals de algemeene vergadering van „Volksonderwijs” op 12 September 1930 besloot”.

91. *Eibergen.*

Het Congres verzoekt het P.B. om in samenwerking met de Kamerfracties bij de eerstvolgende wijzigingen der Onderwijswet een voorstel in te dienen, dat art. 13 dier wet zoodanig wordt gewijzigd, dat voor het bereiken van den leerplichtigen leeftijd, dus voor het 7e leerjaar, een vergoeding moet worden gegeven.

92. *Amstelveen.*

Het Congres spreekt uit, dat ieder S.D.A.P.-er zijn kind(eren) behoort te sturen naar de openbare school, behalve in gevallen waarin geen werkelijk openbaar onderwijs wordt gegeven.

Landbouw.

93. *Amstelveen.*

Het Congres, lettende op de misstanden in het landbouwbedrijf, door de crisis op ongemeen scherpe wijze onthuld en op de behandeling van de Pachtwet en Tarwewet in de Tweede Kamer, van oordeel, dat de landbouwpolitiek van de Partij vóór alles gericht moet zijn op verlaging van de grondrente als eerste stap tot socialisatie van den bodem, van oordeel, dat het aandeel van den kleinen boer, den pachter en den landarbeider in de uitkomsten van het bedrijf door den hoogen grondprijs op onmatige wijze wordt aangetast, van oordeel, dat de Pachtwet een hervorming is, waarvan de onbelangrijke voordeelen overschaduwde worden door de tendenz tot verhooging van den grondprijs en dat steunmaatregelen als door de Tarwewet geboden worden, hoofdzakelijk den grondbezitter en der landbouwindustrie ten goede komen, besluit met kracht te ijveren voor een Pachtwetgeving, die de rechten der grondbezitters zoodanig aantast, dat de grondrente

daalt, de volledige socialisatie van den grond voorbereidt en den werkers op den grond een redelijk bestaan verzekert ;

draagt het P.B. op zoo spoedig mogelijk een volledig landbouw-program aan de Partij voor te leggen, waardoor onze actie op het platteland systematisch en eensgezind kan worden gevoerd en reeds thans een aanvang te maken met een groote campagne, die, in samenwerking met het N.V.V., onder de landarbeiders en boeren dient te worden gevoerd.

A m e n d e m e n t.

Usquert.

Voorstel 93 leest men als volgt:

„Het Congres, lettende op de misstanden in het landbouw-bedrijf, enz.,

draagt het Partijbestuur op zoo spoedig mogelijk een volledig landbouwprogram aan de Partij voor te leggen, waarin wordt opgenomen de eisch voor den 8-urendag, ook voor landarbeiders en te ijveren voor het invoeren van de 5-dagenweek, waardoor onze actie op het platteland systematisch en eensgezind kan worden gevoerd en reeds thans een aanvang te maken met een groote campagne, die, in samenwerking met N.V.V., onder de landarbeiders en boeren dient te worden gevoerd.

Indië.

94. *Amsterdam VIII.*

Het Congres besluit, zoo mogelijk in samenwerking met de Perhimpoean Indonesia, tot het voeren van een krachtige, centraal geleide actie, voor herziening van het vonnis tegen ir. Soekarno, c.s., opdat de nationale beweging in Indonesië zich vrij zal kunnen ontplooiën.

95. *Den Haag II.*

Het Congres draagt het P.B. op met nog meer kracht aan te dringen op afschaffing van de Poenale Sanctie, de exorbitante rechten en art. 161bis van het regeeringsreglement en opheffing van het Boven-Digoelkamp.

96. *Zwolle.*

Het Congres draag het P.B. op, ten aanzien van de vrijheidsbeweging, in Indonesië, de propaganda en agitatie zoowel in Indonesië zelf als in het moederland ter hand te nemen, noodig om de P.N.I. te steunen in haar strijd voor vrijheid.

97. *Zutphen.*

Het Congres der S.D.A.P. protesteert ten sterkste tegen de lichtvaardige gevangenneming van de leiders der P.N.I. en tegen het vonnis van Bandoeng en eischt, dat de regeering in Nederland en Indonesië de belemmeringen wegneemt, die de Indonesische vrijheidsbeweging verhinderen langs evolutionnair weg haar doel te bereiken.

98. *Utrecht III.*

Het Congres besluit tot instelling van een fonds tot ondersteuning van proletarische vrijheidsbewegingen in Indonesië, welk fonds dient te bestaan uit vrijwillige bijdragen, met als basis een algemeene inzameling, zoo mogelijk te houden in samenwerking met het N.V.V.

99. *Rotterdam III.*

Het Congres spreekt zijn afkeuring uit over het vonnis, geveld over Soekarno en anderen in Ned.-Indië en verzoekt het P.B. en de Soc.-Dem. Kamerfractie te blijven ageeren tot herziening van dat vonnis heeft plaats gehad.

100. *Rotterdam IX.*

Het Congres, van meening, dat het vonnis tegen de leiders der P.N.I. te Bandoeng behoort te worden herzien, noodigt het P.B. uit te overwegen, wat ter bevordering van de herziening kan worden gedaan en het resultaat dezer overweging ter kennis van de Partij te brengen.

Pers.

101. *Hilversum I.*

Het Congres besluit aan werklooze partijgenooten, die het verlangen daartoe te kennen geven, „Het Volk” of „Voorwaarts” gratis te verstrekken.

A m e n d e m e n t.

Zuilen, Amsterdam IX.

In voorstel 101 leest men in plaats van „gratis”; „tegen verminderden prijs”.

102. *Dordrecht.*

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit, dat de door crisis-werkloosheid getroffen abonné's op de dagbladen der N.V. „De Arbeiderspers”, gedurende hun werkloosheid de krant kosteloos ontvangen en draagt het P.B. op spoedig hierover in overleg te treden met „De Arbeiderspers”.

A m e n d e m e n t e n.

Assen.

In voorstel 102 leest men in plaats van „kosteloos”; „10 cent per week”.

Haarlem III.

In voorstel 102, achter „kosteloos” te plaatsen: „of tegen gereduceerden prijs”.

103. *Hoorn.*

Het Congres besluit een speciale commissie te doen benoemen, welke tot taak zal hebben een nauwkeurig onderzoek in te stellen ten opzichte van de mogelijkheid om te komen tot verlaging van den abonnementsprijs van „Het Volk”.

104. *Oranjedorp.*

Het Congres der S.D.A.P. van oordeel, dat het verstrekken van feestgaven aan het personeel, werkzaam bij de N.V. „De Arbeiderspers”, niet gewenscht is.

noodigt de Directie der N.V. „De Arbeiderspers” uit zulks voortaan na te laten.

A m e n d e m e n t.

Amsterdam IX.

Voorstel 104 leest men als volgt:

„Het Congres der S.D.A.P., van oordeel, dat het verstrekken van feestgaven aan het personeel, werkzaam bij de N.V. „De Arbeiderspers” geen gewoonte behoeft te worden, noodigt de directie der N.V. „De Arbeiderspers” uit, om, indien zij zich in bepaalde gevallen verplicht acht feestgaven te verstrekken, de in 1930 gemaakte fout niet te doen herhalen en in den vervolge na te laten het personeel te verdeelen in eerste, tweede en derde klasse medewerkers, doch de bedragen voor alle personeel-leden gelijk te doen zijn.”

105. *Rotterdam II.*

Het Congres besluit, dat alle van belang zijnde Partij-discussies, welke in „Het Volk” aan de orde komen, ook in „Voorwaarts” zullen worden gepubliceerd, alsmede de „Volk”-artikelen over Sovjet-Rusland.

106. *Gorinchem.*

Het Congres dringt er bij de N.V. „De Arbeiderspers” op aan, de „Voorwaarts” meer geschikt te maken ter voorlichting der partijgenooten en vooral voor de functionarissen der moderne arbeidersbeweging.

107. *Helder.*

Het P.B. bespreekt in de N.V. „De Arbeiderspers” de mogelijkheid van de oprichting van een geïllustreerd weekblad.

108. *Zutphen.*

Het Congres verzoekt de N.V. „De Arbeiderspers” de mogelijkheid te onderzoeken van het uitgeven van een socialistische illustratie en te overwegen daarin „De Notenkraker” op te nemen.

109. *Zandvoort.*

Het Congres verzoekt de Directie van „De Arbeiders” door photo's, verhalen voor kinderen en volwassenen, meer verband te brengen tusschen Indië en Holland.

A m e n d e m e n t.

Amsterdam IX.

Voorstel 109 leest men als volgt:

„Het Congres verzoekt der directie van de N.V. „De Arbeiderspers” door photo's, verhalen voor kinderen en volwassenen, meer verband te leggen tusschen Indonesië en Holland, Bonzo zoo gauw mogelijk naar Engeland terug te zenden en „Bulletin en Boonestaak” weer in te halen.”

110. *Zandvoort.*

Het Congres besluit, dat in „Het Volk” en „Voorwaarts” dagelijks verschijnt een rubriek: „Financieele en Economische Kroniek”.

A m e n d e m e n t.

Vledder.

Aan voorstel 110 toe te voegen: „en tevens een rubriek van de grootste aan te besteden werken”.

111. *Zutphen.*

Het Congres besluit tot uitbreiding van het Populair Wetenschappelijk Bijblad van „Het Volk”, onder redactie van een commissie, waarin de verschillende stromingen in de Partij vertegenwoordigd zijn.

112. *Leeuwarden III.*

Zoolang „De Socialist” als afzonderlijk orgaan buiten verantwoordelijkheid van de Partij verschijnt, wordt in „Het Volk” een wekelijksche rubriek opgenomen, waarin de inhoud van „De Socialist” wordt besproken en zoo noodig bestreden.

A m e n d e m e n t.

Valthermond.

In voorstel 112, achter het woord „opgenomen” te lezen: „waarin de inhoud van „De Socialist” uitvoerig wordt geciteerd en besproken en desnoods bestreden”.

113. *Rotterdam V.*

Aan het Dagblad „Voorwaarts” wordt het wetenschappelijk bijblad van „Het Volk” toegevoegd. De gevoerde discussies van onze voormannen over de politieke vraagstukken worden ook door „Voorwaarts” overgenomen.

114. *Hardinxveld.*

Het Congres besluit tot uitbreiding van het Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel van „Het Volk” en het ook bij „Voorwaarts” te laten verschijnen.

Kamerfractie.

115. *Hoofddorp.*

Het Congres draagt de Kamerfractie, Staten en Gemeenteraadsleden op die maatregelen te treffen, dat alle nevenbetrekkingen en bijverdiensten van personen in vasten dienst zijn verboden.

116. *Eibergen.*

Het Congres spreekt zijn groote ontevredenheid uit over het nog steeds te groot absenteïsme der Eerste en Tweede Kamerfractie en verwacht, dat nu eindelijk maatregelen getroffen worden, dat het tot een minimum zal worden beperkt en dat de leden der fractie zeker bij alle belangrijke stemmingen aanwezig zullen zijn.

117. *Den Haag I, Haarlem III.*

Het Congres besluit, dat aan de verslaggevers van onze pers wordt opgedragen bij belangrijke stemmingen in de Eerste en Tweede Kamer, Prov. Staten en Gemeenteraad te vermelden, welke Soc.-Dem. afgevaardigden niet aanwezig waren.

A m e n d e m e n t.

Lonneker III.

Aan voorstel 117 toe te voegen de woorden: „met vermelding van de oorzaken hiervan.”

118. *Haarlem I.*

Het Congres draagt de Kamerfractie op krachtige pogingen te doen tot wederinvoering van het „Kort Verslag”, zoo mogelijk tegen den prijs en op voorwaarden van vóór de afschaffing.

119. *Eibergen.*

Het Congres spreekt zich uit voor het weder verschijnen in druk van het Korte Verslag van de Handelingen der Tweede Kamer en verzoekt de Tweede Kamerfractie een initiatief-voorstel ter zake bij de Tweede Kamer in te dienen.

120. *Eibergen.*

Het Congres verzoekt het P.B., in samenwerking met de Kamerfractie, er voor te ijveren, dat de leeftijdsgrens van kiesgerechtigden wordt verlaagd tot het 21ste levensjaar.

121. *Zandvoort.*

Het Congres spreekt uit, dat een behoorlijke wettelijke regeling van verzorging van redders van schipbreukelingen en de nabestaanden dier redders, noodzakelijk is, verzoekt der Kamerfractie haar aandacht hieraan te schenken.

122. *Eibergen.*

Het Congres verzoekt de Kamerfractie een wijziging der bestaande Begrafeniswet bij de Tweede Kamer aanhangig te maken, waarbij er in voorzien wordt, dat de crematie bij de wet wordt toegelaten, zonder bijzondere belemmeringen en daardoor het aantal crematoria, al naar de vereischte behoefte kunnen worden uitgebreid.

123. *Eibergen.*

Het Congres verzoekt de Kamerfractie te ijveren voor wijziging der tabaksbelasting, in dien zin, dat de heffing op het verwerkte product wordt veranderd in een heffing bij de bron.

124. *Eibergen.*

Het Congres verzoekt de Tweede Kamerfractie te ijveren voor het zoo spoedig mogelijk afschaffen der rijwielbelasting, desnoods door indiening van een initiatief-voorstel ter zake bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

125. *Eibergen.*

De Tweede Kamerfractie ijvert voor een schadeloosstelling aan miliciens, die met groot verlot naar huis keeren en ten gevolge van het vervullen van hun militairen dienstplicht werkloos zijn geworden.

126. *Haarlem III.*

Het Congres verzoekt der Kamerfractie, ter bestrijding der werkloosheid, een voorstel in de Tweede Kamer in te dienen, ter verkrijging eener wettelijke regeling, waarbij het den Rijksambtenaren in vast dienstverband wordt verboden nevenbetrekkingen te bekleeden.

A m e n d e m e n t e n .

Oldenzaal.

In voorstel 126 wordt tusschen de woorden „verboden” en „nevenbetrekkingen” ingevoegd het woord: „bezoldigde”.

IJmuiden.

In voorstel 126 wordt tusschen de woorden „dienstverband” en „wordt” ingevoegd: „en hunne echtgenooten”. Achter het woord „bekleeden” wordt ingevoegd: „en zaken te drijven”.

127. *Zuilen.*

Het Congres verzoekt der Tweede Kamerfractie grootere activiteit te toonen in zake de drankbestrijding, bijvoorbeeld door het indienen van een wetsontwerp in zake Plaatselijke Keuze.

Verzekeringswetgeving.

128. *Zeist.*

Het Congres verzoekt het P.B. te onderzoeken op welke wijze de Ziekte- en Ongevallenwet kan uitgebreid worden, om aan allen van een gezin bij ziekte of ongeval ondersteuning of bijstand te verleen.

129. *Zaandam.*

Het Congres verzoekt aan de Kamerfractie te trachten wijziging van artikel 72 van de Invaliditeitswet te verkrijgen in dien zin, dat de woorden „een derde” worden vervangen door „een tweede”.

130. *Zaandam.*

Het Congres verzoekt het P.B. om tezamen met het bestuur van het N.V.V. een onderzoek in te stellen naar de werking van de Raden van Beroep voor de Ongevallen-, Ziekte-, Invaliditeits- en Ouderdomswet en daarna zoo noodig, maatregelen te beramen waardoor een zoo vlug en serieus mogelijke behandeling van de beroepszaken wordt verkregen.

131. *Oosterbeek.*

Het Congres verzoekt der Kamerfractie er voor te ijveren, dat indien door de arbeiders aan ziekenfondsen volgens de Ziektewet premies betaald moeten worden, deze naar financieele draagkracht vastgesteld worden.

Neutraal georganiseerde partijgenooten.

132. *Den Haag VI en VIII.*

Het Congres, nog eens nadrukkelijk bevestigende de vroegere uitspraken, dat het voor partijgenooten, die daarvoor in aanmerking komen, als een moreele plicht wordt beschouwd deel uit te maken van een bij het N.V.V. aangesloten vakorganisatie; keurt af de houding van partijgenooten, die, niettegenstaande er voor hen plaats is in een bij het N.V.V. aangesloten vakbond, lid zijn van een vakvereniging, welke de moderne vakbeweging bestrijdt.

A m e n d e m e n t.

Zuilen.

Van voorstel 132 leest men de tweede alinea als volgt: „draagt het Congres op een commissie te benoemen, die tot taak krijgt een onderzoek in te stellen naar de redenen, waarom er verscheidene partijgenooten bij een neutralen vakbond zijn georganiseerd en niet bij het N.V.V.”

133. *Zwolle.*

Het Congres spreekt uitdrukkelijk den wil uit, dat de daarvoor in aanmerking komende partijgenooten behooren georganiseerd te zijn in een bij het N.V.V. aangesloten vakbond en noodigt het P.B. uit daartoe de noodige maatregelen te nemen.

134. *Amstelveen.*

Het Congres spreekt uit, dat ieder S.D.A.P.er lid moet zijn van den modernen vakbond in zijn beroep.

135. *Hoorn.*

Het Congres spreekt als zijn meening uit, dat het niet toelaatbaar is, dat partijgenooten, die lid kunnen zijn van een bij het N.V.V. aangesloten vakorganisatie, aangesloten zijn bij een vijandelijke, of neutrale organisatie.

136. *Scheveningen.*

Het Congres enz.

kennis genomen hebbende van de wijze waarop het voorstel van het P.B. betreffende het lidmaatschap van partijgenooten van bij het N.V.V. aangesloten vakorganisaties is tot stand gekomen;

van oordeel, dat de rechten en plichten van de leden van de Partij in de Partij-statuten behooren te worden omschreven; gaat over tot de orde van den dag.

Propaganda.

137. *Roosendaal.*

Het Congres draagt het P.B. op de kleine afdelingen der Partij, vooral in Noord-Brabant en Limburg, voor de a.s. verkiezingen eenigszins financieel tegemoet te komen, opdat de partijgenooten het daar mogelijk wordt gemaakt een alleszins doelmatig verkiezingsactie te voeren.

138. *Amsterdam VIII.*

Het Congres besluit, en draagt het P.B. op, de schriftelijke propaganda krachtiger ter hand te nemen door:

1. de Nederlandsche arbeiders door vlugschriften regelmatig op de hoogte te houden van den politieken toestand in ons land en zoo noodig van de internationale verhoudingen;
- 2 van de verschillende voorstellen, door onze fractie in het parlement aan de orde gesteld en door de Kamer verworpen, de Nederlandsche arbeiders in kennis te stellen, met vermelding van hen, die deze voorstellen hebben afgestemd.

139. *Zwartemeer.*

Het Congres besluit meer brochures gratis aan kleine plattelandsafdeelingen te verstrekken.

140. *Brunssum.*

Het Congres van oordeel, dat de propagandistische waarde van de film zooveel mogelijk ook voor onzen socialistischen strijd moet worden gebruikt, spreekt uit, dat zoo spoedig mogelijk moet worden overgegaan tot het maken van een anti-oorlogsfilm door de Partij.

141. *Kortenhoef.*

Het Congres besluit, dat iedere vier jaar minstens een Kamerlid ook in kleine afdeelingen komt spreken.

A m e n d e m e n t.

Rotterdam III.

Voorstel 141 leest men als volgt:

„Het Congres besluit, dat er maatregelen getroffen zullen worden, dat ook de kleinere afdeelingen in tijden van propaganda over een spreker(ster) kunnen beschikken.”

142. *Rotterdam VII.*

Het Congres draagt het P.B. op een commissie te benoemen, die onderzoekt of door onze Partij de propaganda onder de vrouwen doelmatig wordt gevoerd.

143. *Franeker.*

Het Congres besluit om in het vervolg in de propagandacouranten onzer Partij, die huis aan huis bezorgd worden, geen advertenties betreffende sensatie-lectuur of bier-reclame te doen opnemen.

144. *Haaksbergen.*

Het Congres besluit het Partijbestuur te machtigen die afdelingen der Partij, die daaraan behoefte hebben en den wensch te kennen geven, te steunen in het werk tot ontwikkeling der leden, hetzij financieel of door het beschikbaar stellen van sprekers(sters), die in cursusvergaderingen voor deze afdeelingen kunnen optreden.

Censuur.

145. *Utrecht I, II en III.*

Het Congres spreekt zich uit tegen iederen vorm van censuur voor volwassenen.

146. *Amsterdam IV.*

Het Congres spreekt uit, dat de Partij geen vertegenwoordiging aanvaardt in commissies van toezicht of censuur op voor volwassenen bestemde openbare vertooningen, radio-uitzendingen e.d., acht het ongewenscht, dat partijgenooten leden zijn van zulke commissies en daardoor de indruk zou kunnen worden gewekt alsof de Partij voor de door die commissie te nemen besluiten mede verantwoordelijk is.

147. *Haarlem I.*

Het Congres, gehoord de besprekingen over de zich steeds uitbreidende „censuur”, draagt het P.B. en de beide Kamerfracties op met alle ten dienste staande middelen krachtig den strijd voor de grondwettelijke vrijheid in woord en geschrift te voeren.

148. *Amsterdam VIII.*

Het Congres spreekt uit, dat de Partij geen vertegenwoordiging aanvaardt in commissies van toezicht of censuur op voor volwassenen bestemde openbare vertooningen, radio-uitzendingen e.d., indien de besprekingen van die commissies niet openbaar zijn,

acht het ongewenscht, dat partijgenooten leden zijn van zulke commissies, waardoor de indruk zou kunnen worden gewekt, alsof de Partij voor de door die commissies te nemen besluiten mede verantwoordelijk is.

149. *Amsterdam VI.*

Het Congres, van meening, dat door het zitting hebben van partijgenooten in de commissies ter contrôle van filmvertooningen en radio-uitzendingen, de indruk kan worden gewekt als zou onze partij instemmen met de wijze waarop door deze commissies censuur wordt uitgeoefend;

verzoekt het Partijbestuur zoo mogelijk in overleg met de in deze commissie zitting hebbende partijgenooten, te onderzoeken op welke wijze bedoelde commissies haar taak vervullen

en of het, in verband met het standpunt van onze partij in zake censuur wenschelijk is, dat partijgenooten als zoodanig aan het werk dezer commissies deelnemen.

Organisatie.

150. *Bennebroek-Vogelenzang.*

Het Congres, van meening, dat de zelfstandige actie van den linker vleugel in onze Partij op den duur tot splitsing moet leiden, hetwelk in 't geheel niet is in 't belang van de eenheid der Partij,

van oordeel, dat daarom alles in 't werk gesteld dient te worden om dit zelfstandige werken tegen te gaan,

draagt het P.B. op maatregelen te beramen om dit te voorkomen en roept alle leden der Partij op om te waken voor de eenheid in de Partij.

151. *Bennebroek-Vogelenzang.*

Het Congres spreekt uit, dat het niet in het belang van de eenheid der Partij is, dat overgegaan wordt tot het vormen en

stichten van allerlei ondervereenigingen (bijv. Soc.-Dem. Vrijdenkers Vereeniging, enz.)

152. *Amsterdam II.*

Het Congres besluit niet tot de Partij toe te laten personen, die voor een andere partij fungeeren als Gemeenteraadslid, Kamerlid, enz., tenzij zij hun mandaat aan die Partij ter beschikking stellen.

153. *Oldenzaal.*

Het Congres draagt het P.B. op (eventueel in samenwerking met het N.V.V.) de mogelijkheid te onderzoeken om te komen tot stichting van een fonds, waaruit uitkeeringen kunnen geschieden aan slachtoffers of nabestaanden van bij propagandistische werkzaamheden getroffen partijgenooten.

154. *Heemstede.*

Het Congres besluit voor alle afdelingen der Partij gratis een verslag van het Congres te verstrekken.

A m e n d e m e n t.

Haarlem III.

Aan voorstel 154 toe te voegen: „en het voor de partijleden tegen gereduceerden prijs beschikbaar te doen stellen.”

155. *Eibergen.*

Het Congres besluit dat voor afdelingen beneden de 100 leden de verblijfkosten à *f* 4 per congresdag voor één afgevaardigde naar het Congres door het P.B. worden vergoed.

156. *Oranjedorp.*

Het Congres der S.D.A.P., van oordeel, dat het gewenscht is, dat voor de propaganda in het gewest Drente een propagandist noodzakelijk is, noodigt het P.B. uit maatregelen te nemen, dat Drente zijn eigen propagandist krijgt met tot standplaats Emmen.

157. *Hoogeveen.*

De afdeling Hoogeveen, gehoord de besprekingen over de orde-verstoringen op openbare vergaderingen der partij in de groote steden, dringt er bij het P.B. op aan de afdelingen er op te wijzen, dat zaalwachters zeer gewenscht zijn. Zoo noodig kan het P.B. de afdelingen vragen dit in de Statuten vast te leggen.

158. *Buinen.*

Het Congres drage het P.B. op, wanneer er weer een massale betooging in den lande wordt gehouden, voor dien tijd bij de Nederlandsche Spoorwegen goedkoopere reisgelegenheid te bepleiten, aangezien de goedkoopere treinen, welke des zomers door genoemde Nederlandsche Spoorwegen worden ingelegd (de z.g. goedkoopere treinen) veel goedkooper zijn. Dit zal ten gevolge hebben dat de betoogingen nog grooter zullen zijn.

A m e n d e m e n t.

Tilburg.

Aan voorstel 158 wordt toegevoegd: „en deze betoogingen te houden op een plaats in het land.”

159. *Rotterdam III.*

Het Congres besluit, dat tusschen de data van bekendmaking der congresvoorstellen en indiening van amendementen daarop, minstens 14 dagen liggen.

Financiën.

160. *Oldenzaal.*

Het Congres, van oordeel, dat de contributie-afracht aan het P.B. te zwaar is, waardoor de afdelingen in haar propaganda voor den uitbouw van de Partij ten zeerste worden belemmerd, besluit deze afracht met 10 pCt. te verminderen.

161. *Arnhem II, Nieuwenhoorn.*

Het Congres besluit het P.B. op te dragen een contributie-regeling te ontwerpen, waardoor de financieele toestand der Partij wordt versterkt en de contributie beter naar draagkracht wordt geregeld.

162. *Amsterdam VII.*

Het Congres besluit over te gaan tot het instellen van een permanent verkiezingsfonds, hetwelk geheel apart geadminestreerd wordt, d.w.z. los van de Partijkas, echter wel door haar penningmeester, met medewerking van een speciaal te benoemen contrôle-commissie. Hiervoor moet in de geheele socialistische en vakbewegingspers op zeer in het ooglopende plaatsen propaganda gemaakt worden.

Statuten en reglementen.

163. *Voorburg.*

Het Congres besluit het huishoudelijk reglement der Partij als volgt te wijzigen:

Art. 19. De derde alinea wordt geschrapt.

Art. 25. In plaats van de woorden „wordt in elken kieskring een stemming gehouden over de door den Partijraad opgemaakte groslijst” wordt gelezen: „wordt een stemming gehouden ter vaststelling van de candidatenlijst” en de woorden „waarop tevens de groslijst is afgedrukt” te vervangen door: „Waarop de groslijst is afgedrukt en waarop tevens in alphabetische volgorde voorkomen de namen van alle overige personen, die op de vergadering, bedoeld in art. 17, in stemming zijn geweest en van wie de verklaring als bedoeld in art. 18 laatste lid, bij het P.B. is ingekomen.”

Art. 44. De derde alinea wordt geschrapt.

Art. 53. De woorden „wordt in elken kieskring een stemming gehouden over de opgemaakte groslijst” te vervangen door: „wordt een stemming gehouden ter vaststelling van de candidatenlijst”.

Aan Art. 17 toevoegen: „Voor de benoeming van afgevaardigden naar federatie of districtsvergaderingen gelden overeenkomstige bepalingen, als in art. 61 vastgesteld voor afgevaardigden naar het Congres.

164. *Rijswijk Z.-H.*

Het Congres besluit aan art. 16, tweede alinea, na den eersten zin toe te voegen: „De afgevaardigden moeten gekozen zijn uit de leden der afdelingen in een h.h. vergadering”; aan art. 17, tweede alinea, na den eersten zin toe te voegen: „De afgevaardigden moeten gekozen zijn uit de leden der afdelingen in een h.h. vergadering.”

Aan art. 17, eerste alinea van het h.h. reglement wordt toegevoegd na den eersten zin: „De afgevaardigden moeten gekozen zijn uit de leden der afdelingen in een h.h. vergadering, waar de namen der gestelde candidaten worden bekend gemaakt.

Aan art. 42, na de eerste alinea, toe te voegen: „De afgevaardigden moeten gekozen zijn uit de leden der afdelingen in een

h.h. vergadering, waar de namen der gestelde kandidaten worden bekend gemaakt.

Aan art. 57, na de eerste alinea, wordt toegevoegd: „De afgevaardigden moeten gekozen zijn uit de leden der afdeelingen in een h.h. vergadering”.

165. *Den Haag II.*

Art. 9 Huish. Reglement. De eerste alinea te lezen als volgt: „Het bestuur eener stedelijke federatie wordt gekozen door de algemeene ledenvergadering uit de leden der afdeelingen op de Jaarvergadering.”

Na de derde alinea tusschen te voegen: „Op de federatievergadering wordt per afdeeling gestemd. Elke afdeeling brengt het aantal stemmen uit volgens de ledensterkte op dien datum.”

Art. 10 Huish. Reglement. De tweede alinea te lezen als volgt: „De verkiezing dezer afdeeling geschiedt door de federatievergadering”.

A m e n d e m e n t.

Den Haag I.

Van voorstel 165 leest men de derde alinea als volgt: „De federatievergadering wordt gevormd door de besturen der afdeelingen en het door de leden gekozen bestuur.”

166. *Utrecht II.*

Het Congres besluit het P.B. op te dragen, de regelen voor de verkiezing van leden voor de Provinciale Staten en den Gemeenteraad zoodanig te herzien, dat op de voorloopige groslijst alle namen van de door de afdeelingsvergadering gestelde kandidaten voorkomen, waarna over de volgorde door de leden wordt gestemd.

A m e n d e m e n t.

Den Haag VI.

In voorstel 166 leest men achter „gestelde kandidaten”: „alphabetisch”.

167. *Neede.*

Het Congres besluit, dat stemming over de groslijst voor de Tweede Kamer en Provinciale Staten in het vervolg geheim zal zijn.

168. *Gouda.*

Het Congres besluit de Statuten te wijzigen in dien geest, dat bij het inleveren van stembrieven voor de groslijsten de namen der leden, die aan de stemming deelnemen, niet meer op de couverts behoeven te worden vermeld, daar dit een vrije stemming belemmert.

Coöperatie.

169. *Leeuwarden II.*

Het Congres, erkennende de groote waarde, welke een sterke verbruikscoöperatie kan hebben ten opzichte van de prijsbepaling der verbruiksartikelen.

spreekt de wenschelijkheid uit, dat aan de verbruikscoöperatie meer dan tot dusverre aandacht wordt besteed in de socialistische pers en in bijeenkomsten,

wekt de leden, in navolging van het N.V.V. op, zich aan te sluiten bij de verbruikscoöperatie en voor de uitbreiding van de coöperatieve beweging te ijveren.

170. *Den Haag II.*

Het Congres wekt de partijgenooten op met woord en daad de coöperatieve beweging te steunen.

171. *Doetinchem.*

Het Congres spreekt uit, dat ook de coöperatie als middel ter bestrijding van het kapitalistische productie-systeem dient te worden erkend.

Esperanto.

172. *Amsterdam VII.*

Het Congres besluit een rubriek in onze partijbladen op te nemen, waarin voorlichting wordt gegeven in zake Esperanto- en de Esperantobeweging.

173. *West Grafdijk.*

Het Congres, overwegende het groote belang, dat de arbeiders en de internationale arbeidersbeweging hebben bij het gebruik van de internationale taal Esperanto,

spreekt zich uit voor onderwijs in die taal op de school en voor het opnemen van een desbetreffende paragraaf in het Onderwijsprogram der Partij;

verzoekt der Kamerfractie te ijveren voor wetswijziging, ten einde verplicht onderwijs in Esperanto op de lagere school mogelijk te maken;

verzoekt tevens het P.B. aan de verbreiding van Esperanto mede te werken en er bij de S.A.I. op aan te dringen het gebruik van Esperanto te bevorderen;

besluit een rubriek in de partijbladen te doen openen, ten einde voorlichting te verschaffen in zake Esperanto en de Esperantobeweging.

Arbeidstijd.

174. *Drachten.*

De Partij besluit tot het voeren van een meer krachtdadige actie voor verdere doorvoering van den 8-urendag en 45-urige werkweek voor die groepen van arbeiders, welke hiervan nog verstoken zijn, verder wordt er propaganda gemaakt voor invoering van den 6-urendag voor die arbeiders, welke werkzaam zijn in steenkolenmijnen, chemische fabrieken en andere voor de gezondheid schadelijke of gevaarlijke bedrijven en ondernemingen.

Diversen.

175. *Dronrijp.*

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit, dat een ambtenares in Rijks- of Gemeentedienst, die in het huwelijk treedt met een ambtenaar, eveneens in dienst van Rijk of Gemeente, welke laatste een behoorlijk salaris geniet, haar betrekking zal opgeven.

176. *Lonneker III.*

Het Congres draagt het P.B. op een onderzoek in te stellen bij wijze van enquête onder de partijleden, om tot een uitgesproken meening te komen, hoe of de S.D.A.P. dient te staan tegenover de gehuwde vrouw in fabriek en werkplaats.

A m e n d e m e n t.

Valthermond.

Aan voorstel 176 toe te voegen: „en besluit deze enquête zoo te houden, dat men de meening van de mannelijke en vrouwelijke partijgenooten apart krijgt.”

177. *Helder.*

Het P.B. benoemt een commissie, welke tot taak zal hebben de middelen aan te wijzen, ten einde de rechterlijke macht te democratiseren.

178. *Amsterdam VII.*

Het Congres verzoekt het P.B. in den Algemeenen Raad voorstellen te doen, om voor de toekomst in de verkiezingskosten door het N.V.V. te laten bijdragen.

179. *Neede.*

Het P.B. draagt den soc.-dem. fracties in de Gedeputeerde Staten op er voor te ijveren, dat de salarisregeling van gemeentepersoneel aan de gemeentebesturen zelf wordt overgelaten, of dat de Gedeputeerde Staten deze regeling in haar geheel overnemen.

180. *Hoorn.*

Het Congres draagt het P.B. op al die maatregelen te nemen, die bevorderlijk geacht kunnen worden ter beteugeling van het kwaad, dat gepensioneerden een gesalarieerde functie vervullen in Rijks-, Gemeente- of Semi-overheidsdienst.

181. *Middelburg.*

Het Congres, enz. ;
gelet op de beschouwingen in onze pers over de huidige regeling der non-activiteitstractementen, waarbij door de redactie van „Het Volk” te kennen werd gegeven, dat deze regeling tot „misstanden” leidt :

verzoekt der Tweede Kamerfractie, in overleg met het P.B., de noodige stappen te doen om te komen tot een zoodanige regeling der non-activiteitstractementen, welke „misstanden” buitensluit.

A m e n d e m e n t.

Winkel.

Aan voorstel 181 wordt een 3e alinea toegevoegd:
„Mocht een voorstel in dezen geest niet door de Kamer worden aanvaard, dan geeft het Congres den Kamerleden in overweging het betreffende non-activiteitstractement in de Partijkas te storten.”

182. *Leiden.*

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit, dat bij het benoemen van personen in publieke ambten of betrekkingen zoo min mogelijk worden aangesteld degenen, die reeds in het bezit zijn van een pensioen.

183. *Geleen.*

Het Congres, constateerende, dat vooraanstaande partijgenooten, welke voor de Partij zeer belangrijke functies bekleeden, tevens nog andere betrekkingen aanhouden, waarin zij echter reeds jaren nonactief zijn,

voorts vernemende, dat bedoelde partijgenooten voor deze non-activiteit gedurende een reeks van jaren een aanmerkelijk salaris ontvangen,

spreekt de wenschelijkheid uit, dat bedoelde partijgenooten afzien van soortgelijke functies, of wel de financiële voordeelen hiervan weigeren, daar deze aangelegenheden het aanzien der Partij minder gunstig beïnvloeden.

184. *Rotterdam V.*

Het Congres, kennis nemend van de geweldige economische ontwikkeling in Rusland, die van invloed kan zijn op de opvattingen omtrent economische mogelijkheden van socialistisch standpunt gezien, acht het gewenscht meer van nabij van de verhoudingen in Rusland kennis te nemen en benoemt een commissie bestaande uit bevoegde deskundigen op economisch, wetenschappelijk en staatkundig gebied, die, indien een vrij en onbelemmerd onderzoek door de Sovjet-republiek wordt gewaarborgd, tot taak zal hebben nopens de economische structuur in Rusland een omvangrijk onderzoek in te stellen en ter zake aan de Partij rapport uit te brengen.

185. *Maassluis.*

Het Congres der S.D.A.P., van oordeel, dat de tuberculose zoo krachtig mogelijk bestreden dient te worden, noodigt het Partijbestuur uit een commissie te benoemen, die tot taak krijgt te onderzoeken in welk stadium deze bestrijding thans staat en dit te rapporteeren op een volgend congres, met eventueel middelen, die tot doelmatiger bestrijding kunnen leiden.

VERSLAG OVER HET JAAR 1930.

Als een der belangrijkste gebeurtenissen, die het jaar 1930 de Partij bracht, valt te beschouwen het verscheiden van den man, die meer dan dertig jaar haar aanvoerder was. Pieter Jelles Troelstra, die 20 April 1930 nog zijn 70sten verjaardag herdacht, ontviel ons slechts enkele weken daarna op den 12den Mei 1930. Het bericht van het heengaan van hem, wiens liefde, toewijding en opofferingsgezindheid grenzeloos was, wiens leven geheel gewijd was aan de bevrijding van de Nederlandsche arbeidersklasse, dompelde de socialistische arbeidersklasse in diepen rouw. Het is hier de plaats niet uit te wijden over zijn hoedanigheid en bekwaamheid als aanvoerder van de socialistische arbeidersklasse, noch te schetsen, wat zijn beteekenis is geweest als staatsman, voor het geheele Nederlandsche volk.

Hoe groot de genegenheid, liefde en aanhankelijkheid was van de socialistische arbeiders voor hem, die stellig de grootste onder ons allen was, bleek bij de ter aarde bestelling van zijn stoffelijk overschot den 16den Mei 1930 op de Algemeene begraafplaats te Den Haag. Meer dan veertig duizend kameraden waren gekomen om hem de laatste eer te bewijzen en nog eenmaal te getuigen van hun trouw en liefde, waarmee zij hem zoovele jaren met heel hun hart hadden gevolgd.

Bij het schrijven van de verslagen over het afgelopen jaar, waren het zoo goed als alle afdelingssecretarissen, die begonnen met de herdenking van Troelstra. Dit is geen toeval, doch een nieuw bewijs, hoe diep zijn heengaan de harten onzer menschen getroffen heeft.

Ook wij gevoelen de behoefte ons verslag te openen met de herdenking van Troelstra.

De officieele verklaring van rouw, door het Partijbestuur bij zijn overlijden gepubliceerd laten wij derhalve hieronder volgen :

Aan de Partijgenooten.

Troelstra is niet meer. Hij is gisteravond eindelijk bezweken aan de ziekte, die zijn lichaam sloopte, die hem vier lange jaren op het ziekbed vastgeklonken hield.

Troelstra heeft in 1925 de leiding der Partij neergelegd. Zij is door anderen overgenomen en de Partij is voortgeschreden op hare baan. Haar groei is niet onderbroken. Haar ontwikkeling heeft geen oogeblik stilgestaan. Dit groote bewijs van de innerlijke kracht van het beginsel, dat haar grondslag vormt, zij heden, nu de Partij bij deze lijkbaar staat, uitdrukkelijk in het licht gesteld, om het besef bij ons allen levendig te doen zijn, dat ook onze rouw doortrokken moet zijn van het verlangen en van den wil, om voort te schrijden, vast en onvermoeid, op den weg naar het socialisme, waarvoor de overledene de

grootste baanbreker is geweest. Maar dan wenden wij ons tot die lijkbaar en een gevoel van dankbaarheid, dat heel onze ziel vervult, gaat uit naar dezen doode, omdat hij zijn groote gaven, zijn groote ziel, zijn onstuimig gemoed en zijn brandenden hartstocht, zoo vol, zoo geheel en al, zoo zonder ook maar één vonk van eigenbaat, aan de Partij, aan de Arbeidersbeweging, aan het Socialisme heeft gegeven.

Onmiddellijk bij de oprichting van de Sociaal Democratische Arbeiders Partij in 1894 werd de politieke leiding in zijn handen gelegd en hij heeft ze gehouden, tot de lichamelijke krachten hem begaven, een-entertig jaar lang. Onder zijn aanvoering heeft de Partij haar overwinningen bevochten, haar nederlagen uitgewischt. Voor zijn magisch woord hebben de regeerders vaak moeten zwichten en stappen doen op wegen, die zij liever niet waren opgegaan.

Maar vooral: zijn verkondiging van de vrijmaking van den arbeid uit de banden van het kapitalisme, heeft duizenden en nogmaals duizenden proletariërs in ons land, nieuwe hoop, nieuw geloof, nieuwe kracht gegeven, om de onderworpenheid en de wanhoop af te schudden, zich op te richten, hoog en sterk, om in de maatschappij de plaats op te eischen, die der arbeidersklasse wederrechtelijk is ontzegd.

Dit wil niet zeggen, dat zonder hem het socialisme in Nederland, evenals in andere landen niet zou zijn gekomen en op het proletariaat niet zijn zegenrijke werking zou hebben uitgeoefend.

Maar dat een figuur als Troelstra voor de Partij beschikbaar was, dat een zoodanig levenwekkende kracht haar ten dienste stond is een factor van niet te overschatten beteekenis geweest voor haar groei en voor haar vorming en daarom moet zijn verscheiden in ons allen, leden en bestuurders in de S.D.A.P. het besef levendig doen worden, dat de groote dankbaarheid, die in ons allen is jegens dezen voorganger, die heel zijn leven gaf aan onze zaak, slechts op één hem en onze zaak waardige wijze kan worden getoond. Dat is, door allen te samen de schouders te zetten onder den last, die te torsen valt, door allen in ons te doen branden datzelfde heilige vuur, dat in hem vlamde, door heel onze kracht en al onze gaven, kleine of groote, zonder eenige reserve te stellen in dienst van het socialisme, het ideaal, waaraan zijn krachten, tot dat ze geheel waren uitgeput, waren gewijd.

Arbeiden, met alle toewijding in onverbreekelijke eenheid aan de vrijmaking van den arbeid uit de banden van het kapitalisme, daardoor en daardoor alleen stichten wij voor dezen grooten doode het monument, dat zijn nagedachtenis op hem waardige wijze doet voortleven.

Partijgenooten, strijders sterven. Het beginsel leeft! Op voor het Socialisme.

J. Oudegeest, Voorzitter.

C. Woudenberg, Secretaris-penn.

E. Ribbius Peletier, secretaresse.

F. Boekman.

A. B. Kleerekoper.

J. W. Matthijsen.

J. W. Albarda.

Ch. G. Cramer.

W. Drees.

D. A. van Eck.

Suze Groeneweg.

P. J. Schmidt.

W. H. Vliegen.

F. M. Wibaut.

Aantal afdeelingen.

In het afgelopen jaar steeg het aantal afdeelingen van 645 tot 655. Het bedroeg op:

31 December	1929	645
31 Maart	1930	656
30 Juni	1930	655
30 September	1930	655
31 December	1930	655

In den loop van het jaar werden opgeheven de afdeelingen: Beets, Daarlerveen, Donkerbroek, Eesveen, Enter, Finsterwolde, Gaanderen, Heer, Laren (Gld.), Leersum, Steenderen, Welsum, Witteveen, IJzendoorn, Zwartsluis.

Opgericht werden: Balkbrug, Bennekom, Bergentheim, Buren, Cadzand, Den Dolder, Den Haag VIII, Hardegarijp, Kaalheide, Loosdrecht, Meeden, Monster, Olburgen, Oosterwijtwerd, Schiebroek, Schoondijke, St. Annaland, Sluiskil, Terwinselen, Vierpolders, Voorst, IJselstein, Westeremden, Zevenbergen, Zuid-Beijerland.

Steeg in het jaar 1929 het aantal afdelingen met 38, in 1930 konden wij dit aantal niet bereiken, hoewel een vooruitgang van 10 afdelingen geen reden tot ontevredenheid geeft.

In bijlage A geven wij een overzicht van de verdeling van het aantal afdelingen over onze vijftien federaties. Hieruit blijkt, dat in de provincies Friesland, Drente en Overijssel het aantal terug liep en dat de vooruitgang in hoofdzaak een gevolg is van de flinke toename in Zuid-Holland en Zeeland.

De maanden Januari en Februari 1931 hebben reeds bewezen, dat de groei zich blijft doorzetten, daar in deze maanden reeds 17 nieuwe afdelingen zijn opgericht, waar slechts enkele opheffingen tegenover staan.

Aantal leden.

Het aantal leden bedroeg op:

31 December	1929	61162
31 Maart	1930	66128
30 Juni	1930	67759
30 September	1930	68362
31 December	1930	69263

Een vooruitgang dus met 8101 leden.

Ging in het jaar 1929 het ledental der Partij vooruit met 6843, in het afgelopen jaar was de toetreding belangrijker; het was bijna zoo groot als in 1928, toen het 8150 bedroeg. In dat jaar profiteerde de Partij van den gunstigen invloed, die van de verlaagde contributie uitging.

Er is dan ook over de toetreding tot de Partij alle reden tot tevredenheid.

In bijlage B. treft men een overzicht aan van het verloop der leden over de vier kwartalen van 1930, verdeeld over de vijftien federaties. Vergelijkt men dit overzicht met het vorige van 1929, dan valt als gunstig verschijnsel aan te merken, dat het aantal leden, dat elk jaar door verhuizing verloren gaat, beduidend minder is geworden. Er verhuisden in 1930 4179 leden, waarvan er 3262 in andere afdelingen werden ingeschreven, zoodat 917 op deze wijze verloren gingen; over 1929 bedroegen deze cijfers resp. 3970, 2738 en 1232.

Verder gaat hierbij een overzicht van het ledental der Partij van de oprichting af. (Bijlage C.)

Ook thans plaatsen wij, evenals vorige jaren, een overzicht omtrent de verhouding van de ledentallen in de verschillende federaties van 1914 tot 1930. (Bijlage D.)

Zooals de laatste jaren gebruikelijk is, hebben we even-

eens een overzicht samengesteld van het ledental der Partij in de groote plaatsen des lands, in vergelijking tot het totaal-ledental en de totaal-bevolking. In de procentueele verhouding der bevolking kwam een kleine wijziging. Was op 31 December 1929 het aantal inwoners in de vermelde steden 40 pCt. van het totaal, op 31 December 1930 bedroeg dit 41 pCt. Uit het overzicht blijkt overigens, dat ook in de verhouding van ons ledental een kleine verschuiving heeft plaats gevonden, daar thans 56 pCt. der leden in de groote steden woont, tegen 44 pCt. in de kleinere plaatsen en dorpen. (Bijlage E.)

Het partijbestuur.

De afdelingen stelden voor de verkiezing van het Partijbestuur de volgende kandidaten, die bereid waren een candidatuur te aanvaarden: voor voorzitter: J. Oudegeest; voor secretaris-penningmeester: C. Woudenberg; voor secretaresse: E. Ribbius Peletier.

Voor het D.B.: E. Boekman, A. B. Kleerekooper, J. W. Matthijsen.

Voor het overige deel van het Partijbestuur: J. W. Albarda, D. Bartels, H. de Boer, P. de Bruin, Ch. G. Cramer, W. Drees, A. H. P. van Duuren, D. A. van Eck, J. P. Engels, R. van Gaasbeek, P. Gardenier, Suze Groeneweg, J. de Kadt, J. van de Kieft, J. ter Laan, E. P. A. Landskroon, S. Lindeman, J. Oldenbroek, M. A. Reinalda, C. Thomassen, P. J. Schmidt, K. R. van Staal, J. L. Vleming, W. H. Vliegen, K. Vorrink, A. de Vries, F. M. Wibaut, D. van der Zee.

De kandidaten voor het D.B. werden bij enkele candidaatstelling verkozen.

De uitslag der stemming voor de overige leden van het Partijbestuur was: uitgebracht 1381 geldige stemmen; blanco 69, onwaarde 7; volstreekte meerderheid 691.

Hiervan verkreeg: J. W. Albarda 1366, S. Groeneweg 1219, F. M. Wibaut 1111, W. H. Vliegen 1044, D. A. van Eck 994, W. Drees 986, P. J. Schmidt 956, Ch. G. Cramer 779, Bartels 359, J. ter Laan 323, K. Vorrink 259, H. de Boer 218, J. van de Kieft 185, J. L. Vleming 111, A. de Vries 82, K. R. van Staal 80, M. A. Reinalda 76, J. de Kadt 61, P. de Bruin 60, C. Thomassen 60, F. P. A. Landskroon 59, D. van der Zee 52, A. H. P. van Duuren 29, J. Oldenbroek 21, S. Lindeman 20, J. P. Engels 19, R. van Gaasbeek 11, P. Gardenier 10.

Volgens dezen uitslag waren gekozen: J. W. Albarda, Ch. G. Cramer, W. Drees, D. A. van Eck, Suze Groeneweg, P. J. Schmidt, W. H. Vliegen en F. M. Wibaut.

De partijgenooten J. E. W. Duijs en J. E. Stokvis stelden zich voor deze verkiezing niet meer beschikbaar, zoodat zij in het P.B. niet terugkeerden. Een woord van dank aan hen voor het werk, dat zij ten behoeve van de Partij in het P.B. verrichtten.

Nieuw gekozen werden Ch. G. Cramer en P. J. Schmidt.

Vergaderingen van het partijbestuur.

Het Partijbestuur kwam in 1930 13 maal bijeen. Het Dagelijksch Bestuur vergaderde 20 keer.

De partijraad.

De Partijraad werd in het afgelopen jaar driemaal bijeengeroepen, t.w. op 23 Februari, 17 en 18 Mei en 20 en 21 September. De vergaderingen vonden plaats in hotel *Krasnapolsky*, Warmoesstraat, Amsterdam.

Op de eerste bijeenkomst hield de directeur van de N.V. *De Arbeiderspers* een inleiding, waarin hij uiteenzette, hoe de pers zal worden uitgebreid. Verder werd in deze vergadering gesproken over de Septembermeetings te Amsterdam en Rotterdam en het demonstratief congres te 's-Gravenhage.

Daarenboven wijdde men een korte bespreking aan de te voeren actie betreffende het koloniale vraagstuk.

Ter afdoening van de Congresvoorstellen, die door het Congres naar den Partijraad waren verwezen, was de vergadering in Mei bijeengeroepen. Allereerst kwam in discussie voorstel 127 van het Partijbestuur in zake het subsidie uit de Partijkas aan de Vereeniging van Soc.-Dem. leden van Gemeenteraden en Prov. Staten. Het P.B. stelde voor een bedrag van f 2000.— per jaar. Het bestuur van de Vereeniging van Raadsleden had aan het Congres voorgesteld dit te bepalen op f 3500.—.

Nadat p.g. C. Woudenberg het voorstel van het P.B. verdedigd had, p.g. Ed. Polak dat van het H.B. van de Ver. van Raadsleden, staakten bij stemming over het voorstel van het P.B. de stemmen met 35 tegen 35.

Zeer langdurig is daarna gesproken over de personeelverhoudingen bij de N.V. *De Arbeiderspers*.

Besloten werd van de gevoerde discussies verslag aan den Raad van Commissarissen der Vennootschap te zenden, ten einde de noodige conclusies te trekken.

Vervolgens behandelde de Partijraad de ontwerp-regeling voor de te stichten plaatselijke en gewestelijke raden. Behoudens enkele wijzigingen van ondergeschikten aard, die nog in den Algemeenen Raad moesten worden besproken, keurde men met één stem tegen de regeling goed.

Na een korte bespreking in den Algemeenen Raad is de regeling der plaatselijke en gewestelijke samenwerking tusschen Partij en Vakverbond als volgt definitief vastgesteld:

1. Er wordt opgericht een gewestelijke raad, welke bestaat uit de besturen van districtsfederaties der bestuurdersbonden en het gewest der S.D.A.P. en een vertegenwoordiging van ten hoogste drie personen uit de Statenfractie.

Deze raad komt minstens tweemaal per jaar bijeen ter bespreking van actueele gewestelijke vraagstukken. De voorzitters van het gewest der S.D.A.P. en van de districtfederatie der bestuurdersbonden presideeren beurtelings telkens voor den tijd van een jaar de vergaderingen van den gewestelijken raad.

De raad wijst uit zijn midden een secretaris aan.

De vergadering van den gewestelijken raad kan door een redacteur onzer Partijdagbladen worden bijgewoond.

2. In den gewestelijken raad zullen de gewestelijke federatie van de S.D.A.P. en de districtsfederatie van bestuurdersbonden samenwerken op alle gebieden, waar dit noodzakelijk of wenschelijk is ter bevordering van het belang der arbeidersklasse en ter versterking van haar machtspositie
3. Voor de gemeenschappelijke actie van beide organisaties komen in aanmerking:
  - a. het gemeenschappelijk voorbereiden en organiseeren van gewestelijke betcogingen en hetzelfde ten aanzien van de deelneming aan nationale demonstraties;
  - b. het adresseeren aan het provinciaal bestuur;
  - c. wat verder ter versterking van de arbeidersbeweging wenschelijk geacht wordt.
4. De candidaatsstelling voor de Prov. Staten geschiedt door de S.D.A.P., welke den verkiezingsstrijd voert.

Vóór de candidaatsstelling wordt over de samenstelling der soc. dem. Statenfractie, in verband met de speciale belangen der vakbeweging, in den gewestelijken raad gesproken.
5. Indien daartoe naar de meening van het bestuur van de gewestelijke federatie der S.D.A.P., of van de Soc. Dem. Statenfractie, aanleiding bestaat, kan er door de gewestelijke vergadering der S.D.A.P., in overleg met de Statenfractie, een program worden opgesteld van de voornaamste punten, die door de Statenfractie aanhangig zullen worden gemaakt. Over de samenstelling van dit program wordt vooraf in den gewestelijken raad overleg gepleegd.
6. De uit deze regeling voortvloeiende kosten zullen door S.D.A.P. en de districtsfederatie der bestuurdersbonden ieder voor de helft worden gedragen.

Plaatselijk luidt de overeenkomst:

1. Er wordt opgericht een plaatselijke raad, welke bestaat uit de besturen van den Bestuurdersbond en de afdeling (federatie) der S.D.A.P. en een vertegenwoordiging van ten hoogste drie personen van de raadsfractie. Deze raad komt ten minste eenmaal per drie maanden bijeen, ter bespreking van actueele, plaatselijke vraagstukken.

De voorzitters der S.D.A.P. en van den bestuurdersbond presideeren beurtelings telkens voor den tijd van een jaar de vergaderingen van den raad.

De raad wijst uit zijn midden een secretaris aan.

De vergadering van den plaatselijken raad kan door een plaatselijken redacteur onzer Partijdagbladen worden bijgewoond.

2. In den plaatselijk raad zullen het afdelings- resp. het federatiebestuur van de S.D.A.P. en het bestuur van den Bestuurdersbond samenwerken op alle gebieden, waar dit noodzakelijk of wenschelijk is ter bevordering van het belang der arbeidersklasse en ter versterking van haar machtspositie.
3. Voor de gemeenschappelijke actie van beide organisaties komen in aanmerking:
  - a. het houden van openbare vergaderingen;
  - b. het uitgeven van geschriften;
  - c. het organiseeren van betoogingen;
  - d. het zoo noodig adresseeren aan de plaatselijke overheid;
  - e. wat verder ter versterking van de arbeidersbeweging wenschelijk geacht wordt.
4. De candidaatsstelling voor den Gemeenteraad geschiedt door de S.D.A.P., welke den verkiezingsstrijd voert.

Vóór de candidaatsstelling wordt over de samenstelling der soc. dem. raadsfractie, in verband met de speciale belangen der vakbeweging, in den plaatselijken raad gesproken.
5. Indien daartoe naar de meening van het bestuur der afdeling, resp. federatie der S.D.A.P. of van de soc. dem. raadsfractie aanleiding

bestaat, kan er door de afdeulings- resp federatie-vergadering der S.D.A.P., in overleg met de raadsfractie, een program worden opgesteld van de voornaamste punten, die door de raadsfractie ahangig zullen worden gemaakt.

Over de samenstelling van dit program wordt vooraf in den plaatselijken raad overleg gepleegd.

6. De besturen van de afdeling, resp. de federatie der S.D.A.P. en van den bestuurdersbond benoemen uit hun midden een commissie, die de werkzaamheden van den plaatselijken raad, welke daarvoor in aanmerking komen, voorbereidt en de uitvoering van zijn besluiten bevordert.

Deze commissie bestaat uit ten hoogste 7 personen, waarvan 3 leden te benoemen door het bestuur der Partijafdeeling of der plaatselijke Partijfederatie, 3 leden door het bestuur van den bestuurdersbond, alsmede 1 vertegenwoordiger van de raadsfractie. Telt de commissie minder leden, dan worden in deze zelfde verhouding door de besturen der Partijafdeeling of Partijfederatie en den bestuurdersbond minder leden aangewezen.

Deze commissie zal in den regel eenmaal per drie maanden bijeen komen tot het bespreken en regelen van vragen van organisatorischen aard of voor de uitvoering van gemeenschappelijke werkzaamheden.

7. De uit deze regeling voortvloeiende kosten zullen door de S.D.A.P. en den bestuurdersbond ieder voor de helft worden gedragen.

Voor de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland is de volgende regeling getroffen :

1. Voor de provincie Noord-Holland wordt opgericht een gewestelijke raad, welke bestaat uit drie leden van het bestuur der stedelijke federatie Amsterdam der S.D.A.P., drie leden van het bestuur der gewestelijke federatie Noord-Holland Z. der S.D.A.P., drie leden van het bestuur van de gewestelijke federatie Noord-Holland-Noord der S.D.A.P., het bestuur der districtsfederatie der bestuurdersbonden en een vertegenwoordiging van ten hoogste drie personen uit de Statenfractie. Deze raad komt minstens tweemaal per jaar bijeen ter bespreking van actueele vraagstukken van provinciaal aard. Beurtelings wordt de vergadering van dezen raad gepresideerd telkens voor den tijd van een jaar, door den voorzitter van de districtsfederatie van bestuurdersbonden, of door een der voorzitters der federaties der S.D.A.P. De raad wijst uit zijn midden een secretaris aan. De vergadering van den gewestelijken raad kan door een redacteur onzer Partijdagbladen worden bijgewoond.
2. In dezen gewestelijken raad zullen de in paragraaf I genoemde organisaties samenwerken op alle gebieden, waar dit noodzakelijk of wenschelijk is ter bevordering van het belang der arbeidersklasse en ter versterking van haar machtspositie.
3. Voor de gemeenschappelijke actie van beide organisaties komen in aanmerking :
  - a. het gemeenschappelijk voorbereiden en organiseren van gewestelijke betoogingen en hetzelfde ten aanzien van de deelneming aan nationale demonstraties;
  - b. het adresseeren aan het provinciaal bestuur;
  - c. wat verder ter versterking van de arbeidersbeweging wenschelijk geacht wordt.
4. De candidaatstelling voor de Provinciale Staten geschiedt door de S.D.A.P., welke den verkiezingsstrijd voert.

Vóór de candidaatstelling wordt over de samenstelling der soc.-dem. Statenfractie, in verband met de speciale belangen der vakbeweging, in den gewestelijken raad gesproken.

5. Indien daartoe naar de meening van de besturen der stedelijke federatie Amsterdam, der gewestelijke federaties Noord-Holland-Noord en Noord-Holland-Zuid der Partij of van de Soc. Dem. Statenfractie, aanleiding bestaat, kan er door de gewestelijke vergaderingen van genoemde gewestelijke federaties en de federatie-vergadering der federatie Amsterdam, gezamenlijk, in overleg met de Statenfractie, een program worden opgesteld van de voornaamste

punten, die door de Statenfractie aanhangig zullen worden gemaakt.

Over de samenstelling van dit program wordt vooraf in den gewestelijken raad overleg gepleegd.

6. De uit deze regeling voortvloeiende kosten zullen door S.D.A.P. en de districtfederatie der bestuurdersbonden ieder voor de helft worden gedragen.

(Voor het gewest Zuid-Holland en de stedelijke federaties Den Haag en Rotterdam kan dezelfde omschrijving dienen, met verandering van de namen).

Daar voor het behandelen der overige voorstellen de tijd ontbrak, kwamen deze aan de orde in de Septembervergadering. De volgende besluiten werden hieromtrent genomen:

De punten 5, 6 en 7, betrekking hebbende op het aanstellen van meer bezoldigde propagandisten werden door het P.B. op financiële gronden onuitvoerbaar verklaard. De Partijraad wees deze voorstellen af.

Ten aanzien van de punten 8, 9 en 10 (plaats waar het Partijcongres wordt gehouden) gaf de Partijraad aan het P.B. opdracht de beslissing te nemen.

De punten 11, 12 en 26 (propaganda in het Zuiden) werden verworpen. Deze propaganda wordt door het P.B. in overleg met de gewestelijke besturen geregeld.

De voorstellingen tot het organiseren van een jaarlijks op een vasten dag te houden vredes- of ontwapeningsdag (punten 21 en 22) werden verworpen.

Punt 25 (propaganda in de buitenwijken van gemeenten) werd eveneens verworpen.

Ten aanzien van punt 32 sprak de Partijraad uit, dat het ongewenscht is thans reeds weer de contributieregeling te herzien.

Voorstellen tot herziening der Statuten (punten 74 en 75) werden verworpen.

Punt 109, zedelijke plicht voor partijgenooten, hun kinderen naar de openbare school te zenden, werd afgewezen.

Punt 119 werd, geamendeerd door het P.B., aangenomen. Het luidt thans: „Op de congressen der Partij, onverschillig waar zij worden gehouden, wordt in de congreszaal geen alcoholhoudende drank getapt. De eigenaars van de gebouwen, waarin de congressen worden gehouden, worden van te voren van dit besluit op de hoogte gebracht en tot naleving er van verplicht.”

Ten aanzien van punt 120 vereenigde de Partijraad zich er mede, dat de gedelegeerde van het P.B. in het Troelstra-oord, het alcoholvrij exploiteeren van deze stichting ter sprake zal brengen in het bestuur der stichting.

Punt 121 (geen alcohol-advertenties in de programma's der Partijafdeelingen) werd aangenomen.

De punten 122, 123, 124, 125 en 126 betreffen alle het *Esperanto*. Goedgekeurd werd het voorstel van het P.B. om het inmiddels door het Instituut voor Arbeidersontwikkeling uitgebrachte rapport te publiceren en in de volgende Partijraadsvergadering in behandeling te nemen.

Over punt 129 heeft de Algemeene Raad zich onlangs tot de Kamertractie gewend. Met eenige beperking in de interpretatie nam het P.B. het voorstel over.

Bij de behandeling van een in bewerking zijnd rapportje over de Armenwet, zal aan punt 131 aandacht geschonken worden.

Punt 132 werd verworpen.

Punt 133 zal worden ter hand gesteld aan de Commissie, die het werkprogram voor Indië ontwerpt.

Punt 134 werd verworpen.

In de middagzitting is voorts nog behandeld een „schema” voor de winterpropaganda. Na een zeer geanimeerde discussie werd het „schema” door den Partijraad aangenomen.

De avondzitting was gewijd aan de behandeling van het nagekomen congresvoorstel van het P.B. en het voorstel Zwolle (Punt 73). Deze voorstellen hadden betrekking op het nemen van maatregelen tegen, of het doen van uitspraken over partijgenooten, die lid zijn van andere dan bij het N.V.V. aangesloten Vakvereeningen, niettegenstaande er voor hen in een bij het N.V.V. aangesloten vakbond plaats is.

Het P.B. deelde mede, dat het had besloten, van zijn voorstel het tweede gedeelte in te trekken en voorts dat het de aanneming van het voorstel Zwolle ernstig ontraadde. Na uitvoerige discussie werd het voorstel van het P.B. met groote meerderheid aangenomen. Het besluit van den Partijraad t.a.v. dit vraagstuk luidt nu: „Het Congres bevestigt nog eens nadrukkelijk de vroegere uitspraken, dat het voor partijgenooten, die daarvoor in aanmerking komen, als een moreele plicht wordt beschouwd, deel uit te maken van een bij het N.V.V. aangesloten vakorganisatie.”

Propaganda en actie.

Hoewel in het jaar 1930 geen verkiezingen voor de Tweede Kamer of Provinciale Staten en Gemeenteraden plaats vonden, gelooven wij niet, dat iemand zal zeggen, dat dit jaar niet rijk aan agitatie is geweest. Het tegendeel is het geval.

Indonesië.

De arrestatie van en huiszoekingen bij de leiders der volksbeweging in Indonesië door het Nederlandsche gezag, droegen er niet weinig toe bij, dat er voor ons Koloniaal Congres, in Januari in Utrecht gehouden, groote belangstelling bestond.¹⁾

Het P.B. vond hierin aanleiding om zich met een brief tot den Ministerraad te wenden, welke voor zichzelf spreekt en dien wij hieronder laten volgen:

„Slechts enkele maanden, nadat de gouverneur-generaal de zitting 1929—1930 van den Volksraad heeft geopend met een rede, waarin het vooruitzicht werd geopend op grootere vrijheid in woord en geschrift voor de Indonesische volksbeweging, werd, naar met vrij groote zekerheid is aan te nemen, door den procureur-generaal bij het Hoog-gerechtshof, in samenwerking met den gouverneur van West-Java op het onverwachtst een campagne ondernomen tegen de *Partij Nasional Indonesia*, waardoor het deze organisatie feitelijk onmogelijk werd gemaakt, een normale openlijke politieke actie te voeren.

Openbare vergaderingen werden door bestuurs- en politie-ambtenaren zonder gerechtvaardigde aanleiding verstoord, arrestaties vonden plaats en voor de provincie West-Java werd aan ambtenaren en beampten bij politie, leger en vloot het lidmaatschap van de P.N.I. verboden op straffe van ontslag. Tevens werd vanwege de Indische regeering aangekondigd, dat een dergelijke maatregel voor heel Nederlandsch-Indië zou worden getroffen. Van een gevaar voor de openbare orde, als aanleiding tot dezen groven aanslag op primaire politieke vrijheden, bleek naar buiten niets. Dit optreden heeft het wantrouwen verscherpt ook bij de gematigde en ondanks alles nog steeds tot samenwerking met het Nederlandsch gezag geneigde groepen der Indonesische volksbeweging. Levendige onrust, zoowel in de Indonesische als de Europeesche samenleving, heeft dit optreden verwekt.

Thans is de Indische regeering opnieuw tot een aanranding van de politieke bewegingsvrijheid van de Indonesiërs overgegaan. Zij trok

¹⁾ In ons vorig verslag hebben wij hierover reeds uitvoerig gerapporteerd.

daarbij ditmaal zelfs geen grens tusschen gematigde of minder gematigde schakeeringen, maar deed over gansch den Archipel een blijkbaar zorgvuldig voorbereiden aanval op de volksbeweging door middel van huiszoekingen, overweldigingen, gevangennemingen en in beslagname op groote schaal van brieven en andere stukken. De eerste burgerrechten werden geschonden. Ook de Indonesiërs behooren door de Wet beschermd te worden. Hunne rechten mogen niet worden verkracht, zooals thans op de ruwste en onrechtmatigste wijze is geschied, terwijl groot leed werd aangericht, groote schrik veroorzaakt. De volksbeweging werd ook in hare normaalste uiting verlamd en met ontwrichting bedreigd.

Dit is een daad van gevaarlijke reactie. De telegrafische berichten, voor zoover thans ter beschikking, laten tot dusver den indruk, dat er geen enkele aanwijzing werd gevonden, welke voor een razzia, als door de Indische regeering werd ondernomen, ook maar een schijn van rechtvaardiging zou kunnen bieden. Uit de ontvangen telegrammen wordt de indruk verkregen, dat de overheid de uitvoering vreesde van plannen om op een bepaald tijdstip ongeregelheden te verwekken. Maar zelfs, wanneer inderdaad beslissende aanwijzingen voor dergelijke mogelijkheden bestonden, dan blijft de wijze, waarop werd opgetreden, naar onze overtuiging toch zeer verwerpelijk. Een regeering, welke van zelfvertrouwen vervuld en zich bewust is een rechtvaardig en welvaartverspreidend bewind te voeren, toont niet in roekeloosheid en knevelende willekeur haar kracht.

Wij vorderen van Uw regeering ten spoedigste de meest volledige opheldering, welke over deze zeer ernstige gebeurtenis het volle licht werpt. Intusschen spreken wij thans reeds uit, dat een bewind, dat zou meenen zich slechts te kunnen handhaven, door op elk min of meer ernstig gerucht het politieke leven der massa te verlammen en de eerste volksrechten ruw te schenden, een gevaar wordt voor zichzelf en voor de samenleving, welke het heeft te beschermen.

Sedert de onlusten van 1926 en 1927 — naar onze overtuiging niet in de laatste plaats een gevolg van het ondragelijk geworden, slecht bewind — werd het politie-apparaat der overheid bovenmatig versterkt, terwijl de reactionaire koers van het bewind, ondanks goede bedoelingen van den tegenwoordigen landvoogd, in wezen ongewijzigd bleef. Afgezien van de mogelijkheid van ernstig gevaar voor orde en rust, is gezond regeeren uitgesloten, waar de regeermacht in sterke mate bij de politie berust of er in hoofdzaak op steunt voor het bestuur van een met reden ontevreden volk. Een onrust, als thans door heel de koloniale samenleving werd gewekt, kan grooter gevaar in zich bergen, dan een regeering met hare maatregelen denkt te kunnen bezweren.

Ons Partijbestuur getuigt zijn eerbied voor de zelfbeheersching en het zelfvertrouwen, waarmee vertegenwoordigers van de nationale volksbeweging in hun manifest het onverantwoordelijke optreden van de Indische regeering hebben beantwoord en rekent op de kracht der geheele volksbeweging om dezen nieuwen, haar door de overheid toegebrachten slag te boven te komen, door innerlijke versterking harer krachten. Tegenover een regeering, welke zich tot zulk een provocerend uiterste liet voeren, staat ons Partijbestuur onvoorwaardelijk aan de zijde der vereenigde volksbeweging.

In den naam van een zeer belangrijk deel van het Nederlandsche Volk eischen wij van Uwe Regeering de meest volledige opheldering, waar mogelijk herstel van het toegebrachte leed en de meest volstreekte vrijheid voor de Indonesische nationale beweging om zich langs den wettelijken weg te ontwikkelen en te versterken.

Voor het Partijbestuur der S.D.A.P.:

(w.g.) J. OUDEGEEST, Voorzitter.

(w.g.) C. WOUDEBERG, Secretaris."

Het Partijbestuur wekte daarenboven de afdelingen op openbare vergaderingen te beleggen, daar, waar deze kans van slagen boden.

Hetzelfde deed het P.B. aan het eind van het jaar toen de vonnissen bekend werden, door de rassenjustitie uitgesproken over de leiders van de P.N.I. In onze pers spoorde het P.B. de sprekers aan op de Kerstvergaderingen tegen deze vonnissen fel te protesteeren.

Februari-actie.

Overeenkomstig het schema, ontwikkeld in het winter-propagandaplan 1929—1930 was de maand Februari bestemd voor een speciale agitatie tot opvoering van het ledental der Partij. Hoe gaarne wij ook zouden zien, dat de leden permanent in actie bleven voor het versterken onzer organisatie, de practijk leert, dat dit vooralsnog moeilijk schijnt te gaan en derhalve het oproepen van de Partij gedurende een korten tijd voor een extra inspanning noodzakelijk is. Het Partijbestuur stelde voor deze actie gratis propagandamateriaal ter beschikking der afdelingen. Een overzicht hiervan treft men aan in den bij dit verslag gevoegden staat. (Zie bijlage F.)

Deze actie kan als goed geslaagd worden beschouwd, daar de Partij in het eerste kwartaal van 1930 met 4966 leden vooruit ging.

Maastricht.

De staking aan de Maastrichtsche Zinkwitfabrieken, met de schietpartij, die op den 16^{den} October 1929 hierop volgde, heeft groote beroering in het land, in 't bijzonder in het Zuiden, gewekt.

Toen begin Februari de conclusies van het rapport van den Advocaat-Generaal van het gerechtshof te Den Bosch bekend werden, welk rapport hij in opdracht der regeering had samengesteld, en waaruit bleek, dat voor hetgeen in October 1929 was voorgevallen, onze tegenstanders verantwoordelijk zijn, besloot het Partijbestuur te zamen met het N.V.V. tot het verspreiden van een manifest in Brabant en Limburg van den volgenden inhoud:

Aan de arbeiders van Limburg.

Mede-arbeiders!

Nog versch ligt U in het geheugen de langdurige werkstaking aan de Zinkwitfabriek en de gruwelijke schietpartij in den avond van den 16en October van het vorige jaar.

Er heerschten en heerschen nog aan die fabriek toestanden, waarover de *leiders der Katholieke Vakbeweging* vroeger schande hebben geroepen. Maar dit heeft hen niet belet om door onderkruiperij, laster en politiegeweld te trachten de werkstaking, geleid door de Nederl. Vereeniging van Fabrieksarbeiders, kapot te breken.

Heel begrijpelijk, dat in een fabrieksstad als Maastricht met een groote arbeidersbevolking, bij een dusdanig tegengewerkte staking straatruoer voorkwam dat men de *gevoelens van minachtig voor de onderkruipers* niet onder stoelen en banken stak. Ook begrijpelijk, dat in dien strijd, welke maand na maand voortduurde, hoewel de leiding zooveel in haar vermogen lag *elke gewelddaad tegenging*, soms een klap viel.

Maar dit alles droeg in geen enkel opzicht een ander of ernstiger

karakter dan hetgeen in elke plaats van eenige beteekenis voorvalt bij een arbeidsconflict van zulken omvang en langen duur.

Het bewijs is later geleverd. Immers uit al dit opgeblazen spektakel over een z.g. schrikbewind, uit al die griezelromanschrijverij over een „rooden terreur” is niets meer voortgekomen dan een . . . half dozijn onbeteekenende strafzaakjes. En voor het belangrijkste feit werden dan nog de beide aangeklaagden *vrijgesproken*, terwijl de Rechtbank voor het overige slechts geldboeten oplegde.

En Pieters, beschuldigd van opruiing, moest men loslaten en van verdere vervolging verneemt men niets meer.

Toch heeft men in de pers en in den Raad van Maastricht zoolang gehitst en gestookt en den Burgemeester tot scherper optreden geprest, dat er ten slotte een enorme, met gummistok, sabel, revolver en karabijn zwaar bewapende politiemacht van allerlei soort in de stad aanwezig was

En die heeft prompt getoond wat zij waard was. Er is van gekomen wat velen vreesden en wat anderen juist verlangden.

In den avond van 16 October hebben de schoten geknald!

Op weerlooze ongewapende burgers, waaronder vrouwen en meisjes, heeft de politie op zinnelooze onverantwoordelijke wijze haar revolvers leeggeschoten En het resultaat? Een aantal gewonden, sommigen zwaar, — een tweetal dooden. kameraad Beckers en de agent Houben.

En alweer hitste en loog de Katholieke pers er op los.

Het zouden n.l. de arbeiders zijn geweest die het eerst hadden geschoten!

Zelfs had de „Limburger Koerier” de verregaande brutaliteit om, vóórdat nog eenig behoorlijk onderzoek had plaats gehad, en voordat de resultaten van de lijkshouwing bekend waren, onder een portret van den overleden agent Houben de woorden te plaatsen: „die door de stakers werd neergeschoten”.

Welnu, de Regeering heeft een onderzoek doen instellen naar het gebeurde. Minister Ruys de Beerenbrouck moest het toezeggen, omdat het soc.-dem. Kamerlid W. H. Vlieg en bij zijne interpellatie in de Tweede Kamer hiertoe sterk verplichtte.

Een advocaat-onderzoek door den Advocaat-Generaal van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch. Deze heeft tal van personen verhoord, heeft met eigen oogen en ter plaatse zelve hun verklaringen gecontroleerd.

Wat is nu het resultaat van dat onderzoek?

Dat de politie-autoriteiten blijkbaar al van te voren hadden afgesproken en vastgesteld, dat de minste ongeregeldheid dien avond zonder waarschuwing of aanmaning met een algemeene schietpartij zou worden beantwoord Er was ergens een reservetroep van politie en marechaussé opgesteld.

Stedelijke en militaire politie die onderkruipers naar huis brachten, waarbij, zooals zij nu beweren, met steenen werd gegooid, hebben door alarmschoten die reserve al schietende laten toesnellen.

Het publiek werd tusschen twee vuren genomen, met het beruchte bloedige resultaat

De Advocaat-Generaal stelt vast dat zoowel Beckers als de agent Houben door *politiekogels zijn neergeveld en gedood.*

Ook overigens is geen enkele aanwijzing gevonden dat dien avond door burgers zou zijn geschoten.

Dit oordeel is dus wel vernietigend zoowel voor de politie-chefs, die het schietplan hebben in elkaar gezet, als voor hen die het uitvoerden en niet minder voor de eenerzijds lasterende, anderzijds goedpratende Katholieke dagbladers

Maar dit is nog niet alles. Want wat verteld de Advocaat-Generaal nog verder?

Behalve dat volgens hem het optreden der politie dien avond in verschillende opzicht tot kritiek aanleiding geeft, zegt hij letterlijk dat de politie ook „bij het patrouille-loopen meermalen heeft geschoten en ook overigens niet voldoende maat heeft weten te houden”.

Het is wel héél zacht uitgedrukt! Want o.a. in de Stokstraat en in de Capucijnerstraat heeft men dien avond lukraak door de ruiten der bovenverdiepingen geschoten, zoodat de kogels rakelings langs de hoofden der slapende kinderen tegen den muur vlogen!

Wij hebben den indruk, dat het gevoerde onderzoek onpartijdig is geschied.

Maar waarom wordt het *geheele rapport*, dat de Advocaat-Generaal aan den Minister van Justitie heeft uitgebracht, niet openbaar gemaakt?

Zelfs het eindoordeel waartoe deze hooggeplaatste ambtenaar (chef der Rijkspolitie) komt, heeft de Minister aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal slechts „saamgevat” medegedeeld, en niet in de eigen bewoordingen van den rapporteur zelf.

Waarom niet?

Het is onze vaste overtuiging dat de Regeering *niet durft* publiek te maken wat zij nu weet, noch de afgelegde getuigenverklaringen, noch de letterlijke oordeelvelling van den Advocaat-Generaal.

Want dan zou blijken hoe hier door moedwillig, althans schandelijk, roekeloos optreden twee menschen zijn gedood, en anderen gewond, misschien voor goed verminkt.

Wij eischen volledige openbaarheid omtrent dit bloedig geweld, gepleegd door de mannen der wet.

Wij eischen het vaststellen der aansprakelijkheid.

Wij eischen dat de *werkelijk* schuldigen ter verantwoording zullen worden geroepen.

En gij, arbeiders, laat het gebeurde U een aansporing te meer zijn, U niet door laster, druk, of vervolging te laten weerhouden om Uw steun te zoeken daår waar mettertijd de strijd wordt gevoerd voor verbetering van Uw lot, voor het verwerven van een menschaardig bestaan, voor onpartijdig recht, voor een zedelijker en welvarender maatschappij.

In de dagen van strijd, in de dagen van benauwheid stond de R.K. Vakbeweging evenals de Katholieke pers aan de zijde der patroons — schandelijk! — maar de moderne Vakbeweging, de S.D.A.P. en haar pers stonden onverdroten voor het recht der arbeiders.

Dat wil zeggen — dat gij U hebt te wenden tot — dat gij U hebt aan te sluiten bij de moderne vakbeweging en bij de sociaal-democratische arbeiderspartij.

De besturen van de Soc.-Dem. Arbeiders-Partij in Nederland en het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen.

Daarboven organiseerde men een groote openbare vergadering op 4 April in de Dominicanerkerk te Maastricht, waar J. Oudegeest voor de Partij, A. F. Muller voor het N.V.V. spraken. Het verslag van de redevoeringen dezer partijgenooten werd in manifestvorm in een oplaag van 8000 exemplaren te Maastricht verspreid.

Inmiddels had de Tweede Kamerfractie op volledige publicatie van het rapport aangedrongen, waartoe de Regeering echter niet bereid bleek.

Hierbij bleef het echter niet. Toen het geheele rapport van den Advocaat-Generaal ter visie voor de Tweede Kamerleden was gelegd, stelde pg. W. Drop uit dit rapport een aantal artikelen samen, waarmee onomwonden kwam vast te staan, dat niemand onzer menschen, bij de staking betrokken, aansprakelijk was voor de bij de schietpartij gevallen slachtoffers. Deze artikelen verwekten groote beroering in het land.

Vast is komen te staan, dat de R.K. Vakbeweging en R.K. geestelijken tot het plegen der gewelddaden hebben aangespoord.

Het Partijbestuur noodigde pg. Drop uit, over deze aangelegenheid een brochure samen te stellen, waarvan 17186 exemplaren werden verkocht.

Voor hetgeen er door de Tweede Kamerfractie in dezen werd gedaan, verwijzen wij naar het verslag der fractie, dat hierbij gaat.

Landbouwcrisis.

Daar het Partijbestuur reeds in het begin van het jaar de thans heerschende landbouwcrisis voorzag, besloot het een resolutie hierover aan het congres voor te stellen, teneinde dit probleem grondig te bespreken. Om de belangstelling in het land hiervoor te wekken, stelde het P.B. den afdeelingen een gratis manifest beschikbaar, waarvan wij den tekst hier laten volgen:

Aan de Landarbeiders, Pachters en Hypotheekboeren.

De groote oogsten der laatste jaren hebben in het akkerbouw- en gedeeltelijk ook in het tuinbouwbedrijf tot een crisis geleid, die zorg en kommer brengt in de gezinnen van tienduizenden en die in haar gevolgen, door loondruk en werkloosheid, honderdduizenden onzer landbouwende bevolking dreigt mee te sleepen.

De opbrengst van den grond is een kwart boven normaal. Maar de prijs der akkerbouwproducten was in Maart 1930, volgens mededeeling van de Directie van den Landbouw, even meer dan de helft van het gemiddelde der laatste vijf jaren — zelfs nog belangrijk beneden dien der voor-oorlogsjaren

De kleine bedrijven sluiten het oogstjaar 1929/1930 af met verliezen van honderden, de middelbedrijven met verliezen van duizenden guldens. De ramp treft velen zeer zwaar, omdat ook in de voorafgaande, minder ongunstige, jaren geen reserve van betekenis kon worden gevormd. De meeste pachtboeren steunen op hun crediet en de spaarpenningen der ouders. Duizenden wachten in radeloosheid den dag af, waarop pacht of hypotheekrente vervalt. In vertwijfeling zien zij het schrikbeeld „afgeboerd” naderen.

1930 zal vreezen wij, niet het laatste rampjaar voor land- en akkerbouw zijn.

De te verwachten werkloosheid maakt dringend noodzakelijk, dat voorzieningen worden getroffen door uitvoering van productieve werken, waarbij met het oog op den langen duur slechts wordt gearbeid tegen normaal loon.

In den *onmiddellijken* nood kan alleen door regeeringshulp worden voorzien. De met den ondergang bedreigde landgebruikers moeten en kunnen met credieten worden gesteund. De inning van de nog verschuldigde belasting worde opgeschort, tot de moeilijkheden van het oogenblik zijn overwonnen. Met deze en dergelijke middelen kunnen de allerergste gevolgen ondervangen worden.

Doch daarmee is de toestand niet gezond te maken.

Waar is dan meer uitkomst te vinden?

In loonsverlaging?

De landarbeider draagt reeds het volle pond der bedrijfsmisère. Zijn loon komt slechts bij uitzondering over het jaar gerekend de f 20.— per week te boven. Tienduizenden blijven daar onder. In geen ander bedrijf zijn geschoolde vaklieden gedoemd zoo nooddrufftig te leven. En dat, terwijl de waarde, die een landarbeider voortbrengt, in den regel grooter is, dan wat per hoofd in de nijverheid wordt bereikt.

De bezuiniging, die als gevolg van de malaise op al wat niet direct productief is, zal worden aangebracht, dreigt daarbij de werkloosheid ten plattelande nog te vergrooten. Grootere bestaanonzekerheid en lager loon zouden de vlucht der besten en krachtigsten uit de landbouwbedrijven bevorderen en een nieuwe verzwakking scheppen.

Loonsverlaging is het verplaatsen van den druk op de schouders der minst draagkrachtigen. Zij wordt, goede en slechte jaren dooreen gerekend, door de bedrijfsresultaten op zichzelf ook niet gerechtvaardigd.

Loonsverhooging tegelijk met betere bedrijfsuitkomsten zouden mogelijk zijn, indien niet de grootere last van het niet-arbeidende kapitaal op de bedrijven drukte. Pacht- en hypotheekrente vorderen, of het jaar goed of slecht is, van honderd tot honderdvijftig gulden en meer per hectare, van duizend tot twee duizend gulden per arbeidskracht. Nergens parasiteert het kapitaal zóó brutaal op den arbeid als in den landbouw

Hypotheek en pacht zijn het, die de bedrijven uitmergelen, den boer en den landarbeider berooven van de vruchten van hun arbeid.

Zij, die bij de handhaving van grondprijs en grondwoeker belang hebben, bevelen een geneesmiddel aan, dat hen verschoont en erger is dan de kwaal, waaraan hun slachtoffers lijden.

Protectie! Belast de over de grenzen binnen komende landbouwproducten, roepen zij en de boeren kunnen voor de in het binnenland geteelde een evenredig hooger prijs maken.

Het is elders zonder resultaat beproefd; want het gejammer over den noodtoestand der landbouwbedrijven is vooral niet minder in de landen, die de binnenlandsche productie reeds zwaar beschermen. De beschermde Deutsche boer is den ondergang nog meer nabij dan de Hollandsche.

Het middel gaat ten koste van de gemengde- en veeteeltbedrijven, die voor vee-, varkens- en pluimveevoeder een hooger prijs zullen betalen, zonder dezen op dien hunner exportproducten te kunnen verhalen.

Benmaal op den weg der protectie, is er geen halt meer. De industriebedrijven zullen ook hun deel willen hebben en de boer zal zijn schijnvoordeel zien wegvloeien door hoogere uitgaven voor onderhoud van bedrijf en gezin.

Doch al ware dit niet zoo — al zou de netto-opbrengst der akkerbouwbedrijven stijgen — wien zou deze stijging ten goede komen?

Den pachter, den landarbeider?

Neen, de baten zouden afvloeien naar den niet-werkenden grondbezitter, de eenige, die ten slotte van alle verbeteringen geprofiteerd heeft en nog profiteert. De volle verhooging van de bodemopbrengst is in den grondprijs verrekend. Zeventig procent is de pacht gestegen! Zoo zal het blijven: *meer* opbrengst, *duurder* land, *hooger* pacht en hypotheekrente, *geen* redelijke belooning voor boer en landarbeider, zoolang de grondprijs boven de gebruikswaarde kan worden opgevoerd, zoolang de hoog geroemde vrijheid van beschikking over den grond in particuliere bezittershanden ligt.

Pachters en hypotheekboeren, gij moet beschermd worden *niet* tegen de landarbeiders, *niet* tegen de consumenten, *maar tegen den grondwoeker.*

In Uw toestand kan verbetering komen door *een pachtwet, die krachtig de rechten der bezitters aantast.*

Eischt van de Regeering en de Volksvertegenwoordiging:

Een Pachtwet, die den pachter aan den grondwoeker onttrekt, door de vaststelling van de pacht op te dragen aan pachtbureaux, buiten wier bemiddeling geen geldig contract wordt afgesloten;

Een Pachtwet, die bindende bepalingen bevat betreffende het jacht- en het remissierecht der pachters, zoodat een abnormaal bedrijfsrisico als dit jaar 't w bestaan ondermijnt, mede door den niet arbeidenden bezitter gedragen wordt;

Een Pachtwet, die door het continuatierecht vast te leggen, den pachter bestaanszekerheid brengt en die zijn recht op vergoeding voor aangebrachte verbeteringen ten volle erkent.

Een Pachtwet, — mits zij dieper ingrijpt dan het ontwerp, dat de Kamer straks in behandeling zal nemen — kan *den grondwoeker zóó beteugelen*, dat wie met landwerk zijn brood verdient, dat brood ook krijgt.

Uw en ons einddoel is daarmee niet bereikt.

Niet slechts *beteugeling* van den grondwoeker — *opheffing* van den grondwoeker zij het ideaal.

De grond worde het eigendom der gemeenschap en zij geheel onttrokken aan wie thans op land en landarbeiders parasiteeren.

Bij de uitbreiding van den cultuurgrond en de ontzaglijke opvoering der productie door de toepassing der landbouwwetenschap, is het slechts

de vraag, hoelang kleine en middelbedrijven, hoe lang kapitaalzwakke bedrijven den internationalen strijd om het bestaan kunnen rekken

Onverschillig in welke richting de bedrijfsvormen zich ontwikkelen mogen, hoe het gebruiksrecht ook worde geregeld, de prijs van den grond moet aan vraag en aanbod worden onttrokken: *De grond worde gesocialiseerd*, dat wil zeggen aan de gemeenschap gebracht, opdat de honderdduizenden, die er een bestaan op moeten vinden, daartoe gelegenheid krijgen in een bedrijfsvorm en bij een kapitaalsaanwending, die de voordeeligste opbrengst mogelijk maakt.

Alleen daardoor is duurzaam een redelijk inkomen voor de werkers op den grond gewaarborgd

Elke stap voorwaarts in die richting, te beginnen met een ingrijpende Pachtwet, moet afgedwongen worden van de bezitters, aan wier zijde de burgerlijke politieke partijen staan, en blijven staan, zoolang gij, landarbeiders, pachters en kleine boeren U niet roert

Komt in beweging!

Stelt Uw eischen!

Organiseert U om de vervulling af te dwingen!

Gij zult de socialistische arbeidersbeweging aan Uw zijde vinden bij Uw strijd voor *opheffing van den grondwoeker!*

April 1930.

HET BESTUUR DER S.D.A.P.

Tesselschadestraat 31, Amsterdam.

Niettegenstaande dit geschrift gratis beschikbaar was, werden er in totaal slechts 60.000 exemplaren besteld.

Het Meifeest.

Het Meifeest vierden Partij en Vakbeweging onder de leuzen: *Vóór ontwapening, vóór algemeene doorvoering van den achturedag en wettelijke vacantieregeling vóór sociale verzekering en staatspensioen, vóór bedrijfsorganisatie en medezeggenschap, vóór opheffing van den grondwoeker.*

Het is ons een voldoening te kunnen constateeren, dat de arbeidersfeestdag een steeds grooter plaats in het leven onzer menschen begint in te nemen, waarin het geheele gezin deelt.

Drie landen meeting.

Den 27sten en 28sten Juli vond in Aken een meeting voor Ontwapening plaats. bezocht door Hollanders, Belgen en Duitschers. Als sprekers traden daar op voor het N.V.V. p.g. E. Kupers, voor de Partij p.g. J. W. Albarda. Ook eenige Belgische en Duitse partijgenooten voerden het woord.

Het ligt in de bedoeling elk jaar soortgelijke bijeenkomsten te beleggen.

Kerstmeetings.

Voor zoover ons daaromtrent berichten bereikten, slaagden in vele afdelingen de Kerstvergaderingen goed. De rede door p.g. J. W. Albarda te Amsterdam uitgesproken, op den eersten Kerstdag, werd door de V.A.R.A. uitgezonden.

Septemberdemonstraties en Vlootwetpetitionnement.

Het hoogtepunt onzer in het afgelopen jaar gevoerde actie, is stellig geweest de door Partij en Vakbeweging gehouden, prachtig geslaagde Septemberdemonstraties in Rotterdam en Amsterdam, met het daarop gevolgde petitionnement tegen de plannen onzer Regeering tot uitbreiding der Vloot.

Werden in het voorjaar de voorbereidingen voor deze meetings getroffen onder de leuzen: *Vóór Medezeggenschap en Bedrijfsorganisatie, Vóór Staatspensioen en Sociale verzekering, Vóór doorvoering van een wettelijke vacantieregeling en Vóór Ontwapening*, in den loop van den zomer steeg het enthousiasme tot ongekende hoogte, toen de leiding van Partij en Vakverbond besloot, tegen de plannen der Regeering tot uitbreiding der vloot, een volkspetitionnement te organiseeren en als gevolg daarvan aan de gestelde eischen er één toevoegden, die groote weerklank vond: *Tegen de Vlootuitbreiding*.

De organisatie der meetings was opgedragen aan de partijgenooten C. van der Lende en C. Woudenberg, respectievelijk voor N.V.V. en S.D.A.P., die bij hun werk werden gesteund door uitstekend functioneerende plaatselijke comité's. De voorbereiding had een regelmatig verloop.

Elkeen, die een dezer meetings heeft bezocht, zal hierbij onvergetelijke indrukken hebben opgedaan. Meer dan 120.000 personen waren op de meetings tezamen aanwezig. Niets was nagelaten om ook de optochten zelf zoo fleurig mogelijk te maken. Voor dit doel had men een beroep gedaan op de Amsterdamsche en Rotterdamsche partijgenooten en modern georganiseerden, om ter versiering van den stoet een bedrag van f 0.25 af te dragen. De opbrengst voor het aankopen van vlaggen en ander materiaal bedroeg f 4298.79.

De Federaties Amsterdam en Rotterdam verzorgden voor de partijgenooten, die reeds 's Zaterdags gekomen waren logies en boden een avondfeest aan.

Ter bevordering van het meetingbezoek, waren in de maanden Juli en Augustus reeds in verschillende deelen van het land zomerfeesten gehouden, waar op enkele de politieke revue *Stormsein weest op Uw hoede* van A. Pleyzier en S. de Vries Jr. werd opgevoerd.

Men verspreidde bovendien het volgende manifest in 1.225.000 exemplaren.

Aan het Nederlandsche Volk.

Nog vóór het eerste jaar van zijn bewind verstreken is, heeft het kabinet Ruys de Beerenbrouck zich van zijn allerslechtsten kant laten zien. Op 5 Mei 1930 is bij de Tweede Kamer ingediend *een voorstel tot vlootuitbreiding*

Op het eerste gezicht schijnt dat voorstel tamelijk onschuldig: het vraagt voor het jaar 1930 een verhooging van de kosten van vloot-aanbouw met 1 770.000, wat op het gebied der marine-uitgaven een betrekkelijk klein bedrag is. Bij een nadere beschouwing blijkt dit

voorstel echter te zijn het begin van de uitvoering van een groot plan, waarvoor in de jaren van 1930 tot 1940 in totaal *honderd en twintig millioen gulden* zal worden vereischt.

Wel wil de regeering nu niet, zooals bij het voorstel van het kabinet-Colijn van 1923, het bouwplan in een wet vastleggen, en stelt zij slechts voor, den eersten stap te doen — maar als die eerste stap eenmaal gedaan is, zullen de verdere stappen moeten volgen. De schepen, waarvan eenmaal de bouw is begonnen, zullen moeten worden voltooid. De gedachte, waarvan bij het eerste voorstel uitgegaan is, zal worden vastgehouden. Tot volledige uitvoering van die gedachte zal minister Deckers zich verplicht rekenen, en volgende ministers zullen die verplichting overnemen. Wij staan dus voor *een gewichtige beslissing*, waarvan de gevolgen groot en zwaar zullen zijn voor het volk van Nederland en voor dat van Indonesië.

Nederland en Indonesië moeten te zamen dezen vlootbouw betalen en Nederland en Indonesië worden beide medegesleept in een *verderfelijke bewapeningspolitiek*.

Millioenen mannen en vrouwen in de geheele wereld hunkeren naar ontwapening. Met verontwaardiging zien zij, hoe de regeeringen van de meeste landen *de ontwapeningsbeloften schenden*, die zij bij het einde van den oorlog aan de volken hebben gegeven. Met groote bezorgdheid zien zij, hoe de pogingen om in Europa tot ontwapening te komen, schipbreuk lijden op den onwil van verschillende regeeringen. Met schrik ontwaren zij, dat een nieuwe wedstrijd in oorlogstoerusting, te land, ter zee en in de lucht, ontketend wordt. Met angst bedenken zij, dat zulk een bewapeningswedstrijd *nieuw oorlogsgevaar* te voorschijn roept, en dat gevaar elken dag grooter kan maken. Elke stap op dien weg *vermeerderd dat gevaar* en brengt de wereld verder van ontwapening en vrede.

Moet Nederland op dien slechten en gevaarlijken weg een schrede doen, die door andere stappen en stappen van anderen zal worden gevolgd? Of is Nederland geroepen om in de andere richting werkzaam te zijn: in de richting van ontwapening? Honderdduizenden Nederlandsche mannen en vrouwen zijn innig overtuigd, dat voor hun land *ontwapening plicht* is. En zoolang daartoe niet besloten is, willen zij in elk geval niet, dat tot uitbreiding van leger en vloot zal worden overgegaan.

Dat bleek op indrukwekkende wijze in 1923, toen door een grootsche volksbeweging de vlootwet-Colijn van de baan gewerkt werd. Dat moet opnieuw blijken, nu minister Deckers met een vlootplan gekomen is, dat een nog grootere vlootuitbreiding bedoelt dan die, welke in 1923 onder den druk der volksbeweging verworpen is. De kiezers hebben *bij de verkiezingen van 1929* van deze nieuwe vlootplannen niets geweten. Zeker hadden zij niet kunnen vermoeden, dat zulke plannen door een katholieken minister van defensie met een katholieken minister-president zouden worden beraamd en voorgesteld.

In den verkiezingsstrijd deden de katholieken alsof zij anti-militaristen waren.

Het volk heeft zich dus bij de verkiezingen over deze vloot-plannen niet kunnen uitspreken.

Het volk moet zich nu uitspreken

De besturen van S.D.A.P. en N.V.V. zullen het daartoe in de gelegenheid stellen. Zij hebben besloten *een volkspetitionnement* te organiseren, tegen de vlootplannen gericht.

In de maand September, waarin ook de groote betoogingen der arbeidersbeweging zullen worden gehouden, zullen de Nederlandsche mannen en vrouwen in de gelegenheid worden gesteld, hunne handteekeningen onder dat petitionnement te plaatsen. Reeds nu moet de actie beginnen om te zorgen, dat er dan *een machtige volksuitspraak* komt, die de Tweede Kamer overtuigt, dat een zeer groot deel des volks dezen weg van zekere bewapening niet op wil.

Sociale noodden roepen om leniging. De landbouw wordt door een hevige crisis geteisterd. Handel en nijverheid gaan een crisis tegemoet, waarvan de dreigende voortekenen reeds talrijk zijn.

Heeft de Nederlandsche staat millioenen of kan hij ze losmaken, dan zullen die millioenen *voor sociale verheffing* en voor leniging van

nood beschikbaar moeten worden gesteld, maar *niet voor militaire doeleinden* verkwest mogen worden.

S.D.A.P. en N.V.V., getrouw aan hun roeping om voor de verheffing des volks te werken en niet minder getrouw aan hun plicht, om voor vrede en ontwapening te strijden, *roepen het Nederlandsche volk op*.

In de eerste plaats roepen zij de arbeidersklasse op, van wie en voor wie zij de organisaties op politiek en economisch gebied zijn. Maar zij roepen eveneens op *alle tegenstanders van het militarisme*, die ook in andere volkskringen talrijk zijn. Zooals het in 1923 gelukte de vlootwet-Colijn te doen verwerpen, zoo moet het nu gelukken het vlootplan-Deckers te keeren. Dit kan slagen met *een indrukwekkende volksgetuigenis*.

De honderdduizenden voorstanders van ontwapening; de tallozen, die sociale verheffing hier en in Indië verkiezen boven militaristische geldverspilling; al degenen, die de politiek van bewapening verfoeien en daaraan door Nederland niet willen zien deelnemen, *roepen wij op* om met ons den strijd te voeren tegen het kwade regeeringsplan.

Op tegen het militarisme!

Op voor de ontwapening!

DE BESTUREN.

Buiten de regelmatige opwekkingen van verschillende leiders van Partij en Vakbeweging, die met steeds korter wordende tusschenpoozen in onze pers verschenen, publiceerden de besturen van Partij en Vakverbond nog het volgende manifest:

Aan de Arbeidersklasse van Nederland.

Zondag 14 September zal een dag van ernstig en waardig protest zijn.

Op dezen dag zullen de Sociaal-Democratische Arbeiders Partij (S.D.A.P.) en het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen (N.V.V.) tegenover de regeering en de bezittende klasse de rechten der arbeidersklasse opeischen en toonen, dat het proletariaat voor zijn rechten weet te strijden.

De bezittende klasse klaagt en jammert over de „hooge” loonen, die de arbeiders verdienen en over de „dure” sociale wetten. Zij misgunt den arbeiders het beetje welvaart, den arbeiderskinderen het beetje levensblijheid, in zwaren en langen strijd veroverd. En de regeering steunt en helpt haar den strijd der arbeiders te bemoeilijken.

De moderne arbeidersbeweging staat op de bres om de arbeidersklasse verder voorwaarts te voeren.

De arbeidersklasse kan en wil niet tevreden zijn met *het gebrekkige en onvoldoende stukje ouderdomsverzekering*, dat nog vele arme ouden geheel onverzorgd laat. De moderne arbeidersbeweging eischt, als een recht, *een behoorlijk Staatspensioen*, als grondslag voor een afdoende ouderdomsverzorging.

De arbeiders willen, omdat zij nog altijd de misdeelden in de maatschappij zijn, verder vooruit op den weg van de *sociale wetgeving* en daarbij vooral ook eindelijk *een goede wettelijke regeling van de werkloozenzorg*.

De moderne arbeidersbeweging eischt voor *alle arbeiders een wettelijk geregeld recht op vacantie*, opdat zij gedurende tenminste één week in het jaar eenigszins zorgeloos met hunne gezinnen kunnen genieten.

Veel te lang reeds heeft de regeering van Nederland gewacht met de *invoering van den achturigen arbeidsdag voor alle arbeiders, die nu nog buiten de arbeidswet vallen*.

De achturen-conventie is in 1920 te Washington, mede door de vertegenwoordigers van de Nederlandsche regeering, tot stand gebracht. Maar het woord, *toen* namens die regeering gesproken, is *thans*, tien jaar later, nog altijd niet ingelost.

Het N.V.V. en de S.D.A.P. willen, dat voortgang gemaakt wordt met de *invoering van de medezeggenschap der arbeiders in de bedrijven en de wettelijke regeling van de bedrijfsorganisatie*.

Maar boven alles en vóór alles wil de socialistische arbeidersbeweging de *nationale ontwapening als voorbeeld en aanvang tot de internationale ontwapening*.

De arbeidersklasse mag niet medeplichtig zijn aan het drijven naar een catastrofe, erger dan de wereldoorlog, die achter ons ligt.

Nóg zucht de menschheid onder de ontwrichting, door den oorlog veroorzaakt; nog treuren millioenen moeders en vrouwen om de zonen en mannen, millioenen kinderen om de vaders, zoo wreed en toch zoo nutteloos weggemaaid door het meedoogenloos vuur van kanonnen en mitrailleurs, of gestikt in de verpestende Jampen van gifgassen.

Toch worden de volkeren reeds weer gewetenloos opgejaagd tegen elkander en worden de uitgaven voor legers en oorlogsvloten, te water en in de lucht, in vele landen schrikbarend opgedreven.

Aan dit lichtzinnig, gevaarlijk en heilloos drijven doet de regeering van Nederland meel!

Voor de sociale eischen der arbeidersklasse zeggen regeering en bezittende klasse, dat er geen geld is.

Maar wel heeft de regeering voor uitbreiding van de oorlogsvloot 120 millioen gulden beschikbaar in de eerstvolgende jaren. Dit is rond-uit gezegd een schandaal!

Het is alsof deze regeering aan heel de wereld wil toonen, dat Nederland in den waanzinnigen bewapeningswedloop zijn deel wil hebben.

Maar dat is niet waar! Het Nederlandsche volk wil niet meedoen aan de ophtsing van het eene volk tegen het andere, die een gevolg is van het opjagen der oorlogsuitgaven.

Deze daad van de regeering is dan ook door en door onverantwoordelijk!

Onverantwoordelijk, omdat zij in plaats van den wereldvrede te bevorderen, dezen bedreigt

Onverantwoordelijk tegenover de moeders en vrouwen van ons volk, die met veel zorg en smarten onze kinderen grootbrengen.

Onverantwoordelijk tegenover het geheele volk, waarvan alles wat het aan cultureele en materieele waarden bezit, in de waagschaal wordt gesteld.

Onverantwoordelijk ook om de verspilling van veel geld, dat zoo-veel beter en zooveel nuttiger kon worden besteed.

Hiertegen ga dan ook het protest van heel het Nederlandsche volk.

Nederlanders! De vlootwet van 1923 is bezweken onder de agitatie en het protest uit het volk opgekomen en door ons gestalte gegeven in het gehouden petitionnement Het vlootplan van 1930 bezwijkte eveneens onder de luide uitingen van den vredeswil en het vredesverlangen van heel het volk!

Op 14 September met tienduizenaen en nog eens tienduizenden naar Amsterdam en Rotterdam!

Op voor Staatspensioen!! Op voor onze sociale eischen!!

Op voor Ontwapening!! Weg met het Vlootplan-1930!!

DE BESTUREN VAN S.D.A.P. EN N.V.V.

Teneinde overal in het land regelmatig de aandacht op onze meetings gevestigd te houden, werden er twee platen in groot en klein formaat geplakt, plus een groot en klein aanplakbiljet, waarop onze eischen vermeld waren (zie voor aantallen specificatiestaat F).

Te Amsterdam werd de meeting geopend door partijgenoot E. Boekman, te Rotterdam door partijgenoot Joh. Brautigam.

Beide voorzitters lieten onmiddellijk na de opening de volgende motie aannemen, die per telegram naar het Secretariaat van den Volkenbond gezonden werd:

„De groote betooging te Amsterdam en Rotterdam, belegd als protest tegen de voorgestelde uitbreiding van de Nederlandsche Oorlogsvloot, bijgewoond door meer dan 120.000 mannen en vrouwen;

georganiseerd door de S.D.A.P. en het N.V.V., op 14 September 1930; gevolg gevende aan de besluiten van de Socialistische Arbeiders Internationale en het Internationaal Verbond van Vakvereeningen,

om door een hernieuwde actie voor de ontwapening den vredeswil der georganiseerde arbeiders tot uitdrukking te brengen;

verlangt met den grootsten ernst van den Volkenbond, dat eindelijk de ontwapeningsbeloften, sedert den wereldoorlog herhaaldelijk aan de volken gegeven, zullen worden vervuld, opdat de menschheid voor nieuwe oorlogsrampen worde bewaard."

Als sprekers traden op:

te Amsterdam: J. W. Albarda (S.D.A.P.), E. Kupers (N.V.V.), G. J. A. Smit Jr. (N.V.V.), Klaas Toornstra (A.J.C.), mevr. A. E. J. de Vries—Bruins (S.D.A.P.) en F. v. d. Walle (N.V.V.).

Te Rotterdam: Suze Groeneweg (S.D.A.P.), P. Moltmaker (N.V.V.), F. S. Noordhoff (N.V.V.), J. Oudegeest (S.D.A.P.), W. H. Vliegen (S.D.A.P.) en Koos Vorrink (A.J.C.).

Na de redevoeringen nam men de volgende motie aan:

„De groote betooging, gehouden te Amsterdam en Rotterdam op 14 September 1930;

bevestigt de eischen van ontwapening, achturedag, medezeggenschap en bedrijfsorganisatie, vacantieregeling, sociale verzekering, werkloosheidszorg en staatspensioen, gesteld op het demonstratief congres van S.D.A.P. en N.V.V. op 13 September 1930;

protesteert tegen het voorstel der regeering om over te gaan tot uitbreiding van de vloot;

wekt met den grootsten aandrang de mannen en vrouwen van Nederland op, om, door onderteekening van het volkspetitionnement van S.D.A.P. en N.V.V., hun wil tot uitdrukking te brengen, dat het vlootvoorstel door de Tweede Kamer zal worden verworpen."

Mogen wij ten slotte alle partijgenooten en organisaties, die hun medewerking aan deze meetings verleenden hier een woord van dank brengen.

Wel zelden is een besluit van de besturen van Partij en Vakverbond met grooter instemming begroet, dan de beslissing, om de maand September van het afgelopen jaar te bestemmen voor het organiseren van het petitionnement tegen de voorstellen onzer Regeering tot uitbreiding van de vloot. Hoewel ons de lust bekruipt hierover uitvoerig te schrijven, moeten wij met het oog op de noodzakelijke beknoptheid van dit verslag volstaan met het zoo kort mogelijk weergeven der voornaamste feiten.

De dagelijksche leiding van dit werk werd door de besturen van Partij en Vakverbond in handen gelegd van de partijgenooten C. Woudenbergh en S. de la Bella.

Was de administratieve regeling voor wat de demonstraties betreft bij het Secretariaat van het N.V.V., voor het petitionnement berustte dit bij 't secretariaat van de Partij.

De geestdrift en toewijding, waarmee onze menschen in het land gewerkt hebben, was ongekend, waarover dan ook vriend en vijand niet nagelaten hebben de grootste bewondering te uiten.

Naast de hierboven reeds gepubliceerde manifesten richtte de moderne arbeidersbeweging zich de laatste dagen van Augustus met de volgende proclamatie tot het Nederlandsche volk:

De besturen van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij in Nederland en het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen richten zich — nu binnen enkele dagen het *petitionnement* tegen de plannen der Regeering tot *uitbreiding van de oorlogsvloot* ter teekening zal worden aangeboden — tot alle ingezetenen van ons land van 18 jaar en ouder, met het verzoek, dooi plaatsing van hun handteekening op het *petitionnement*, steun te geven aan het verzet der moderne arbeidersbeweging tegen de uitbreiding onzer oorlogsvloot, welke in het voorstel der Nederlandsche Regeering, 5 Mei j.l. bij de Tweede Kamer ingediend, is vervat.

De besturen hierboven genoemó zijn overtuigd te handelen in den geest van *een zeer groot deel van het Nederlandsche Volk*, wanneer zij stelling nemen tegen elke poging om *nieuwe millioenen* aan het *militarisme ten offer* te brengen.

Uitbreiding van de vloot gaat lijnrecht in tegen de Ontwapeningsgedachte, die millioenen burgers, ook van ons land, bezieft. Zij weten, dat alleen langs den weg van nationale en internationale ontwapening duurzaam het oorlogsgevaar kan worden afgewend.

Uitbreiding der vloot is in strijd met het streven, dat in sommige landen valt waar te nemen, om althans door *beperking* der strijdmachten een einde te maken aan den noodlottigen bewapeningswedstrijd, waarvan de wereld ook in 1914 op zoo ontzettende wijze de gevolgen heeft ondervonden.

Het Vlootplan, zooals de Nederlandsche Regeering dat aan de Volksvertegenwoordiging voorlegt, beteekent een *belasting* onzer Staatsuitgaven in de komende tien jaar van minstens *120 millioen gulden*, welke zoo bitter noodig zijn om in de nooden van ons volk te voorzien.

Want het moge dan waar zijn, dat voor het dienstjaar 1930 „slechts” een bedrag van 1 770.000 wordt gevraagd, even waar is, dat hiermede een begin gemaakt wordt met den bouw van twee oorlogschepen, welke in totaal circa 15 millioen gulden zullen kosten en die weer een onderdeel vormen van het aangekondigde vlootplan, dat tot en met 1940 in totaal minstens 120 millioen gulden zal vorderen.

Het geld voor deze, op de *vernietiging* van de volkskracht gerichte uitgaven, heeft de regeering beschikbaar. Maar op hetzelfde oogenblik zegt deze zelfde regeering, dat er voor doeleinden, die op *behoud en vergrooting* der volkskracht gericht zijn — als b.v. vermindering der indirecte belastingen verbetering van het volksonderwijs, verbetering der volkshuisvesting en sociale wetgeving — geen geld is.

Wij staan thans in ons land voor de beslissing, of wij al dan niet den weg van uitbreiding van de oorlogsvloot en dus van verhooging der militaire uitgaven zullen inslaan.

Bénmaal dien weg opgaande, zal het uitermate moeilijk zijn, terug te keeren, vooral waar zij die de vlootplannen in hun geheel verwezenlijkt willen zien, later niet zullen nalaten te wijzen op de consequenties van den stap, welke dan eenmaal op den weg van meer bewapening is gezet.

De beslissing kan niet moeilijk zijn.

Als klein land, dat trouwens nooit in staat zal zijn tegenover de groote mogendheden een weermacht van eenige betekenis te scheppen, hebben wij een andere taak Niet *meer* bewapening, maar *minder*, dat is de eenige weg, welke voor ons volk openstaat. In navolging van Denemarken moeten wij als klein land dezen weg doelbewust betreden.

Het petitionnement moet het antwoord geven op de vraag, of de massa van het Nederlandsche Volk uitbreiding der vloot wil of niet.

Want bij de laatste verkiezingen heeft geen der partijen uitbreiding der vloot in haar program opgenomen

Dat deze Regeering daarmee nu toch komt, ondanks het feit, dat in 1923 eveneens door ons *petitionnement* op zoo overduidelijke wijze is getoond, dat ons volk van soortgelijke plannen niets moet hebben, is — politiek gesproken — *ongeoorloofd*.

Ons volk spreke thans opnieuw uit, dat het is tegen uitbreiding der vloot en tegen de nieuwe millioenen voor het militarisme.

Derhalve: *Teekent het Petitionnement* en werkt met de lijsten, opdat ook nu weer duidelijk blijke, dat de massa van het Nederlandsche Volk van de nieuwe vlootplannen der Regeering niet is gediend.

DE BESTUREN.

Deze proclamatie werd in een oplaag van 1.238.000 exemplaren verspreid.

Nevens de schriftelijke en mondelinge propaganda, hebben wij zoowel bij de actie voor de meetings als voor ons petitionnement buitengewoon groote medewerking gehad van onze V.A.R.A., daar wij door middel van de radio regelmatig de aandacht op deze agitatie konden vestigen. Van hoe ontzettend groote waarde de radio voor onze propaganda is, bleek wel buitengewoon duidelijk bij deze groote acties.

Buiten de hierboven genoemde middelen hebben wij bovendien voor het eerst de film in de propaganda aangewend.

Ten einde vele voor onze propaganda moeilijk toegankelijken te winnen, lieten wij een korte film maken door de filmonderneming *Polygoon* te Haarlem, getiteld *Alarm*, ontworpen door den heer M. de Haas. Ons twee goedgezinde theater-directeuren, n.l. de heer Veerman in Amsterdam en de heer Tuschinsky in Rotterdam waren bereid deze rolprent in hun theaters te draaien. Daarenboven heeft de Federatie Amsterdam haar op de pleinen en straten vertoond. Daar zij echter blijvende waarde voor onze anti-oorlogs-propaganda heeft, nam de filmdienst van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling haar over om dezen winter deel van het programma uit te maken.

Wij deelen voorst mede, dat in de maand Juli door ons gepoogd is in overleg met de vereeniging *Kerk en Vrede* — die eveneens besloten had een petitionnement te organiseren — te komen tot het houden van één petitie, hetgeen om verschillende redenen niet mogelijk bleek. In volkomen samenwerking en overleg zijn twee petitionnementen gehouden.

Ook moet worden vermeld, dat de R.K. Volkspartij ons petitionnement steunde.

De petitionnementslijsten droegen den volgende tekst:

„Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Ondergeteekenden, alle Nederlanders, boven de 18 jaar, dringen er op aan het voorstel der regeering, tot uitbreiding van de vloot voor Nederland en de overzeesche gewesten, te verwerpen.”

Veel meer dan voor het petitionnement in 1923 heeft de beweging nu een zware actie moeten voeren. Waren toen ook een deel der Roomsche-Katholieken en de Vrijheidsbonders tegen de Vlootwet 1923, thans was dit niet het geval. De geheele pers, groote en provinciale, zoowel Anti-revolutionair, Roomsche-Katholiek, Christelijk-Historisch als Liberaal heeft niet nagelaten ons petitionnement, vaak op

de meest perfide wijze, te bestrijden. De Vrijzinnig-democraten, die tegen de vlootuitbreiding waren, hebben zich tijdens onze petitionnementsactie volkomen passief gedragen.

Vermelden wij thans den uitslag. Naast onze cijfers geven we hier die van *Kerk en Vrede* in vergelijking met de cijfers van onze actie in 1923:

	S.D.A.P. en N.V.V. 1930	„Kerk en Vrede” 1930	Totaal petitionne- ment 1930	Petitionne- ment 1923
Friesland	104.779	15.046	119.825	99.108
Groningen	105.739	3.015	108.754	77.826
Drente	50.289	4.829	55.118	35.395
Overijssel	101.657	5.717	107.374	75.208
Gelderland	113.511	7.391	120.902	95.614
Utrecht	68.652	4.527	73.179	54.984
Nrd.-Holland-Noord	90.490)	10.932	96.098	75.944
Nrd.-Holland-Zuid	85.773)		91.097	68.164
Amsterdam	253.463	7.009	260.472	184.131
Rotterdam	159.377	2.354	161.731	101.193
's-Gravenhage	100.004	3.692	103.696	81.736
Zuid-Holland (zonder R'dam en Den Haag)	136.188	11.855	148.043	112.439
Zeeland	25.254	1.898	27.152	21.240
Noord-Brabant	39.008	1.312	40.320	23.222
Limburg	28.732	872	29.604	26.114
Antwerpen	1.001	—	1.001	—
Diversen	2.054	—	2.054	—
Totaal	1.465.971	80.449	1.546.420	1.132.228

Uit dit overzicht blijkt wel, hoe goed in het algemeen het bereikte resultaat was, niettegenstaande de omstandigheden thans zooveel moeilijker en ongunstiger waren dan in 1923. Natuurlijk moet ook rekening gehouden worden met het verschil in leeftijd, waarop in 1923 en nu kon worden geteekend. Dit verschil kunnen wij echter in de hier volgende gegevens tot zijn recht laten komen.

Allereerst volge een vergelijking van den reëlen invloed onzer beweging, met het aantal der op de lijsten van S.D.A.P. en N.V.V. verkregen handteekeningen. Wij zetten daartoe naast elkaar: de ledencijfers van de Partij, idem van het N.V.V., de bij de jongste Kamerverkiezingen op de S.D.A.P. uitgebrachte stemmen; (de petitionnementscijfers *Kerk en Vrede* niet meegerekend). Wij bedoelen hiermede niet, dat allen, die ons petitionnement teekenden, ook geacht willen worden tot onze socialistische arbeidersbeweging te behooren. Velen zullen hebben geteekend, *alleen* omdat zij, mèt ons, tegen het gevaarlijke militaristische drijven van de regeering wilden protesteeren. Maar een vruchtbaar propaganda-terrein is hier, ook voor onze socialistische agitatie, wel aangewezen.

	Aantal leden der S.D.A.P. 30-6-1930	Aantal leden v. h. N.V.V. 1-1-1930	Stemmen uitgebracht op de S.D.A.P. in 1929	Aantal handteekeningen petitionnement 1930 (zonder „K. en V.”)
Friesland	6.467	12.347	54.541	104.779
Groningen	5.022	18.760	60.495	105.739
Drente	1.796	6.329	26.631	50.289
Overijsel	4.883	21.907	55.316	101.657
Gelderland	5.146	21.684	64.548	113.511
Utrecht	3.355	12.494	37.337	68.652
Noord-Holland (zonder A'dam)	8.765	24.164	87.411	176.263
Zuid-Holland (zonder R'dam en Haag)	7.136	27.919	74.779	136.188
Zeeland	1.606	5.576	16.663	25.254
Noord-Brabant	1.315	6.726	23.378	39.008
Limburg	1.168	5.697	20.010	28.732
Amsterdam	10.474	41.588	134.323	253.463
Rotterdam	6.008	32.284	94.393	159.377
's-Gravenhage	4.618	18.009	54.862	100.004
Diversen				3.055
Totaal	67.759	254.484	804.714	1.465.971

Komen we thans tot de vraag, welken invloed de uitslag van het petitionnement heeft ondervonden van de verlaging van de leeftijdsgrens van 21 tot 18 jaar.

Naar de uitkomsten van de volkstelling van 1920 was op 31 December van dat jaar 61,38 pCt. der geheele bevolking 18 jaar of ouder en 55,78 pCt. der bevolking 21 jaar of ouder. Deze percentages ook voor 1923 en 1930 als juist aannemende (veel afwijking zal er niet zijn en een meer juiste maatstaf staat ons niet ter beschikking) dan komen we tot de volgende conclusies:

Van hen, die in 1923 tot teekenen gerechtigd waren (21-jarigen en ouderen), hebben **28.64** pCt., van hen, die in 1930 tot teekenen gerechtigd waren (18-jarigen en ouderen), hebben **32.17** pCt. het petitionnement geteekend.

Rekening houdend met den bevolkingsaanwas en met den invloed van de verlaging van de leeftijdsgrens, zou de petitionnementsactie in 1930, om van gelijke waarde te zijn als die van 1923, een aantal van 1.376.836 handteekeningen hebben moeten opleveren. Zij heeft in werkelijkheid opgeleverd 1.546.420 handteekeningen en daarmede het aantal, dat aan dat van 1923 gelijkwaardig is, met 170.000 overtroffen.

Belangrijk vergelijkingsmateriaal levert ook het volgende overzicht, waarin wij aangeven, welk deel van de bevolking op de petitionnementslijsten zijn handteekening plaatste:

	Aantal 18-jarigen en ouderen	Aantal handteeke- ningen	pCt.	pCt. van het aantal uitge- brachte stem- men op de S.D.A.P. in 1929
Amsterdam	460.016	260.472	56.62	39.5
Friesland	246.777	119.825	48.48	28.7
Groningen	240.335	108.754	45.25	34.5
Rotterdam	357.541	161.731	45.23	38.5
Noord-Holland (zonder A'dam)	450.727	187.195	41.53	25.8
Drente	136.019	55.118	40.52	30.3
's-Gravenhage	265.577	103.696	39.04	28.0
Overijsel	314.993	107.374	34.09	24.6
Utrecht	244.967	73.179	29.87	21.1
Zuid-Holland (zonder R'dam en Den Haag	561.209	148.043	26.38	19.1
Gelderland	502.522	120.902	24.57	18.1
Zeeland	152.165	27.152	17.78	15.1
Limburg	333.473	29.604	8.88	10.3
Noord-Brabant	541.068	40.320	7.45	6.6
Diversen	—	3.055	—	—
Totaal	4.807.389	1.546.420	32.17	

Het leveren van commentaar op en het trekken van conclusies uit deze cijfers, laten wij aan belangstellenden en belanghebbenden over.

Ten slotte nog enkele gegevens van de plaatselijke resultaten onzer actie, waarbij wij de cijfers van „Kerk en Vrede” weer buiten beschouwing laten, ook al, omdat wij over deze cijfers gedetailleerd niet beschikken.

Eerst de provinciale hoofdsteden :

	Aantal inw. van 18 jaar en ouder :	Aantal handteeke- ningen :	pCt.
Assen	10.774	5.870	54.50
Leeuwarden	29.442	15.391	52.27
Zwolle	24.725	12.617	51.03
Haarlem	71.918	32.881	45.72
Groningen	63.655	29.022	45.66
's Gravenhage	265.579	103.696	39.42
Utrecht	94.039	37.021	39.37
Arnhem	47.531	17.376	36.56
Maastricht	36.784	10.640	28.98
Middelburg	11.423	3.152	27.68
's-Hertogenbosch	25.766	3.963	15.39

Voorts nog dezelfde cijfers van de plaatsen met meer dan 30.000 inwoners :

	Aantal inw. van 18 jaar en ouder:	Aantal handteeke- ningen:	pCt.
Zaandam	19.996	11.290	56.5
Almelo	19.394	10.620	54.7
Lonneker*	17.614	9.472	53.8
Deventer	21.885	11.668	53.3
Hengelo	20.764	10.481	50.5
Enschede	31.997	15.800	49.4
Velsen	24.108	11.856	49.2
Dordrecht	34.073	15.957	46.8
Alkmaar*	17.931	7.363	41.0
Gouda*	17.526	7.105	40.5
Leiden	43.182	16.538	38.3
Schiedam	29.434	10.907	37.0
Hilversum	33.626	11.928	35.5
Amersfoort	23.126	8.085	34.9
Delft	30.721	10.507	34.2
Vlaardingen*	16.864	5.516	32.7
Apeldoorn	37.857	11.766	31.8
Emmen	24.936	7.691	30.8
Helder*	17.692	5.050	28.5
Nijmegen	49.181	11.287	22.9
Breda	27.076	5.876	21.7
Eindhoven	55.008	11.684	21.2
Heerlen	27.801	5.034	18.1
Tilburg	46.892	5.821	12.4
Kerkrade	21.927	2.295	10.5
Ede	18.591	1.871	10.0

De met een * gemerkte plaatsen hebben niet ten volle 30.000 inwoners.

Hierbij gelooven wij het te kunnen laten. De verleiding is groot, om ook van een aantal kleinere plaatsen en gemeenten de cijfers te geven. Er zijn er, die zeer mooie resultaten hadden, maar als vergelijkingsmateriaal zijn deze, om verschillende redenen, minder bruikbaar.

Zeker hebben heel wat burgers en burgeressen, die bij de verkiezingen niet op onze Partij stemmen (omdat zij nog niet kiesgerechtigd zijn, of, omdat zij van andere politieke kleur zijn) van de gelegenheid gebruik gemaakt, om op onze lijsten te teekenen. Daartegenover staat echter, dat velen, die bij de verkiezingen rood stemmen, niet hebben geteekend. Kleur bekennen in de politiek heeft in ons vrije Nederland nog altijd voor vele menschen nadeelige gevolgen. En het plaatsen van een handteekening op een lijst is minder geheim, dan het stemmen in een stemhokje. Bovendien zijn, in het bijzonder op het platteland, een aantal menschen met een petitionnementslijst heel moeilijk te bereiken, terwijl het deelnemen aan verkiezingen verplicht is en de oproeping daartoe aan huis bezorgd wordt. Zoo is te verklaren, dat in vele gemeenten, waarin geen Partijafdeeling bestaat, geen handteekeningen werden verzameld, terwijl toch in dezelfde gemeenten vaak een relatief-niet-onbeduidend aantal stemmen op onze Partij is uitgebracht.

Dit bevestigt den overall gevestigden indruk: de petitionnementsactie was een prachtig werk. De versterking van de ontwapeningsgedachte is niet ongedaan gemaakt, door-

dat een parlamentsmeerderheid het vlootplan-Deckers heeft aanvaard.

Ten slotte vermelden wij, dat het petitionnement door de besturen van Partij en Vakverbond den 14den October den voorzitter der Tweede Kamer is aangeboden.

Brochureverkoop.

Afzonderlijk meenen wij in ons verslag de aandacht der Partij te moeten vestigen op den verkoop van geschriften.

Overeenkomstig het besluit van den Partijraad van 1929, gaf het Partijbestuur sinds November 1929 een aantal brochures uit, alle over onderwerpen van urgenten aard. Het overzicht hiervan treft men aan in bijlage G. Wij hebben den verkoop per federatie van elke brochure hierin opgenomen. Uit dit overzicht blijkt, dat van de 665 afdeelingen, 511 brochures bestelden, doch dat een aantal van 144 dit niet deed.

Om een verkeerde voorstelling van zaken te voorkomen, wijzen wij er op, dat een gedetailleerder beschouwing dezer cijfers aantoot, dat een groot aantal afdeelingen van de 15 uitgegeven brochures slechts van één soort betrok, zoodat daardoor het in bijlage G gegeven overzicht veel gunstiger lijkt dan het in wezen is. De brochure van Brautigam b.v. over de Vlootplannen der Regeering bereikte een goede oplaag, hetgeen van de andere niet gezegd kan worden.

Onze indruk is, dat de groote waarde van regelmatige colportage door een deel der besturen, zeker door de massa der leden, wordt onderschat. Duizenden guldens worden per jaar voor vergaderingen uitgegeven, waarvan er stellig een aantal is, dat niet als geslaagd is te beschouwen. Het colporteren met brochures behoeft geen afdeeling eenig geld te kosten met de regeling, die wij thans hebben; de afdeelingen kunnen er zelfs voordeel van trekken.

Wij willen er in dit verslag niet meer van zeggen, doch hopen, dat vooral de besturen niet zullen nalaten, hieraan regelmatig hun volle aandacht te schenken.

Winterpropaganda-plan.

Zoals de laatste jaren gebruikelijk is, legde het Partijbestuur den Partijraad in September een schema voor de winterpropaganda voor, dat de instemming der vergadering had en als volgt luidt:

1. De maand October en een deel van November worden bestemd voor speciale propaganda onder de vrouwen. Het Hoofdbestuur van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs werkt hier reeds een plan voor uit.
2. De maand Februari en een deel van Maart worden bestemd voor speciale ledenwerving voor de Partij. Het uit te geven materiaal etc. wordt afzonderlijk samengesteld en nader bepaald.

3. Met de Directie van *De Arbeiderspers* wordt overleg gepleegd op welke wijze de propaganda voor de pers in den komenden winter door de Partij kan worden bevorderd.

Schriftelijke propaganda.

1. Er worden uitgegeven de volgende brochures:
  - a. *Voor 35 jaar en thans*, een overzicht van 35 jaar werken der S.D.A.P. Propaganda-brochure. Te schrijven door W. H. Vliegen.
  - b. *De resultaten van het werken der S.D.A.P. en moderne vakbeweging voor de werkverschaffingen*. Schrijver: F. van de Walle.
  - c. *De toestand van het Lager-Onderwijs en wat door de gemeenten ter verbetering kan worden gedaan*. Schrijver: F. L. Ossendorp.
  - d. *Wat de S.D.A.P. is en wat zij wil*. Te schrijven door J. W. Albarda
  - e. Een aantal brochures in verband met de Staten- en Raadsverkiezingen, over de vraag, welke belangen de bevolking van het plattelandt heeft bij de soc.-dem. gemeentepolitiek, o.a.:
1. *De Provinciale water- en electriciteitsvoorziening*. Schrijver Th. van den Waerden.
2. *De taak der provinciale besturen ten opzichte van de zorg voor zwakzinnigen*. Schrijver: A. W. Michels.
3. *De taak der provincies voor wat de medische verzorging der bevolking betreft*. (Provinciale gezondheidsdiensten, consultatiebureaux voor zuigelingen, etc.) Schrijfster: Mw. A. E. J. de Vries—Bruins
- j. Een aantal brochures voor de pachters en tuinders:
  1. *Voor wiens beurs werkt de pachter het hardst? Of Waar vloeit de grootste opbrengst van den bodem naar toe?* Schrijver: J. W. Matthijsen. *Zijn de belangen van de pachters en tuinders tegengesteld aan die van de industrie-arbeiders?* Schrijver: J. W. Matthijsen.
  - g. Een kerstbrochure: Schrijver: Ds. W. Banning.
  2. Voor massaverspreiding worde uitgegeven een Kerst- en een Paaschkrant.
  3. Overwogen wordt het uitgeven van een bij voorkeur maandelijks of een op ongeregelde tijden verschijnend blad voor de boeren, pachters en tuinders. Aan de gewesten en afdeelingen wordt gevraagd of zij bereid zijn een collectief aantal abonnementen te nemen.
  4. Door de gewesten worden zelfstandig bladen en vlugschriften uitgegeven voor de Statenverkiezingen.

De afdeelingen worden opgewekt, om, in verband met de Raadsverkiezingen, de noodige schriftelijke en mondelinge propaganda te maken.

5. Onmiddellijk na de behandeling van het voorstel der regering in zake de uitbreiding van de vloot, wordt tezamen met het N.V.V. een krant voor massaverspreiding uitgegeven, waarin de houding der verschillende partijen wordt geschetst.

Mondelinge propaganda.

1. Tijdens de behandeling van de Vlootwet beleggen Partij en Vakverbond in de voornaamste plaatsen van het land openbare vergaderingen, terwijl de kleine afdeelingen opgewekt worden eveneens protestmeetings te organiseren.
2. In de maanden December en Januari beleggen de gewestelijke federaties in overleg met de Provinciale Vereenigingen van Raadsleden en het Instituut voor Arbeidersontwikkeling cursussen voor raadsleden en toekomstige raadsleden over eenige urgente eischen van het Gemeenteprogram. De onderwerpen ter beoordeeling aan de gewestelijke besturen.
3. Overwogen wordt het organiseren van een bijeenkomst voor boeren, pachters en tuinders.
4. Tijdens de behandeling van de Staatsbegrooting worden de Kamerleden uitgenoodigd om in een korte inleiding voor de microfoon onze eischen, bij de afzonderlijke hoofdstukken gesteld, te verdedigen.
5. De Kerstrede van J. W. Albarda wordt per radio uitgezonden.
6. Naast de onderwijskwestie wordt op het Congres een politieke rede gehouden tot inzet van de actie voor de Raads- en Statenverkiezingen.
7. Wanneer de program-brochure van J. W. Albarda tijdig gereed is, worden de afdeelingen opgewekt deze brochure in cursusbijeenkomsten te laten toelichten.
8. De afdeelingen beleggen, naar aanleiding van de behandeling der Gemeentebegrotingen, zooveel mogelijk openbare vergaderingen, waar noodig met debat.
9. Het P.B. organiseere in overleg met de federaties Amsterdam, Den Haag en Rotterdam, in elke plaats een groote vergadering voor partijgenooten met een buitenschen en een Hollandschen spreker over het werk der S.A.I.

Partijkwartiertjes.

Vermelden wij hier nog, dat de V.A.R.A. het Partijbestuur wekelijks op Zaterdagavond een kwartier zendtijd aangeboden heeft voor het houden van korte voordrachten en mededeelingen, van belang voor de Partij, waarvan het Partijbestuur een dankbaar gebruik maakt en waarmee 13 December 1930 begonnen is.

Scholing.

Ter scholing onzer leden stelde het Partijbestuur in het voorjaar van 1930 een brochure van de hand van pg. Ch. G. Cramer, getiteld *Het koloniale Vraagstuk* gratis ter beschikking. Hoewel het in de bedoeling van het Partijbestuur lag elk jaar de leden een viertal gratis brochures uit te reiken, kon het daarmee in het afgelopen jaar tot zijn leedwezen om financieele redenen niet doorgaan.

Volledig uitvoeren van het oorspronkelijk plan zou na den ledengroei der laatste jaren zoo een groot bedrag van de voor de propaganda beschikbare middelen vergen, dat ten gevolge daarvan elke andere actie achterwege zou moeten blijven. Dit achtte het Partijbestuur niet verantwoord, vandaar dat het bij één brochure gebleven is.

Overigens dient hier te worden vermeld, dat een aantal partijgenooten aan den cursus over „Het Geld” en „De Onderneming”, gegeven resp. door de partijgenooten S. de Wolff en F. M. Wibaut, heeft deelgenomen, die van 28 Februari tot 3 Maart en van 7 tot 10 Maart 1930 op het Troelstra-oord plaats vond en op verzoek van den Algemeenen Raad door het Instituut was georganiseerd.

De kosten van dezen cursus werden, evenals die in 1929 gehouden over het Koloniale Vraagstuk, bestreden uit de rente van het bedrag van f 100.000, dat de Centrale Arbeiders Verzekering- en Depositobank besloten had bij haar 25-jarig bestaan te reserveeren voor kaderscholing der moderne arbeidersbeweging.

Congres 1930.

Het jaarlijksch Congres werd gehouden op Zaterdag 19, Zondag 20 en Maandag 21 April 1930 in *De Harmonie* te Groningen. De Partijvoorzitter J. Oudegeest leidde dit Congres.

Ingevolge art. 29 der Statuten riep het Partijbestuur 's avonds 18 April de Congrescommissie bijeen, die aan het Congres voorstelde, welke punten der agenda naar haar oordeel naar den Partijraad dienden te worden verwezen. De commissie bestond uit de afgevaardigden van de volgende afdelingen:

G. Ferwerda, Leeuwarden; A. van Geuns, Groningen; J. van Rhee, Meppel; G. Smit, Goor; F. C. Gies, Zutphen; W. Wolthers, Utrecht I; D. A. de Zwart, Helder; D. Lopes Dias, Hilversum; A. J. Jongeleen, Leiden; H. J. van Houten, Breda; G. Post, Heerlen; M. Adelaar, Amsterdam V; S. de Jong, Den Haag VI; P. Kooy, Rotterdam VIII.

Als rapporteur der commissie trad op p.g. D. Lopes Dias.

Vertegenwoordigd waren op het Congres uit :

	Aantal afdeelingen:	Afdeelingen op het Congres:	Totaal aantal leden: 31-12-'29	Aantal leden, vertegenwoordigd op het Congres:
Friesland	104	49	6497	5250
Groningen	79	56	4942	3805
Drente	50	25	1769	1342
Overijssel	48	16	4809	4081
Gelderland	67	21	5065	3417
Utrecht	23	13	3217	2956
Nrd.Holland-Nrd.	62	33	4931	3976
Nrd.-Holland-Zd.	30	20	3541	3123
Zuid-Holland	90	27	6960	5012
Zeeland	30	9	1600	803
Noord-Brabant	25	7	1285	866
Limburg	21	7	1180	843
Amsterdam	11	11	10021	10021
Rotterdam	9	9	5868	5868
Den Haag	7	7	4443	4443
Totaal	656	310	66128	55806

Bij de behandeling van het algemeen beleid waren de voornaamste redevoeringen gewijd aan den uitslag der Kamerverkiezingen van 1929 en de te weinig activiteit der S.A.I.

Partijgenoot J. W. Albarda hield een inleiding over den politieken toestand en verdedigde een resolutie van het Partijbestuur in zake de crisis in den landbouw, welke door het Congres met algemeene stemmen werd aangenomen.

Partijgenoot W. Drees gaf, als voorzitter van de commissie in zake de cumulatie van functies, een toelichting bij het door deze commissie voorgestelde rapport, dat door het Partijbestuur was overgenomen en dat het Congres eveneens met algemeene stemmen aanvaardde.

Naast de verkiezing van het Partijbestuur en de gedelegeerden voor de S.A.I. werd herbenoemd als politiek hoofdredacteur van *Het Volk* p.g. J. F. Ankersmit, tot technisch hoofdredacteur p.g. Y. G. van der Veen. Deze laatste werd wederom herkozen als hoofdredacteur van *Voorwaarts*.

Het Congres verklaarde zich bij acclamatie accoord met de door het Partijbestuur voorgestelde Commissie van Geschillen voor *Het Volk*, welke bestaat uit: S. R. de Miranda A. Sloos en P. Hoogland, secretaris; plaatsvervangens: B. C. Franke, Jac. van Pareren en J. W. Sleef.

Vermelden wij ten slotte nog, dat op den middag van den tweeden Congresdag een meeting in de stad Groningen plaats vond, waaraan de arbeidersbeweging in het Noorden des lands deelnam en die niet naliet grooten indruk op de bevolking te maken. 's Avonds werden in enkele zalen groote vergaderingen gehouden.

Demonstratief congres.

Ten einde de eischen voor onze betoogingen gesteld meer kracht te geven, besloten de besturen van Partij en Vakverbond tot het houden van een demonstratief Congres op den avond, voorafgaand aan den dag, waarop onze demonstraties plaats vonden, n l. op 13 September en wel in *Het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te 's-Gravenhage.*

Op dit Congres hielden de volgende partijgenooten een inleiding: E. Kupers over *Ouderdoms- en wettelijke Werkloosheids-verzekering*; Th. v. d. Waerden over *Medezegenschap en bedrijfsorganisatie*; S. de la Bella over *Wettelijke Vacantie-regeling en de arbeidstijd*; J. W. Albarda over *Nationale- en internationale ontwapening.*

Het Congres was bezocht door afgevaardigden van afdelingen en gewesten der Partij, door hoofdbesturen van vakbonden voor het N.V.V.

De volgende resoluties werden met algemeene stemmen aangenomen:

Resolutie betreffende ouderdomsverzekering.

Het Congres van het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen en de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij, gehouden op 13 September 1930 te 's-Gravenhage,

overwegende, dat de invaliditeitsverzekering en de vrijwillige ouderdomsverzekering in vrijwel elk opzicht onvoldoende zijn om in den nood van de ouden van dagen te voorzien;

overwegende, dat reeds thans meer dan 50.000 behoeftige mannen en vrouwen van boven de 65 jaar van elke ouderdomsrente verstoken zijn, welk aantal ieder jaar nog met ettelijke duizenden toeneemt, dringt er bij de Regeering en de Staten-Generaal op aan, aan dezen onhoudbaren toestand een einde te maken door:

- a. invoering van een staatspensioen aan alle mannen en vrouwen, loonarbeiders zoo goed als zelfstandigen, die beneden een zekere inkomensgrens blijven;
- b. verbetering van de Invaliditeitswet door uitbreiding van het aantal loonklassen met een dienovereenkomstige verhooging van de premies en de staatsbijdrage;
- c. verbetering van de vrijwillige ouderdomsverzekering door het verleen van een toeslag van staatswege.

Het Congres doet een dringend beroep op de arbeidersklasse in al haar geledingen, om door een massale aansluiting bij de S.D.A.P. en de moderne vakbeweging een zoodanigen druk op de Regeering en de Staten-Generaal uit te oefenen, dat binnen den kortst mogelijken tijd deze rechtmatige eischen tot werkelijkheid worden gebracht.

Resolutie inzake wettelijke werkloosheidsverzekering.

Het Congres van het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen en de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij, gehouden op 13 September 1930 te 's-Gravenhage overwegende, dat in de afgelopen jaren meer dan eens gebleken is, dat bij een eenigszins belangrijke toename der werkloosheid, het huidige systeem van werkloosheidsverzekering heeft gefaald;

dringt er bij de Regeering en de Staten-Generaal op aan, zoo spoedig mogelijk een wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering tot stand te brengen, o.m. berustende op de volgende grondslagen:

- a. De vrijwillige verzekering blijft gehandhaafd, waarbij de mogelijkheid wordt geschapen, om bij Koninklijk Besluit voor de daar-

- voor geëigende bedrijven of beroepen de verplichte verzekering in te voeren;
- b. met de uitvoering der verzekering worden uitsluitend belast de werkloosheidskassen der vakverenigingen, die behoudens het noodzakelijk toezicht van overheidswege volledig zelfbestuur moeten hebben;
  - c. alle gemeenten worden verplicht, tot deze wettelijke regeling toe te treden;
  - d. de kosten dezei verzekering zullen worden gedragen door de verzekerden, de werkgevers en de overheid (rijk en gemeenten);
  - e. de overheid verstrekt op de bijdragen der verzekerden en der werkgevers een bijslag van ten minste 100 pCt.;
  - f. aan het hoofd der werkloosheidsverzekering komt een bestuur, bestaande uit vertegenwoordigers van Rijk en gemeenten, en vertegenwoordigers van de belangrijkste vakcentralen van werkgevers en van werknemers;
  - g. er wordt een crisisfonds gesticht, waaruit in tijden van crisis gedurende een bepaalden tijd steun wordt verleend aan door werkloosheid getroffen arbeiders. De middelen van dit crisisfonds worden gevormd door bijdragen van de werkloosheidskassen, de werkgevers en het Rijk.

Het Congres besluit de, voor het tot stand komen van deze wettelijk geregelde werkloosheidsverzekering, de laatste jaren gevoerde actie zowel binnen als buiten het Parlement, met kracht voort te zetten.

Resolutie inzake medezeggenschap en bedrijfsorganisatie.

Het Congres, enz., overwegende, dat het voor de arbeidersklasse, die door het Algemeen Kiesrecht de politieke democratie heeft veroverd, thans noodzakelijk is om de economische democratie te vestigen door invoering van de medezeggenschap in de onderneming, om daardoor, in aansluiting bij de wettelijke voorzieningen en collectieve contracten de machtswillekeur der ondernemers verder terug te dringen;

dat door deze medezeggenschap tevens een grondslag wordt gelegd voor een toenemend verantwoordelijkheidsgevoel bij de arbeidersklasse ten aanzien van de productie, welk verantwoordelijkheidsgevoel een belangrijke factor voor de socialisatie is;

dat de medezeggenschap, zoowel in de particuliere als in de overheidsondernemingen, wettelijk dient te worden geregeld, en dat in afwachting daarvan de vakbonden en socialistische vertegenwoordigingen alle kracht zullen inspannen om de invoering of uitbreiding der medezeggenschap zooveel mogelijk te bevorderen;

dat de reeds genoemde doeleinden, die met de medezeggenschap worden nagestreefd, niet kunnen worden bereikt door regelingen in de bedrijfstakken, met voorbijgaan der afzonderlijke ondernemingen;

dat echter de arbeidersbeweging daarnevens dient te streven naar de bestrijding der stelsellooze winstproductie en naar wegbereiding van de socialisatie door een doelmatige ordening in de bedrijfstakken onder medewerking der gemeenschap;

eischt van de regeering de wettelijke regeling van medezeggenschap en doelmatige bedrijfsorganisatie in de Volksvertegenwoordiging aan de orde te stellen en

roept de arbeidersklasse op, zich sterker te organiseren en zich strijdbaar te maken ter verwezenlijking van dezen eisch.

Resolutie inzake een wettelijke vacantieregeling.

Het Congres van het Nederlandsch Verbond van Vakverenigingen en de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij in Nederland, gehouden op 13 September 1930 te 's-Gravenhage,

overtuigd van het recht van alle hand- en hoofdarbeiders op een jaarlijksche vacantie met behoud van loon, benevens een vacantie-toeslag, van oordeel, dat ter verrijking van het leven der arbeiders, alsmede

in het belang hunner geestelijke en lichamelijke ontwikkeling en uit het oogpunt van volksgezondheid in het algemeen, de invoering van vacantie met behoud van loon, krachtig dient te worden bevorderd;

met vreugde constateerende, dat, dank zij het optreden der moderne vakbeweging, voor tienduizenden werknemers reeds een vacantie is veroverd;

van oordeel echter, dat deze vacantie vaak veel te kort is, terwijl verschillende groepen door onvoldoende economische machtsvorming niet in staat zijn een vacantie van hun werkgevers af te dwingen;

overwegende, dat daarentegen verschillende andere groepen, zooals o.a. hoofdarbeiders, overheids- en semi-overheidspersoneel reeds een vacantie van twee tot vier weken hebben verkregen,

van meening, dat een vacantie van een week voor de volwassen handarbeiders en 14 dagen voor jeugdigen, als een minimum moet worden beschouwd. terwijl de reeds verkregen rechten van andere groepen dienen te blijven gehandhaafd;

overwegende, dat verwezenlijking van dezen eisch voor alle werknemers binnen afzienbaren tijd slechts mogelijk is door een wettelijke regeling;

overwegende, dat in een aantal landen een wettelijke vacantieregeling reeds bestaat;

komt ten sterkste op tegen de opvatting van den tegenwoordigen Minister van Arbeid, die, in strijd met elke ervaring op het terrein van de sociale wetgeving, de mogelijkheid van doorvoering eener minimumvacantieregeling buiten de wet om aanwezig acht;

dringt er ten sterkste bij de Regeering en de Staten-Generaal op aan, binnen korten tijd een wet op bovengenoemde grondslagen tot stand te brengen,

roept de Nederlandsche hand- en hoofdarbeiders, voor zoover zij nog buiten de moderne arbeidersbeweging staan, op, door toetreding tot de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij en de Moderne Vakbeweging, de macht van het Nederlandsche proletariaat zoodanig te versterken, dat de moderne arbeidersbeweging met nog meer kracht dan tot dusverre haar strijd voor de verovering der vacantie met succes kan voortzetten.

Resolutie nopens den arbeidstijd.

Het Congres van het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen en de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij gehouden op 13 September 1930 te 's-Gravenhage,

doordrongen van de noodzakelijkheid eener wettelijke bescherming van alle arbeiders ten aanzien van den arbeidstijd,

overwegende, dat de voortschrijdende rationalisatie en de perfectionnering der techniek, zoomede de gevolgen daarvan, verdere verkorting van den arbeidstijd mogelijk en noodig maken,

dat sedert 1919 de opeenvolgende Regeeringen nalatig gebleven zijn, de Arbeidswet-1919 voor verschillende groepen voor hoofd- en handarbeiders in toepassing te brengen,

dat sommige groepen, die buiten de Arbeidswet vallen, o.a. honderduizenden landarbeiders, nog altijd van bescherming ten aanzien van den arbeidstijd verstoken zijn en voor andere groepen, ofschoon wel beschermd, een langere arbeidstijd dan 48 uur per week is toegestaan,

overwegende, dat in ons land onder verschillende groepen veelvuldig zelfs onmenselijke arbeidstijden voorkomen, die alle perken te buiten gaan,

overwegende, dat in verband met den aard van het werk de 48-urige werkweek voor de ondergrondse mijnwerkers nog te lang moet worden geacht,

overwegende, dat in veel te ruime mate overwerkvergunningen worden toegekend,

van oordeel, dat ernstige overtredingen vaak veel te licht worden gestraft, waardoor de straffen veelal de noodige uitwerking missen,

overwegende, dat de Nederlandsche regeering tot op dit oogenblik in gebreke is gebleven, de behandeling, aanneming en ratificatie der achturenconventie van Washington te bevorderen, niettegenstaande reeds in 1921 een desbetreffend wetsontwerp is ingediend, waarop de

Tweede Kamer nog hetzelfde jaar voorloopig verslag heeft uitgebracht, verwijzende naar de resolutie in zake den arbeidsduur, aangenomen op het congres van het I.V.V., dat van 7 tot 11 Juli 1930 te Stockholm is gehouden en waarmede het zich dus uitspreekt voor een zoo spoedig mogelijke invoering der 44-urenweek als overgang naar een verdere verkorting van den arbeidsduur,

dringt er bij de Nederlandsche Regeering en de Staten-Generaal met kracht op aan:

- a. De Arbeidswet zoodanig toe te passen en uit te voeren, dat spoedig de 48-urige werkweek met meer wordt overschreden;
- b. de groepen, die buiten de Arbeidswet vallen, binnen korten tijd te beschermen tegen arbeidstijden, welke boven de 48 uur per week uitgaan, opdat de 48-urige werkweek in ons land algemeen als norm in practijk wordt gebracht;
- c. den arbeidstijd voor de ondergrondsche mijnwerkers en de arbeiders van andere, voor de gezondheid schadelijke bedrijven zoo spoedig mogelijk te bepalen op maximum 7 uur per etmaal;
- d. maatregelen te treffen, waardoor ernstige overtredingen zoodanig worden gestraft, dat ze de nitwerking hebben, welke de straf beoogt;
- e. te bevorderen, dat de ratificatie van de Washingtonsche conventie alsmede van de conventie 1930 van Genève op den arbeidstijd in den handel en op de kantoren, voor ons land spoedig tot stand zal komen;
- f. te bevorderen, dat binnen den kortst mogelijken tijd het vraagstuk van de 44-urige werkweek bij het Internationaal Arbeidsbureau te Genève aanhangig wordt gemaakt en elke poging om tot een internationale regeeling op den grondslag der resolutie van het I.V.V. te komen, zoo krachtig mogelijk te steunen;

draagt het bestuur van het N.V.V. en den aangesloten organisaties op, zoolang de regeering nalatig blijft, in ons land de 48-urige werkweek algemeen in practijk te brengen, alle krachten in te spannen, om met economische middelen de 48-urige werkweek practisch te verwezenlijken;

roept de hand- en hoofdarbeiders van Nederland op, door massale toetreding tot S.D.A.P. en N.V.V. de positie der arbeidersklasse zoodanig te versterken, dat ze in staat is, zoowel door parlementaire als economische actie, de 48-urige werkweek in het geheele Nederlandsche bedrijfsleven te grondvesten.

Resolutie in zake nationale en internationale ontwapening.

Het Congres van S.D.A.P. en N.V.V., gehouden in Den Haag op 13 September 1930;

ten diepste overtuigd, dat de instandhouding van legers en vloten, voor oorlogsgebruik bestemd, een voortdurende bedreiging beteekent van den wereldvrede en dat met elke vermeerdering van wapenening te land, ter zee of in de lucht, het gevaar van een nieuwen wereldoorlog naderbij komt;

spreekt den wensch uit, dat de Socialistische Arbeiders Internationale en het Internationaal Verbond van Vakvereeningen de arbeiders van alle landen steeds krachtiger zullen voorgaan in den strijd voor de ontwapening, en in onderling overleg de arbeidersklasse zullen voorbereiden tot het uiterste verzet tegen elk dreigend oorlogsgevaar;

acht het den dringenden plicht der regeering, haren afgevaardigden in de Volkenbondvergadering en in de Voorbereidende Ontwapeningscommissie opdracht te geven, dat zij met hun uiterste krachten de spoedige totstandkoming van eene internationale ontwapeningsovereenkomst zullen bevorderen, opdat eindelijk de ontwapeningsbeloften, na den wereldoorlog aan de volken gegeven, worden vervuld;

ziet in elke vermeerdering van de bewapening van Nederland een handeling, die met het streven naar internationale ontwapening in strijd is en den nieuwen wedstrijd in oorlogstoerustingten aanwakkert;

bevestigt den herhaaldelijk door S.D.A.P. en N.V.V. gestelden eisch, dat, ook indien de Volkenbond zijn internationalen ontwapeningsplicht blijft verzaken, Nederland zelfstandig zal overgaan tot afschaffing van leger en vloot, zooals omschreven in het wetsvoorstel, dat door de Soc.-Dem. Kamerfractie in 1925 is ingediend;

protesteert tegen het voorstel der Nederlandsche regeering tot uitbreiding van de vloot, hetwelk het land leidt in een richting, tegenovergesteld aan die naar internationale en nationale ontwapening;

acht het voorstel des te meer verwerpelijk, nu een economische crisis, van ongekende hevigheid en omvang, de wereld teistert, ook in Nederland landbouw, nijverheid, handel en verkeer in zeer ernstige moeilijkheden heeft gebracht, de arbeidersklasse met uitgebreide en langdurige werkloosheid treft en de sociale noodden verergert, zoodat alle beschikbare staatsgelden in de eerste plaats voor de leniging van die noodden moeten worden aangewend;

eischt van de Volksvertegenwoordiging de verwerping van het regeeringsvoorstel tot vlootuitbreiding;

roept de mannen en vrouwen van Nederland op om door de onderteekening van het petitionnement, door S.D.A.P. en N.V.V. georganiseerd, een machtig getuigenis te geven van het vurig verlangen naar internationale en nationale ontwapening, dat vele honderdduizenden landgenooten bezielt en vraagt in den strijd tegen de vlootuitbreiding de krachtige en onvermoeide medewerking van alle voorstanders van vrede en ontwapening.

Na de sluiting van het Congres hield de Haagsche arbeidersbeweging een fakkeloptocht waaraan duizenden deelnamen en die ondanks den stortenden regen schitterend slaagde.

Commissies.

Commissie voor het Koloniale Werkprogram.

De in 1930 door het Partijbestuur ingestelde commissie omvat de volgende partijgenooten: J. W. Albarda, Ch. G. Cramer, M. Mendels, J. Oudegeest, P. J. Schmidt, Z. Stokvis, J. L. Vleming, W. H. Vliegen, N. Vijlbrief, D. J. A. Westerveld en D. van der Zee.

Op 11 Juni 1930 werd de commissie geïnstalleerd en beaadslaagde zij over haar werkwijze. Besloten werd tot instelling van een aantal kleine sub-commissies, ter formulering en toelichting van de onderdeelen van het werkprogram. Tevens werd ingesteld een werkbureau der commissie, voor het verzamelen van de bijdragen der sub-commissies en het verder regelen van den commissorialen arbeid.

Tot voorzitter der werkprogramcommissie werd aangevozen W. H. Vliegen en tot secretaris Daan van der Zee.

Het werkbureau bestaat uit voorzitter en secretaris der commissie en Ch. G. Cramer.

Eind verslagjaar waren de werkzaamheden der sub-commissies nog niet zoo ver gevorderd, dat spoedig een vergadering der commissie ter bespreking van de binnen gekomen ontwerpen kon worden tegemoet gezien. Het staat dan ook vrijwel vast, dat de commissie voor het koloniale werkprogram geen ontwerp zal kunnen indienen voor het congres van 1931.

Commissie inzake bevordering Nederlandsch bedrijfsleven.

De in 1928 ingestelde commissie van Partij en Vakbeweging ter bestudeering van het vraagstuk om ten aanzien van de bevordering der Nederlandsche industrie eenzelfde gedragslijn te kunnen volgen in het belang van het behoud en de verruiming van werkgelegenheid in ons land, kwam met haar rapport gereed, dat door de uitgeverij onzer *Arbeiderspers* in druk is uitgegeven. Op het Congres 1931 wordt dit rapport besproken. Voor de snelle wijze waarop deze commissie zich van haar opdracht gekweten heeft, zeggen wij haar hier een woord van dank.

Commissie inzake loonvraagstuk en medezeggenschap Overheidspersoneel.

De commissie in zake Loonvraagstuk en Medezeggenschap Overheidspersoneel had het voornemen, het eerste deel van haar rapport in Mei of Juni 1930 aan het Partijbestuur en N.V.V.-bestuur aan te bieden. Dit deel kwam dan ook in laatstgenoemde maand in proefdruk gereed. Daarna is echter de vraag gerezen, of ten opzichte van een bepaald onderdeel eenige aanvulling gewenscht is, waarover tot heden in de Commissie geen eindbeslissing is gevallen.

Door verschillende omstandigheden, in 't bijzonder ziekte van eenige leden der Commissie, moest de vergadering, waarin deze beslissing zou worden genomen, eenige malen worden uitgesteld.

Het is echter stellig te verwachten, dat de Commissie zeer binnenkort het eerste deel van haar rapport aan genoemde besturen zal aanbieden, waarna publicatie spoedig kan volgen.

In de plaats van wijlen A. Heijkoop benoemde het Partijbestuur in den loop van het jaar C. Woudenberg tot lid dezer Commissie.

Onderwijs-commissie.

In Maart 1930 besloot het Partijbestuur te zamen met het bestuur van het N.V.V. tot het instellen van een commissie ad hoc, die tot opdracht kreeg advies uit te brengen over de vragen :

1. Welke veranderingen moeten worden gebracht in de toepassing van het grondwettelijke beginsel der gelijkstelling op het gebied van het Lager Onderwijs?
2. In hoeverre moet het beginsel van de gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs, dat voor het L.O. in de Grondwet is aanvaard, ook toegepast worden op andere onderwijsgebieden: voorbereidend onderwijs, vervolgonderwijs, middelbaar en gymasiaalonderwijs, nijverheidsonderwijs, handelsonderwijs, hooger onderwijs?

Voor de Partij namen in deze commissie zitting: J. W. Albarda, W. Drees, S. Groeneweg, Ed. Polak, P. J. Schmidt, P. Voogd, Koos Vorrink; voor het N.V.V.: F. S. Noordhoff, S. N. Posthumus, Th. J. Thijssen en F. van de Walle. Voorzitter der commissie is J. W. Albarda, secretaris P. Voogd.

Het verslag der commissie is bij het P.B. ingekomen en nog vóór het Congres van 1931 in brochurevorm gepubliceerd.

Commissie inzake uitvoering der Grondwetsartikelen 78 en 194.

Deze, eveneens in 1928 benoemde commissie, kwam dezer dagen met haar rapport gereed.

De leden Bongers en Wibaut, die zich met een onderdeel van het rapport niet vereenigen konden, hebben een minderheidsnota overgelegd.

Het ligt in de bedoeling het rapport spoedig in druk uit te geven.

Landbouw-commissie.

De commissie vergaderde in 1930 enkele malen. Nadat een algemeen schema van werkzaamheden was opgezet, werd een sub-commissie aangewezen om een onderdeel uit te werken. Een deskundige werd uitgenoodigd statistische gegevens te verzamelen en te groepeeren.

Voorts werd een tweetal partijgenooten verzocht een rapport samen te stellen over grondwaardebelasting. Dit rapport zal de commissie spoedig bereiken.

Op verzoek der commissie stelde het P.B. een onderzoek in naar de toestanden ten plattelande, waarvoor de hulp der partijafdeelingen is ingeroepen.

De antwoorden zijn thans binnen, zoodat begonnen kan worden aan de uitwerking der verkregen gegevens.

Commissie voor het drankvraagstuk.

In Januari besloot het P.B. de commissie voor het drankvraagstuk te verzoeken, de vraag onder het oog te zien, of het gewenscht is, dat in de Kamerfractie wordt overwogen het indienen van een initiatief-wetsontwerp in den geest van de Drankwet-Vandervelde in België, waarbij o.a. verkoop van gedistilleerd in café's en restaurants is verboden.

De commissie, welke eenmaal bijeen kwam, achtte het beter eerst de wijzigingsvoorstellen der Regeering af te wachten, alvorens de door het P.B. voorgelegde vraag te onderzoeken.

Commissie inzake cumulatie van functies.

Het door deze commissie samengestelde rapport werd door het Congres 1930 aangenomen. Hiermee was haar taak beëindigd. Aan de leden een woord van dank voor den gepresteerden arbeid.

Commissie Nijverheidsonderwijs.

De commissie voor het nijverheidsonderwijs zette in het afgelopen jaar haar werkzaamheden voort. Eén sub-commissie uit deze commissie bestudeerde het ontwerp cursuswet der regeering en bracht hierover aan de commissie rapport uit, terwijl een andere sub-commissie dezer dagen een onderzoek in het buitenland in zal stellen naar hetgeen op vak- en nijverheidsscholen aan ongeschoolde jonge arbeiders wordt onderwezen. De commissie denkt in den loop van 1931 met haar rapport gereed te komen.

Commissie bedrijfsorganisatie.

Vermeldden wij in het vorig verslag, dat in deze commissie voor de Partij J. Oudegeest zitting zou nemen, door verschillende omstandigheden was hem dit niet mogelijk, zoodat C. Woudenberg in zijn plaats lid van de commissie werd.

Naar de werking der medezeggenschap stelde men een onderzoek in in Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije, terwijl de commissie dezer dagen haar onderzoek in Duitschland voortzette. Ook deze commissie hoopt in 1931 te rapporteeren.

Archief-commissie.

Om na te gaan of een archief geschapen zou kunnen worden ten dienste van de geschiedenis der Nederlandsche arbeidersbeweging, benoemde het P.B. een commissie, bestaande uit de partijgenooten L. A. Ankum, E. Boekman, N. W. Posthumus, H. B. Wiardi Beckman en C. Woudenberg. Deze commissie moet nog met haar werkzaamheden beginnen.

Commissie Troelstra-monument.

Na het overlijden van partijgenoot P. J. Troelstra, benoemde Partij en Vakverbond op initiatief van de directie der Arbeiderspers een kleine commissie, bestaande uit de partijgenooten J. Oudegeest, IJ. G. van der Veen en F. van de Walle om te onderzoeken op welke manier een monumentaal gedenkteeken kan worden gesticht voor onzen grooten voorvechter en op welke wijze men de gelden daarvoor bijeen dient te brengen. De commissie heeft reeds verschillende plannen besproken, doch tot een definitief besluit is zij nog niet gekomen.

Commissie huwelijkswetgeving.

Deze commissie ontwierp in het voorjaar van 1930 een concept-rapport, waarover nog geen overeenstemming bereikt is. Haar werkzaamheden worden thans opnieuw vertraagd, doordat zij de voorstellen der regeering tot wijziging der Huwelijkswet binnen den kring harer bemoeiingen wenscht te trekken.

N.V. „De Arbeiderspers”.

In het vorige jaarverslag is mededeeling gedaan van de oprichting van de N.V. *De Arbeiderspers*. Over het eerste bedrijfsjaar kon toen nog slechts worden meegedeeld, dat dit zich niet ongunstig liet aanzien. De later overgelegde balans en winst- en verliesrekening bevestigde dit vertrouwen. De bedrijfsuitkomsten waren gunstig en veroorloofden belangrijke bedragen te besteden voor diverse afschrijvingen, waardoor de financieele positie van het bedrijf aanmerkelijk kon worden versterkt, terwijl o.a. ook de grondslag kon worden gelegd van een te stichten pensioenfonds voor het personeel der onderneming.

De uitvoering der uitbreidingsplannen maakte niettemin kapitaalversterking noodzakelijk. Besloten werd dus het aandeelenkapitaal van f 200.000 te verhoogen tot f 1.000.000, waarvan f 500.000 geplaatst bij Partij en N.V.V., ieder voor de helft.

Van het verstrekken van een tweede leening à f 1.000.000 door de moderne vakbeweging is reeds in het vorige jaarverslag melding gemaakt. De vakbeweging toonde daarmee opnieuw, hoe levendig zij beseft, welke groote belangen ook voor haar bij de uitbreiding onzer pers zijn betrokken. Ook deze versterking der financiën intusschen is nog niet voldoende om de voorgenomen uitbreidingsplannen ten volle te kunnen financieren. In de kapitaalbehoefte voor de naaste toekomst zal dan ook worden voorzien door het uitgeven van een nieuwe obligatieleening, ter inschrijving waarop de aangeslotenen bij de moderne arbeidersbeweging zullen worden uitgenoodigd. Deelneming aan deze leening kan, gezien de gunstige bedrijfsuitkomsten, met vertrouwen worden aanbevolen.

In den Raad van Commissarissen werd Joh. Brautigam opgevolgd door H. van Dugteren. In dit college bleef onze Partij vertegenwoordigd door F. M. Wibaut, die tevens als President-Commissaris optrad, J. Oudegeest, als Gedelegeerd Commissaris, W. Drees, J. van de Kieft, C. Woudenberg en A. B. de Zeeuw. De Algemeene Directie der onderneming bleef in handen van Y. G. van der Veen.

In het afgelopen jaar is de inwendige organisatie van het bedrijf belangrijk gewijzigd. Het financieele beheer is volledig gecentraliseerd, waarbij een geheel nieuw systeem van boekhouding en bedrijfsstatistiek werd ingevoerd, terwijl het bedrijf in eenige hoofdafdeelingen werd gesplitst, die ieder met een eigen taak zijn belast. Deze hoofdafdeelingen zijn gesteld onder eenige bedrijfsdirecteuren, die onder de Algemeene Directie de dagelijksche leiding voeren. Als bedrijfsdirecteuren zijn aldus werkzaam:

Afdeeling	Uitgeverij:	Chr. van Doorn.
„	Drukkerij Amsterdam:	A. H. Draayers.
„	Drukkerij Rotterdam:	N. J. F. Trijsburg.
„	Advertentiën:	C. van der Vegte.
„	Redacties:	J. Winkler.

Voorts is er een afdeling abonnementen, die onder rechtstreeksche leiding staat van den algemeenen directeur, in wiens handen tevens het financieel beheer en dat der personeelsaangelegenheden berust.

Aan de uitvoering der in 1929 vastgestelde uitbreidingsplannen is in het afgelopen jaar met groote kracht voortgewerkt. Op 15 Februari j.l. werd door Wibaut de eerste spade gestoken in het terrein aan het Hekelveld, waar het nieuwe gebouw der Arbeiderspers te Amsterdam zal worden opgetrokken. In den loop van den zomer werd het grond- en heiwerk in eigen beheer uitgevoerd, terwijl binnen enkele weken de laatste hand zal kunnen worden gelegd aan den betonbouw. Met de verdere afwerking van het gebouw is inmiddels ook reeds aangevangen. In den loop van dezen zomer en herfst zullen de machines kunnen worden gemonteerd, waarna, zonder tegenslag, vermoedelijk nog in 1931 het gebouw in gebruik zal kunnen worden genomen.

Blijkt het mogelijk in den loop van dit jaar tot de ingebruikneming te kunnen overgaan, dan zal daarmee een uitgebreide propaganda-actie moeten samengaan, waarvoor Partij en Vakbeweging in hun geheel in het geweer zullen moeten komen. De Algemeene Raad heeft in beginsel daartoe reeds zijn medewerking toegezegd.

De plannen voor de provinciale pers vinden voorts geleidelijk uitvoering. De noodige gebouwen zijn aangekocht en de verbouwingen zullen eveneens in den loop van dit jaar kunnen plaats vinden, terwijl de benodigde machines reeds zijn besteld.

Nog kan worden meegedeeld, dat de belangrijke uitbreiding van het gebouw in Rotterdam in het einde van 1930 is voltooid. Binnen enkele weken zal de tweede groote rotatiepers hier in gebruik kunnen worden genomen.

In Dordrecht is een gebouw aangekocht, waarin een filiaal van het bedrijf werd gevestigd, terwijl een soortgelijke vestiging in Haarlem thans in voorbereiding is.

In Enschede werd de drukkerij *De Nieuwe Tijd* van het gewest Overijssel op zeer billijke voorwaarden overgenomen.

Omtrent de resultaten van het tweede bedrijfsjaar kan in dit verslag nog geen mededeeling worden gedaan. Ook thans echter laat de toestand zich niet ongunstig aanzien. De verwachting mag worden gekoesterd, dat de bedrijfsresultaten over 1930 bij die van het vorige jaar niet belangrijk zullen achterblijven.

Wat de personeelsaangelegenheden betreft, kan met voldoening melding worden gemaakt van het tot stand komen van het reglement betreffende de medezeggenschap, welk reglement in overleg met de vakverenigingen van het personeel is vastgesteld. Nadat het door alle vakbonden is aanvaard, is het op 1 Januari j.l. van kracht geworden, zoodat in deze onderneming van onze beweging de medezeggenschap een feit is geworden.

Het voor het personeel te stichten pensioenfonds is in vergevorderd stadium van voorbereiding. Verwacht mag worden, dat het binnen enkele maanden in werking zal kunnen treden.

Hetzelfde is het geval met de ontworpen ziekte- en vacantieregelingen.

De tot standkoming van collectieve overeenkomsten ten behoeve van verschillende personeelsgroepen is in voorbereiding.

Betreurd wordt het overlijden van den Rotterdamschen boekhouder Bolkenbaas.

In verband met het feit, dat het 25-jarig bestaan van *Het Volk* feestelijk werd herdacht, is het dertigjarig jubileum van dit blad, dat op 1 April 1930 plaats vond, vrijwel ongemerkt gepasseerd. Daarentegen is in Rotterdam de herdenking van het tienjarig bestaan van *Voorwaarts* op 26 Juni 1930 tot een grootsch feest geworden, in het bijzonder door de groote deelname uit de Rotterdamsche arbeidersbeweging aan een ter eere van dit dagblad gehouden fakkeloptocht.

Het door de vennootschap uitgegeven weekblad *De Proletarische Vrouw* vierde zijn 25-jarig jubileum.

Een belangrijk aantal persoonlijke jubilea ging met die van het bedrijf gepaard, waarvan hier in het bijzonder vermelding verdient dat van den politieken hoofdredacteur van *Het Volk*, J. F. Ankersmit, en dat van C. Pothuis—Smit, redactrice van *De Proletarische Vrouw*, die beiden vanaf de oprichting met groote toewijding hun redactietaak hebben vervuld.

Wat de *dagbladen* betreft kan ook nu weer een verheugende stijging van de abonententallen worden geconstateerd. Het getal abonné's onzer beide dagbladen bedroeg op 1 Januari 1930 voor *Het Volk* 57221 en voor *Voorwaarts* 38627. Deze getallen waren op 1 Januari 1931 respectievelijk 68174 en 40982, tezamen dus 109156.

Inzonderheid de groei van *Het Volk* is dus zeer belangrijk geweest. Dagblad *Voorwaarts*, dat een belangrijke groei achter den rug had, deed het dit jaar wat kalmer aan.

De cijfers in het nieuwe jaar wettigen de verwachting dat *Het Volk* binnen enkele maanden de 70.000 zal hebben bereikt.

Verdere uitbreiding en verbetering der bladen moet achterwege blijven tot de nieuwe technische inrichting in gebruik kan worden genomen.

De hoofdredactie der Partijbladen bleef in dezelfde handen. De redactiestaven ondergingen ook nu weer niet onbelangrijke wijziging.

Van de andere *periodieken* was het vooral *De Radiogids* die zijn sterken groei doorzette. Het abonentental be-

droeg op 1 Januari 1930 67674 en was op 1 Januari 1931 gestegen tot 104566. Deze groei zet zich nog regelmatig voort.

De Proletarische Vrouw heeft thans een abonentental van 57054 (31 December 1929 52085) bereikt, waarvan 27421 gevolg zijn van het collectieve abonnement van den fabrieksarbeidersbond.

De Notenkraker handhaaft zich op het oude peil. De voorgenomen reorganisatie kon om technische redenen ook thans niet tot uitvoering komen.

De Socialistische Gids zag zijn abonentental stijgen van 1388 op 1 Januari 1930 tot 2676 op 1 Januari 1931. Den laatsten tijd vertoont het abonentental van dit tijdschrift, ondanks de verbeteringen, die ook nu weer zijn ingevoerd, eenige neiging tot dalen. In de redactie van het tijdschrift kwam geen wijziging.

Ondanks den ongunstigen economischen toestand bleven de handelsdrukkerijen te Amsterdam, Rotterdam en Groningen zich gunstig ontwikkelen. De in den loop van het jaar overgenomen kleine drukkerij in Enschedé *De Nieuwe Tijd* werkt eveneens met bevredigend resultaat, terwijl de clichéfabriek te Rotterdam haar omzet ook in dit jaar weder belangrijk zag stijgen.

De afdeling Boekhandel en Uitgeverij.

In vergelijking met voorgaande jaren verliep het aantal uitgaven als volgt:

Uitgegeven werden	In 1927		in 1928		in 1929		in 1930	
	Aantal uitg.	Totaal der opl.	Aantal uitg.	Totaal der opl.	Aantal uitg.	Totaal der opl.	Aantal uitg.	Totaal der opl.
Propaganda-brochures.	12	71000	8	90000	8	85000	3	32000
Populairwetensch. brochures	9	13300	10	17200	4	9000	2	3100
Romans en gedichten.....	15	41000	9	40500	15	52850	13	54800
Tooneelwerken en voordr..	1	1000	4	4000	11	11000	3	7000
Kinderboeken	5	22000	8	18500	5	15000	9	24500
Pop. wetensch. boeken e. d.	9	14000	10	10100	11	12775	9	12450
Kalenders, almanakken, ag.	—	—	5	23500	4	25000	4	35500
Diversen.....	—	—	—	—	—	—	6	32200
Totaal...	51	162300	51	203800	58	210625	49	201550

De daling van het aantal brochures houdt verband met het feit, dat het Partijbestuur een aantal in eigen beheer uitgaf.

Het aantal inteekenaren op de A.R.B.O. (Algemeene Roman-Bibliotheek *Ontwikkeling*) steeg, mede doordat dit jaar voor 't eerst systematisch in België werd gewerkt, van 5649 op 6411.

Van de gedichtenbloemlezing *Tijdsignalen* verscheen een tweede deel. Of deze uitgave bestendig zal kunnen blijven, staat nog niet vast.

De tooneelbibliotheek werd uitgebreid met een tweetal nummers en bleef zich in een voortgezette belangstelling verheugen.

Het aantal intekenaren op de kinderbibliotheek bleef stabiel. Onze kinderboeken verheugen zich in een groeiende populariteit.

In het aantal intekenaren op den schriftelijken cursus in Gemeentepolitiek kwam geleidelijk meer daling. Of deze cursus nog lang zal kunnen worden bestendig, is twijfelachtig.

In samenwerking met het Instituut voor Arbeidersontwikkeling en de V.A.R.A. werd in het najaar een schriftelijke radiocursus georganiseerd. Het aantal intekenaren bleef ver beneden de verwachtingen.

In het verslagjaar kwam wederom een groot wetenschappelijk werk gereed: *Het moderne Kapitalisme* door A. W. IJzerman. Het debiet hiervan was bevredigend. Van een ander zoodanig werk vorderde de voorbereiding voldoende om de verschijning ervan in 1931 te waarborgen. Het is *De Mensch in de Leerschool van Moeder Aarde* door A. Pleysier. Dit werk zal in samenwerking met het Instituut voor Arbeidersontwikkeling in den vorm van een schriftelijken cursus worden uitgegeven.

Diverse voorbereidingen vorderden zoodanig, dat in den loop van 1931 de verschijning van twee nieuwe abonnementseries zeker is. Het zijn een algemeene populairwetenschappelijke reeks onder leiding van E. Boekman en een natuur-historische reeks onder leiding van Henk van Laar.

De oplaag van den *Naar het Lichtkalender* steeg dit jaar tot 19.500 en werd geheel uitverkocht.

Het *Arbeidersjaarboekje* werd geheel gereorganiseerd. Als gevolg daarvan steeg het aantal verkochte exemplaren aanzienlijk. Met een aantal ingekomen opmerkingen zal in volgende jaren rekening worden gehouden.

Bij wijze van proef verscheen in het verslagjaar een *Zomerboekje* voor de afdeling Natuurvrienden van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling. De proef zal in 1931 worden herhaald.

Ten slotte bracht het verslagjaar een groot debiet in portretten e.d. van wijlen p.g. P. J. Troelstra.

Bij wijze van proef werden in enkele plaatsen verkooptentoonstellingen van eigen uitgaven georganiseerd. Geconstateerd kan worden, dat deze proeven zijn geslaagd. In verband daarmee ligt het in het voornemen dit jaar over te gaan tot het systematisch organiseren van een groot aantal van deze tentoonstellingen.

De reizende tentoonstelling van kinderboeken, welke wij organiseerden in samenwerking met het bestuur van den

Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs werd ook dit jaar herhaaldelijk geëxposeerd.

Samenvattend kan men constateeren, dat de N.V. *De Arbeiderspers* een krachtig en kostelijk bezit is der Nederlandsche Arbeidersbeweging, dat zich snel ontwikkelt tot een groot bedrijf in dienst der sociaal-democratie.

Indische partij en Indische club.

De verhouding tot de Indische Partij en de Indische club was goed. Van het bestuur der Indische Partij ontving het P.B. eenige belangrijke rapporten, waarvoor te dezer plaats een woord van dank.

Tot secretaris van de I.S.D.P. verkoos men in 1930 C. Hagen, Sumatraweg 46, Weltevreden.

Bond van Soc.-Dem. Studentenclubs.

Het is als een zeer gelukkig verschijnsel te beschouwen, dat ook in het afgelopen jaar het ledental onzer studentenorganisatie is blijven stijgen. De geest in den Bond is goed en met groot enthousiasme wordt er gewerkt.

De jaarvergadering vond plaats op Zaterdag en Zondag 12 en 13 April. Onze Engelsche partijgenoot H. N. Brailsford hield een inleiding over *Het Socialisme nu* en een over *het Britsche imperialisme en de problemen, daaruit voortkomende voor de Labourparty*.

Naar aanleiding van een aantal artikelen in *Kentering* verschenen na het Paaschcongres, over welker betekenis twijfel bestond, noodigde het P.B. de redactie van dit blad en het H.B. van den Bond uit tot een bespreking. Het gevolg hiervan is geweest, dat tusschen de Dagelijksche besturen van Bond en Partij een prettig contact is ontstaan, dat het werken ten goede komt.

Ten behoeve van *Kentering* kende het Partijbestuur den Bond voor 1931 een maximum subsidie van f 300.— toe, terwijl het P.B. zich bovendien bereid verklaard heeft zoo noodig een bedrag van f 200.— beschikbaar te stellen, in dien in 1931 een Internationaal Soc. Studenten Congres in Holland wordt gehouden.

Troelstra-oord.

Het *Troelstra-oord* mag zich in onze beweging in een steeds grooter belangstelling verheugen. Naarmate meer groepen arbeiders zich vacantie weten te veroveren, neemt de behoefte aan vacantieoorden toe, vandaar, dat men reeds tot vergrooing van het Troelstra-oord is overgegaan. Daar toe door *De Centrale* in de gelegenheid gesteld, kon het bestuur der stichting begin Augustus den nieuw gebouwden vleugel in gebruik nemen, welke vooral voor studie-doel-einden der beweging groote diensten zal bewijzen.

Naar aanleiding van het besluit van den Partijraad stelden onze gedelegeerden in het bestuur voor in den vervolge het gebouw drankvrij te exploiteeren. Dit voorstel werd echter met meerderheid van stemmen verworpen.

Ook dit jaar organiseerden men een loterij welke opbrengst de stichting ten goede kwam.

Voor het Partijbestuur hebben in het bestuur zitting de partijgenooten J. Oudegeest en E. Ribbius Peletier.

Vereeniging van Raadsleden.

Op de Jaarvergadering van de Vereeniging van Sociaal-democratische leden van Gemeenteraden en Prov. Staten, werd tot secretaris gekozen J. Reijnders, tot penningmeester S. de Wolff. Overigens kwam er geen wijziging in het bestuur.

Het aantal raadsleden bedraagt op dit oogenblik 1119, waaronder 97 wethouders in 86 gemeenten; van de raadsleden zijn er tevens 56 lid van de Provinciale Staten. In totaal zijn er 119 Provinciale Statenleden en 10 Gedeputeerden.

In het aantal abonné's op *Gemeente* kwam geen noemenswaardige wijziging. Het tekort op dit orgaan wordt echter langzamerhand zoo groot, dat de financieele last door de Vereeniging niet te dragen is. Verandering in de uitgave wordt met de directie van *De Arbeiderspers* overwogen.

Ook de redactie zal verandering ondergaan, daar Ankersmit heeft medegedeeld, zich niet langer met de redactie van dit orgaan te kunnen belasten.

De algemeene vergadering vond plaats op 15 en 16 Maart waar besloten werd tot het indienen van een voorstel, dat men in den beschrijvingsbrief van het jaar 1930 aantreft.

Den schriftelijken cursus in gemeentepolitiek zette men, ondanks het toegezegde aantal lessen verschenen was, voort, hoewel de belangstelling hiervoor minder was geworden.

Zooals wij in het vorig jaarverslag reeds vermeldden, waren er tusschen het Partijbestuur en het hoofdbestuur van de Vereeniging onderhandelingen gevoerd over de organisatorische verhoudingen.

Een voorstel daartoe bracht het Partijbestuur op den Beschrijvingsbrief. Daar op het Congres de tijd voor een grondige behandeling dezer zaak ontbrak, werd ze ter bespreking naar den Partijraad verwezen.

In den Partijraad staakten de stemmen over het voorstel van het Partijbestuur, waarmee het voorstel moest worden beschouwd te zijn verworpen.

Was echter het voorstel van de Vereeniging van Raadsleden in stemming gebracht, dan zouden daarover de stemmen eveneens gestaakt hebben en zou dit voorstel als verworpen moeten zijn beschouwd.

Gezien deze situatie, vond na de Partijraadsvergadering een bespreking plaats tusschen het Partijbestuur en het hoofdbestuur van de Vereeniging van Raadsleden, waarbij

overeengekomen werd, dat de Vereeniging van Raadsleden een subsidie zou krijgen over het tweede halfjaar 1930 van f 1750.— overeenkomstig het voorstel van de Vereeniging.

Wij kunnen thans mededeelen, dat door het hoofdbestuur van de Vereeniging een voorstel is ingediend voor de Jaarvergadering tot reorganisatie van het Informatiebureau der Vereeniging.

Aan het einde van het jaar wendde het hoofdbestuur van de Vereeniging zich tot het Partijbestuur met een klacht over het feit, dat een aantal raadsleden weigerachtig blijven na herhaalde aanmaning hun contributie te voldoen. Het Partijbestuur vond hierin aanleiding de betrokken raadsleden mede te deelen, dat zij overeenkomstig het congresbesluit van 1924 automatisch lid van de Vereeniging zijn en derhalve verplicht hun contributie te betalen. Het Partijbestuur, dat tot taak heeft er zorg voor te dragen, dat de reglementen der Partij worden nageleefd, besloot de betreffende raadsleden mede te deelen, dat zij verplicht zijn hun contributie te voldoen. Het Partijbestuur stelde in genoemden brief een termijn, binnen welken de raadsleden hun contributie moesten hebben voldaan of een regeling met het hoofdbestuur van de Vereeniging dienden te hebben getroffen.

Toen een aantal raadsleden binnen den gestelden termijn niets van zich liet hooren, heeft het P.B. gemeend zich tot de betrokken afdelingen te moeten wenden om hen van den gang van zaken op de hoogte te stellen.

Daarenboven was het Partijbestuur van oordeel, dat, wanneer ook na een poging van de zijde van het afdelingsbestuur, de betrokken raadsleden blijven weigeren hun verplichtingen ten opzichte van de Vereeniging van Raadsleden na te komen, het P.B. zich genoodzaakt zal zien te overwegen welke maatregelen ten opzichte van hen dienen te worden getroffen.

Propagandisten.

Met de federatiesecretarissen, propagandisten en gewestelijke besturen werd het afgelopen jaar op de prettigste wijze samengewerkt. Mutaties kwamen onder de gewestelijke en stedelijke federatiesecretarissen niet voor.

Het P.B. ging accoord met een verzoek van partijgenoot J. Westerhof en het gewestelijk bestuur van Noord-Holland Noord, om toe te staan, dat Westerhof de functie van gewestelijk propagandist combineert met het wethouderschap van Alkmaar. Overeengekomen is echter, dat Westerhof ten gevolge daarvan slechts twee derde deel van zijn salaris ontvangt.

Het P.B. vereenigde zich er eveneens onder bepaalde voorwaarden mee, dat p.g. H. de Boer het propagandischap van Friesland met het lidmaatschap der Tweede Kamer tezamen vervult.

Zaterdag 13 December besprak het D.B. met de gewestelijke secretarissen de te voeren actie in Februari 1931.

Het Partijbestuur kende de gewesten Noord-Brabant, Limburg en Zeeland een subsidie toe van resp. f 1700, f 1600, f 1500, terwijl het bedrag voor Drente nader zal worden vastgesteld.

De V.A.R.A.

Er is geen onderdeel van de moderne arbeidersbeweging in ons land, dat zich in tempo en in omvang in zoo'n korten tijd heeft ontwikkeld tot een organisatie van beteekenis als de V.A.R.A. Haar groei en invloed zijn fenomenaal. Telde het aantal leden in den aanvang van 1928 nog slechts 4000 leden, op 1 Januari 1929 was dit gestegen tot 30.000, op 1 Januari 1930 tot 71.000, terwijl het thans reeds ruim 110.000 bedraagt. Voor de wijze, waarop bestuurders en leden dit in een luttel aantal jaren tot stand brachten, dient ieder groot respect te hebben. Het aantal abonné's op de *Radiogids* steeg in gelijke mate.

In het bestuur van de V.A.R.A. kwam eenige wijziging. In de plaats van S. van der Woude, benoemde de Vereeningsraad A. de Vries, doch tot bezoldigd voorzitter, terwijl A. Bredewold in de plaats van W. van Delft werd gekozen.

Het Partijbestuur wees als zijn vertegenwoordiger aan in het bestuur C. Woudenberg in plaats van J. Oudegeest, die wegens te drukke werkzaamheden bedankte.

De felle strijd, door de V.A.R.A. gevoerd voor een rechtmatige zendtijdverdeling, werd bekroond door de tot standkoming van het zendtijdbesluit van 15 Mei 1930, waarmee de regeering een einde maakte aan de langdurige bevoorrechtiging van de A.V.R.O.

Hoe groot de opofferingsgezindheid van onze menschen is bleek opnieuw uit de schitterend geslaagde inzameling, genaamd *Pak aan Kameraad* onder leiding van M. Sluyzer georganiseerd en die f 76.000 opbracht, welk bedrag besteed werd aan de uitbreiding van het gebouw.

Afzonderlijk meenen wij hier de aandacht te moeten vestigen op den strijd tegen de radiocensuur — welke censuur op de hatelijkste wijze werd toegepast bij het Demonstratief Congres, waarvan uitzending der redevoeringen werd verboden —, dien de V.A.R.A. in nauw contact met Partijbestuur, Verbondsbestuur en Kamerfractie voerde, die, zij het, dat hij niet direct met resultaat werd bekroond, zeker een belangrijken invloed ten goede zal uitwerken.

Een woord van hartelijken dank voor de wijze, waarop de V.A.R.A. in het afgelopen jaar elke actie der groote beweging steunde, mag hier niet achterwege blijven.

Instituut voor Arbeidersontwikkeling.

In het bestuur van het Instituut kwam einde 1930 verandering, door de benoeming van P. Polderman door Partij en Vakverbond op voordracht van het Centraal Bestuur,

in de plaats van A. H. P. van Duuren. Deze wijziging in het bestuur is mede een gevolg van de discussies, welke op de Jaarlijksche Conferentie, gehouden op 22 Juni op het *Troelstra-oord* zijn gevoerd en waarin critische opmerkingen over de wijze waarop verschillend werk organisatorisch werd voorbereid, tot uiting kwamen.

De *filmdienst* van het Instituut begint een steeds voorname plaats in onze beweging in te nemen, vooral nu een aantal vakbonden en het N.V.V. zijn overgegaan tot het laten maken van eigen films, waarvoor de filmdienst de tournees organiseert.

De *schrijftelijke cursus* van R. Kuypers is dit jaar geëindigd. Bedroeg het aantal deelnemers bij den aanvang pl.m. 1800, aan het einde was dit nog pl.m. 675.

Naast de twee kaderbijeenkomsten, welke het Instituut op verzoek van den Algemeenen Raad in Februari en Maart organiseerde, hield het in 17 plaatsen kaderbijeenkomsten, waar het koloniale vraagstuk behandeld werd.

In het ledental kwam in het afgelopen jaar geen noemenswaardige verandering. Het beweegt zich thans om de 30.000.

Naast *De Toorts* heeft men besloten tot het uitgeven van een maandschrift, voor de besturen der afdelingen, genaamd *Ons Werk* waarin speciale voorlichting wordt gegeven omtrent de organisatie van het ontwikkelingswerk.

Een belangrijk onderdeel van den arbeid van het Instituut is in het afgelopen jaar geweest het organiseren der reizen van de onderafdeeling natuurvrienden. Vooral voor dit werk begint in onze beweging groote belangstelling te bestaan, mede in verband met de toeneming van het aantal arbeiders, dat vacantie krijgt.

Belangrijk is te memoreeren de tot standkoming van *Het Groot Volkstoneel* door Instituut en V.A.R.A. tezamen, waarmee men hoopt tegemoet te kunnen komen aan de behoefte die bestaat aan goede en goedkope tooneelvoorstellingen in het land.

Het Partijbestuur hechtte in het voorjaar van 1930 zijn goedkeuring aan de begroting van het Instituut en herinnerde aan het eind van het jaar partijgenooten en leden van het Instituut nog eens aan de gemaakte overeenkomst, dat behandeling van tactische geschillen niet in de afdelingen van het Instituut moet geschieden.

In het vorig jaarverslag hebben wij beknopt medegedeeld, dat er in den Algemeenen Raad besprekingen geopend waren omtrent eventueele wijzigingen, welke naar het oordeel van het Partijbestuur in den organisatievorm van het Instituut moesten worden aangebracht. Deze besprekingen waren bij het maken van ons vorig jaarverslag nog hangende.

Bij de verder gevoerde discussies is komen vast te staan, dat noch het bestuur van het N.V.V., noch dat van het

Instituut de zienswijze van het Partijbestuur deelen en men de instandhouding van den bestaanden organisatievorm van het Instituut wenschte.

Aangezien ten gevolge van den organisatorischen opzet van het Instituut alleen wijzigingen in deze tezamen gestichte organisatie kunnen worden aangebracht, wanneer beide deelen der groote beweging het hier over eens zijn, meende het Partijbestuur deze zaak voorloopig op haar beloop te moeten laten, vooral, nu de dagelijksche leiding van het Instituut verandering heeft ondergaan en het verwachtingen koestert, dat de voorbereiding en afwerking van vele aangelegenheden vlotter en beter zal geschieden.

Soc. Ver. tot bevordering van de studie van maatschappelijke vraagstukken.

Omtrent hetgeen door deze vereeniging in 1930 verricht werd, valt het volgende mede te deelen.

Op 5 Januari 1930 hield Prof. Mr. W. Bongers een inleiding over het onderwerp *De oorlog als sociologisch probleem*.

Den 4en April d.o.v. besprak Prof. Dr. H. Bolkestein *Sociaal-opstandige bewegingen in de oudheid*. Vooraf waren op laatstgenoemden datum de volgende secties opgericht: een juridische, een sociaal-hygiënische, een wijsgeerige, een economisch-sociologisch-historische en een sociaal-paedagogische. Met uitzondering van de laatste zijn al deze afdelingen gedurende het afgelopen jaar eenige keeren in vergadering bijeen geweest en hebben verschillende partijgenooten daar een inleiding gehouden.

Pogingen, om in Den Haag, Rotterdam en andere plaatsen zelfstandige dispuutgezelschappen op te richten, hadden voor een belangrijk deel succes. Aan de voorbereiding van de stichting van een bijzonderen leerstoel in de sociologie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht werd voortdurend gewerkt.

De eerste jaarvergadering vond 2 November 1930 te Amsterdam plaats. Het jaarverslag getuigde van een opgewekt vereenigingsleven. Na afloop van het huishoudelijk gedeelte werden behandeld de prae-adviezen van Mr. J. Gerritsz en Dr. Ir. Th. van der Waerden over *Handelspolitiek en Nederlandsch Fabrikaat*, welke prae-adviezen niet alleen zijn opgenomen in *De Socialistische Gids*, doch ook zelfstandig werden uitgegeven. Hetzelfde geschiedde met de rede van Prof. W. Bongers over *De oorlog als sociologisch probleem*.

Nederlandsche Arbeiderssportbond.

De Bond organiseerde met Pinksteren in Amsterdam een groot internationaal sportfeest, dat schitterend slaagde.

Een bij het Partijbestuur en N.V.V.-bestuur ingediend verzoek om subsidie werd door het P.B. afgewezen.

Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs.

Voor het werk van den Bond van Soc.-Dem. Vr. Clubs verwijzen wij naar het hierbij gevoegde verslag.

A. J. C.

1930 was een goed jaar voor de A.J.C. Het aantal afdeelingen steeg van 93 op 103. Het aantal leden van 7043 op 8638, een stijging alzoo met 23 pCt. De A.J.C. had per 1 Januari meer 1372 Roode Valken en 223 B-leden, waaruit blijkt, dat de stijging, die regelmatig iedere maand voortging, in alle deelen van de A.J.C. plaats vindt. Ook het aantal boven 21-jarigen steeg, namelijk van 587 op 764. In April werd in Amsterdam het Congres gehouden, waar het Roode Valkenwerk in de Reglementen werd opgenomen. De leeftijdsgrens werd daar verlaagd tot 12 jaar.

Met alle instellingen van de A.J.C. ging het in 1930 zeer goed. Het kampfonds mocht zich in een groote belangstelling verheugen. Het aantal verplakte kampfondssegels was zeer veel grooter dan in 1929. Een inzameling onder de leden in Juli bracht ruim f 4000.— op.

Van *De Centrale* werd bij de opening van het *Hunehuis*, die op 6 Juni plaats vond, een bedrag van f 7160.— verkregen.

Aan het Pinksterfeest namen ruim 2100 leden deel, een aantal, dat alle vorige aantallen overtrof. Vele oudere partijgenooten woonden het Pinksterfeest bij; de Partijvoorzitter J. Oudegeest voerde er het woord.

Het zomerwerk slaagde verder uitstekend. Niet minder dan 1505 jongeren woonden een onzer kampen bij. Hierbij dient opgemerkt te worden, dat uit een aantal vakbonden groepen van onze kampegelegenheid gebruik maakten, namelijk: een groep jongere onderwijzers van ons huisje in Blaricum en groepen van den Handels- en Kantoorbedienden-, den Schildersgezellen-, den Meubelmakers- en den Bouwvakarbeidersbond van onze terreinen in Vierhouten.

Ook werden dit jaar een tweetal z.g. kinderkampen gehouden.

De omzet van de Verkoop-Centrale steeg en bedroeg dit jaar ruim f 85.000, wat voor de A.J.C.-kas een winst van ongeveer f 16.000 betekende.

Aan het eind van het jaar had de Roode Valkenleidersconferentie plaats, die de verdere systematisering van den Rooden Valkenarbeid regelde. Daar werd de Roode Valkenwet vastgesteld en besloten tot de instelling van de Verklaring van Bereidheid voor de Roode Valkenleiders.

De Vereenigingsraad benoemde in October Jan Stooveelaar tot bezoldigd bestuurder, meer speciaal belast met de centrale leiding van het Roode Valkenwerk.

Uitstekend slaagden ook overal de B. en C. leden-conferenties, die gewestelijk gehouden werden en waar in een weekeinde inleidingen werden gehouden over onderwerpen

als: *Democratie, Onze Koloniale Politiek, De Strijd om de Wereldvrede, Stof en geest, Petroleum*, enz.

Honderdtallen B-leden hebben aan deze conferentie deelgenomen. In een uitvoerig jaarverslag, van vele gegevens en staten voorzien, brengt het hoofdbestuur van de A.J.C. vollediger verslag uit.

Kwesties.

Evenals vorige jaren deden zich in het afgelopen jaar hier en daar weer moeilijkheden voor, o.a. te Schiedam, Gouda, Purmerend, Maastricht en Meppel, welke alle gelukkig weer tot het verleden behooren.

Te Vlaardingingen kwam een eind aan eenige oneenigheid, doordat een groep partijgenooten bedankte, die het met de leiding der afdeling niet eens was.

Ook te Alkmaar kwamen de moeilijkheden tot oplossing, doordat de afdelingsvergadering zich verenigde met een rapport, uitgebracht door een commissie, daartoe door het Partijbestuur benoemd.

Eenige kwesties zijn nog hangende te Leidschendam, Hoogkerk, Terneuzen en Uithuizen.

De partijgenooten A. van der Kley te Rotterdam, J. Borkert te Helder en J. Bergsma te Assen, kwamen in beroep bij het Partijbestuur tegen een royement, respectievelijk uitgesproken door de afdelingen Rotterdam IX, Helder en Assen.

Het Partijbestuur casseerde het royement, door de afdeling Helder uitgesproken over J. Borkert, daar de reglementair voorgeschreven bepalingen niet ten volle in acht waren genomen. J. Borkert bedankte echter desniettemin als lid der Partij.

Het royement van A. van der Kley handhaafde het Partijbestuur, daar de gronden, waarop het royement uitgesproken waren, naar het oordeel van het Partijbestuur royement wettigden.

Het royement van Bergsma bleef eveneens gehandhaafd, nadat door het Partijbestuur een commissie van onderzoek was ingesteld, welke aan het Partijbestuur een gedocumenteerd rapport uitbracht.

Afzonderlijk meenen wij hier melding te moeten maken van het geval Beekbergen—Stenhuis. De afdeling Beekbergen besloot in zijn vergadering van 15 December om Stenhuis weer als lid van de Partij toe te laten. In verband hiermee dient het volgende te worden medegedeeld.

Nadat in September 1928 de Partijraad het besluit van het Partijbestuur met algemeene stemmen had bevestigd, dat Stenhuis zijn Kamerzetel ter beschikking van de Partij diende te stellen, kwam reeds in Mei 1929 van de afdeling een verzoek bij het Partijbestuur om advies over het weer toelaten van Stenhuis tot de Partij. Stenhuis was op dat oogenblik ondanks de uitspraak van den Partijraad nog

steeds Tweede Kamerlid. Aan roeyment uit de Partij had hij zich onttrokken door na de uitspraak van den Partijraad als lid van Amsterdam IV te bedanken.

Het Partijbestuur adviseerde in Juni 1929 de afdeeling Beekbergen Stenhuis niet toe te laten, welk advies zij opvolgde.

Eenige maanden geleden echter gewerd het Partijbestuur opnieuw de mededeeling, dat Stenhuis zich als lid van de Partij had aangemeld. Het bestuur der afdeeling Beekbergen vroeg wederom advies aan het P.B., hetwelk eveneens luidde: Niet toelaten.

Bij het opstellen van dit advies nam het Partijbestuur mede in aanmerking dat Stenhuis, na het advies over zijn toelating in 1929 aan de afdeeling Beekbergen gegeven, opnieuw met vijanden van de Partij in verbinding was getreden om zich met deze tezamen tegenover de Partij in een politieke organisatie te vereenigen.

Het advies van het Partijbestuur is door den secretaris van het gewest Gelderland in een ledenvergadering te Beekbergen toegelicht en verdedigd in een bespreking met het afdeelingsbestuur van Beekbergen. Daarna is door den Partijsecretaris dit afdeelingsbestuur nog eens ernstig en dringend aangeraden het advies van het Partijbestuur op te volgen en Stenhuis niet toe te laten.

Desondanks heeft de ledenvergadering van de afdeeling Beekbergen toch besloten Stenhuis als lid te accepteren.

Het Partijbestuur is van oordeel, dat in een geval als dit niet kan worden gedoogd, dat door een klein aantal partijgenooten een beslissing wordt genomen tegen het advies van de Partijleiding in, zonder zich rekenschap te geven van de consequenties.

Op deze overwegingen nam het Partijbestuur het besluit de afdeeling Beekbergen mede te deelen, dat zij haar besluit tot toelating van Stenhuis diende te herroepen, waaraan zij door het inmiddels terugtrekken van Stenhuis geen gevolg kon en behoefde te geven. Indien aan dit besluit van het Partijbestuur geen uitvoering zou zijn gegeven, zou het Partijbestuur de afdeeling Beekbergen hebben moeten schorsen en aan het Congres de maatregelen hebben moeten voorstellen welke noodzakelijk waren.

Vertegenwoordiging.

Bij vele gebeurtenissen liet het Partijbestuur zich in het afgelopen jaar vertegenwoordigen.

J. Oudegeest complimenteerde namens het Partijbestuur C. Pothuis—Smit ter gelegenheid van haar 25-jarig redactriceschap van *De Proletarische Vrouw* op 1 November l.l. Voorts bezocht hij de Jaarvergadering van het gewest Overijssel op 26 October en was aanwezig bij de in gebruikneming van den nieuwen vleugel van het *Troelstra-oord* op 2 Augustus.

C. Woudenberg was o.m. voor het Partijbestuur aanwezig op de Jaarvergadering van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs op 5 April te Zwolle, op het Congres van de A.J.C. op 6 April te Amsterdam, op het congres van den C.N.A.B. op 27 Mei te Amsterdam, op de jaarlijksche conferentie van het Instituut op het *Troelstra-oord* op 21 en 22 Juni, bij het zomerfeest te Amersfoort, gegeven ter herdenking van het 12½-jarig bestaan van het gewest Utrecht op 10 Augustus, bij de receptie, gegeven ter gelegenheid van het 5-jarig bestaan van de V.A.R.A. op 1 November, voorts op de Jaarvergaderingen van de gewesten Drente op 12 October, Groningen op 19 October, Noord-Brabant op 26 October, Limburg op 9 November, Zuid-Holland op 16 November en Zeeland op 23 November.

E. Ribbius Peletier woonde voor het Partijbestuur het Rel. Socialistisch Congres te Amsterdam op 16 Februari bij. Voorts was zij aanwezig bij de opening van het *Hunehuis* der A.J.C. op 6 Juli te Havelte, waar zij namens het Partijbestuur eenige boeken aanbood. Zij vertegenwoordigde het Partijbestuur voorts op de Jaarvergadering van het gewest Noord-Holland Zuid op 2 November.

D. A. van Eck vertegenwoordigde het Partijbestuur op de landelijke meeting voor plaatselijke keuze, georganiseerd op den 2den Pinksterdag te Amersfoort. Hij was voorts met p.g. S. Groeneweg voor het Partijbestuur aanwezig op de Jaarvergadering van den Bond voor Plaatselijke Keuze te Utrecht op 24 September.

J. W. Matthijsen was op de buitengewone gewestelijke vergadering van het gewest Noord-Holland Noord op 14 December aanwezig.

E. Boekman vertegenwoordigde het Partijbestuur op de Jaarvergadering van het gewest Gelderland op 9 November en woonde de jaarlijksche aandeelhoudersvergadering van *De Arbeiderspers* op 23 Juni bij.

Op het Demonstratief congres van de V.A.R.A. op Zondag 13 April waren W. H. Vliegen en W. Drees voor het Partijbestuur aanwezig.

J. W. Albarda woonde voor het Partijbestuur de receptie bij, die de Algemeene Nederlandsche Textielarbeidersbond op 12 Juli hield, om afscheid te nemen van Voogsgeert als Hoofdbestuurder.

Bovendien zij vermeld, dat het Partijbestuur in zijn geheel, uitzonderd eenige leden, die door ziekte verhinderd waren, de ter aarde bestelling van wijlen Troelstra bijwoonde.

Bij het Jubileum van het N.V.V. was het geheele Partijbestuur aanwezig en bood W. H. Vliegen een nieuwe vlag aan.

Vermelden wij nog, dat het Partijbestuur vele organisaties en afdelingen schriftelijk geluk wenschte bij jubilea en andere feestelijke gebeurtenissen.